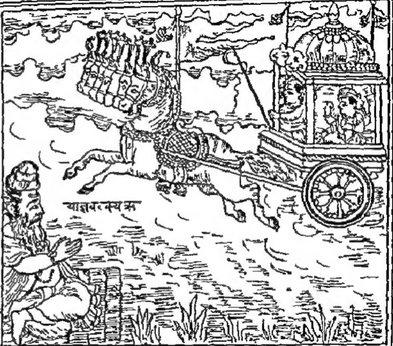
अथ शुक्लयजुर्वेदमाध्यंदिनीयसंहिताप्रारम्भः

याज्ञवल्क्य ऋ
माध्यान्दिनादि ऋषयः
यजुर्वेद
याज्ञवल्क्य ऋ

हेमाद्रिकृतचतुर्वर्ग चिन्तामणौ व्रतखण्डे विश्वकर्मशास्त्रवाक्यात् वेदस्वरूपाणि.

ऋग्वेदः श्वेतवर्ण स्यात्
द्विभुजो रासभाननः ॥
अक्षमालायुत सौम्य
प्रीतश्चाध्ययनोद्यत ॥ १॥

अजास्य पीतवर्ण स्याद्
यजुर्वेदोऽक्षसूत्र धृक ॥
वामे कुलिश पाणिस्तु
भूतिदो मङ्गलप्रद ॥ २॥

नीलोत्पलदलाभास
सामवेदो हयानन ॥
अक्षमालान्वितो दक्षे
वामे कम्बुधर स्मृत ॥ ३॥

अथर्वणाभिधो वेदो
धवलो मर्कटानन ॥
अक्षसूत्रं च खट्वाङ्ग
बिभ्राणोऽयजन प्रिय ॥ ४॥

शिक्षा शुभ्रा भयकरा
ज्ञानमुद्रान्विता शुभा ॥
अक्षसूत्रा सकुण्डीका
द्विभुजा दण्डपङ्कजा ॥ ५॥

समस्तभूमण्डलनिवासिनो वैदिकजनान्विनयपुरःसरं विज्ञापयामस्तावत् अस्मिन्खलु भूमण्डले धर्मार्थकाममोक्षाभिधेयचतुर्विधपुरुषार्थसाधनीभूतकर्मज्ञानोपासनानामकाण्डत्रितयविभूषितो वेदो नामानादिसिद्धपरमेश्वरनिःश्वसितभूतोऽनादिऋग्यजुःसामाथर्वणाख्यचतुर्भेदभिन्नोऽनन्तशाखासमलङ्कृतो ग्रंथोऽस्ति। तत्र हि यज्ञाङ्गकर्मप्रधानो यजुर्वेद एव। उक्तं च "ऋग्भिः शंसति। यजुर्भिर्जुहोति। सामभिः स्तुवन्ति" इत्यादि। सोयं यजुर्वेदोऽपि संहिताब्राह्मणभेदाद्द्विधा। संहिताब्राह्मणयोरपि वेदत्वं प्रसिद्धम्। संहिता हि मन्त्रपदवाच्या। तथाचोक्तम्-"मन्त्रब्राह्मणयोर्वेदनामधेयम्" इति। सा चेयं तत्र यजुर्वेदसंहिता ज्ञानलक्षणा यज्ञाङ्गकर्मकाण्डप्रधाना ज्ञानोपासनाकाण्डद्वयगर्भिता च प्रायः पठनपाठनयजनयाजनप्रभृतिकर्मोपदेष्ट्री धर्मादीन्प्रापय्य मोक्षं प्रयासादयति तदुक्तकर्तारं विद्वांसं पुरुषमिति हि सर्वजनसुप्रसिद्धमेव। सा चैषा यजुर्वेदीयसंहिता सर्वेषां वाजसनेयिनां ब्राह्मणानां स्वाध्यायग्रंथः। एतस्य पठनपाठनादिकं तेषां ब्राह्मणानामाबालवृद्धं प्रत्यहमावश्यकमिति मनसि निधायास्माभिरेतस्या यजुर्वेदीयसंहिताया बहूनि पुस्तकानि नानादेशेभ्यः सुप्रसिद्धवैदिकविप्रवर्येभ्यः सकाशादेकत्र मेलयित्वा कैलाशवासिभिः वाईक्षेत्रनिवासिभिः समस्तवेदविद्यापारदृश्वभिः "प्रभाकरशर्मभिर्भट्टैः" शोधयित्वा संवत् १९४४ मिते संवत्सरे मुद्रितेयं यजुर्वेदीयसंहिता चात्यन्तं शुद्धासीदतः सर्वैरपि वैदिकविद्वज्जनैः स्वल्पीयस्येव समये संगृहीता। ततश्च पुनरपि बहूनां वैदिकविद्वज्जनानां तस्यात्यंतशुद्धस्य पुस्तकस्य संग्रहार्थमस्मन्निकटे बहूनि पत्राणि समागतानि। अतोऽस्या यजुर्वेदीयसंहितायाः पुनरपि नानादेशान्तरेभ्यः पुस्तकानि समाहृत्य तदनुसारेण पण्डित "शुक्ल-वल्लभराम" शर्मभिः संशोध्य मुद्रिताऽऽसीत्। तृतीयावृत्तौ च पूर्वपण्डितनन्दलालशर्मभिः संशोध्य पश्चात् धर्मसभाध्यक्षपंडितप्रवरश्रीनानूरामशर्मभिः शोधयित्वा मुद्रिता। इयञ्च चतुर्थावृत्तिः पुनरपि शास्त्रिभिः संशोध्य मया स्वकीये "श्रीवेंकटेश्वर" (स्टीम्) मुद्रणालये मुद्रयित्वा प्रकाश्यते। अस्य च पुनर्मुद्रणाद्यधिकारा राजनियमानुसारेण स्वायत्तीकृताः संति। एतदक्षराणि त्वत्यन्तं समीचीनानि सन्ति। शुद्धता तु पठनपाठनेनैव विदिता भवेद्विदुषाम्। अतः सर्वान्विदुषो वैदिकान्विप्रान्विज्ञापयामः। एतस्यामूल्यस्यातिशुद्धस्य यजुर्वेदीयसंहितापुस्तकस्य संग्रहे त्वरंतां त्वरंताम्।

क्षेमराज-श्रीकृष्णदास "श्रीवेङ्कटेश्वर" मुद्रणालयाध्यक्षः-मुंबई.

॥ श्रीः ॥

अथ शुक्लयजुर्वेदमाध्यंदिनीयसंहिताया अकारादिक्रमेणानुक्रमणिका ।

पूर्वार्द्धम् ।

प्रतीकाः।	अध्यायाङ्काः।	मंत्राङ्काः।	प्रतीकाः।	अध्यायाङ्काः।	मंत्राङ्काः।	प्रतीकाः।	अध्यायाङ्काः।	मन्त्राङ्काः।
			अयन्नः	५	३७	अपाᳬरसम्	९	३
अग्नेत्वम्	२	२५	अग्नेव्रतपाः	५	४०	अप्सवतः	९	६
अयमग्निः	३	३९	अत्यन्यान्	५	४२	असेवः	९	२२
अयमग्निः	३	४०	अग्नेणीरसि	६	२	अर्यमणम्बृहस्पतिम्	९	२७
अक्रन्कर्म	३	४७	अपापेरुः	६	१०	अग्नेऽअच्छ	९	२८
अवभृथनिचुम्पुण	३	४८	आग्नेवः	६	२४	अग्निरेकाक्षरेण	९	३१
अक्षन्नमीमदन्त	३	५१	अन्तस्ते	७	५	अग्नेसहस्र	९	३७
अवरुद्रम्	३	५८	अयम्वाम्	७	९	अपोदेवाः	१०	१
अग्नेत्वम्	४	१४	अच्छिन्नस्यते	७	१४	अर्थेतस्थ	१०	३
अनुत्वा	४	२०	अयम्वेनः	७	१६	अवेशादद्शूकाः	१०	१०
अदित्यास्त्वा	४	२१	अग्नेनय	७	४३	अग्नयेगृहपतये	१०	२३
अभित्यम्	४	२५	अयन्नः	७	४४	अभिभूरसि	१०	२८
अदित्यास्त्वक्	४	३०	अग्नयेत्वा	७	४७	अग्निः पृथुः	१०	२९
अग्नेस्तनूः	५	१	अग्ना३इऽइपत्नीवम्	८	१०	अश्विभ्यांपच्यस्व	१०	३१
अग्नेर्जनित्रम्	५	२	अग्नेरनीकम्	८	२४	अभिरसि	११	१०
अग्नावग्निः	५	४	अवभृथनिचुम्पुण	८	२७	अन्वग्निः	११	१७
अग्नेव्रतपाः	५	६	अग्नेपवस्व	८	३८	अपाम्पृष्ठम्	११	२९
अं॰ सुरुं॰ सुः	५	७	अदभ्रमस्य	८	४०	अपोदेवीः	११	३८
अग्नेनय	५	३६						

प्रतीकाः ।	अध्यायाङ्काः ।	मन्त्राङ्काः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
अयमग्निः	१५	२१	अग्मन्नूर्जम्	१७	१	अग्निश्चमेघर्मश्च	१८	२२
अबोद्ध्यग्नि	१५	२४	अपामिद	१७	३	अग्निश्चुनञ्ज्मि	१८	५१
अग्नोचामरयये	१५	२५	अग्नेपावक	१७	८	अग्निरस्मिजन्म	१८	६६
अयमिद्द	१५	२६	अग्निस्तिग्मेन	१७	१६	अस्यामतम्	१८	७४
अग्निन्तम	१५	४१	अभिगोत्राणि	१७	३९	अर्द्धऽऋचैरुक्थानाम्	१९	२५
अग्नेतम	१५	४४	अस्माकमिन्द्र	१७	४३	अश्विभ्याम्प्रातःसवनम्	१९	२६
अग्नेयाजस्यगोमत	१५	३५	अमीपाचित्तम्	१७	४४	अग्नऽआयूंषिपवस	१९	३८
अयाहि	१५	४५	अवसृष्टापरा	१७	४५	अङ्गिरसोनः	१९	५०
अग्निरंहोतारम्	१५	४७	असौयासेनामरुतः	१७	४७	अग्निष्वात्ताःपितरः	१९	५९
अग्नेतम्	१५	४८	अग्नेमेहि	१७	६९	अग्निष्वात्तानृतुमतः	१०	६१
अयमग्निः	१५	५२	अग्नेसहस्राक्ष	१७	७१	अधायथानः	१९	६९
अयन्त	१५	५६	अग्नेतम्	१७	७७	अपाफेनेन	१९	७१
अद्यवोचत	१६	५	अभिप्रयन्त	१७	९६	अद्भ्याक्षीरम्	१९	७३
असौयस्ताम्रो	१६	६	अभ्यर्षत	१७	९८	अत्रात्परिस्रुतः	१९	७५
असौयोवसर्पति	१६	७	अग्मानामे	१८	१३	अभिपश्यांचक्षुः	१९	८१
अयतपधनुः	१६	१३	अग्निश्चमऽआपश्चमे	१८	१४	अविर्नमेषः	१९	९१
असंख्यातासहस्राणि	१६	५४	अग्निश्चमऽइन्द्रश्चमे	१८	१६	अहान्याःमान्	१९	९३
अस्मिन्महाय	१६	५५	अंऽशुश्चमे	१८	१९	अपोअद्यान्वचा	२०	२२
						अभ्यादधामि	२०	२४

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
उदुत्यञ्जातवेदसम्	७	४१	उदीचीमारोह	१०	१३	उदेनमुत्तरां	१७	५०
उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यस्त्वा	८	१	उत्क्राममहते	११	२१	उदुत्वाविश्वेदेवा	१७	६०
उपयामगृ०जिन्व यज्ञञ्जिन्व	८	७	उदक्रमीद्द्रविणो	११	२२	उक्षासमुद्रो	१७	६०
उपयामगृ०विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य	८	८	उदुतिष्ठस्वध्वरा	११	४१	उद्ग्राभञ्च	१७	६४
उपयामगृहीतोसि गृहस्पति	८	९	उत्तांकृणोतु	११	५७	उद्बुध्यस्वाग्ने	१८	६१
उपयामगृहीतोसिहरिरसि	७	११	उत्थायबृहती	११	६४	उपयामगृहीतोसि० एषतेयोनि	१९	८
उक्थिन्नोजसासहपीत्वा	८	२९	उदेषाम्बाहू	१२	८२	उभाभ्यान्देव	१९	४३
उदुत्यञ्जा०उपयाम गृहीतोसि	८	४१	उदुत्तमंवरुण	१२	१२	उदीरता	१९	४९
उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वा	८	४७	उशिक्पावकोऽरतिः	१२	२४	उपहूताःपितरः	१९	५७
उशिक्त्वन्देवसोमाग्नेः	८	५०	उदुत्वाविश्वेदेवा	१२	३१	उशन्तस्त्वा	१९	७०
उतस्मास्यद्रवतस्तु	९	१५	उन्मुम्भाओषधी	१२	८२	उद्वयन्तमसस्परिस्वः	२०	२१
			उदग्नेतिष्ठप्रत्या	१३	१२	उपयामगृहीतो	२०	३३
			उभेसुश्चन्द्र	१५	४३	उपासानक्ताबृहती	२०	४१
			उद्बुध्यस्वाग्ने	१५	५४	उषासानक्तमश्विना	२०	६२
			उपज्मन्नुपवे	१७	६			
			उदुऽत्सुपयमघवन्ना	१७	४२			

प्रतीका. ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
ओ.		
ओमासश्चर्षणीधृतः	७	३३
ओषधयप्रतिगृभ्णी	११	४८
ओषधी प्रतिमो	१२	७७
ओषधीरिति	१२	७८
ओषधयःसम्	१२	९६
ओजश्चमे	१८	३
क.		
कस्त्वाविमुञ्चति	२	२३
कदाचन	३	३४
कदाचनस्तरी	८	२
कदाचनप्रयुच्छस्युभे	८	३
ककुभꣳ रूपम्	८	४९
कन्याऽइववहतुमे	१७	९७
कम्पोन	२०	६०

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
कार्षिरसि	६	२८
कामङ्कामदुघे	१२	७२
काण्डात्काण्डात्	१३	२०
किꣳस्विदासी	१७	१८
किꣳस्विद्वनम्	१७	२०
कुक्कुटोसि	१	१६
कुविदङ्गयवमन्तो	१०	३२
कुलायिनीघृतवती	१४	२
कुविदङ्ग	१९	६
कुम्भोवनिष्ठुः	१९	८७
कृष्णोसि	२	१
कृणुष्वपाज	१३	९
कोसिकतमोसि	७	२९
कोदात्कस्माऽअदात्	७	४८
कोसिकतमोसि	२०	४
क्षपोराजन्	१५	३७

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
क्षत्रस्योल्वम्	१०	८
क्षत्रस्ययोनिरसि	२०	१
क्रमध्वमग्निनानाक	१७	६५
ग.		
गन्धर्व्वस्त्वा	२	३
गर्भोऽअस्योषधी	१२	३७
गायत्रेणत्वा	१	२७
गृहामाबिभीतमावे	३	४१
गोत्रभिदङ्गोविदम्	१७	३८
गोभिर्न्नसोम	२०	६६
गोमदूषुणासत्या	२०	८१
ग्रहाऽऊर्जाहुतयः	९	४
घ.		
घृताच्यसि	२	६
घृताचीस्थः	२	१९

२

प्रतीका ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
ध.			ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः	१४	१	नमोहिरण्यबाहवे	१६	१७
			न.			नमोबभ्लुशाय	१६	१८
धान्यमसि	१	२०				नमोरोहिताय	१६	१९
धातारातिः सवितेद	८	१७	नमोव. पितर.	२	३२	नमः कृत्स्नायतया	१६	२०
धामन्ते विश्वम्	१७	९९	नह्वितेषाम्	३	३१	नमोव्वश्वते	१६	२१
धामच्छदग्निरिन्द्रो	१८	७६	नमोमित्रस्य	४	३५	नमऽउष्णीषिणे	१६	२२
धाना' करम्भः	१९	२१	नक्तोषासासमनसा	१२	२	नमोव्विसृजद्भ्यो	१६	२३
धानानाधूंरूपम्	१९	२२	नम. सुतेतिनिर्ऋते	१२	६३	नमः सभाभ्यः	१६	२४
धानावन्तङ्करम्भिण	२०	२८	नमोस्तुसर्पेभ्यः	१३	६	नमोगणेभ्यो	१६	२५
धूरसिधूर्वधूर्वन्तम्	१	८	नभश्च नभस्यश्च	१४	१५	नम सेनाभ्यः	१६	२६
धृष्टिरसि	१	१७	नवभिरस्तुवत	१४	२९	नमस्तक्षभ्यः	१६	२७
ध्रुवोसिपृथिवीम्	५	१३	नवदशभिरस्तुवत	१४	३०	नमःश्वभ्यः	१६	२८
ध्रुवासिध्रुवोयम्	५	२८	नवविंश० शत्यास्तुवत	१४	३१	नमः कपर्दिने	१६	२९
ध्रुवसदन्त्वा	९	२	नमस्तेरुद्रमन्यव	१६	१	नमोह्रस्वाय	१६	३०
ध्रुवासिधरुणा	१३	१६	नमोस्तुनीलग्रीवाय	१६	८	नमऽआसवे	१६	३१
ध्रुवासिधरुणे	१३	३४'	नमस्तऽआयुधाया	१६	१४	नमोज्येष्ठाय	१६	३२

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
नमःसोम्याय	१६	३३	नमोस्तुरुद्रेभ्योपृथिव्याम्	१६	६६	**प.**		
नमोव्वन्याय	१६	३४	नमस्तेहरसे	१७	११			
नमोव्विलिमने	१६	३५	नतंव्विदाथय	१७	३१	पवित्रेस्थोव्वैष्णव्यौ	१	१२
नमोधृष्णवे	१६	३६	नक्तोषासा	१७	७०	परितेदूडभो	३	३६
नमःस्रुत्याय	१६	३७	नराशंꣳसः	२०	३७	परिमाग्नेदुश्चरिताद्बा	४	२८
नमःकूप्याय	१६	३८	नयत्परो	२०	८२	परित्वागिर्व्वणो	५	२९
नमोव्वार्याय	१६	३९	नाभापृथिव्याः	११	७६	परिधीरसि	६	६
नमःशङ्गवे	१६	४०	नाशयित्री	१२	९१	परमेष्ठ्यभिधीः	८	५४
नमःशम्भवाय	१६	४१	नानाहिवान्देव	१९	७	पवित्रेस्थः	१०	६
नमःपार्य्याय	१६	४२	नाभिर्मेचित्तम्	२०	९	परिवाजपति	११	२५
नम.किंशिलाय	१६	४३	निषसादधृतव्रतो	१०	२७	परित्वाग्ने	११	२६
नमोव्व्रज्याय	१६	४४	निहोताहोतृषदने	११	३६	परस्याऽअधि	११	७१
नमःशुष्क्याय	१६	४५	निवेशनःसङ्गमनः	१२	६६	परमस्याःपरावतः	११	७२
नमःपर्णाय	१६	४६	निषसादधृतव्रतो	२०	२	परमेष्ठीत्वा	१५	५८
नमोस्तुरुद्रेभ्योयेदिविवेषाम्	१६	६४	नीलग्रीवाःशितिकण्ठाः	१६	५६	परमेष्ठीत्वा	१५	६४
नमोस्तुरुद्रेभ्योयेन्तरिक्षे	१६	६५	नृषदेवेट्	१७	१२	परितेधन्वनो	१६	१२

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
परितोरुद्रस्येदेति	१६	५०	पुराक्रूरस्य	१	२८	पूषापश्वाक्षरेण	९	३२
परोदिवा	१७	२९	पुनर्न्नः पितरः	३	५५	पृथिविदेवयजनि	१	५२
पश्चदिशो	१७	५४	पुनर्म्मनः	४	१५	पृथिव्याः सधस्थात्	११	१६
पञ्चधाक्नूमे	१८	२७	पुरुद्स्मोविषुरूपः	८	३०	पृथिव्याःपुरीषम्	१४	४
पयःपृथिव्याम्	१८	३६	पुत्रमिवपितरो	१०	३४	पृथिवीस्त=इ	१४	१९
परितोविश्वता	१९	२	पुरीष्योसिविश्वभरा	११	३२	पृथिव्याऽअहम्	१७	६७
पशुभिः पशून्	१९	२०	पुनरूर्जानिवर्तस्व	१२	९	पृथिवीचम	१८	१८
पयसोरूपम्	१९	२३	पुनरासद्यसदन	१२	३९	पृष्ठीर्म्मेराष्ट्र	२०	८
पवित्रेणपुनीहि	१९	४०	पुनरूर्जानिवर्तस्व	१२	४०	प्रत्युष्टं०रक्षः	१	७
पवमानःसो	१९	४२	पुनस्त्वादित्यारुद्रा	१२	४४	प्रत्युष्टं०रक्षः	१	२९
पयसःशुक्रममृतम्	१९	८४	पुरीष्यासोऽअग्नयः	१२	५०	प्रघासिनोहवामहे	३	४४
पावकव्वर्चाः	१२	१०७	पुनातितेपरि	१९	४	प्रतिपन्थाम्	४	२९
पावकयायः	१७	१०	पुनन्तुमापितरः	१९	३७	प्रतद्विष्णुस्तवते	५	२०
पातन्नोअश्विना	२०	६२	पुनन्तुमादेवजनाः	१९	३९	प्रनोयच्छत्वर्यमा	९	२९
पावकानःसरस्वती	२०	८४	पुत्रमिवपितरौ	२०	७७	प्रतीचीमारोह	१०	१२
पितृभ्यःस्वधायिभ्यः	१९	३६	पूर्णादर्वि	३	४९	प्रपर्वतस्य	१०	१९

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
मीढुष्टम शिवतम	१६	५१	यन्तेऽअश्वसानिमेक्षो	८	१२	यत्रौषधीः	१२	८०
मुञ्चन्तुमा	१२	९०	यज्ञयज्ञञ्चच्छ	८	२२	यदिमास्वाजयन्	१२	८५
मुख ठं० सदस्य	१९	५५	यस्मिन्नश्वासः	२०	७८	यस्योषधीः	१२	८६
मूर्द्धानन्दिवः	७	२४	यऽइन्द्रऽइन्द्रियम्	२०	७०	यन्त्रीराट्	१४	२२
मूर्द्धाब्वयः प्रजापति	१४	९	यमश्विना	२०	६	यत्रानांभागोस्य	१४	२६
मूर्द्धासि	१४	२१	यत्रेन्द्रश्चवायुश्च	२०	२६	यऽएतावन्तश्च	१६	६३
मृगोनभीमः	१८	७१	यत्रब्रह्मच	२०	२५	यऽइमाश्विश्वा	१७	१७
मोषुणः	३	४६	यस्यंते यज्ञियोगर्भो	८	२९	यत्रवाणाः	१७	४८
			यस्मान्नजातः	८	३६	यस्यकुर्मो	१७	५२
य.			यज्ञस्यदोहोविततः	८	६२	यन्ताचमे	१८	७
यम्परिधिम्	२	१७	यस्यप्रयाणम्	११	६	यदाकूतात्	१८	५८
यद्ग्रामेयदरण्ये	३	४५	यदृशेकानिकानि	११	७३	यद्दत्तम्	१८	६४
यमग्ने पृत्सुमर्त्यं	६	२९	यद्दत्युपजिह्विका	११	७४	यत्रधारा	१८	६५
यत्ते सोमदिविज्योति	६	३३	यस्तेऽअद्यकृणव	१२	२६	यदापिपेष	१९	११
यस्ते द्रप्सस्कन्दति	७	२६	यस्यास्तेघोर	१२	६४	यजुर्भिराप्यते	१९	२८
यज्ञो देवानाम्	८	४	यन्तेदेवी निर्ऋति	१२	६५	यस्तेरसः	१९	३३

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
यमश्विना	१९	३४	याः फलिनीर्या	१२	८९	युष्माऽइन्द्रः	१	१३
यद्वरिमडं०	१९	३५	याऽओषधीः सोमराज्ञी	१२	९२	युञ्जतेमनः	५	१४
यन्नेपवित्र	१९	४१	याऽओषधी०बृहस्पति	१२	९३	युक्ष्वाहिकेशिना	८	३४
यमग्नेकव्यवाहन	१९	६४	याश्चेदमुपशृण्वन्ति	१२	९४	युवन्तमिन्द्रा	८	५३
यद्देवादेवहेड	२०	१४	याऽइषवः	१२	७	युवं०सुमम्	१०	३३
यद्दिदिवा	२०	१५	याशतेन	१३	२१	युञ्जानःप्रथमम्	११	१
यद्दिजाग्रयदि	२०	१६	यास्तेऽग्ने	१३	२२	युक्तेनमनसा	११	२
यद्ग्रामेयदरण्ये	२०	१७	यावोदेवाः	१३	२३	युक्त्वायसविता	११	३
यदापः	२०	१८	यातेरुद्र	१६	२	युञ्जतेमनः	११	४
यातेधामानिहविषा	४	३७	यामिषुम्	१६	३	युजेवांब्रह्मपूर्व्यम्	११	५
यातेऽअग्नेयः	५	८	यातेहेतिर्मीढुष्ट	१६	११	युञ्जाथाᳪं॑रासभम्	११	१३
यातेधामान्युश्मसि	६	३	यातेरुद्रशिवातनूः	१६	४९	युनक्तसीरविद्य	१२	६८
यावाङ्कशा	७	११	यातेधामानि	१७	२१	युक्ष्वाहिदेव	१३	३७
याँ२॥ऽआवहऽउशतो	८	१९	यास्तेऽअग्ने	१८	४६	युवं०सुरामम्	२०	७६
याःसेनाऽअभीत्वरी	११	७७	यावोदेवाः	१८	४७	येरूपाणिप्रतिमुञ्च	२	३०
याऽओषधीः	१२	७५	याव्याघ्रंविषूचिका	१९	१०	येषामध्येति	३	४२

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
विश्वोदेवस्य	४	३६	विश्वस्यकेतुर्भुव	१२	२३	विश्वकर्माह्यज	१७	३२
विष्णोर्नुकम्	५	१८	विमुच्यध्वम्	१२	३७	विमानऽएषः	१७	५९
विष्णोरराटम्	५	२१	विश्वस्मैप्राणाय	१३	१९	विधेमतेपरमे	१७	७५
विभूरसिप्रवाहणो	५	३१	विराड्ज्योति	१३	२४	वियत्तधर्मे	१८	११
विष्णोःकर्माणि	६	४	विश्वोकर्माणि	१३	३३	विश्वेअद्य	१८	३१
विश्वेदेवासऽआगत	७	३४	विश्वकर्मात्वा	१४	१२	विश्वस्यमूर्द्धन्	१८	५५
विवस्वन्नादित्यैषते	८	५	विश्वकर्मात्वा०वायुष्टे-			विन्नऽइन्द्रमृधो	१८	७०
विन्नऽइन्द्रमृधो	८	४४	धिपतिः	१४	१४	वीतिहोत्रंत्वा	२	४
विश्वकर्मन्हविषा	८	४६	विराडसि दक्षिणा	१५	११	वीतꣳ० हविः	१७	५७
विश्वेदेवाऽअं०	८	५७	विश्वस्यदूतममृतम्	१५	३३	बृहस्पतेवाजंजय	९	११
विश्वेदेवाश्चमसे	८	५८	विज्यंधनुः	१६	१०	वृष्णऽऊर्मिः	१०	२
विपाजसा	११	४९	विकिरिद्रविलोहित	१६	५२	बृहस्पते परि	१७	३६
विश्वोदेवस्य	११	६७	विश्वतश्चक्षुरुत	१७	१९	वेदोसियेनत्वम्	२	२१
विश्वारूपाणिप्रति	१२	३	विश्वकर्मन्हविषावावृधानः	१७	२२	वेद्याऽवेदिः	१९	१७
विष्णोःक्रमोसि	१२	५	विश्वकर्मन्हविषावर्द्धनेन	१७	२४	वेदेनरूपे	१९	७८
विद्मातेऽअग्ने	१२	१९	विश्वकर्माविमना	१७	२६	वैश्वानरोन	१८	७२

प्रतीकाः।	अध्यायांकाः।	मंत्रांकाः।	प्रतीकाः।	अध्यायांकाः।	मंत्रांकाः।	प्रतीकाः।	अध्यायांकाः।	मंत्रांकाः।
अन्यवापोर्द्धमासाना	२४	३७	अभीशुनः	२७	४१	अस्था जराबो	३३	१
अग्ने· पक्षविद्वायो	२५	४	अग्निमद्यहोतारम्	२८	२३	अयमिह प्रथमोधायि	३३	६
अदितिर्द्यौरदिति	२५	२३	अग्निमद्यहोतारम्०सुपस्था०	२८	४६	अग्निर्वृत्राणिजंघन	३३	९
अनेरवन्नोऽअग्नम	२५	४७	अन्तरामित्रावरुणा	२९	६	अग्नेश्रद्धमहतो	३३	१२
अग्निश्च पृथिवी च	२६	३	अश्वोघृतेनत्मन्या	२९	१०	अद्यादेवाऽउदिता	३३	४२
अग्नेर्ऋषिः पवमानः			अस्तिपमोऽअस्यादित्यो	२९	१४	अर्धानऽइन्द्रैयाम्	३३	४७
अनुवीरैरनुपुष्या	२६	१९	अन्नातरूपमुत्त	२९	१८	अमाऽइन्द्रवरुण	३३	४८
अग्नेपत्नीरिहा	२६	२०	अनुत्वारथोऽअनु	२९	१९	अस्मेरुद्रामेहना	३३	५०
अभिपद्यङ्गृणीहि	२६	२१	अहिरिव भोगैः पर्यं	२९	५१	अर्वाञ्चोऽअद्या	३३	५१
अमेवनः सुहवा	२६	२४	अग्नयेनीकवते	२९	५९	अनुतेशुष्मन्तु	३३	६७
अतिनिहोऽअति	२७	६	अग्नयेगायत्राय		६०	अदब्धेभिः सवितः	३३	६९
अनाधृष्योजातवेदा	२७	७	अर्भेभ्योहस्तिपञ्चवा	३०	११	अनुतमातेसपत्य	३३	७९
असुवभूयादध	२७	९	अक्षराजाय कितवङ्क	३०	१८	अयर्ठ० सहस्रमृषिभिः		८३
अच्छायमेति	२७	१४	अग्नयेपीवानम्पृथिव्यै	३०	२१	अदब्धेभिः सवितः	३३	८४
अग्नेस्वाहा कृणु हि	२७	२२	अथैतानष्टौविरूपा	३०	२२	अपाधमदभि	३३	९५
अभित्वाशूरनो	२७	३५	अद्भ्यः सम्भृतः	३१	१७	अस्योदिन्द्रोवावृधे	३३	९७

आ.

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
उग्रश्चभीमश्च	३९	७
उग्रंल्लोहितेन	३९	९
ऊ.		
ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रापयगिरौ	२३	२६
ऊर्ध्वमेनमुच्छ्रयतागिरौ	२३	२७
ऊर्ध्वाऽअस्यसमिधो	२७	११
ऊर्जांनपातं०	२७	४४
ऋ.		
ऋतवस्तऽऋतुथा	२३	४०
ऋतावानंवैश्वानर	२६	६
ऋतवस्तेयज्ञंवि	२१	१४
ऋजीतेपरि	२९	४९
ऋतयेस्तेनस्हृदयं	३०	१३
ऋधगित्थासमर्त्यं	३३	८७
ऋचंवाचम्प्रपद्ये	३६	१
ऋजवेत्वासाधवेत्वा	३७	१०
ए.		
एषस्मैस्वाहाद्याभ्याउं०	२२	३४
एताऽऐन्द्राग्नाः	२४	८
एण्यह्नोमण्डको	२४	३६
एषच्छागः पुरोऽश्वे	२५	२६
एकस्त्वष्टुरश्वस्य	२५	४२
एहिएह्यपुश्रवाणि	२६	१३
एनाविश्वान्यर्यं	२६	१८
एकयाचदशभिश्च	२७	३३
एताऽउव सुभगा	२९	५
एतावानस्य	३१	३
एषोहदेवः	३२	४
एषवस्तोमो	३४	४८
एधोस्येधिषीमहि	३८	२५
क.		
कःस्विदेकाकी	२३	९
कस्विदेकाकी	२३	४५
कस्त्वाच्छ्यति	२३	३९
कायस्पविम्राः	२३	२७
कयानश्चित्रऽआभुवदूती	२७	३९
कस्त्वासत्योमदानां	२७	५०
कल्पन्ताम्ते	३५	९
कस्त्वासत्योमदानां	३६	५
कयास्वन्नऽऊत्या	३६	७
कायस्वाहा	२२	२०
कास्विदासीत्	२३	११
कास्विदासीत्	२३	५३

प्रतीकाः।	अध्यायांकाः	मंत्रांकाः।	प्रतीकाः।	अध्यायांकाः।	मंत्रांकाः।	प्रतीकाः।	अध्यायांकाः।	मंत्रांकाः।
तन्नोव्वातोमयोभू	२५	१७	तदेवाग्निस्तदादित्य	३२	१	तेजोसिशुक्रममृत	२२	१
तमीशानञ्जगत	२५	१८	तरणिर्विश्वदर्शतो	३३	३६	तेऽस्ययोषणे	२७	१७
तंव्वोदस्ममृतीष	२६	११	तत्सूर्य्यस्यदेवत्वम्	३३	३७	तेऽआचरन्ती	२९	४१
तथाय ऊँ० सोमस्त्वमे	२६	२३	तन्मित्रस्यव्वरुणस्या	३३	३८	त्र्यम्बयोगायऽवै	२४	१९
तनूनपादसुरो	२७	१२	तदिदासभुवनेषु	३३	८०	त्रिपादूर्द्ध्वऽउदैत्पु	३१	४
तन्नस्तुरीपम	२७	२०	तद्दिस्माखोविपन्यवो	३४	४४	त्रीणितऽआहुर्दिवि	२९	१५
तवव्वायवृतस्पते	२७	३४	तस्माऽअरङ्गमामवो	३६	१६	त्रीसहस्राण्यग्नि	३३	७
तवशरीरम्पतयि	२९	२२	तच्चक्षुर्देवहितम्पुर	३६	२४	त्रीणिपदाव्विचक्रमे	३४	४३
तनूनपात्पथ	२९	२६	तपसेस्वाहा	३९	१२	त्वद्योऽअग्ने	२१	३
तत्सवितुर्व्वरेण्यम्	३०	२	तदेजतितन्नैजति	४०	५	त्वष्टातुरीपो	२१	२०
तपसेकौलालम्मायायै	३०	७	ताउभौचतुरः	२३	२०	त्वष्टावीरन्देवकाम	२९	९
ततोव्विराडजायत	३१	५	तान्पूर्व्वयानिविदाहूमहे	२५	१६	त्वमिन्द्रप्रतूर्तिष्व	३३	६६
तस्माद्यज्ञात्सर्व्वं	३१	६	तिस्रऽइडा	२१	१९	त्वमग्नेप्रथमो	३४	१२
तस्माद्यज्ञात्सर्व्वहुतऽऋचः	३१	७	तिस्रोदेवीर्व्वर्हि	२७	१९	त्वन्नोऽअग्नेतव	३४	१३
तस्मादश्वाऽअजायन्त	३१	८	तिरश्चीनोव्वितती	३३	७४	त्वमिमाऽओषधीः	३४	२२
तंयज्ञम्बर्हिषिप्रौक्ष	३१	९	तीव्रान्घोषान्कृण्वते	२९	४४			

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
त्वामग्नऽऋष	२१	६१
त्वामग्नेपृणते	२७	३
त्वामिद्धिहवामहे	२७	३७
त्वा०हिमन्द्रनम	३३	७३
त्वेःमग्नेसाहुम	३३	७४
द.		
दधिक्राव्णोऽअकारिषम्	२३	३२
दृष्ट्वापुपारय	३३	७८
दिव इषिण्या	२९	७३
दिविपृष्ठोऽअरोचता	३३	९२
द्विकिशःइमपते	३८	११
दिव्यस्याहारज्ञाय	३९	३
दुरोदेवीर्दिशो	२१	१६
देवहं०इमाभिनरप	३६	१८
देवहं०इमास्योके	३६	१०

प्रतीका. ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
देवानाम्भद्रा	२५	१५
देवम्बाहसरस्वती	२१	४८
देवीद्वारो	२१	४९
देवीऽउषासावश्विना	२१	५०
देवोशी	२१	५१
देवीऽऊर्जाहुती	२१	५२
देवादेवानाम्	२१	५३
देवीस्तिस्रः	२१	५४
देवऽइन्द्रः	२१	५५
देवोदेवै.	२१	५६
देवम्बार्ह्वारिती	२१	५७
देवोऽअग्निस्विष्टकृद्देवा	२१	५८
देवस्यचेततो	२१	११
देवस्यसवितुर्मति	२२	१४
देवम्बर्हिरिन्द्र०	२८	११
देवीर्द्वारऽइन्द्र०	२८	१३

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
देवीऽउषासानक्तेन्द्रम्	२८	१४
देवीजोष्ट्री	२८	१५
देवीऽऊर्जाहुती	२८	१६
देवादैव्याहोतारादेव	२८	१७
देवीतिस्रस्तिस्रो	२८	१८
देवऽइन्द्रोनराशंस०	२८	१९
देवोदेवैर्वनस्पतिः	२८	२०
देवम्बर्हिर्वारितीना	२८	२१
देवोऽअग्निस्विष्ट	२८	२२
देवम्बर्हिर्वयोधस	२८	३५
देवीर्द्वारोवयोधस०	२८	३६
देवीऽउषासानक्ता	२८	३७
देवीजोष्ट्री० वृहस्या०	२८	३८
देवीऽऊर्जाहुतीपंक्त्या	२८	३९
दैव्या होतारा० त्रिष्टुभा	२८	४०
देवीस्तिस्र० जगत्या	२८	४१

प्रतीका: ।	अध्यायांका: ।	मंत्रांका: ।	प्रतीका: ।	अध्यायांका: ।	मंत्रांका: ।	प्रतीका: ।	अध्यायांका: ।	मंत्रांका: ।
ममन्तेऽभस्तुविद्यु ।	३६	२१	पाहिनोऽअग्नऽएकया	२७	४३	प्रजापतये पुरुषान्	२४	२९
नापस्त्वेपत्न्यो	३२	३६	पितुन्नुस्तोषम्महो	३४	७	प्रजापतयेच	२४	२०
नाभ्याऽआसीदन्त	३१	१२	पितानोसिपितानो बोधि	३७	२०	प्रयाभिर्यासिदा	२७	२७
निक्रमणन्निषदनम्	२५	३८	पीवोऽअन्नारयिवृधः		२३	प्रथमावाञ्छंरथिना	२९	७
नितुरत्नाःसाय	२७	२९	पुरुषमृगश्चन्द्रमसः	२४	३५	प्रजापतेस्तपसा	२९	११
नृमारमुसंगीताय	३०	६	पुरुषऽएवेदर्ठ०	३१	२	प्रतिश्रुत्कायाऽअर्त्तन	३०	१९
प.			पूषणव्वनिष्ठुना	२५	७	प्रजापतिश्चरति गर्भे	३१	१९
पथ्यमन्नः पुरुष	३२	५२	पूषन्तवव्रतेव्वयम्	३४	४१	प्रतद्वोचेदमृतन्नु	३२	९
पञ्चालोधिगमाऽउ	३४	१३	पृथिव्यैस्वाहान्तरिक्षाय	२२	२९	प्रवोमहेमन्दमा	३३	२३
परीत्यभूतानि	३२	११	पृच्छामित्वाचितये		४९	प्रवावृजेसुप्रया	३३	४४
परिद्यावापृथिवी	३२	१२	पृच्छामित्वापरमन्तम्	२३	६१	प्रवायुमच्छाबृहती	३३	५५
पञ्चनद्यःसरस्वती	३४	११	पृश्निस्तिरश्चीन	२४	४	प्रधीरयाशुचयोदद्रि	३३	७०
पयस्थःपरी	३४	४२	पृषद्स्वामरुतः	२५	२०	प्रवऽइन्द्राय	३३	९६
परम्मृत्योऽअनु	३५	७	प्रयादधा	२१	९	प्रमन्महेशवसाना	३४	१६
परीमेगामनेषत	३५	१८	प्रजापतयेत्वा	२२	५	प्रघोमहेमहिनमो	३४	१७
पयांसिस्ताआभृत	३८	२८	प्रजापतयेनत्वदेतान्यन्यो	२३	६५	प्रनूनम्ब्रह्मणस्पति	३४	५७

प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकः ।	प्रतीकाः ।	अध्यायांकाः ।	मंत्रांकाः ।
यत्रांदेवानाम्नरयेति	३३	६८	यातेधर्मदिव्या	३८	१८	येनःसपत्ना	३४	४६
यस्मायविश्व	३१	८२	यावतीद्यावापृथिवी	३८	२६	योदेवेभ्यआतपति	३१	२०
यत्राप्रतोदूर	३४	१	युञ्जतिब्रध्नमरुषम्	२३	५	योव.शिवतमो	३६	१५
यामत्रामभूनयेनो	३४	३	युञ्जन्त्यस्यकाम्या	२३	६	र.		
यस्मिन्नृचः	३४	५	युञ्जाहिदेवहूतमा	३३	४			
यद्वामनाशायणा	३४	५२	युञ्जतेमनउत	३७	२	रजताहरिणी.	२३	३७
परमेष्ठिब्रह्मधुषो	३६	२	यूपव्रस्काउत	२५	२९	रक्षोहाविश्व	२६	६
यतोयत समीहसे	३६	२२	येवाजिनम्परिपश्यति	२५	३५	रथेतिष्ठन्नयति	२९	४३
यमायसोममस्मायत्रा	३७	११	येनद्यौरुग्रापृथिवी	३२	६	रथवाहणठंहविः	२९	४५
यस्सिन्नश्वगावो	३८	५	येनापावकचक्षसा	३३	३२	रात्रिठंसपतिम्	२१	१३
यमायाथांगिरस्वते	३८	९	येवाहिहस्यै	३३	६२	रायेनुयञ्जज्ञतूरो	२७	२४
यमायस्याहोतारास	३९	१३	येनकर्माण्यप	३३	२	रुचम्ब्राह्मञ्ज	३१	२१
यत्तुमय्यौणियूनान्यां	४०	६	येनेदम्भूतम्भुव	३३	४	रोहितोधूम्र	२५	२
यस्मिन्सर्वाणिभूतान्यात्म	४०	७				ल.		
यामेधांदेवगणाः	३२	१४	येतेपन्था.सवितः	३४	२७	लोमभ्यःस्वाहा	३९	१०

॥ इत्यनुक्रमणिका समाप्ता ॥

श्रीगणेशायनमः ॥श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥गणनाथ
सरस्वतीरविशुक्रबृहस्पतीन् ॥ पंचैतान्संस्मरेन्नित्यंवेदवाणीप्रवर्तते
॥१॥अथानुवाकसूत्रम् ॥ इषेत्वैका,वसोःपवित्रंतिस्रोऽग्नेव्रतपतेसप्त,
पवित्रेस्थोद्वे,शर्म्मासितिस्रो, धूरसिशर्म्मासिद्विकौ, देवस्यत्वाति
स्रो,देवस्यत्वापञ्च,प्रत्युष्टꣳरक्षस्तिस्रो,दशैकात्रिꣳशत्।हरिःॐइषेत्त्वा।
इषेत्त्वोर्ज्जेत्त्वाव्वायवस्स्थदेवोवꣳसविताप्प्रार्प्पयतुश्श्रेष्ठतमायुकर्म्मणु
ऽआप्प्यायद्ध्वमघ्न्याऽइन्द्रायभागम्प्रजावतीरनमीवाऽअयुक्ष्मामाव
स्तेनऽईशतमाघशꣳसोद्ध्रुवाऽअस्म्मिन्गोपतौस्यातबह्वीर्य्यजमानस्य

पुशून्पांहि ॥ १ ॥ [१]वसोःपुवित्रंम्॥वसोंऽपुवित्रंमसिद्यौरंसिपृथिव्य
सिमातुरिश्वंनोघुर्म्मोऽसिविश्वधांऽअसि ॥ पुरमेणधाम्नाहृᳲहंस्वमा
ह्वाम्मातेयुज्ञपंतिर्ह्वार्षीत् ॥२॥ वसोंःपुवित्रंम्॥वसोंऽपुवित्रंमसिशुतधां
रंवसोंऽपुवित्रंमसिसुहस्रंधारम् ॥ देवस्त्वांसविुतापुंनातुवसोंःपुवित्रेण
शुतधांरेणसुप्प्वाकामंधुक्षः ॥ ३ ॥ साविश्वायुंः ॥ साविश्वायुःसावि
श्वकंर्म्मासाविश्वधांयाः ॥ इन्द्रंस्यत्वाभागᳲसोमेनातंनच्मिविु
ष्णोहुव्यᳲरक्ष ॥ ४ ॥ [२]अग्नेंव्रतपते । व्रुतश्चंरिष्ष्यामितच्छंके
युन्तन्मेंराध्यताम् ॥ इदमुहमनृंतात्सुत्त्यमुपैमि ॥ ५ ॥ कस्त्वां ।

युनक्तिसत्त्वायुनक्तिकस्म्मैत्त्वायुनक्तितस्म्मैत्त्वायुनक्ति ॥ कर्म्मणेवां
वेषायवाम् ॥ ६ ॥ प्रत्युष्टꣳरक्षः ॥ प्रत्युष्टꣳरक्षःप्प्रत्युष्टाऽअरातयोनि
ष्टप्तꣳरक्षोनिष्टप्ताऽअरातयऽउर्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ ७ ॥ धूरसि । धू
र्वधूर्वन्तन्धूर्वतंय्योस्मान्धूर्वतितन्धूर्वयंवयन्धूर्वामः ॥ देवानामसिव
न्हितमꣳसस्नितमम्पप्रितमञ्जुष्टतमन्देवहूतमम् ॥ ८ ॥ अहुत
मसि । हविर्द्धानन्दृꣳहस्वमाह्वार्म्मातेयज्ञपतिर्ह्वार्षीत् ॥ विष्णु
स्त्वाक्रमतामुरुवातायापहतꣳरक्षोयच्छन्तांपञ्च ॥ ९ ॥ देवस्य
त्वा । सवितुःप्प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अग्न

येजुष्टङ्गृह्णाम्म्यग्नीषोमाभ्यान्जुष्टङ्गृह्णामि ॥ १० ॥ भूतायँत्त्वा ॥ भूता
यँत्त्वानारातयेस्वरभिविक्ख्येषन्दृँहन्तान्दुर्य्याःपृथिव्यामुर्व्वन्तरि
क्षमन्न्वेमिपृथिव्यास्त्वानाभौसादयाम्म्यदित्त्याऽउपस्त्थेग्ग्नेहव्यꣳ
रक्ष ॥ ११ ॥ [७] पवित्रेस्त्थः ॥ पवित्रेस्त्थोवैष्ण्णव्यौसवितुर्व्वःप्रसव
ऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ देवीरापोऽअग्ग्रे
गुवोऽअग्ग्रेपुवोग्ग्रऽइममद्ययज्ञन्नयताग्ग्रेयज्ञपतिꣳसुधातुंय्यज्ञपति
न्देवयुवम् ॥ १२ ॥ युष्म्माऽइन्द्रः ॥ युष्म्माऽइन्द्रोवृणीतवृत्रतूर्य्येयूयमि
न्द्रमवृणीद्ध्वंवृत्रतूर्य्येप्प्रोक्षितास्त्थ । अग्नयेत्त्वाजुष्टम्प्रोक्षाम्म्यग्नी

पोमांब्भ्यान्त्वाजुष्टम्प्प्रोक्षांमि ॥ दैव्यांयुकर्म्मणेशुन्धद्ध्वन्देवयुज्ज्या
यैयद्वोशुंद्धाःपराजग्घ्नुरिदंव्वुस्त्तच्छुंन्धामि॥१३॥[२]शर्म्मांसि॥शर्म्मुां
स्यवधूतुःरक्षोवधूताऽअरातुयोदित्त्यास्त्त्वगंसिप्प्रतित्त्वादितिर्व्वेत्तु ॥
अद्रिरासिव्वानस्प्पुत्त्योग्ग्रावांसिपृथुवुंद्ध्नःप्प्रतित्त्वादित्त्यास्त्त्वग्ग्वेत्तु ॥
॥१४॥अग्ग्नेस्त्तनूः॥अग्ग्नेस्त्तनूरसिव्वाचोव्विसर्ज्जनन्देववीतयेत्त्वागृह्णा
मिवृहद्ग्रांवासिव्वानस्प्पुत्त्यःसऽइदन्देवेब्भ्योहविःशमीष्ष्वसुशमिशमी
ष्ष्व ॥ हविष्कृदेहिहविष्कृदेहि॥१५॥ कुक्कुटोसि॥कुक्कुटोसिमधुजिह्वऽ
इषमूर्ज्जमावंदुत्त्वयांव्वयꣳसंङ्घातꣳसङ्घातञ्जेष्ष्मव्वर्षवृद्धमसिप्प्रातित्त्वाव्व

षंवृद्धंवेत्तुपरापूतꣳरक्षःपरापूताऽअरातयोपहतꣳरक्षोवायुर्वोविविनक्तु
देवोवःसवितांहिरण्यपाणिःप्रतिगृभ्णात्वच्छिद्रेणपाणिनां ॥१६॥
[३]धृष्टिरसि॥धृष्टिरस्यपाग्नेऽअग्निमामादंजहिनिष्क्रव्यादꣳसेधादेवयजंवह॥ध्रुवमसिपृथिवींदृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृव्यस्यवधाय ॥ १७ ॥ अग्नेब्रह्म ॥ अग्नेब्रह्मगृभ्णीष्वधरुणमस्यन्तरिक्षंदृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृव्यस्यवधाय ॥ धर्त्रमसिदिवंदृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृव्यस्यवधाय ॥ विश्वाभ्यस्त्वाशाभ्यऽउप

दधामिचितंस्त्थोर्द्धंचितोभृगूंणामङ्गिरसान्तपसातप्प्यद्धम् ॥ १८ ॥
[२]।शर्म्मांसि ॥ शर्म्मास्यवंधूतुᳪरक्षोवंधूताऽअरांतुयोदित्त्यास्त्त्व
गंसिप्प्रतित्त्वादितिर्व्वेत्तु । धिषणांसिपर्व्वतीप्प्रतित्त्वादित्त्यास्त्त्वग्ग्वेत्तु
दिवस्क्कम्म्भुनीरंसिधिषणांसिपार्व्वतेयीप्प्रतित्वापर्व्वतीर्व्वेत्तुधान्न्यमसि
॥ १९ ॥ धान्न्यमसि । धिनुहिदेवान्प्राणायंत्त्वोदानायंत्त्वाव्व्याना
यंत्त्वा ॥ दीर्ग्घामनुप्प्रसितिमायुंषेधान्देवोवंःसवितााहिरंण्ण्यपाणिः
प्प्रतिंगृब्भ्णात्त्वच्छिद्द्रेणपाणिनाचक्षुंषेत्त्वामहीनाम्पयोंसि ॥ २० ॥
[३] देवस्यंत्त्वा । सवितुःप्प्रंसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्यांम्पूष्णोहस्तांब्भ्या

म् ॥ संवपामिसमापऽओषधीभिऽसमोषधयोरसेन ॥ सᳪरेवतीर्ज्जगती
भिःपृच्च्यन्ताᳪसम्मधुमतीर्म्मधुमतीभिःपृच्च्यन्ताम् ॥२१॥ जनय
त्यैत्त्वा । संय्यौमीदमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिषेत्त्वाघर्म्मोऽसिविश्वा
युरुरुप्प्रथाऽउरुप्प्रथस्वोरुतेयज्ञपतिःप्प्रथतामग्निष्टेत्त्वचम्माहिᳪसी
द्देवस्त्वासविताश्श्रपयतुवर्षिष्ठेऽधिनाके ॥ २२ ॥ माभेः ॥ माभेर्म्मासं
विक्क्थाऽअतमेरुर्य्यज्ञोऽतमेरुर्य्यजमानस्यप्प्रजाभूयात्त्रितायत्त्वाद्वि
तायत्त्वैकतायत्त्वा ॥ २३ ॥ [३] देवस्यत्त्वा । सवितुःप्प्रसवेऽश्विनो
र्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ आददेऽध्वरकृतन्देवेब्भ्यऽइन्द्रस्य

बाहुरसिदक्षिणःसुहस्त्वंभृष्टिः शततेजाव्वायुरसितिग्ग्मतेजाद्द्विषतोव्व
धः ॥ २४ ॥ पृथिविदेवयजनि ॥ पृथिविदेवयजन्न्योषध्द्यास्त्तेमूल
म्माहिꣳसिषंव्व्रजङ्गच्छगोष्ठानंव्वर्षतुतेद्यौर्व्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृ
थिव्याꣳशतेनपाशैर्य्योस्म्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्विष्ष्मस्तमतोमामौक्
॥२५॥ अपाररुम्॥अपाररुम्म्पृथिव्यैदेवयजनाद्वध्यासंव्व्रजङ्गच्छगो
ष्ठानंव्वर्षतुतेद्यौर्व्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृथिव्याꣳशतेनपाशैर्य्यो
स्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्विष्ष्मस्तमतोमामौक् ॥ अररोदिवम्मापप्तोद्र
प्सस्त्तेद्याम्मास्कंव्व्रजङ्गच्छगोष्ठानंव्वर्षतुतेद्यौर्व्वधानदेवसवितःपरम

स्योम्पृथिव्याᳪंशतेनपाशैर्य्योस्स्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्म्मस्त्तमतोमा
मौक् ॥ २६ ॥ गायत्रेणत्त्वागायत्रेणत्वाच्छन्दसापरिगृह्णामित्रै
ष्टुभेनत्त्वाच्छन्दसापरिगृह्णामिजागतेनत्त्वाच्छन्दसापरिगृह्णामि ॥
सुक्ष्माचासिशिवाचासिस्योनाचासिसुषदाचास्यूर्ज्जस्वतीचासिप
यस्वतीच ॥ २७ ॥ पुराक्रूरस्य । विसृपोविराप्प्सन्नुदादायपृथिवी
ञ्जीवदानुम् ॥ यामैरयँश्चन्द्रमसिस्वधाभिस्तामुधीरासोअनुदिश्ययज
जन्ते ॥ प्रोक्षणीरासादयद्विषतोवधोसि ॥२८॥[५] प्रत्युष्टᳪंरक्षः ॥
प्रत्युष्टᳪंरक्षःप्रत्युष्टाऽअरातयोनिष्टप्तᳪंरक्षोनिष्टप्ताऽअरातयः ॥

आनैशितोसिसपत्नक्षिद्वाजिनंन्त्वावाजेद्ध्यायैसम्मार्ज्जिम ॥ प्रत्य
ष्टꣳरक्षःप्रत्यष्टाऽअरातयोनिष्टप्तꣳरक्षोनिष्टप्ताऽअरातयः ॥ आनि
शितासिसपत्नक्षिद्वाजिनीन्त्वावाजेद्ध्यायैसम्मार्ज्जिम ॥ २९ ॥
अदित्यैरास्नासि । विष्णोर्वेष्प्पोस्यूर्ज्जेत्त्वादब्धेनत्त्वाचक्षुषा
वपश्यामि ॥ अग्नेर्ज्जिह्वासिसुहूर्देवेब्भ्योधाम्नेधाम्नेमेभवयजु
षेयजुषे ॥ ३० ॥ सवितुस्त्वा । प्प्रसवऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्द्रे
णपवित्त्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ सवितुर्वःप्प्रसवऽउत्पुनाम्य
च्छिद्द्रेणपवित्त्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ तेजोसिशुक्क्रमस्यमृतम

सिधामुनामांसिप्प्रियन्देवानुामनांधृष्टन्देवुयजंनमासि ॥ ३१ ॥ [३]
इतिश्रीव्वाजसनेयसंहितायांप्रथमोऽध्यायः॥१॥श्रीवेदपुरुषायनमः॥
अनुवाकसूत्रम्॥ कृष्णोसिपड,ग्ग्नेवाजजित्तिस्रो, मयीद, मग्ग्नीषोम
योःपञ्चका,वग्ग्नेदब्धायो चतस्रः,संव्वर्च्चसापञ्चा, ग्ग्नयेकव्यवाहनायष
ट्,सप्तचतुस्त्रिंᳬशत्॥हरिः ॐ कृष्णोसि॥कृष्णोस्याखरेष्ठोग्ग्नयेत्त्वाजु
ष्टम्प्रोक्षामिव्वेदिरासिबर्हिषेत्त्वाजुष्टाम्प्रोक्षामिबुर्हिरसिस्रुग्ग्भ्यस्त्त्वाजु
ष्टम्प्रोक्षाम्म्यदित्त्यैव्युन्दंनम्॥१॥अदित्त्यैव्युन्दनमासिव्विष्णोस्तुपो
स्यूर्णम्म्रदसन्त्वास्तृणामिस्वासुस्त्थान्देवेभ्योभुवपतयेस्वाहाभुवन-

पतयेस्वाहांभूतानाम्पतयेस्वाहां ॥ २ ॥ गन्धर्वस्त्वां । विश्वावसुः
परिदधातुविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडऽईडितः ॥
इन्द्रस्यबाहुरसिदक्षिणोविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्नि
रिडऽईडितः ॥ मित्रावरुणौत्त्वोत्तरतःपरिधत्तान्ध्रुवेणधर्म्मणाविश्व
स्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडऽईडितः ॥ ३ ॥ वीतिहोत्र
न्त्वा । कवेद्युमन्तꣳसमिधीमहि॥अग्नेबृहन्तमध्वरे॥४॥समिदसि ॥
समिदसिसूर्य्यस्त्वापुरस्तात्पातुकस्याश्चिदभिशस्त्यै ॥ सवितु
र्बाहूस्थऽऊर्णम्म्रदसन्त्वास्तृणामिस्वासुस्त्थन्देवेभ्यऽआत्त्वाव
२

सवोरुद्राऽआदित्याःसंदन्तु ॥५॥ घृताच्यसि । जुहूर्न्नाम्नासेदम्प्रिु
येणुधाम्नांप्रियꣳसदऽआसीदघृताच्यस्युपभृन्नाम्नासेदम्प्रियेण
धाम्नांप्रियꣳसदऽआसीदघृताच्यसिध्रुवानाम्नासेदम्प्रियेणधा
म्नांप्रियꣳसदऽआसीदप्रियेणधाम्नांप्रियꣳसदऽआसीद ॥ ध्रुवाऽ
असदन्नृतस्ययोनौताविष्णोपाहिपाहियज्ञम्पाहियज्ञपतिम्पाहिमां
ठ्यंज्ञन्यम् ॥ ६ ॥ [६] अग्नेवाजजित् ॥ अग्नेवाजजिद्वाज
न्त्वासरिष्यन्तंवाजजितꣳसम्मार्ज्मि ॥ नमोदेवेभ्यःस्वधापि
तृभ्यःसयमेमेभूयास्तमस्कन्नमद्य ॥ ७ ॥ अस्कन्नमद्य । ॥७॥

देवेभ्युऽआज्युर्ठसम्भ्रियासुमङ्घ्रिणाविष्णोमात्वावक्क्रमिषुंवसुम
तीमग्नेतेच्छायामुपस्थेषुंविष्णोस्थानमसीतऽइन्द्रोवीर्य्यमकृ
णोदूर्द्ध्वोध्वरऽआस्थात् ॥ ८ ॥ अग्नेवेः ॥ अग्नेवेर्होत्रंवेर्दूत्युमव
तान्त्वान्द्यावापृथिवीऽअवुत्वन्द्यावापृथिवीस्स्विष्टकृद्देवेभ्युऽइन्द्रऽ
आज्येनहुविपाभूत्स्वाहासञ्ज्योतिषाज्योतिः ॥ ९ ॥ [३]
मयीदम् ॥ मयीदमिन्द्रऽइन्द्रियन्दधात्वुस्मान्रायोमुघवानः
सचन्ताम् ॥ अुस्माकर्ठसन्त्वाशिषः सुत्त्यानः सन्त्वाशिषुऽउप
हूतापृथिवीमातोपुमाम्पृथिवीमाताह्वयतामुग्निराग्नीध्रात्स्वाहा ॥

॥१०॥ उपहूतोद्यौः॥उपहूतोद्यौष्पितोपमान्द्यौष्पिताह्वयतामग्नि
राग्नीध्रात्स्वाहा ॥ देवस्यत्त्वासवितुः प्प्रसवेश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पू
ष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ प्रतिगृह्णाम्म्यग्नेष्ट्वास्येनप्प्राश्नामि ॥११॥एत
न्ते। देवसवितर्य्यज्ञम्प्राहुर्ब्बृहस्प्पतयेब्ब्रह्मणे ॥ तेनयज्ञमवतेनयज्ञप
तिन्तेनमामव॥१२॥मनोजूतिः॥मनोजूतिर्ज्जुषतामाज्ज्यस्स्यबृहस्प
तिर्य्यज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्टंय्यज्ञꣳसमिमन्दधातु ॥ विश्वेदेवासऽइ
हमादयन्तामोꣳम्प्रतिष्ठ ॥ १३ ॥ एषातेऽअग्नेसमित्तयावर्द्धस्व
चाचप्प्यायस्व ॥ वर्द्धिषीमहिचवयमाचप्प्यासिषीमहि ॥ अग्ने

वाजजिह्वाजन्त्वासस्सूवाऽसंवाजुजितुर्ठ्सम्मार्ज्म्म ॥ १४ ॥ [५]
अग्नीषोमयोरुज्जितिम् ॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिमनूज्जेषंवाजस्यमा
प्रसुवेनुप्प्रोहामि ॥ अग्नीषोमौतमपनुदतां य्योस्मान्द्वेष्टियञ्चवय
न्द्विष्मोवाजस्यैनम्प्रसुवेनापोहामि। इन्द्राग्न्योरुज्जितिमनूज्जेषंवाज
स्यमाप्प्रसुवेनुप्प्रोहामि ॥ इन्द्राग्नीतमपनुदतांय्योस्म्मान्द्वेष्टियञ्च
वयन्द्विष्मोवाजस्यैनम्प्रसुवेनापोहामि ॥ १५ ॥ वसुभ्यस्त्वा ॥
रुद्रेभ्यस्त्वादित्त्येभ्यस्त्वासञ्जानाथान्द्यावापृथिवीमित्रावरुणौ
त्वावृष्ट्यावताम् ॥ व्यन्तुवयोक्तर्ठ्रिहाणामरुताम्पृषतीर्ग्गच्छवु

शापृथ्न्नभूत्वादिवङ्गच्छततोनोवृष्टिमावह ॥ चक्षुष्पाऽअग्ने
सिचक्षुम्मेपाहि ॥ १६ ॥ यम्परिधिम् ॥ यम्परिधिम्पुर्य्यधत्थाऽ
अग्नेदेवपणिभिर्गुह्यमानः ॥ तन्तऽएतमनुजोषम्भराम्म्येषनेत्त्व
दपचेतयाताऽअग्नेः प्प्रियम्पाथोपीतम् ॥ १७ ॥ सुछंस्रवभागा
स्त्थ ॥ सुछंस्रवभागास्त्थेषाबृहन्तः प्प्रस्तरेष्ठाः परिधेयाश्चदेवाः ॥
इमांवाचमभिविश्श्वेगृणन्तऽआसद्यास्म्मिन्बर्हिषिमादयद्ध्वछंस्वा
हावाट् ॥ १८ ॥ घृताचीस्त्थः ॥ घृताचीस्त्थोधुर्य्यौपातछंसुम्ने ॥१॥
स्त्थःसुम्नेमाधत्तम् ॥ यज्ञनमश्चतऽउपचयज्ञस्यशिवेसन्तिष्ठ

स्वस्विष्टेसेसन्तिष्ठस्व ॥ १९ ॥ [५] अग्नेदब्धायो । शीत
मपाहिमांदिद्योःपाहिप्रसित्त्यैपाहिदुरिष्ट्यैपाहिदुरद्मन्न्याऽअविष
न्नंः पितुङ्कृणुसुषदायोनौस्वाहावाडग्नयेसंवेशपतयेस्वाहासरस्वत्त्यै
यशोभगिन्न्यैस्वाहा ॥ २० ॥ वेदोसि ॥ वेदोसियेनत्त्वन्देववेद
देवेभ्योवेदोभवस्तेनमह्यंवेदोभूयाः ॥ देवागातुविदोगातुंवित्त्वा
गातुमित ॥ मनसस्पतऽइमन्देवयज्ञꣳस्वाहावातेधाः ॥ २१ ॥ स
म्बर्हिः॥सम्बर्हिरङ्क्ताꣳहविषाघृतेनसमादित्त्यैर्वसुभिःसम्मरुद्भिः॥ स
मिन्द्रोविश्वदेवेभिरङ्क्तान्दिव्यन्नभोगच्छतुयत्स्वाहा ॥२२॥ कस्त्वा ॥

कस्त्वाविमुञ्चतिसत्त्वाविमुञ्चतिकस्मैत्वाविमुञ्चतितस्मैत्वाविमु
ञ्चति ॥ पोषायरक्षसाम्भागोसि॥२३॥ [४] संवर्चसा ॥ संवर्चसापय
सासन्तनूभिरगन्महिमनसासꣳशिवेन ॥ त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायो
नुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम॥२४॥दिविविष्णुः। दिविविष्णुर्व्यक्रꣳस्त
जागतेनच्छन्दसाततोनिर्भक्तोयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मोन्त
रिक्षेविष्णुर्व्यक्रꣳस्तत्रैष्टुभेनच्छन्दसाततोनिर्भक्तोयोस्मान्द्वेष्टि
यञ्चवयन्द्विष्मः पृथिव्यांविष्णुर्व्यक्रꣳस्तगायत्रेणच्छन्दसाततो
निर्भक्तोयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मोस्मादन्नादस्यैप्रतिष्ठायाऽ

अगंन्मुस्वुः सञ्ज्योतिषाभूम ॥ २५ ॥ स्वयुम्भूरंसि ॥ स्वयुम्भूरंसि श्रेष्ठोरुश्मिर्वर्च्चोदा ऽअंसिवर्च्चोमेदेहि ॥ सूर्य्यस्यावृतमन्वावर्त्ते ॥ ॥२६॥अग्नेगृहपते ॥ सुगृहपुतिस्त्वयांग्नेहङ्गृहपंतिनाभूयासꣳसुगृह पुतिस्त्वम्मयांग्नेगृहपंतिनाभूयाः ॥अस्थूरिणौगार्हंपत्त्यानिसन्तुशत ꣳहिमाः सूर्य्यस्यावृतमन्वावर्त्तें॥ २७ ॥अग्नेंव्रतपते ॥ अग्नेंव्रतपते व्रुतमंचारिपन्तदंशकुन्तन्मेंराधींदमुहंय्यऽएवास्म्मिसोस्म्मि ॥२८॥

[५] अग्नयेंकव्युवाहंनाय ॥ अग्नयेंकव्युवाहंनायुस्वाहासोमांयपि तृमतेस्वाहा॥अपंहताऽअसुंरारक्षांꣳसिवेदिषदंः॥२९ ॥येरूपाणिं॥ये

रूपाणिप्रतिमुञ्चमानाऽअसुराःसन्तःस्वधयाचरन्ति ।।परापुरोनिपु
रोयेभरन्त्यग्निष्टाँल्लोकात्प्रणुदात्यस्मात् ।।३०।।अत्रपितरः।।अत्रपि
तरोमादयध्वंयथाभागमावृषायध्वम् ।। अमीमदन्तपितरोयथाभा
गमावृषायिषत ।। ३१ ।। नमोवःपितरोरसाय नमोवःपितरःशो
षायनमोवःपितरोजीवायनमोवःपितरःस्वधायैनमोवःपितरोघोराय
नमोवः पितरोमन्यवेनमोवःपितरःपितरोनमोवोगृहान्नःपितरोद
त्तसतोवः पितरोदेष्मैतद्वःपितरोवासऽआधत्त ।। ३२ ।। आधत्त ।
पितरोगर्भङ्कुमारम्पुष्करस्रजम् ।। यथेहपुरुषोसत् ।। ३३ ।। ऊर्ज्जं

वर्हन्तीः ॥ ऊर्ज्जंवहन्तीरुमृतंङ्घृतम्पयः॑कीलालम्परिस्रुतम् ॥ स्वधा
स्त्थंतुर्प्पयंतमेपितृन्॥३४॥ [६] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांद्विती
योऽध्यायः ॥२॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ समिधाग्निम्,
भूर्भुवःस्वश्चतुष्कावाग्निर्ज्योतिर्द्धं, उपप्रयन्तःषाडिर्ढशतिर्भूर्भुवः स्वः
श्वतस्रो, गृहामातिस्रः। प्प्रघासिनः पञ्च, पूर्णादर्विद्धे,ऽअक्षन्नमीमद
न्तपडे षतेसप्त, दश॥१०॥त्रिषष्टिः॥हरिः ॐसुमिधाग्निम् ॥ सुमिधा
ग्निन्दुवस्यतघृतैर्बोधयुतातिथिम् ॥ आस्मिन्हुव्याजुंहोतन॥१॥सुसं
मिद्धायशोचिषे॥ सुसंमिद्धायशोचिषे घृतन्तीव्रञ्जुंहोतन॥ अग्नयेजा

तवेदसे ॥ २ ॥ तन्त्वा ॥ तन्त्वा सुमिद्भिरङ्गिरोघृतेनवर्द्धयामसि ॥
बृहच्छोचायविष्ठ्य ॥ ३ ॥ उपत्त्वा ॥ उपत्त्वाग्नेहविष्मतीर्घृताचीर्
र्य्यन्तुहर्य्यत ॥ जुषस्वसुमिधोमम ॥ ४ ॥ [४] भूर्भुवः ॥ भूर्भुवः
स्वर्द्यौरिवभूम्नापृथिवीवव्वरिम्णा ॥ तस्यास्तेपृथिविदेवयजनिपृष्ठे
ग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे ॥५॥ आयम् ॥ आयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसद
न्मातरम्पुरः ॥ पितरञ्चप्रयन्त्स्वः ॥ ६ ॥ अन्तश्चरति ॥ अन्तश्चर
तिरोचनास्यप्प्राणादपानती ॥ व्यख्यन्महिषोदिवम् ॥७॥ त्रिंश
द्धाम ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवाक्पतङ्गायधीयते ॥ प्रतिवस्तोरहद्यु

मिः॥८॥ [४] अग्निर्ज्योतिः ॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निःस्वाहासू
र्य्योज्योतिर्ज्योतिःसूर्य्यःस्वाहा ॥ अग्निर्वर्च्चोज्योतिर्वर्च्चःस्वाहासू
र्य्योवर्च्चोज्योतिर्वर्च्चःस्वाहा॥ज्योतिःसूर्य्यःसूर्य्योज्योतिःस्वाहा९॥
सजूर्देवेन।सवित्रासजूरात्र्येन्द्रवत्या॥जुषाणोऽअग्निर्वेतुस्वाहा॥सजू
र्देवेनसवित्रासजूरुषसेन्द्रवत्या॥जुषाणःसूर्य्योवेतुस्वाहा॥१०॥ [२]
उपप्रयन्तोऽअध्वरम्॥उपप्रयन्तोऽअध्वरम्मन्त्रंवोचेमाग्नये ॥ आरेऽ
अस्मेचशृण्वते॥११॥ अग्निर्मूर्द्धा।दिवःककुत्पतिःपृथिव्याऽअय
म्॥ अपाᳬरेताᳬसिजिन्वति।१२॥उभावाम्। उभावामिन्द्राग्नीऽआ

हुवद्ध्याऽउभाराधंसःसुहमांदुवद्ध्यैं ॥ उभादातारांविषाꣳरयीणामु
भावाजस्यसातयेहुवेवाम् ॥ १३ ॥ अयन्ते ॥ अयन्तेयोनिर्ऋत्वियोय
तोजातोऽअरोचथाः ॥ तञ्जानन्नग्नऽआरोहाथानोवर्द्धयारयिम् ॥ १४ ॥
अयमिह । प्प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्यः ॥ यम
प्प्नवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्भ्वंविशेविशे ॥ १५ ॥ अस्यप्प्र
त्नाम् ॥ अस्यप्प्रत्नामनुद्युतꣳशुक्रन्दुदुह्रेऽअह्रयः ॥ पयःसहस्रसा
मृषिम् ॥ १६ ॥ तनूपाऽअग्ने । सितनूवम्मेपाह्यायुर्दाऽअग्नेस्यायुर्म्मे
देहिवर्च्चोदाऽअग्नेसिवर्च्चोमेदेहि ॥ अग्नेयन्मेतन्वाऽऊनन्तन्मऽआपृ

ण॥१७॥इन्धानास्त्वा। शतꣳहिमाद्युमन्तꣳसमिधीमहि॥वयंस्वन्तो
वयस्कृतꣳसहस्वन्तꣳसहस्कृतम् ॥ अग्नेसपत्नदम्भनमदब्धासोऽ
अदाभ्यम्॥चित्रावसोस्वस्तितेपारमशीय॥१८॥सन्त्वम्॥ सन्त्वम
ग्नेसूर्य्यस्यवर्च्चसागथाꣳसमृषीणाꣳस्तुतेन॥सम्प्रियेणधाम्नासमह
मायुषासंवर्च्चसासम्प्रजयासꣳरायस्पोषेणग्मिषीय ॥१९॥ अन्ध
स्थ:॥अन्धस्थान्धोवोभक्षीयमहस्थमहोवोभक्षीयोर्ज्जस्थोर्ज्जंवो
भक्षीयरायस्पोषस्थरायस्पोषंवोभक्षीय ॥२०॥ रेवतीरमध्वम्॥रे
वतीरमध्वमस्मिन्योनावस्मिन्गोष्ठेस्मिँल्लोकेस्मिन्क्षये ॥ इहैव

स्त्तुमापगात्॥२१॥सुद्धहितासि । विश्वरूप्पूर्ज्जामाविशगौपत्त्येन ॥
उपत्त्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्द्धियावयम् ॥ नमोभरन्तुऽएमसि॥२२॥
राजन्तमद्ध्वराणाम्॥ राजन्तमद्ध्वराणाङ्गोपामृतस्यदीदिविम्॥वर्द्धमानु
ꣳस्वेदमे॥२३॥सनः॥ सनःपितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव॥सचस्वानꣳ
स्वुस्तये॥२४॥अग्नेत्त्वम् ॥ अग्नेत्त्वन्नोऽअन्तमऽउतत्त्राताशिवोभवा
वुरुत्थ्यः॥वसुरग्निर्वसुश्श्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमꣳरयिन्दाꣳ ॥२५॥
तन्त्वा ॥ तन्त्वाशोचिष्ठदीदिवꣳसुम्नायनूनमीमहेसखिब्भ्यꣳ ॥ सनो
वोधिश्श्रुधीहवमुरुष्ष्याणोऽअघायुतःसमस्म्मात् ॥२६॥ इडएहि॥इ

डुएत्व्यदितुऽएहिकाम्म्युाऽएत॥मयिवङ्कामुधरंणम्भूयात् ॥ २७ ॥
सोमानुं स्वरंणङ्कृणाहिब्रंह्मणस्पते॥कुक्षीवंन्तुंय्यऽऔशिजः॥२८॥
योरेवान् ॥ योरेवान्योऽअंमीवुहाव्वंसवित्त्पुंष्टिवर्द्धनः ॥ सनंःसिषक्तु
यस्त्तरः ॥२९॥ मानंः॥मानुःशर्ठसोऽअंररुषोधूर्तिःप्प्रणुङ्मर्त्त्यस्य ॥
रक्क्षांणोब्ब्रह्मणस्पते ॥ ३० ॥ मुहित्रीणाम् ॥ मुहित्रीणामवोंस्त्तद्यु
क्षम्मित्रस्यांर्य्युम्म्णः ॥ दुराधर्षुंव्वरुणस्य ॥३१ ॥ नुहितेषाम्॥नुहिते
षांमुमाच्चुननाद्ध्वसुव्वारुणेषु ॥ ईशेरिपुरुघशर्ठसः ॥३२॥ तेहिपुत्त्रासोऽ
अदितेःप्प्रजीवसेमर्त्त्याय॥ज्योतिर्य्यच्छन्त्यजस्त्रम् ॥ ३३ ॥ कुदाच्च

न। स्त्वरीरंसिुनंऽइन्द्रंसश्वसिदाशुषे ॥ उपोपेन्नुमंघवुन्भूयुऽइन्नुतेदानंन्देु
वस्यंपृच्यते ॥३४॥ तत्संवितु॥तत्संवितुर्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यंधीम
हि॥धियोयोनंःप्रचोदयांत् ॥३५॥ शतम् १०० परिते॥परितेदूडभो
रथोस्माँर अंश्नोतुविश्वतंः॥येनुरक्षंसिदाशुषंः ॥ ३६ ॥ [२६] भू
र्भुवंः ॥ भूर्भुवुःस्वुःसुप्रुजाःप्रुजाभिःस्यांᳬसुवीरोंवीरैःसुपोषुः
पोषैंः ॥ नर्यंप्रुजाम्मेपाहिशᳬस्यंपुशून्मेपाह्यथर्य्यपितुम्मेपाहि
॥३७॥ आगंन्म । विश्ववेदसमुस्मभ्यंवसुवित्तंमम् ॥ अग्नेसम्म्रा
डभिद्युम्नमुभिसहुऽआयंच्छस्व॥३८॥अुयमुग्निः ॥ अुयमुग्निर्गृहप

तिगार्हपत्त्यंप्प्रजायांवसुवित्तमः ॥ अग्नेगृहपतेभिद्युम्नमभिस
हऽआयच्छस्व ॥३९॥ अयमग्निः ॥ अयमग्निःपुरीष्ष्योरयिमान्पु
ष्टिवर्द्धनः ॥ अग्नेपुरीष्ष्याभिद्युम्नमभिसहऽआयच्छस्व॥४०॥[४]
गृहामा॥बिभीतमावेपद्ध्वमूर्ज्जम्बिब्भ्रतऽएमसि ॥ ऊर्ज्जम्बिब्भ्रद्वःसु
मनाःसुमेधागृहानैमिमनसामोदमानः ॥ ४१ ॥ येषांमद्ध्ये
ति । प्प्रवसन्नेषुसौमनसोबहुः ॥ गृहानुपह्वयामहेतेनोजानन्तु
जानतः ॥ ४२ ॥ उपहूताऽइह । गावऽउपहूताऽअजावयः ॥ अथोऽ
अन्नस्यकीलालऽउपहूतागृहेषुनः ॥ क्षेमायवःशान्त्यैप्रपद्येशिवꣳशु

ग्ग्मद्दंशुंठ्योऽशुंठ्योऽ ॥ ४३ ॥ [३] प्रघासिनोंहवामहेमुरुतंश्चरिशा
दसंऽ ॥ कुरम्भेणंसुजोषसः ॥ ४४ ॥ यद्ग्रामें॥यद्ग्रामेयदंरण्येयत्त्स
भायांव्यदिंद्रिये ॥ यदेनंश्चकृमावयमिदन्तदवंयजामहेस्वाहा॥४५॥
मोषूणः ॥ मोषूणंऽइन्द्रात्रंपृत्सुदेवैरस्तिहिष्म्मांतेशुष्मिन्नवयाः ॥
मुहश्चिद्यस्यमीढुषोयुव्याहुविष्मतोमुरुतोवन्दंतेगीः ॥ ४६ ॥ अक्र
न्कर्म्मकर्म्मकृतःसुहवाचामंयोभुवा ॥ देवेभ्युंकर्म्मंकृत्त्वास्तम्प्रे
तंसचाभुवः ॥ ४७ ॥ अवंभृथनिचुम्पुण ॥ अवंभृथनिचुम्पुणनिचेरु
रंसिनिचुम्पुणः ॥ अवंदेवैर्देवकृतमेनोयासिषुमवुमर्त्यैर्म्मर्त्यंकृतम्पु

सुराऽअण्णोदेवरिषस्पाहि॥४८॥ [५] पण्णादर्व्वि॥पूण्णादर्व्विपरापतसुपू
ण्णापुनरापत॥वुस्नेवुविक्क्रीणावहाऽइषमूर्ज्जᳪशतक्क्रतो॥४९॥ देहिम॥
देहिमेददामितेनिमेधेहिनितेदधे ॥ निहारञ्चहरासिमेनिहारन्निहरा
णितेस्वाहा ॥ ५० ॥ अक्षन्नमीमदन्त ॥ अक्षन्नमीमदन्तह्यवप्प्रियाऽ
अधूषत ॥ अस्तोषतस्वभानवोव्विप्प्रानविष्ठयामतीयोजान्न्विन्द्रते
हरी॥५१॥ सुसन्दृशन्त्वा॥सुसन्दृशन्त्वाव्वयम्मघवन्वन्दिषीमहि॥
प्रनूनम्पूर्णवन्धुरस्तुतोयासिव्वशाँ २ अनुयोजान्न्विन्द्रतेहरी ॥५२॥
मनोनु ॥मनोन्वाह्वामहेनाराशᳪसेनस्तोमेन॥पितॄणाञ्चमन्मभिः॥५३

आनं॑ः॥आनंऽएतुमनुःपुनुःक्रत्वेदक्षा॑यजीवसे ॥ ज्योक्चुसूर्य॑न्दृशे
॥५४॥पुनर्न्नः॥पुनर्न्नःपितरोमनोददा॑तुदैव्योजनंः॥जीवंव्रातंऽसचेम
हि ॥५५ ॥ वुयꣳसोमव्रुतेतवुमनंस्तुनूषुविब्भ्रंतः ॥ प्रुजावंन्तःसचेम
हि ॥ ५६ ॥ एषते । रुद्रभागःसुहस्वस्राम्बिकयातञ्जुषस्वस्वाहैषते
रुद्रभागऽआखुस्तेपशुः ॥५७॥ अवंरुद्रम्॥अवंरुद्रमंदीमह्यवंदेवत्र्यं
म्बकम् ॥ यथांनोवस्यंसस्करद्यथांनुःश्रेयंसस्करद्यथांनोव्यवसा
ययांत् ॥ ५८ ॥ भेषुजमसि । भेषुजङ्गवेश्वांयपुरुषायभेषुजम् ॥ सुख
म्मेषायमेष्यै ॥ ५९ ॥ त्र्यंम्बकँय्यजामहे । सुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धन

मू ॥ उर्वारुकमिवबन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ त्र्यम्बकंय्य
जामहेसुगन्धिम्पतिवेदनम् ॥ उर्वारुकमिवबन्धनादितोमुक्षीयमा
मुतः ॥६०॥ एतत्ते । रुद्रावसन्तेनपरोमूजवतोतीहि ॥ अवततधन्वा
पिनाकावसःकृत्तिवासाऽअहिंसन्नःशिवोतीहि ॥६१॥ त्र्यायुषञ्जमद
ग्नेःकश्यपस्यत्र्यायुषम् ॥ यद्देवेषुत्र्यायुषन्तन्नोऽअस्तुत्र्यायुषम्॥
॥ ६२ ॥ शिवोनाम ॥ शिवोनामासिस्वधितिस्तेपितानमस्तेऽअस्तु
मामाहिंसीः ॥ निवर्त्तयाम्म्यायुषेन्नाद्यायप्प्रजननायरायस्पोषाय
सुप्रजास्त्वायसुवीर्य्याय ॥ ६३ ॥ १०[७] इतिश्रीवाजसनेयसंहिता

यांतृतीयोऽध्यायः ॥३॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् । एदंद्वे,
महीनाम्पयश्चतस्र, आकूत्त्या, ऋक्सामयो, र्द्विकौ, व्रतंकृणुतषडे, षते
चसस्रो, वस्व्यासितिस्र, एषतेद्वे, शुक्रन्त्वाचतस्रो, दिव्यास्त्वगष्टौ, दश
सप्तत्रिꣳशत् ॥१०॥ हरिः ॐ एदम् ॥ एदमगन्मदेवयजनम्पृथिव्यायत्र
देवासोऽअजुषन्तविश्वे ॥ ऋक्सामाभ्याꣳसन्तरन्तोयजुर्भीरायस्पो
षेणसमिषामदेम ॥ इमाऽआपःशमुमेसन्तुदेवीरोषधेत्रायस्वस्वधिते
मैनꣳहिꣳसीः ॥१॥ आपोऽअस्मान् ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुन्ध
यन्तुघृतेननोघृतप्वःपुनन्तु ॥ विश्वꣳहिरिप्रम्प्रवहन्तिदेवीरुदिदा

भ्युंशुचिरापूतऽएमि॥ दीक्षातपसोस्तनूरंसितान्त्वांशिवाᳬंशग्मा
म्पारिंदधेभुद्रंव्वर्ण्णम्पुष्यंन् ॥ २ ॥ [२] मुहीनाम्पयः ॥ मुहीना
म्पयोंसिव्वर्च्चोदाऽअंसिव्वर्च्चोमेदेहि ॥ वृत्रस्यांसिकुनीनंकश्चक्षुर्दाऽअ
सिचक्षुंर्म्मेदेहि ॥३॥ चित्पतिंर्म्मा ॥ चित्पतिंर्म्मापुनातुव्वाक्पतिंर्म्मा
पुनातुदेवोमांसवितापुंनात्वच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यंस्यरश्मिभिः ॥
तस्यंतेपवित्रपतेपवित्रंपूतस्ययत्कांमःपुनेतच्छकेयम् ॥ ४ ॥ आ
वः ॥ आवोंदेवासऽईमहेव्वामम्प्रयत्यध्वरे ॥ आवोंदेवासऽआशिषोंय
ज्ञियांसोहवामहे ॥५॥ स्वाहांयज्ञम् । स्वाहांयज्ञंमनंसःस्वाहोरोरुन्त

४

रिक्षात्स्वाहाद्यावापृथिवीभ्याᳪंस्वाहावातादारंभेस्वाहा ॥६॥ [४]
आकूत्यैप्रयुजे ॥ आकूत्यैप्रयुजेग्नयेस्वाहामेधायैमनसेग्नयेस्वा
हादीक्षायैतपसेग्नयेस्वाहासरस्वत्यैपूष्णेग्नयेस्वाहा ॥ आपो
देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवोद्यावापृथिवीऽउरोऽअन्तरिक्ष ॥ बृहस्पते
यह्विषाविधेमस्वाहा ॥ ७ ॥ विश्वोदेवस्य ॥ विश्वोदेवस्यने
तुर्मर्त्तोवुरीतसख्यम् ॥ विश्वोरायऽइषुध्यतिद्युम्नंवृणीतपु
ष्यसेस्वाहा ॥८॥ [२] ऋक्सामयोःशिल्पे ॥ ऋक्सामयोःशि
ल्पेस्स्थस्तेवामारंभेतेमापातमास्ययज्ञस्योदृचः ॥ शर्म्मासिशर्म्म

मेयच्छुनमंस्तेऽअस्तुमामाहिꣳसीः ॥ ९ ॥ ऊर्गसि ॥ ऊर्गस्याङ्गिर
स्यूर्णम्म्रदाऽऊर्जम्मयिधेहि ॥ सोमंस्यनीविरसिविष्णोःशर्म्मासि
शर्म्मयजमानस्येन्द्रस्ययोनिरसिसुसस्याःकृषीस्कृधि॥ उच्छ्रयस्वव
नस्पतऽऊर्ध्वोमापाह्यꣳहसऽआस्ययज्ञस्योदृचः ॥ १० ॥ [२] व्रतङ्कृ
णुत। व्रतङ्कृणुताग्निर्ब्रह्माग्निर्यज्ञोवनस्पतिर्यज्ञियः ॥ दैवीन्धियं
म्मनामहेसुमृडीकामभिष्टयेवर्च्चोधांयज्ञवाहसꣳसुतीर्थानोऽअसद्व
शे॥ येदेवामनोजातामनोयुजोदक्षक्रतवस्तेनोवन्तुतेनःपान्तुतेभ्यः
स्वाहा ॥ ११ ॥ श्वात्राःपीताः॥ श्वात्राःपीताभवतयूयमापोऽअस्माकम

न्तरुदरेसुशेवाः ॥ ताऽअस्मभ्यमयक्ष्माऽअनमीवाऽअनागसः
स्वदन्तुदेवीरमृताऽऋतावृधः ॥ १२ ॥ इयन्ते । यज्ञियातनूरपोमुञ्चा
मिनप्रजाम् ॥ अꣳहोमुचःस्वाहाकृताःपृथिवीमाविशतपृथिव्यास
म्भव॥१३॥अग्नेत्त्वम्। अग्नेत्त्वꣳसुजागृहिवयꣳसुमन्दिषीमहि॥रक्षा
णोऽअप्प्रयच्छन्प्रबुधेनःपुनस्कृधि॥१४॥ पुनर्म्मनः॥पुनर्म्मनःपुनरा
युर्म्मऽआगन्पुनःप्प्राणःपुनरात्मामऽआगन्पुनश्चक्षुःपुनःश्रोत्रम्म
ऽआगन् ॥ वैश्वानरोऽअदब्धस्तनूपाऽअग्निर्नःपातुदुरितादव
द्यात्॥१५॥ त्वमग्ने।व्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्त्येष्वा॥ त्वंयज्ञेष्वी

द्धर्यः ॥ रास्वेयंत्सोमाभूयोंभरदेवोनंःसवितावसोर्दाताव्वस्वंदात्
।१६।[६]एषातेंशुक्रतनूरेतद्वर्चुस्तयासम्भंवुभ्राजंङ्गच्छ।जूरंसिधृता
मनंसाजुष्टाव्विष्णवे ॥१७॥ तस्यांस्तेसुत्यसंवसःप्प्रसुवेतुन्वोयुन्त्र
मंशीयुस्स्वाहा।।शुक्रमंसिचन्द्रमंस्यमृतंमसिव्वैश्वदेवमंसि ॥१८॥ चि
दंसि । मुनासिधीरंसिदक्षिणासिक्षुत्रियासियुज्ञियास्यदितिरस्युभ
यतःशीर्ष्णी ॥ सानःसुप्प्राचीसुप्प्रतीच्च्येधिमित्रस्त्वांपुदिवध्नीता
म्पूषाद्ध्वनस्प्पात्त्विन्द्रायाद्ध्यंक्षाय ॥१९॥अनुंत्त्वामातामंन्यतामनु
पितानुभ्भ्रातासगर्ब्भ्योनुसखासयूंत्थ्यः ॥ सादेंविदेवमच्छेहीन्द्रांय

न्तरुदरेसुशेवाः ॥ ताऽअस्म्मभ्यमयुक्ष्माऽअनमीवाऽअनागसः
स्वदन्तुदेवीरुमृताऽऋतावृधः ॥ १२ ॥ इयन्ते । यज्ञियातनूरपोमुञ्चा
मिनप्रजाम् ॥ अंहोमुचःस्वाहाकृताःपृथिवीमाविशतपृथिव्याःस
म्भव॥१३॥अग्नेत्वम्। अग्नेत्वꣳसुजागृहिवयꣳसुमन्दिषीमहि॥रक्षा
णोऽअप्रयुच्छन्प्रबुधेनःपुनस्कृधि ॥१४॥ पुनर्म्मनः॥पुनर्म्मनःपुनरा
युर्म्मऽआगन्पुनःप्राणःपुनरात्त्मामऽआगन्पुनश्चक्षुःपुनःश्रोत्रम्म
ऽआगन् ॥ वैश्वानरोऽअदब्धस्तनूपाऽअग्निर्नःपातुदुरितादव
द्यात् ॥१५॥ त्वमग्ने। व्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्त्येष्वा ॥ त्वंयज्ञेष्वी

ह्यर्थः ॥ रास्वेयंत्सोमाभूयोभरदेवोनःसवितावसोर्दातावस्वदात्
।१६।[६]एषातेशुक्रतनूरेतद्वर्चस्तयासम्भवभ्राजंगच्छ।जूरसिधृता
मनसाजुष्टाविष्णवे ॥१७॥ तस्यास्तेसत्यसवसःप्रसवेतन्वोयन्त्र
मशीयस्वाहा।।शुक्रमसिचन्द्रमस्यमृतमसिवैश्वदेवमसि ॥१८॥ चिद
सि । मनासिधीरसिदक्षिणासिक्षत्रियासियज्ञियास्यदितिरस्युभ
यतःशीर्ष्णी ॥ सानःसुप्राचीसुप्रतीच्च्येधिमित्रस्त्वापदिबध्नीता
म्पूषाध्वनस्पात्विन्द्रायाध्यक्षाय ॥१९॥अनुत्वामातामन्यतामनु
पितानुभ्रातासगर्भ्योनुसखासयूथ्यः ॥ सादेविदेवमच्छेहीन्द्राय

सोम॑ꣳरु॒द्रास्त्त्वाव॑र्त्तयन्तु॒स्स्त्त्वस्ति॒सोम॒सखा॒पुन॒रेहि॑ ॥२०॥[४]वस्व्य॑
सि॥व॒स्व्य॒स्यदि॑तिरस्यादि॒त्त्यासि॑रु॒द्रासि॑च॒न्द्रासि॑॥बृह॒स्प्पति॑ष्ट्वासु
म्न्ने॒रम्म्णातु॒रु॒द्रोव॒सु॑भि॒राच॑के ॥२१॥ अदि॑त्त्यास्त्वा॒मूर्द्धन्ना॒जिघर्म्मि
देव॒यज॑नेपृथि॒व्व्याऽइडा॑यास्प॒दम॑सिघृ॒तव॒त्स्वाहा॑ ॥ अ॒स्म्मेर॑मस्वा॒
स्म्मेते॒वन्धु॒स्त्त्वेरायो॒मेराय॒मावय॒ꣳशाय॒स्प्पोषे॑णव्वि॒यौष्म्मतो॒तोरा
य॑ः॥२२॥ सम॑ख्ये॥दे॒व्व्याधि॒यासन्द॑क्षिण॒योरु॒च॑क्षसा॥मामु॒ऽआयु॒ꣳ
प्प्रमो॑षी॒र्म्मोऽअ॒हन्तव॑व्वी॒रंवि॑देयु॒तव॑देविस॒न्दृशि॑ ॥२३॥[३]ए॒षते॑।
गा॒य॒त्त्रोभा॒गऽइति॑मे॒सोमा॑यब्रूता॒देषते॒त्त्रैष्टु॑भोभा॒गऽइति॑मे॒सोमा॑यब्रूता

देपतेजागतोभागऽइतिमेसोमायब्रूताच्छन्दोनामानाᳫँसाम्राज्य
ङ्गच्छेतिमेसोमायब्रूतादास्माकोसिशुक्रस्तेग्रह्योविचितस्त्वावि
चिन्वन्तु ॥ २४ ॥ अभित्त्यम ॥ अभित्त्यन्देवᳫँसवितारम्मो
ण्ण्योः कविक्रतुमर्च्चामिसत्त्यसवᳫँरत्नधामभिप्प्रियम्मतिङ्कविम् ॥
ऊर्द्ध्वायस्यामतिर्भाऽअदिद्युतत्सवीमनिहिरण्ण्यपाणिरमिमीतसुक्र
तुः कृपास्वः ॥ प्रजाब्भ्यस्त्वाप्प्रजास्त्वानुप्प्राणन्तुप्प्रजास्त्वमनु
प्प्राणिहि ॥ २५ ॥ [२] शुक्रन्त्वा । शुक्रेणक्क्रीणामिचन्द्रञ्चन्द्रेणा
मृतममृतेन ॥ सग्मेतेगोरस्मेतेचन्द्राणितपसस्तनूरसिप्प्रजाप

तेव्वर्ण्णं÷परमेणंपशुनांक्क्रीयसेसहस्रपोषम्पुषेयम् ॥ २६ ॥ मित्रो
नं÷ ॥ मित्रोनुऽएहिसुमित्रधुऽइन्द्रस्योरुमाविंशुदाक्षिणमुशन्नुशन्तᳬं
स्योनश्स्योनम् ॥ स्वानुब्भ्राजाङ्घारेबम्भारेहस्तसुहस्तकृशानवेतवं÷
सोमुक्क्रयणास्तान्त्रंक्षद्धम्मावोदभन् ॥२७॥ पारमा । ग्ग्युदुश्चरिताद्वा
धुस्वामासचरितेभज । उदायुषास्वायुषोदंस्त्थाममृतां १ऽअनु ॥
॥ २८ ॥ प्रतिपन्न्थांम् ॥ प्रतिपन्न्थांमपद्मह्हिस्वस्तिगामंनेहसंम् ॥
येनुविश्वाऽपरिद्विषोवृणक्तिविन्दतेवसु ॥ २९ ॥ [४] अदिंत्या
स्त्वक् ॥ अदिंत्यास्त्वगुस्यादिंत्यैसदऽआसींद ॥ अस्तभ्नाद्यांवृ

प्रभोऽअन्तरिक्षमम्मिमीतव्वारिमाणम्पृथिव्याः ॥ आसीदद्विश्वाभु
र्वनानिसम्म्राड्विश्वेत्तानिव्वरुणस्यव्रतानि ॥ ३० ॥ व्वनेषुवि ॥ व्वने
पुव्यन्तरिक्षन्ततानव्वाजमर्वत्सुपयऽउस्त्रियासु ॥ हृत्सुक्रतुंव्वरुणो
व्विक्ष्वग्निन्दिविसूर्य्यमदधात्सोममद्रौ ॥ ३१ ॥ सूर्य्यस्यचक्षुः॥सू
र्य्यस्यचक्षुरारोहाग्नेरक्ष्णः कनीनकम् ॥ यत्रैतशेभिरीयसेभ्राजमा
नोव्विपश्चिता ॥ ३२ ॥ उस्त्रावेतम् ॥ उस्त्रावेतन्धूर्षाहौयुज्येथामन
श्रूऽअवीरहणौब्रह्मचोदनौ ॥ स्वस्तियजमानस्यगृहान्गच्छत
म् ॥ ३३ ॥ भद्रोमे । सिप्रच्च्यवस्वभुवस्पतेव्विश्वान्यभिधाम

नि ॥ मात्त्वांपरिपुरिणौविदन्मात्त्वांपरिपुन्थिनौविदन्मात्त्वावृकाऽ
अघायवौविदन् ॥ श्येनोभूत्त्वापरांपतुयजमानस्यगृहान्गच्छुतन्नौ
सँस्कृतम् ॥ ३४ ॥ नमौमित्रस्यं ॥ नमौमित्रस्युवरुणस्युचक्षसेमुहोदे
वायुतदृतर्ठसंपर्यत ॥ दूरेदृशेदेवजातायकेतवैदिवस्पुत्रायुसूर्यांय
यशठसत ॥ ३५ ॥ वरुणस्योत्तम्भनम् ॥ वरुणस्योत्तम्भनमसिव
रुणस्यस्कम्भसर्जनीस्त्थोवरुणस्यऽऋतसदन्न्यासिवरुणस्यऽऋ
तुसदनमासिवरुणस्यऽऋतुसदनमासीद ॥ ३६ ॥ याते ॥ यातुधामानि
हुविषायजन्तितातेविश्वांपरिभूरस्तुयुज्ञम् ॥ गयुस्फानंःप्रतरणः

सुवीरोवीरहाप्प्रचरासोमुदुर्य्यान् ॥ १० ॥ ३७ ॥ [८] इतिश्रीवा
वाजसनेयसंहितायांचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ १० ॥ श्रीवेदपुरुषाय
नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अग्नेस्तनू, रापतयेचतुष्कौ, तस्मायनीद्धे;
इन्द्रघोपस्तिस्रो, युञ्जतेष्टौ, देवस्यत्वाचतस्रो, देवस्यत्वापञ्च, वि
भूरसिचतस्रो, ज्योतिरसिषड्रुराविष्णोतिस्रो, दशात्रिचत्वारिꣳश
त् ॥ हरिः ॐ अग्नेस्तनूः ॥ अग्नेस्तनूरसिविष्णवेत्त्वासोमस्यतनूर
सिविष्णवेत्त्वातिथेरातिथ्यमसिविष्णवेत्त्वाश्येनायत्त्वासोमभृतेवि
ष्णवेत्त्वाग्नयेत्त्वारायस्पोषदेविष्णवेत्त्वा ॥ १ ॥ अग्नेर्ज्जनित्रं

म् ॥ अग्नेर्ज्जनित्रमसि वृषणौस्त्थऽउर्वश्यस्यायुरसि पुरूरवाऽअसि ॥
गायत्रेणत्वाच्छन्दसामन्थामि त्रैष्टुभेनत्वाच्छन्दसामन्थामि जागतेनत्वाच्छन्दसामन्थामि ॥ २ ॥ भवतन्नः ॥ भवतन्नुःसमनसौसचेतसावरेपसौ ॥ मायज्ञꣳहिꣳसिष्ट्म्मायज्ञपतिञ्जातवेदसौशिवौभवतमद्यनः ॥ ३ ॥ अग्नावग्निः ॥ अग्नावग्निश्चरतिप्रविष्टऽऋषीणाम्पुत्रोऽअभिशस्तिपावा ॥ सनःस्योनःसुयजायजेहदेवेब्भ्योहव्यꣳसदमप्प्रयुच्छन्त्स्वाहा ॥ ४ ॥ [४] आपतयेत्वा ॥ आपतयेत्वापरिपतयेगृह्णामितनूनप्त्रेशाक्करायशक्कनऽओजिष्ठाय ॥ अना

धृष्टमस्यनाधृष्ष्यन्देवानामोजोनभिशस्त्त्यभिशास्तिपाऽअनभिश
स्त्तेन्यमञ्जसासुत्त्यमुपगेषथ्ठंस्वितेमाधाः ॥ ५ ॥ अग्ग्नेव्व्रतपाः ॥
अग्ग्नेव्व्रतपास्त्वेव्व्रतपायातवतनूरियथ्ठ सामयियोममतनू रेषासात्त्व
यि ॥ सहनौव्व्रतपतेव्व्रतान्न्यनुमेदीक्षान्दीक्षापतिर्म्मन्न्यन्तामनुतपस्त
पस्प्पतिः ॥ ६ ॥ अध्ठशुरध्ठशुष्टे । देवसोमाप्प्यायतामिन्न्द्रायैक
धनविदे ॥ आतुब्भ्यमिन्न्द्रःप्प्यायन्तामात्त्वमिन्न्द्रायप्प्यायस्व ॥ आ
प्प्याययास्म्मान्त्सखीन्त्सन्न्यामेधयास्वस्त्तितेदेवसोमसुत्त्यामं
शीय ॥ एष्टारायःप्प्रेषेभगायऽऋतमृतवादिब्भ्योनमोद्यावापृथिवी

ब्भ्यांम्॥७॥ यातें। यातेंऽअग्ग्नेयःशुयातुनूर्व्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा॥उग्ग्रंव्वचोऽ
अपांवधीत्त्वेषंव्वचोऽअपांवधीत्त्स्वाहा॥ यातेंऽअग्ग्नेरजःशुयातुनूर्व्वर्षि
ष्ठागह्वरेष्ठा ॥ उग्ग्रंव्वचोऽअपांवधीत्त्वेषंव्वचोऽअपांवधीत्त्स्वाहा ॥ या
तेंऽअग्ग्नेहरिशुयातुनूर्व्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा ॥ उग्ग्रंव्वचोअपांवधीत्त्वेषंव्वचोअ
पांवधीत्त्स्वाहा॥८॥ [४] तुप्तायंनीमेसिव्वित्तायंनीमेस्यवंतान्नमाना
थितादवंतान्माव्यथितात्॥ व्विदेदग्ग्निर्न्नभोनामाग्ग्नेऽअङ्गिरऽआयुंना
नाम्न्नेहियोस्यामृपृथिव्व्यामासियत्तेनाधृष्टन्नामयज्ञियन्तेनुत्त्वादंधे
व्विदेदग्ग्निर्न्नभोनामाग्ग्नेऽअङ्गिरऽआयुंनानाम्न्नेहियोद्वितीयंस्यामृपृ

थिव्यामसियत्तेनाधृष्टन्नामंयज्ञियन्तेनुत्त्वादधेव्विदेदग्ग्निन्नभोनामा
ग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्न्नेहियस्तृतीयस्याम्म्पृथिव्यामसियत्तेनाधृ
ष्टन्नामंयज्ञियन्तेनुत्त्वादधे ॥ अनुत्त्वादेववीतये ॥९॥ सिछंह्यसि । स
पत्क्रसाहीदेवेभ्यः कल्पस्वासिछंह्यसिसपत्क्रसाहीदेवेभ्यः शु
न्धस्स्वासिछंह्यसिसपत्क्रसाहीदेवेभ्यःशुम्भस्स्व ॥ १० ॥ [२]
इन्द्रघोषस्त्वा ॥ इन्द्रघोषस्त्वाव्वसुभिःपुरस्तात्पातुप्प्रचेतास्त्वारु
द्रैःपश्चात्पातुमनोजवास्त्वापितृभिर्दक्षिणतःपातुव्विश्वकर्म्मात्त्वा
दित्यैरुत्तरतःपात्त्विदमहन्तप्तंवार्व्बहिर्द्धायज्ञान्निःसृजामि ॥११॥ सि

ꣳह्यसि ॥ सिꣳह्यसिस्वाहासिꣳह्यस्यादित्यवनिऽस्वाहासिꣳ
ह्यसिब्रह्मवनिः क्षत्रवनिऽस्वाहासिꣳह्यसिसुप्रजावनीरायस्पो
षवनिऽस्वाहासिꣳह्यस्यावहदेवान्यजमानायस्वाहाभूतेभ्यस्त्वा
॥ १२ ॥ ध्रुवोऽसि । पृथिवीन्दृꣳहध्रुवक्षिदस्यन्तरिक्षन्दृꣳहाच्युत
क्षिदसिदिवन्दृꣳहाग्नेःपुरीषमसि ॥ १३ ॥ [३] युञ्जतेमनः ॥ यु
ञ्जतेमनऽउतयुञ्जतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः ॥ विहोत्रा
दधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिऽस्वाहा ॥ १४ ॥ इ
दंविष्णुः ॥ इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदम ॥ समूढमस्यपाꣳ

सुरेस्वाहा ॥ १५ ॥ इरावतीधेनुमती ॥ इरावतीधेनुमतीहिभूतᳪसूय
वसिनीमनवेदशस्या ॥ व्यस्कभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्त्थपृथिवी
मभितोमयूखैःस्वाहा ॥ १६ ॥ देवश्श्रुतौदेवेषु ॥ देवश्श्रुतौदेवेष्वाघो
षतम्प्राचीप्प्रेतमध्वरङ्कल्पयन्तीऽऊर्द्ध्वंय्यज्ञन्नयतम्माजिह्वरतम् ॥
स्वङ्गोष्ठमावदतन्देवीदुर्य्येऽआयुर्म्मानिर्वादिष्टम्प्रजाम्मानिर्वादिष्ट
मत्ररमेथांवर्ष्मन्पृथिव्याः ॥ १७ ॥ विष्णोर्नु । कंवीर्य्याणि
प्प्रवोचंय्यःपार्त्थिवानिविममेरजाᳪसि ॥ योऽअस्कभायदुत्तरᳪस
धस्त्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायोविष्णवेत्वा ॥ १८ ॥ दिवोवा । वि

ष्णऽउतवापृथिव्यामुहोवाविष्णऽउरोरन्तरिक्षात् ॥ उभाहिहस्ता
वसुनापृणस्वाप्रयच्छदक्षिणादोतसव्याद्विष्णवेत्वा ॥ १९ ॥ प्रत
त् ॥ प्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः ॥ यस्यो
रुषुत्रिषुविक्रमणेष्वाधिक्षियन्तिभुवनानिविश्वा ॥ २० ॥ विष्णो
रराटम् ॥ विष्णोरराटमसिविष्णोःश्नप्त्रेस्थोविष्णोःस्यूरसिवि
ष्णोर्ध्रुवोसि ॥ वैष्णवमसिविष्णवेत्वा ॥ २१ ॥ [८] देवस्यत्वा
सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेना
र्य्यसिदमहꣳरक्षसाङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि ॥ बृहन्नसिबृहद्रवाबृहती

मिन्द्रांयुद्वाचंवद ॥ २२ ॥ रुक्षोहणंवलगुहनम् ॥ रुक्षोहणंवलगुहनं
वैष्णुवीमिदमुहन्तंवलगमुत्त्किरामियम्मेनिष्ट्योयमुमात्त्योनिचुखा
नेदमुहन्तंवलुगमुत्त्किरामियम्मेंसमुानोयमसंमानोनिचुखानुदमुह
न्तंवलुगमुत्त्किरामियम्मुसवंन्धुर्व्यमसंवन्धुर्न्निचुखानेदमुहन्तंवलु
गमुत्त्किरामियम्मेंसजातोयमसंजातोनिचुखानोत्त्कृत्त्याङ्किरामि ॥
॥ २३ ॥ स्वराडंसि ॥ स्वराडंसिसपत्त्नुहासंत्रुराडंस्यभिमातिहाजं
नुराडंसिरक्षोहासंवुराडंस्यामित्त्रहा ॥ २४ ॥ रुक्षोहणोवः ॥ रुक्षोह
णोवोवलगुहनःप्प्रोक्षामिवैष्णुवान्त्रंक्षोहणोवोवलगुहनोवंनयामिवै

ष्णुवान्त्रक्षोहणौवाव्वलगुहनोवंस्तृणामिवैष्णुवान्त्रक्षोहणौवाव्वलगु
ह नुाऽउपंदधामिवैष्णुवीरक्षोहणौवाव्वलगुहनौपर्य्यूहामिवैष्णुवीव्वै
ष्णुवमसिव्वैष्णुवास्त्थ ॥ २५ ॥ [४] देवस्यंत्त्वा । सवितुःप्प्र
सुवेऽश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्त्ताब्भ्याम् ॥ आददेनाय्र्यसीदमु
हर्ठरक्षंसाङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि ॥ यवोसियुवयास्म्मद्द्वेषोयुवयाराती
र्द्दिवेत्त्वान्तरिक्षायत्त्वापृथिव्यैत्त्वाशुन्धन्ताँल्लोकाःपितृषदनाःपितृषद
नमसि ॥ २६ ॥ उद्दिवम् ॥ उद्दिवंᳬस्तभानान्तरिक्षम्पृणदर्ठंहस्स्व
पृथिव्यान्द्युतानस्त्त्वामारुतोमिनोतुमित्रावरुणाद्ध्रुवेणधर्म्मणा ॥

ब्रह्मवनिंत्त्वाक्षत्रवनिंरायस्पोषवनिपर्य्यूहामि ॥ ब्रह्मदृंहक्षत्र
न्दृंहायुर्दृंहप्प्रजान्दृंह॥२७॥ध्रुवासि । ध्रुवोयंयजमानोस्मिन्न
ायतनेप्प्रजयापशुभिर्भूयात् ॥ घृतेनद्यावापृथिवीपूर्य्येथामिन्द्र
स्यच्छदिरसिविश्वजनस्यच्छाया ॥ २८ ॥ परित्त्वा । गिर्वणोगि
रइमाभवन्तुविश्वतः ॥ वृद्धायुमनुवृद्धयोजुष्टाभवन्तुजुष्टयः ॥
॥ २९ ॥ इन्द्रस्यस्यूः ॥ इन्द्रस्यस्यूरसीन्द्रस्यध्रुवोसि ॥ ऐन्द्रमसिवै
श्वदेवमसि ॥ ३० ॥ [५] विभूरसि । प्प्रवाहणोवह्निरसिहव्यवाह
नः ॥ श्वात्रोसिप्रचेतास्तुथोसिविश्ववेदाउशिगसि ॥ ३१ ॥ उ

शिगांसि। कुविरङ्गांरिरसिवम्भाँरिरवुस्युरांसिदुवंस्स्वाऽन्छुन्ध्युरांसिमा
ज्जांलीयंःसुम्म्राडसिकृशानुंःपरिषद्यौंसिपवंमानोनभाँसिप्प्रुतक्कांमृ
ष्ट्रोसिहव्युसूदनऽऋुतधांमासिस्स्वर्ज्ज्योतिंऽसमुद्रोसि ॥ ३२ ॥ सुमु
द्रोसि । विश्श्वव्यंचाऽअुजोस्येकंपादहिंरसिबुद्ध्न्योवागंस्स्यैन्द्रमंसिस
दोस्स्यृतंस्स्यद्वारौमामासन्तांप्तमद्ध्वंनामद्ध्वपतुप्प्रमांतिरस्स्वुस्तिमे
स्स्मिन्पुथिदेंवुयानेंभूयात्मित्रस्यंमा ॥ ३३ ॥ मित्रस्यंमा । चक्षु
पेक्षद्ध्वमग्ग्नंयऽसगराऽसगंरास्त्थसगंरेणनाम्म्नारौद्रेणानीकेनपातमां
ग्ग्नयऽपिपृतमांग्ग्नयोगोपायतंमानमोंवोस्तुमामांहिंᳬसिष्ट ॥ ३४ ॥

[४] ज्योतिरसि । विश्वरूपंविश्वेषान्देवानांᳬसमित् ॥ त्वᳬसोमतनकृद्भ्योद्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्यऽउरुयन्त ॥ सिवरूथᳬस्वाहाजुषाणोऽअप्तुराज्यस्यवेतुस्वाहा ॥ ३५ ॥ शतम् ॥ २०० ॥ अग्नेनय । सुपथाराये ऽअस्मान्विश्वानिदेववयुनानिविद्वान् ॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठान्तेनमऽउक्तिंविधेम ॥ ३६ ॥ अयन्नः ॥ अयन्नोऽअग्निर्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधःपुरएतुप्रभिन्दन् ॥ अयंवाजाञ्जयतुवाजसातावयᳬशत्रूँ१ञ्जयतुजर्हृषाणःस्वाहा ॥ ३७ ॥ उरुविष्णो ॥ उरुविष्णोविक्रमस्वोरुक्षयायनस्कृधि ॥ घृतङ्घृतयोनेपिबप्रप्रयज्ञ

पंतिन्तिरुस्वाहा ॥ ३८ ॥ देवंसवितः ॥ देवंसवितरेषतेसोमुस्तꣳरंक्ष
स्वुमात्त्वांदभन् ॥ एतत्त्वन्देंवसोमदेवोदेवाँ २ उपांगाऽइदमुहम्मंनु
ष्ष्यान्त्सुहरायस्प्पोपैंणुस्वाहानिर्व्वरुणस्युपाशांन्मुच्चये ॥ ३९ ॥ अ
ग्नेंव्रतपाः ॥ अग्नेंव्रतपास्त्वेव्रतपायातवंतुनूर्म्मय्यभूदेषासात्त्वयियो
ममंतुनूस्त्वय्यभूदियꣳसामयि ॥ यथायुथन्नोव्रतपतेव्रुतान्यनुमेंदी
क्षान्दीक्षापंतिरमुꣳस्तानुतपुस्त्तपस्प्पतिः ॥४०॥ [६] उरुव्विष्ष्णो ॥
उरुव्विष्ष्णोविक्क्रंमस्वोरुक्षयांयनस्कृधि ॥ घृतङ्घृतयोनेपिबुप्प्रप्प्रंयु
ज्ञपंतिन्तिरुस्वाहा ॥४१॥ अत्त्युन्न्यान् ॥ अत्त्युन्न्याँ २ अगान्नान्न्याँ२

उपांगामुर्व्वीकृत्काऽपरेभ्योविंदम्पुरोवरेभ्यः ॥ तन्त्वांजुषामहेदेव
व्वनस्प्पतेदेवयुज्ज्यायैदेवास्त्त्वादेवयुज्ज्यायैजुषन्तांव्विष्णवेत्त्वा ॥
ओषधेत्त्रायस्वस्वधितेमैनंᳬहिᳬसीः॥४२॥ द्याम्मा ॥ द्याम्मालेखीरु
न्तरिक्षम्माहिᳬसीःपृथिव्व्यासम्भव ॥ अयᳬहित्त्वास्वधितिस्त्तेति
जानःप्प्रणिनायमहतेसौभगाय ॥ अतस्त्वन्देवव्वनस्प्पतेशतवल्शो
विरोहसहस्त्रवल्शाव्विवयᳬरुहेम ॥ ४३ ॥ [३] १० इतिश्रीवाजसनेय
संहितायांपञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सू
त्रम् ॥ देवस्यत्वाषडुपावीरसिपञ्च माहिःषट् सन्तेतिस्त्रःसमुद्रंगच्छ

हविष्मतीर्द्धिकौहृदेत्वापञ्चदेवस्यत्वाष्टावष्टौसप्तत्रिꣳशत ॥ हरिःॐ
देवस्यंत्वा ॥ सवितुःप्प्रसवेऽश्विनोर्ब्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥
आददेनार्य्यसीदमुहꣳरक्षसाङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि ॥ यवोसियु
वयास्म्मद्द्वेषोयुवयारातीर्द्दिवेत्त्वान्तरिक्षायत्त्वापृथिव्यैत्त्वाशुन्धन्ताँ
ल्लोकाःपितृषदनाःपितृषदनमसि ॥ १ ॥ अग्रेणीरसि । स्वा
वेशऽउन्नेतृणामेतस्यवित्तादधित्त्वास्थास्यतिदेवस्त्त्वासवितामद्ध्वान
क्तुसुपिप्पलाभ्यस्त्त्वौषधीभ्यः ॥ द्यामग्ग्रेणास्पृक्षऽआन्तरिक्षम्म
द्ध्येनाप्प्राःपृथिवीमुपरेणादृꣳहीः ॥२॥ यातें॥यातेधामान्युश्म्मसिग

मंद्ध्यैयत्रगावोभूरिशृङ्गाऽअयासंः ॥ अत्राहतदुरुगायस्यविष्णोंः
परमम्पदमवंभातिभूरिं ॥ ब्रह्मवनिंत्त्वाक्षत्रवनिंरायस्पोषवनिपर्य्यूं
हामि ॥ ब्रह्मंदृᳬंहक्षत्रन्दृᳬंहायुंर्दृᳬंहप्रजान्दृᳬंह॥३॥ विष्णोःकर्म्मा
णि । पश्यतयतोंव्रतानिंपस्पशे ॥ इन्द्रंस्ययुज्ज्यःसखा ॥ ४ ॥ तद्वि
ष्णोंः। परमम्पदᳬंसदांपश्श्यन्तिसूरयंः। दिवीवचक्षुरातंतम् ॥५॥ प
रिवीरंसि ॥ परिवीरंसिपरिंत्त्वादेवीर्व्विशोंव्ययन्ताम्परीमंय्यजंमानᳬं
रायोमनुष्ष्याणाम् ॥ दिवःसूनुरंस्येषतेपृथिव्यॉंल्लोकऽआंरण्ण्यस्ते
पशुः ॥ ६ ॥ [६] उपावीरसि ॥ उपावीरस्युपंदेवान्दैवीर्व्विशःप्रागुरु

शिरोवाश्हितमान्॥देवस्त्वष्टुर्वसुरमहुभ्यातैस्वदन्ताम् ॥७॥ रेवंतीरम
ध्वम्॥ रेवंतीरमध्वम्बृहस्पतेधारयावसूनि॥ ऋतस्यत्वादेवहविःपाशे
नुप्रतिमुञ्चामिधर्षामानुषः ॥८॥ देवस्यत्वा। सवितुःप्रसवेश्विनोर्बा
हुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम्॥अग्नीषोमाभ्याञ्जुष्टन्नियुनज्मि ॥ अ
भ्द्यस्त्वोषधीभ्योनुत्वामातामन्यतामनुपितानुभ्रातासगर्भ्योनु
सखासयूथ्यः ॥ अग्नीषोमाभ्यान्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामि ॥९॥ अपाम्पे
रुः॥ अपाम्पेरुरस्यापोदेवीःस्वदन्तुस्वात्तञ्चित्सदेवहविः॥ सन्तेप्रा
णोवातेनगच्छतासमङ्गानियजत्रैः संय्यज्ञपतिराशिषा ॥ १० ॥

धृतेनाक्तौ । पुशूँस्त्रायेथाऽंरेवतिर्यजमानेप्प्रियन्धाऽआविश ॥ उरो
रुन्तरिक्षात्सुजूर्द्देवेनवातेनास्यहविषुस्त्मनायजुसमस्यतन्न्वाभव ॥
वर्षोवर्षीयसियज्ञेयज्ञपतिन्धाऽंस्वाहादेवेब्भ्योदेवेब्भ्युःस्वाहा ॥११॥
[५] माहिं ॥ माहिर्भूर्म्मापृदाकुर्न्नमस्तऽआतानानर्वाप्प्रेहि ॥ घृ
तस्यंकुल्ल्याऽउपऽऋतस्युपत्थ्याऽअनु ॥ १२ ॥ देवीरापः ॥ देवीरा
पःशुद्धावोड्ढ्ठसुपरिविष्टादेवेषुपरिविष्टाव्वयम्परिवेष्टारोभूयास्स्म ॥
॥ १३ ॥ वाचन्ते ॥ वाचन्तेशुन्धामिप्प्राणन्तेशुन्धामिचक्षुस्ते
शुन्धामिश्रोत्रन्तेशुन्धामिनाभिन्तेशुन्धामिमेढ्रन्तेशुन्धामिपायुन्ते

शिजोवाऽहितमान्॥देवंत्त्वष्टुर्व्वसुंरमहुव्व्यातैंस्वदन्ताम् ॥७॥ रेवंतीरमं
ध्वम् ॥ रेवंतीरमंद्ध्वम्बृहंस्पतेधारयावसूंनि ॥ ऋतस्यंत्त्वादेवहविंऽपाशें
नुप्प्रतिमुञ्चामिधर्षामानुषऽ ॥८॥ देवस्यंत्त्वा। सवितुःप्प्रंसवेंश्श्विनोंर्ब्बा
हुब्भ्यांम्पूष्णोहस्तांब्भ्याम्॥अग्नीषोमांब्भ्याञ्जुष्टन्नियुंनज्मि ॥ अ
ब्भ्यस्त्त्वौषंधीब्भ्योनुंत्वामातामंन्यतामनुंपितानुब्भ्रातासगब्भ्योंनु
सखासयूंत्थ्यऽ ॥ अग्नीषोमांब्भ्यान्त्वाजुष्टम्प्प्रोक्षांमि ॥९॥ अपाम्पे
रुः ॥ अपाम्पेरुरस्यापोदेवीःस्वंदन्तुस्वात्तञ्चित्तसद्देवहविः॥ सन्तेंप्प्रा
णोवातेंनगच्छतार्ठ्ठंसमङ्गांनियजंत्रैऽ संय्यज्ञपंतिराशिषां ॥ १० ॥

धृतेनाक्तौ । पशुँस्त्रायेथाᳪ्रेवतिर्यजमानेप्प्रियन्धाऽआविश ॥ उरो
रुन्तरिक्षात्सुजूर्देवेनवातेनास्यहविषस्त्मनायजसमस्यतन्वाभव ॥
वर्षोवर्षीयसियज्ञेयज्ञपतिन्धाः स्वाहादेवेब्भ्यो देवेब्भ्यः स्वाहा ॥११॥
[५] माहिः ॥ माहिर्ब्भूर्म्मापृदाकुर्न्नमस्तऽआतानानर्वाप्प्रेहि ॥ घृ
तस्यकुल्ल्याऽउपऽऋतस्यपत्थ्याऽअनु ॥ १२ ॥ देवीरापः ॥ देवीरा
पःशुद्धावोढ्ढᳪ्सुपरिविष्टादेवेषुपरिविष्टावयम्परिवेष्टारोभूयास्म ॥
॥ १३ ॥ वाचन्ते ॥ वाचन्तेशुन्धामिप्प्राणन्तेशुन्धामिचक्षुस्ते
शुन्धामिश्श्रोत्रन्तेशुन्धामिनाभिन्तेशुन्धामिमेढ्रन्तेशुन्धामिपायुन्ते

शुन्धामिचरित्राँस्तेशुन्धामि ॥ १४ ॥ मनस्ते ॥ मनस्तऽआ
प्यायतांवाक्तऽआप्यायताम्प्राणस्तऽआप्यायताञ्चक्षुस्तऽआ
प्यायताꣳश्रोत्रन्तऽआप्यायताम् ॥ यत्तेक्रूरंयदास्थितन्तत्तऽआ
प्यायतान्निष्ट्यायतान्तत्तेशुद्ध्यतुशमहोभ्यः ॥ ओषधेत्रायस्व
स्वधितेमैनꣳहिꣳसीः ॥ १५ ॥ रक्षसाम्भागः ॥ रक्षसाम्भागोसिनि
रस्तꣳरक्षऽइदमहꣳरक्षोभितिष्ठामीदमहꣳरक्षोवबाधऽइदमहꣳरक्षोध
मन्तमन्नयामि ॥ घृतेनद्यावापृथिवीप्रोर्णुवाथांवायोवेस्तोकानां
मग्निराज्यस्यवेतुस्वाहास्वाहाकृतेऽऊर्ध्वनभसम्मारुतङ्गच्छतम् ॥

॥ १६ ॥ इदमापः ॥ इदमापुःप्प्रवहतावद्यञ्चमलंञ्चयत् ॥ यच्चाभिदु
द्द्रोहानृतंयच्चशेपेऽअभीरुणम् ॥ आपोमातस्म्मादेनसःपवमान
श्चमुञ्चतु ॥ १७ ॥ [६] सन्ते ॥ सन्तेमनोमनसासम्प्राणःप्प्राणेन
गच्छताम् ॥ रेडस्यग्निष्ट्वाश्रीणात्वापस्त्वासमरिणन्वातस्यत्वा
ध्राज्ज्यैपूष्णोरंहंह्याऽऊष्मणोव्यथिषत्प्रयुतन्द्वेषः ॥ १८ ॥ घृत
घृतपावानः॥ घृतङ्घृतपावानःपिबतवसांवसापावानःपिबतान्तरिक्षस्य
हविरसिस्वाहा ॥ दिशःप्रदिशऽआदिशोविदिशऽउद्दिशोदिग्भ्यः
स्वाहा ॥ १९ ॥ ऐन्द्रःप्प्राणः ॥ ऐन्द्रःप्प्राणोऽअङ्गेऽअङ्गेनि

दीद्ध्यदैन्द्रऽउंदानोऽअङ्गऽअङ्गेनिधौतः ॥ देवंत्त्वष्टुर्भूरिंतेसꣳसंमेतु
सलंक्ष्मायद्विषुंरूपम्भवांति ॥ देवुत्रायन्तुमवंसेसखायोनुंत्त्वामाता
पितरोमदन्तु ॥ २० ॥ [३] सुमुद्रङ्गच्छ ॥ सुमुद्रङ्गच्छस्वाहा
न्तरिक्षङ्गच्छस्वाहादेवꣳसंवितारङ्गच्छस्वाहामित्रावरुणौगच्छस्वा
हाहोरात्रेगच्छस्वाहाछन्दांꣳसिगच्छस्वाहाद्यावापृथिवीगच्छस्वाहा
युज्ञङ्गच्छस्वाहासोमङ्गच्छस्वाहादिव्यन्नभोगच्छस्वाहाग्निवैश्वानुर
ङ्गच्छस्वाहामनोमेहार्दियच्छदिवन्तेधूमोगच्छतुस्वु र्ज्योतिःपृथि
वीम्भस्मनापृणस्वाहा ॥ २१ ॥ मापः ॥ मापोमौषधीर्हिꣳसी

द्धाम्म्नोधाम्म्नोराजुँस्त्ततोंव्वरुणनोमुञ्च ॥ यदाहुरुग्घ्न्याऽइतिव्वरुणे
तिशपामहेततोंव्वरुणनोमुञ्च ॥ सुमित्रियानुऽआपुऽओषधयःसन्तु
दुर्म्मित्रियास्तस्म्मैसन्तुयोस्म्मान्द्वेष्टियञ्चव्वुयन्द्विष्म्मः ॥ २२ ॥
[२] हुविष्म्मंतीरिमाः ॥ हुविष्म्मंतीरिमाऽआपोहुविष्माँऽआ
विवासति ॥ हुविष्म्मान्देवोऽअंध्वुरोहुविष्म्माँ २ ऽअस्तुसूर्य्यः॥
॥ २३ ॥ अग्ग्नेर्वं ॥ अुग्ग्नेर्वोपन्नगृहस्युसदसिसादयामीन्द्राग्ग्न्यो
र्भागुधेयींस्त्थमित्रावरुणयोर्भागुधेयींस्त्थव्विश्वेषान्देवानाम्भागु
धेयींस्त्थ ॥ अमूर्य्याऽउपसूर्य्येयाभिर्व्वासूर्य्यःसुह ॥ तानोहि

न्वन्त्वद्धुरम् ॥ २४ ॥ [२] हृदेत्त्वा ॥ हृदेत्वामनसेत्त्वादिवेत्त्वा सूर्य्यायत्त्वा ॥ ऊर्द्ध्वमिमन्धुरन्दिविदेवेषुहोत्राँयच्छ ॥ २५ ॥ सोमं राजन् ॥ सोमंराजन्विश्श्वास्त्त्वम्प्रजाऽउपावरोहविश्श्वास्त्वाम्प्रजाऽउपावरोहन्तु ॥ शृणोत्त्वग्निःसमिधाहवम्मेशृण्वन्त्वापोधिषणाश्चदेवीः ॥ श्रोताग्रावाणोविदुषोनयज्ञꣳशृणोतुदेवःसविताहवम्मेस्वाहा ॥ २६ ॥ देवीरापः ॥ देवीरापोऽ अपान्नपाद्योवऊर्म्मिर्हविष्यऽइन्द्रियावान्मदिन्तमः ॥ तन्देवेब्भ्योदेवत्रादत्तशुक्रपेब्भ्योयेषाम्भागस्त्थस्वाहा ॥ २७ ॥ कार्षिरसि ॥ कार्षिरसिसमुद्रस्यत्त्वा

क्षित्त्यांऽउन्नयामि ॥ सम्मापोऽअद्भिरग्मतसमोषधीभिरोषधीः ॥
॥ २८ ॥ यमग्ने ॥ यमग्नेपृत्सुमर्त्त्यमवावाजेषुयञ्जुनाः ॥ सयन्ताश
श्वतीरिषःस्वाहा ॥ २९ ॥ [५] देवस्यत्त्वा ॥ देवस्यत्त्वासवितुःप्प्र
सवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेरावासिगभीर
मिमसद्ध्वरङ्कृधीन्द्रायसुषूतमम् ॥ उत्तमेनपविनोर्ज्जस्वन्तम्मधुम
न्तम्पयस्वन्तन्निग्ग्राभ्यास्त्थदेवश्रुतस्तर्प्पयतमामनोमे ॥ ३० ॥
मनोमे । तर्प्पयतवाचम्मेतर्प्पयतप्प्राणम्मेतर्प्पयतचक्षुम्मेतर्प्पय
तश्श्रोत्रम्मेतर्प्पयतात्त्मानम्मेतर्प्पयतप्प्रजाम्मेतर्प्पयतपशून्मेतर्प्प

स्वर्स्वद्धरम् ॥ २४ ॥ [२] हृदेत्त्वा ॥ हृदेत्त्वामनसेत्त्वादिवेत्त्वा
सूर्य्यायत्त्वा ॥ ऊर्द्धमिमम्मंद्धरन्दिविदेवेषुहोत्राँयच्छ ॥ २५ ॥ सोम
राजन् ॥ सोमराजन्विश्श्वास्त्त्वम्प्रजाऽउपावरोहविश्श्वास्त्त्वाम्प्र
जाऽउपावरोहन्तु ॥ शृणोत्त्वग्निःसमिधाहवम्मेशृण्वन्त्वापोधिष
णाश्चदेवीः ॥ श्रोताग्ग्रावाणोविदुषोनयज्ञꣳशृणोतुदेवःसविताहवं
म्मेस्वाहा ॥ २६ ॥ देवीरापः ॥ देवीरापोऽ अपान्नपाद्योवऊर्म्मिर्हवि
ष्य्यऽइन्द्रियावान्मदिन्तमः ॥ तन्देवेब्भ्योदेवत्रादत्तशुक्रपेब्भ्योयेषां
पाम्भागस्त्थस्वाहा ॥ २७ ॥ कार्षिरसि ॥ कार्षिरसिसमुद्रस्यत्त्वा

॥ ३५ ॥ प्रागपाक् ॥ प्रागपागुदगधराक्सर्वतस्त्वादिशऽआधावन्तु ॥ अम्बुनिष्परसमरीर्विदाम् ॥३६॥ त्वमङ्ग ॥ त्वमङ्गप्रशꣳसिषोदेवः शविष्ठमर्त्यम् ॥ नत्त्वदन्योमघवन्नस्तिमर्डितेन्द्रब्रवीमितेवचः ॥ ॥ ३७ ॥ ८ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ वाचस्पतय उप यामगृहीतोसि त्रिकावावायोयंवा द्विकौ यस्तएका प्राणायतिस्त्रो मघवइन्द्राग्नी आगतमाधौमासश्चर्षणीधृतो विश्वेदेवासऽआगते न्द्रमरुत्वो मरुत्वन्तंवृषभं मरुतान्त्वौजसे सजोषाइन्द्रमरुत्वाँ

७

यतगुणाक्त्मैतप्पंयतगुणामुमावितृषन् ॥ ३१ ॥ इन्द्रायत्त्वा ॥ इ
न्द्रायत्त्वावसुमतेरुद्रवंतुऽइन्द्रायत्त्वादित्त्यवंतुऽइन्द्रायत्त्वाभिमाति
घ्ने ॥ श्येनायत्त्वासोमभृतेग्ग्नयेत्त्वारायस्प्पोषदे ॥ ३२ ॥ यत्ते । सो
मदिविज्ज्योतिर्य्यत्पृथिव्यांय्यदुरावन्तरिक्षे ॥ तेनास्म्मैयजमाना
योरुरायेकृद्ध्यधिदात्रेवोचः ॥ ३३ ॥ श्वात्रास्त्थ ॥ श्वात्रास्त्थवृ
त्रतुरोराधोगूर्त्ताऽअमृतस्यपत्क्नीः ॥ तादेवीर्द्देवत्रेमंय्यज्ञन्नयतोपहूताः
सोमस्यपिबत ॥ ३४ ॥ माभेः ॥ माभेम्मासंविक्क्थाऽऊर्ज्जन्धत्स्वधि
षणेवीड्वीसतीवीडयेथामूर्ज्जन्दधाथाम ॥ पाप्माहतोनसोमः ॥

॥ ३५ ॥ प्रागपाक् ॥ प्रागपागुदगधराक्सर्व्वतस्त्वादिशऽआधावन्तु ॥
अम्बनिष्पर्रसमरीविदाम् ॥ ३६ ॥ त्वमङ्ग ॥ त्वमङ्गप्रशंसिषोदेवः
शविष्ठमर्त्यम् ॥ नत्त्वदन्योमघवन्नस्तिमर्डितेन्द्रब्रवीमितेवचः ॥
॥ ३७ ॥ ८ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ वाचस्पतय उप
यामगृहीतोसि त्रिकावावायोयंवा द्विकौ यस्तएका प्राणायातिस्त्रो
मघवइन्द्राग्नी आगतमाघौमासश्चर्षणीधृतो विश्वेदेवासऽआगते
न्द्रमरुत्वो मरुत्वन्तंवृषभं मरुतान्त्वौजसे सजोषाइन्द्रमरुत्वाँ

७

२ इन्द्र महाँ २ इन्द्रो महाँ २ इन्द्र एकैकोदुत्यमष्टौ पञ्चविꣳ
शतिरष्टाचत्त्वारिꣳशत् ॥ हरिः ॐ व्वाचस्पतये ॥ व्वाचस्पतयेपव
स्वव्वृष्णोऽअꣳशुब्भ्याङ्गभस्तिपूतः ॥ देवोदेवेब्भ्यः पवस्वयेषाम्
म्भागोसि ॥ १ ॥ मधुमतीर्न्नः ॥ मधुमतीर्न्नऽइषस्कृधियत्तेसोमादा
ब्भ्यन्नामजागृवितस्मैतेसोमसोमायस्वाहास्वाहोर्व्वन्तरिक्षमन्वे
मिस्वाङ्कृतोसि ॥ २ ॥ स्वाङ्कृतोसि । व्विश्वेब्भ्यऽइन्द्रियेब्भ्यो
दिव्येब्भ्यःपार्त्थिवेब्भ्योमनस्त्वाष्टुस्वाहात्त्वासुभवसूर्य्यायदेवेब्भ्य
स्त्वामरीचिपेब्भ्योदेवाꣳशोयस्मैत्त्वेडेतत्सत्यमुपरिप्रुताभङ्गेन

हतोसौफट्प्राणायत्त्वाव्यानायत्त्वा ॥३॥ [२] उपयामगृहीतोसि ॥
उपयामगृहीतोस्यन्तर्य्यच्छमघवन्पाहिसोमम् ॥ उरुष्ष्यरायऽएषो
यजस्व॥४॥ अन्तस्ते॥ अन्तस्तेद्यावापृथिवीदधाम्म्यन्तर्द्दधाम्म्युर्व्व
न्तरिक्षम् ॥ सजूर्देवेभिरवरैः परैश्चान्तर्य्यामेमघवन्मादयस्व ॥ ५ ॥
स्वाङ्कृतोसि ॥ स्वाङ्कृतोसिविश्वेब्भ्यऽइन्द्रियेब्भ्योदिव्येब्भ्यःपार्त्थि
वेब्भ्योमनस्त्वाष्टुस्वाहात्त्वासुभवसूर्य्यायदेवेब्भ्यस्त्वामरीचिपे
ब्भ्यऽउदानायत्त्वा ॥६॥ [३] आवायो ॥ आवायोभूषशुचिपाऽउप
नःसहस्रन्तेनियुतोविश्ववार ॥ उपोतेऽअन्धोमद्यमयामियस्यदेवद

धिषेपूर्वुपेयंवायवेत्त्वा ॥ ७ ॥ इन्द्रंवायूऽइमे । सुताऽउपप्रयोभिरा
गंतम् ॥ इन्दवोवामुशन्तिहि ॥ उपयामगृहीतोसिवायवऽइन्द्रवायु
भ्यान्त्वैषतेयोनिः सजोषोभ्यान्त्वा ॥८॥ [२]अयंवाम्।अयंवाम्मित्रा
वरुणासुतःसोमऽऋतावृधा ॥ ममेदिहश्रुतछहवम् ॥ उपयामगृहीतो
सिमित्रावरुणाभ्यान्त्वा ॥ ९ ॥ रायावयम् ॥ रायावयछससवाछसो
मदेमहव्येनदेवायवसेनगावः ॥ तान्धेनुम्मित्रावरुणायुवन्नोविश्वाहा
धत्तमनपस्फुरन्तीमेषतेयोनिरृतायुभ्यान्त्वा ॥ १० ॥ [२]या
वाम् ॥ यावाङ्कशामधुमत्यश्विनासूनृतावती ॥ तयायज्ञम्मिमिक्ष

तम् । उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वैषतेयोनिर्म्माध्वीभ्यान्त्वा ॥
॥ ११ ॥ [१] तम्प्रत्नथा । पूर्वथाविश्वथेमथाज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिष
दंस्वर्विदम् ॥ प्रतीचीनंवृजनन्दोहसेधुनिमाशुञ्जयन्तमनुयासुवर्द्ध
से ॥ उपयामगृहीतोसिशण्डायत्त्वैषतेयोनिर्व्वीरताम्पाह्यपमृष्टःशण्डो
देवास्त्वाशुक्रपाः प्रणयन्त्वनाधृष्टासि ॥ १२ ॥ सुवीरोव्वीरान् ॥ सु
वीरोव्वीरान्प्रजनयन्परीह्यभिरायस्पोषेणयजमानम् ॥ सञ्जग्मा
नोदिवापृथिव्याशुक्रः शुक्रशोचिषानिरस्तःशण्डःशुक्रस्याधिष्ठानम
सि ॥ १३ ॥ अच्छिन्नस्यते । देवसोमसुवीर्य्यस्यरायस्पोषस्य

दादितारः स्याम ॥ साप्प्रंथमासंस्कृतिर्व्विश्ववारासप्प्रंथमोव्वरुणोमित्र
त्रोऽअग्निः ॥ १४ ॥ सप्पथमः ॥ सप्प्रंथमोबृहस्प्पतिंश्चिकित्वाँस्त
स्म्माऽइन्द्रायसुतमाजुहोतुस्वाहां ॥ तृम्म्पन्तुहोत्त्रामद्ध्वोयाःस्स्विष्टा
याःसुप्प्रीताःसुहुंतायत्त्स्वाहायाडुग्नीत् ॥१५॥ [४] अयंव्वेनः ॥अयं
व्वेनश्चोदयत्त्पृश्निगर्ब्भाज्ज्योतिर्ज्जरायूरजसोव्विमाने ॥ इममपा
थ्संङ्गमेसूर्य्यस्यशिशुन्नविप्प्रामतिभीरिहन्ति ॥ उपयामगृहीतोसि
मर्क्कायत्वा ॥ १६ ॥ मनोन । येषुहवनेषुतिग्मंव्विपश्शच्छ्यांव्वनुथोद्र
वंन्ता ॥ आयःशर्य्याभिस्तुविनृम्णोऽअस्याश्श्रीणीतादिशङ्गभं

स्त्वावेषतेयोनिःप्प्रजाःपाह्यपमृष्टोमक्काँदेवास्त्वामन्थिपाः प्प्रणंयु
न्त्वनाधृष्टासि ॥ १७ ॥ सुप्प्रजाःप्प्रजाःप्प्रंजनयन्न्परीह्यभिराय
स्प्पोषेणयजंमानम् ॥ सञ्जग्मानोदिवापृथिव्यामन्न्थीमन्न्थिशोचि
षानिरस्त्तोमर्क्कोमन्न्थिनोधिष्ठानंमसि ॥ १८ ॥ [३] येदेवासऽ॥येदे
वासोदिव्येकादशस्त्थपृथिव्यामध्ध्येकादशस्त्थ ॥ अप्प्सुक्षितोमहि
नैकादशस्त्थतेदेवासोयज्ञमिमञ्जुषध्ध्वम् ॥ १९ ॥ उपयामगृहीतोसि॥
उपयामगृहीतोस्याग्ग्रयणोसिस्वाग्ग्रयणः ॥ पाहियज्ञम्पाहियज्ञपतिं
विष्ण्णुस्त्वामिन्द्रियेणपातुविष्ण्णुन्त्वम्पाह्यभिसवनानिपाहि २०॥

सोमः॑पवते ॥ सोमः॑पवतेसोमः॑पवतेस्म्मैब्ब्रह्मणेस्म्मैक्षत्रायास्म्मै
सुन्न्वतेयज॑मानायपवतऽइषऽऊर्ज्जेपवतेद्ध्यऽओष॑धीभ्भ्यःपवतेद्यावा
पृथिवीभ्भ्याम्म्पवतेसुभूतायपवतेव्विश्श्वेभ्भ्यस्त्वादेवेभ्भ्यऽएषतेयो
निर्व्विश्श्वेभ्भ्यस्त्वादेवेभ्भ्यः ॥ २१ ॥ [३] उपयामगृ॑हीतोसि ॥ उ
पयामगृ॑हीतोसीन्द्रायत्त्वाबृहद्द्वतेवय॑स्स्वतऽउक्क्थाव्ययङ्गृह्णामि ॥ यत्तं
ऽइन्द्रबृहद्द्वयस्तस्म्मैत्त्वाव्विष्णवेत्त्वैषतेयोनिरुक्क्थेभ्भ्यस्त्वादेवेभ्भ्य
स्त्वादेवाव्व्यंय्यज्ञस्यायुषेगृह्णामिमित्रावरुणाभ्भ्यान्त्वा॥२२॥मित्रा
वरुणाभ्भ्यान्त्वा। देवाव्व्यंय्यज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्रायत्त्वादेवाव्व्यंय्यज्ञ

स्यायुषेगृह्णामीन्द्राग्निभ्यान्त्वादेवाव्यंय्यज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्रावरु
णाभ्यान्त्वादेवाव्यंयज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्राबृहस्पतिभ्यान्त्वादेवा
व्यंय्यज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्राविष्णुभ्यान्त्वादेवाव्यंय्यज्ञस्यायुषेगृ
ह्णामि॥२३॥[२]मूर्द्धानन्दिवः॥मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिम्पृथिव्यावैश्वा
नरमृतऽआजातमग्निम् ॥ कविꣳसम्राजमतिथिञ्जनानामासन्नापा
त्रञ्जनयन्तदेवाः ॥ २४ ॥ उपयामगृहीतोसि । ध्रुवोसिध्रुवक्षितिर्ध्रुवा
णान्ध्रुवतमोच्युतानामच्युतक्षित्तमएषतेयोनिर्वैश्वानरायत्त्वा ॥ ध्रुव
न्ध्रुवेणमनसावाचासोममवनयामि ॥ अथानऽइन्द्रइद्विशोसपत्नाः

समनसुस्करत् ॥ २५ ॥ [२] यस्ते । द्रप्सस्स्कन्दतियस्तेऽअꣳशु
ग्र्यावच्युतोधिषणयोरुपस्थात् ॥ अध्वर्योर्वापरिवायःपवित्रात्त
न्तेजुहोमिमनसावषट्कृतꣳस्वाहादेवानामुत्क्रमणमसि ॥२६॥ [१]प्रा
णायमे । वर्चोदावर्चसेपवस्वव्यानायमेवर्चोदावर्चसेपवस्वोदाना
यमेवर्चोदावर्चसेपवस्ववाचेमेवर्चोदावर्चसेपवस्वक्रतूदक्षाभ्या
म्मेवर्चोदावर्चसेपवस्वश्रोत्रायमेवर्चोदावर्चसेपवस्वचक्षुर्भ्याम्मे
वर्चोदसौवर्चसेपवेथामुत्क्रमनेमे ॥ २७ ॥ आत्मनेमे । वर्चो
दावर्चसेपवस्वौजसेमेवर्चोदावर्चसेपवस्वायुषेमेवर्चोदावर्चसेपवस्व

विश्वाभ्योमेप्प्रजाभ्योवर्च्चोदसौवर्च्चसेपवेथाम् ॥२८॥ कोसि । क
तमोसिकस्यासिकोनामासि ॥ यस्यंतेनामामंन्महियन्त्वा सोमेना
तीतृपाम॥भूर्भुवःस्वःसुप्प्रजाःप्प्रजाभिःस्याᳫंसुवीरोवीरैःसुपोषः
पोषैः ॥२९॥[३] उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोसिमधवेत्त्वोप
यामगृहीतोसिमाधवायत्त्वोपयामगृहीतोसिशुक्क्रायत्त्वोपयामगृही
तोसिशुचयेत्त्वोपयामगृहीतोसिनभसेत्त्वोपयामगृहीतोसिनभस्या
यत्त्वोपयामगृहीतोसीषेत्त्वोपयामगृहीतोस्यूर्ज्जेत्त्वोपयामगृहीतोसि
सहसेत्त्वोपयामगृहीतोसिसहस्यायत्त्वोपयामगृहीतोसितपसेत्त्वो

पयामगृंहीतोसितपुस्त्यायत्त्वोपयामगृंहीतोस्यꣳहसस्पुतयेत्त्वा ॥
॥ ३० ॥ [१] इन्द्राग्नीऽआगंतम् ॥ इन्द्राग्नीऽआगंतꣳसुतङ्गीर्भि
र्न्नभोवरैण्यम् ॥ अस्यपांतन्धियेषिता ॥ उपयामगृंहीतोसीन्द्राग्नि
भ्यांन्त्वैषतेयोनिरिन्द्राग्निभ्यांत्त्वा ॥ ३१ ॥ [१] आघं ॥ आघाये
ऽअग्निमिन्धतेस्तृणन्तिबुर्हिरांनुषक् ॥ येषामिन्द्रोयुवासखा ॥ उप
यामगृंहीतोस्यग्नीन्द्राभ्यांन्त्वैषतेयोनिरग्नीन्द्राभ्यांन्त्वा ॥ ३२ ॥
[१] ओमांसश्चर्षणीधृतः ॥ ओमांसश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासुऽआ
गंत ॥ दाश्वाꣳसोदाशुर्षःसुतम् ॥ उपयामगृंहीतोसिविश्वेभ्य

स्त्वादेवेभ्यंऽएषतेयोनिर्व्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यंः ॥ ३३ ॥ [१] विश्वेदेवासः ॥ विश्वेदेवासुऽआगतशृणुतामऽइमᳬहवंम् ॥ एदम्बुर्हिर्न्निषीदत ॥ उपयामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यंऽएषतेयोनिर्व्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यंः ॥ ३४ ॥ [१] इन्द्रंमरुत्वः ॥ इन्द्रंमरुत्वऽइहपांहिसोमुंय्यथांशाय्र्यातेऽअपिबःसुतस्यं ॥ तवुप्प्रणीतीतवंशूरशर्म्मुन्नाविवासन्तिकवयःसुयज्ञाः ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रांयत्वामुरुत्वंतऽएषतेयोनिरिन्द्रांयत्वामुरुत्वंते॥३५॥ [१] मुरुत्वन्तंवृषुभंवांवृधानमकंवारिन्दिव्यᳬशासमिन्द्रंम् ॥ विश्वासाहमवंसेनूतंनायोग्रᳬसं

होदामिहतꣳहुवेम ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वते ॥ उपयामगृहीतोसिमुरुतान्त्वौजसे ॥
॥ ३६ ॥ [१] सुजोषाऽइन्द्र ॥ सुजोषाऽइन्द्रसगणोमुरुद्भिःसोमम्पिबवृत्रहाशूरविद्वान् ॥ जहिशत्रूँ १ रपमृधोनुदस्वाथाभयङ्कृणुहिविश्वतोनः ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वते ॥ ३७ ॥ [१] मुरुत्त्वाँ २ ऽइन्द्र । वृषभोरणायपिबासोममनुष्वधम्मदाय ॥ आसिञ्चस्वजठरेमद्ध्वऽऊर्म्मिन्त्वꣳराजासिप्रतिपत्सुतानाम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वतऽएषते

योनिरिन्द्रांयत्त्वामुरुत्त्वते ॥ ३८ ॥ [१] मुहाँ२इन्द्रः ॥ मुहाँ२ऽइ
न्द्रोनृवदाचर्षणिप्राऽउतद्विबर्हाऽअमिनःसहोभिः॥ अस्म्मुद्र्यग्ग्वावृ
धेवीर्य्यायोरुःपृथुःसुकृतःकुर्तृभिर्भूत् ॥ उपयामगृहीतोसिमहेन्द्राय
त्त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायत्त्वा ॥ ३९ ॥ [१] मुहाँ२इन्द्रः॥ मुहाँ२ इन्द्रो
यऽओजसापुर्जन्योवृष्टिमाँ२ऽइव ॥ स्तोमैर्वृत्त्सस्यवावृधे॥उपयामगृ
हीतोसिमहेन्द्रायत्त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायत्त्वा ॥४०॥ [१] उदुत्त्यम् ॥
उदुत्त्यञ्जातवेदसन्देवंवहन्तिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्य्यःस्वाहा ॥
॥ ४१ ॥ चित्रन्देवानाम् ॥ चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्म्मित्रस्य

वरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षꣳसूर्यऽआत्त्माजग
तस्तस्थुषश्चस्वाहा ॥ ४२ ॥ अग्नेनय । सुपथारायेऽअस्मान्विश्वा
निदेववयुनानिविद्वान् ॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठान्तेनम
ऽउक्तिंविधेमस्वाहा ॥४३॥ अयन्नः ॥ अयन्नोऽअग्निर्वरिवस्कृणोत्वय
म्मृधःपुरऽएतुप्रभिन्दन् ॥ अयंवाजाञ्जयतुवाजसातावयꣳशत्रूञ्जय
तुजर्हृषाणःस्वाहा ॥४४॥ रूपेणवः ॥ रूपेणवोरूपमभ्यागान्तुथोवो
विश्ववेदाविभजतु ॥ ऋतस्यपथाप्रेतचन्द्रदक्षिणाविस्वःपश्यव्यन्त
रिक्षंयतस्वसदस्यैः ॥४५॥ ब्राह्मणमद्य । विदेयम्पितृमन्तम्पैतृमत्य

मृषिमार्षेयꣳसुधातुदक्षिणम् ॥ अस्म्मद्राता देवत्राग॑च्छतप्रदातार

माविशत ॥ ४६ ॥ अग्नयेत्त्वा ॥ अग्नयेत्त्वामह्यँवरुणोददातुसोमृत

त्त्वमशीयायुर्दात्रऽएधिमयोमह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेरुद्रायत्त्वामह्यँवरुणो

ददातुसोमृतत्त्वमशीयप्प्राणोदात्रऽएधिवयोमह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेबृह

स्प्पतयेत्त्वामह्यँवरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीयत्त्वग्ग्दात्रऽएधिमयो

मह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेयमायत्त्वामह्यँवरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीयह

योदात्रऽएधिवयोमह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रे ॥ ४७ ॥ कोदात् ॥ कोदात्कस्म्माऽ

अदात्कामोदात्कामायादात् ॥ कामोदाताकामः प्प्रतिग्ग्रहीताकामै

तत्वं ॥ ४८ ॥ [८] ॥ २५ ॥ इतिंश्रीवाजसनेयसंहितायांसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ उपयामगृहीतोसि आदित्त्येभ्यः पञ्च वाममद्य द्वे सुशर्मास्येका वृहस्पतिसुतस्य द्वे हरिरसिचतस्रः समिन्द्रणोष्टौ माहिरेजतुदश मास्यःपञ्चकावातिष्ठयुक्ष्वाहीन्द्रामिदेकैका यस्मान्नद्वेग्नेपवस्वोत्तिष्ठन्ऽदृश्रमुदुत्त्यमेकैकाजिघ्रद्वे विनइन्द्रवाचस्पतिंविश्वकर्मन्नेकैकाग्नयेत्त्वाचतस्र इहरतिस्तिस्रः परमेष्ठीदश त्रयोविꣳशतिस्त्रिषष्टिः ॥

हरिः ॐ उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्त्येभ्यस्त्वा ॥

व्विष्णंऽउरुगायैषतेसोमुस्त्तꣳरंक्षस्वुमात्त्वांदभन् ॥ १ ॥ कुदाचुन । स्त्तरीरंसिनेन्द्रंसश्चसिदाशुषें ॥ उपोपेन्नुमंघवन्भूयऽइन्नुतेदानंन्दे वस्यंपृच्च्यतऽआदित्त्येभ्यंस्त्वा ॥ २ ॥ कुदाचुन । प्प्रयुंच्छस्युभं निपासिजन्मंनी ॥ तुरीयादित्त्युसवंनन्तऽइन्द्रियमातंस्त्थावुमृतं न्दिव्यादित्त्येभ्यंस्त्वा ॥ ३ ॥ यज्ञोदेवानांम् ॥ यज्ञोदेवानाम्प्प्र त्त्यंतिसुम्नमादित्त्यासोभवंतामृडयन्तंः ॥ आवोर्व्वाचीसुमतिर्व्वं त्त्यादꣳहोश्चिद्यार्व्वरिवोवित्तरासंदादित्त्येभ्यंस्त्वा ॥ ४ ॥ व्विवंस्व न्नादित्त्य ॥ व्विवंस्वन्नादित्त्यैषतेसोमपीथस्त्तस्मिन्मत्त्स्व ॥ श्रदं

स्म्मैनरोवर्चसेदधातनुयदाशुर्दार्दम्पतीव्वाममश्नुतः ॥ पुमान्त्पुत्त्रो
जायतेव्विन्दतेव्वस्वधाव्विश्वाहारपऽएधतेगृहे ॥ ५ ॥ [५] व्वाममद्य ।
सवितर्व्वाममु श्वोदिवेदिवेव्वाममस्म्मभ्यꣳसावीः ॥ व्वामस्यहिक्षय
स्यदेवभूरेरयाधियाव्वामभाजःस्याम ॥ ६ ॥ उपयामगृहीतोसि ।
सावित्त्रोसिचनोधाश्चनोधाऽअसिचनोमयिधेहि ॥ जिन्वयज्ञञ्जिन्व
यज्ञपतिम्भगायदेवायत्त्वासवित्त्रे ॥ ७ ॥ [२] शतम् ३०० ॥
उपयामगृहीतोसि । सुशर्म्मासिसुप्प्रतिष्ठानोबृहदुक्षायनमः ॥ विश्वे
भ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्व्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥ ८ ॥ [१]

उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोसिबृहस्पतिसुतस्यदेवसोमत
ऽइन्द्रोरिन्द्रियावतुःपत्क्नीवतोग्ग्रहाँ २ । ऽऋद्ध्यासम् । अहम्पुर
स्तादहमवस्ताद्यदन्तरिक्षन्तदमेपिताभूत् ॥ अहꣳसूर्य्यमुभय
तोददर्शाहन्देवानाम्मपरमङ्गुहायत् ॥ ९ ॥ अग्ग्नाइऽइपत्क्नीवन् ॥
अग्ग्नाइऽइपत्क्नीवन्त्सजूर्देवेनत्त्वष्ट्रासोमम्पिबस्वाहा ॥ प्रजापतिर्वृ
षासिरेतोधारेतोमयिधेहिप्प्रजापतेस्तेवृष्णोरेतोधसोरेतोधामशीय
॥ १० ॥ [२] उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोसिहरिरसि
हारियोजनोहरिब्भ्यान्त्वा ॥ हर्य्योर्द्धानास्त्थसहसोमाऽइन्द्राय ॥

॥ ११ ॥ यस्ते ऽअश्वसनिर्भक्षो यो गोसनिस्तस्य तऽइष्टयजुषस्तु
तस्तोमस्य शस्तोक्थस्योपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ॥ १२ ॥ देवकृ
तस्यैनसः ॥ देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसोऽवय
जनमसि पितृकृतस्यैनसोऽवयजनमस्यात्मकृतस्यैनसोऽवयजनमस्ये
नसऽएनसोऽवयजनमसि ॥ यच्चाहमेनो विद्वाँश्चकार यच्चाविद्वाँस्त
स्य सर्वस्यैनसोऽवयजनमसि ॥ १३ ॥ संवर्चसा ॥ संवर्चसा पयसा
सन्तनूभिरगन्महि मनसा सꣳ शिवेन ॥ त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायोऽनु
मार्ष्टु तन्वो यद्विलिष्टम् ॥ १४ ॥ [४] समिन्द्र । णो मनसा नेषि गो

भिःसꣳसूरिभिर्म्मघवन्त्सꣳस्वस्त्या ॥ सम्ब्रह्मणादेवकृतंयदस्त्तिसन्देवानाꣳसुमतौयज्ञियानाꣳस्वाहा ॥ १५ ॥ संवर्च्चसा ॥ संवर्च्चसापयसासन्तनूभिरगन्महिमनसासꣳशिवेन ॥ त्वष्टासुदत्त्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम् ॥ १६ ॥ धातारातिःसवितेदञ्जुषन्ताम्प्रजापतिर्न्निधिपादेवोऽअग्निः ॥ त्वष्टाविष्णुःप्प्रजयाꣳसꣳरराणायजमानायद्रविणन्दधातुस्वाहा ॥ १७ ॥ सुगावः ॥ सुगावोदेवाःसदनाऽअकर्म्मयऽआजग्मेदꣳसवनञ्जुषाणाः ॥ भरमाणाव्वहमानाहवीꣳष्यस्मेधत्तवसवोव्वसूनिस्वाहा ॥१८॥ यॉँरआवहः॥

याँ२ आवहऽउशतोदेवदेवाँस्तान्प्रेरयस्वेऽअग्नेसुवस्थे ॥ जक्षिवाꣳ
सःपपिवाꣳसश्चविश्वेसुधर्मꣳस्वरातिष्ठतानुस्वाहा ॥ १९ ॥ वय
ꣳहि । त्वाम्प्रयतियज्ञेऽअस्मिन्नग्नेहोतारमवृणीमहीह ॥ ऋधग
याऽऋधगुताशमिष्ठाःप्रजानन्यज्ञमुपयाहिविद्वान्त्स्वाहा ॥ २० ॥
देवागातुविदः ॥ देवागातुविदोगातुंवित्त्वागातुमित ॥ मनसस्पतऽ
इमन्देवयज्ञꣳस्वाहावातेधाः ॥२१॥ यज्ञंयज्ञम् ॥ यज्ञंयज्ञङ्गच्छयज्ञ
पतिङ्गच्छस्वांयोनिङ्गच्छस्वाहा ॥ एषतेयज्ञोयज्ञपतेसहसूक्तवाकः
सर्ववीरस्तञ्जुषस्वस्वाहा ॥ २२ ॥ [८] माहिः ॥ माहिर्भूर्मापृ

दांकुः । उरुᳪहिराजावरुणश्चकारसूर्य्यायपन्थामन्वेतवाऽउं ॥ अप
देपादाप्प्रतिधातवेकरुतापवक्ताहृदयाविधश्चित् ॥ नमोवरुणायाभि
ष्ठितोवरुणस्यपाशः ॥ २३ ॥ अग्नेरनीकम् ॥ अग्नेरनीकमपऽआवि
वेशापान्नपात्प्रतिरक्षन्नसुर्य्यम् ॥ दमेदमेसमिधंयक्ष्यग्नेप्प्रतिते
जिह्वाघृतमुच्चरण्यत्स्वाहा ॥२४॥ समुद्रेत ॥ समुद्रेतेहृदयमप्स्वन्तः
सन्त्वाविशन्त्वोषधीरुतापः ॥ यज्ञस्यत्वायज्ञपतेसूक्तोक्तौनमोवाके
विधेमयत्स्वाहा ॥२५॥ देवीरापः ॥ देवीरापऽएषवोगर्भस्तᳪसुप्री
तᳪसुभृतम्बिभृत ॥ देवसोमैषतेलोकस्तस्मिञ्छञ्चवक्ष्वपरिचव

वक्ष्व ॥ २६ ॥ अवंभृथनिचम्पुण । निचेरुरंसिनिचम्पुणः ॥ अवंदेवै
र्द्देवकृतमेनोयासिषुमवमर्त्त्यैर्म्मर्त्त्यकृतम्पुरुराव्णोदेवारिषस्प्पाहि
देवानांᳬसमिदसि ॥ २७ ॥ [५] एजंतुदशमास्यः ॥ एजं
तुदशमास्योगर्ब्भोजरायुणासुह ॥ यथायंव्वायुरेजंतियथासमुद्रएज
जेति ॥ एवायन्दशमास्योऽअस्रञ्जरायुणासुह ॥ २८ ॥ यस्यैते ॥ यु
ज्ञियोगर्ब्भोयस्यैयोनिर्हिरण्ययी ॥ अङ्गान्यह्रुतायस्यतम्मात्रासम
जीगमᳬस्वाहा ॥ २९ ॥ पुरुदस्मोविषुरूपः ॥ पुरुदस्मोविषु
रूपऽइन्दुरन्तर्म्महिमानमानञ्जधारः ॥ एकंपदीन्द्विपदीन्त्रिपदीश्च

तुष्पदीमुष्टापंदीम्भुवनानुंप्प्रथन्तार्ठस्वाहां ॥ ३० ॥ मरुंतोयस्यं॥
मरुंतोयस्युहिक्षयेंपाथादिवोविमहसः ॥ ससुंगोपातंमोजनंः ॥३१॥
मुहीद्यौः। पृंथिवींचनऽइमंय्युज्ञम्मिमिक्षताम्॥पिपृतान्नोभरींमभिः॥
॥ ३२ ॥ [५] आतिष्ठ । वृत्रहुन्त्रथंय्युक्तातेब्रह्मंणाहरीं ॥ अुर्व्वाचीं
नर्ठसुतेमनोग्ग्रावांकृणोतुवुग्नुनां ॥ उपयामगृंहीतोसीन्द्रांयत्त्वा
षोडशिनंऽएषतेयोनिरिन्द्रांयत्त्वाषोडशिनें ॥ ३३ ॥ [१] युु
क्ष्वाहि । केशिनाहरीवृषंणाकक्ष्युप्प्रा ॥ अथांनऽइन्द्रसोमपा
गिरामुपंश्श्रुतिञ्चर ॥ उपयामगृंहीतोसीन्द्रांयत्त्वाषोडशिनंऽएषते

योनिरिन्द्राय॑त्त्वाषोडुशिने॑ ॥ ३४॥ [१] इन्द्रुमित् ॥ इन्द्रुमिद्धरी
वहुतोप्प्रतिधृष्टशवसम् ॥ ऋषीणाञ्चस्तुतीरुपंयुज्ञञ्चुमानुंषाणाम् ॥
उुपयामगृंहीतोसीन्द्राय॑त्त्वाषोडशिनेऽएषतेयोनिरिन्द्राय॑त्त्वाषोड
शिने॑ ॥ ३५ ॥ [१] यस्म्मान्न । जातःपरोऽअन्न्योऽअस्तियऽआंवि
वेशुभुवनानिविश्श्वा ॥ प्रजापतिःप्प्रजयांसᳬरराुणस्त्रीणिज्ज्योती
ᳫंषिसचतेसषोडशी ॥ ३६ ॥ इन्द्रंश्च । सुम्म्राड्वरुणश्चुराजा
तौतेभुक्षञ्चंक्रतुरग्ग्रंऽएतम् ॥ तयोरुहमनुंभुक्षम्भंक्षयामिवाग्ग्देवी
जुंषाणासोमंस्यतृप्प्यतुसुहप्प्राणेनुस्वाहा ॥ ३७ ॥ [२] अग्ग्नेपवं

स्व ॥ अग्नेपवंस्वुस्वपाऽअस्म्मेव्वर्च्चं॑ःसुवीर्य्यम् ॥ दधंद्रुयिम्म
यिपोषंम् ॥ उपयामगृंहीतोस्युग्नयैत्त्वाव्वर्च्चस॑ऽएषतुयोनिरुग्नयेत्त्वाव्व
र्च्चसे ॥ अग्नेव्वर्च्चस्विुव्वर्च्चस्वाुस्त्वन्देवेष्ष्वसिवर्च्चस्वानुहम्म्मंनुष्ष्ये
पुभूयासम् ॥३८॥ [१] उत्तिष्ठुन्नोजंसा ॥ उत्तिष्ठुन्नोजंसासुहपीत्वीशि
प्रेऽअवेपयः ॥ सोमंमिन्द्रचुमूसुतम् ॥ उपयामगृहीतुोसीन्न्द्रायुत्त्वौ
जंसऽएषतुयोनिरिन्न्द्रायुत्त्वौजंसे ॥ इन्द्रौजिष्ठौजिष्ठुस्त्वन्देवेष्ष्वस्यो
जिष्ठोहम्म्मंनुष्ष्येषुभूयासम् ॥ ३९ ॥ [१] अहश्श्रमस्य ॥ अहश्श्रम
स्यकुतवोविरश्म्मयोजनाँ२ अनुं ॥ भ्राजंन्तोऽअग्नयोयथा ॥

उपयामगृहीतोसिसूर्य्यायत्वाभ्राजायैषतेयोनिःसूर्य्यायत्वाभ्रा
जाय ॥ सूर्यभ्राजिष्ठभ्राजिष्ठस्त्वन्देवेष्वसिभ्राजिष्ठोहम्मनु
ष्येषुभूयासम् ॥ ४० ॥ [१] उदुत्यम् ॥ उदुत्यञ्जातवेदसन्देवंव
हन्तिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्य्यम् ॥ उपयामगृहीतोसिसूर्य्यायत्वा
भ्राजायैषतेयोनिःसूर्य्यायत्वाभ्राजाय ॥ ४१ ॥ [१] आजिघ्र ।
आजिघ्रकलशम्महीत्वाविशन्त्विन्दवः ॥ पुनरूर्ज्जानिवर्त्तस्वसा
नःसहस्रन्धुक्ष्वोरुधारापयस्वतीपुनर्म्माविशताद्रयिः ॥ ४२ ॥ इडे
रन्तेइडेरन्तेहव्येकाम्म्येचन्द्रेज्योतेदितेसरस्वतिमहिविश्रुति ॥

एतातेऽअग्न्युनामौनिदुवेब्भ्योमासुकृतंम्भूतात् ॥ ४३ ॥ [२] वि
नः ॥ विनंऽइन्द्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्न्युतः ॥ योऽअस्म्माँ२अ
भिदासत्त्यधरङ्गमयातमः ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाविमृधऽएष
तेयोनिरिन्द्रायत्त्वाविमृधे ॥ ४४ ॥ [१] वाचस्पतिं । विश्वकर्म्मा
णमूतयेमनोजुवंवाजेऽअद्याहुवेम ॥ सनोविश्वानिहवनानिजोषद्वि
श्वशम्भूरवसेसाधुकर्म्मा ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाविश्वकर्म्म
णऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाविश्वकर्म्मणे ॥ ४५ ॥ [१] विश्वक
र्म्मन्हविषा ॥ विश्वकर्म्मन्हविषावर्द्धनेनत्रातारमिन्द्रमकृणोरव

द्ध्यम् ॥ तस्मैविशःसमनमन्तपूर्व्वीरयमुग्ग्रोविहव्योयथासत् ॥ उप
यामगृहीतोसीन्न्द्रायत्त्वाविश्श्वकर्म्मणऽएषतेयोनिरिन्न्द्रायत्त्वावि
श्श्वकर्म्मणे ॥ ४६ ॥ [१] उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्य
ग्ग्नयेत्त्वागायत्त्रच्छन्न्दसङ्गृह्णामीन्न्द्रायत्त्वात्त्रिष्टुप्प्छन्न्दसङ्गृह्णामिवि
श्श्वेब्भ्यस्त्त्वादेवेब्भ्योजगच्छन्न्दसङ्गृह्णाम्म्यनुष्टुप्प्तेभिगरः ॥ ४७ ॥
व्रेशीनान्त्त्वा ॥ व्रेशीनान्त्त्वापत्त्मन्नाधूनोमिकुकूननानान्त्त्वापत्त्मन्
न्नाधूनोमिभन्न्दनानान्त्त्वापत्त्मन्नाधूनोमिमदिन्न्तमानान्त्त्वापत्त्मन्
न्नाधूनोमिमधुन्न्तमानान्त्त्वापत्त्मन्नाधूनोमिशुक्रन्त्त्वाशुक्रआधूनो

म्म्यन्हौंरूपेसूर्य्यस्यरश्मिमषुं ॥ ४८॥ ककुभश्रूपं । वृषभस्यरोच
तेवृहच्छुक्रश्शुक्रस्यपुरोगाःसोमःसोमस्यपुरोगाः ॥ यत्तेसोमादाभ्य
न्नामजागृवितस्मैत्त्वागृह्णामितस्मैतेसोमसोमायस्वाहा ॥ ४९ ॥ उ
शित्त्वम् ॥ उशिक्त्वन्देवसोमाग्नेः प्प्रियम्पाथोपीहिवशीत्त्वन्देवसो
मेन्द्रस्यप्प्रियम्पाथोपीह्यस्मत्सखात्त्वन्देवसोमविश्श्वेषान्देवानां
प्प्रियम्पाथोपीहि ॥ ५० ॥ [४] इहरतिः ॥इहरतिरिहरमद्ध्वमिहधृ
तिरिहस्वधृतिःस्वाहा ॥ उपसृजन्धरुणम्मात्रेधरुणोमातरन्धयन् ॥
रायस्प्पोषमस्मासुदीधरत्स्वाहा ॥ ५१ ॥ सत्रस्यऋद्धिः ॥ सत्र

स्युऽऋद्धिरुस्यगंन्मुज्ज्योतिरुमृताऽअभूम ॥ दिवंम्पृथिव्याऽअद्ध्या
रुंहामाविदामदेवान्त्स्वुर्ज्ज्योतिः ॥ ५२ ॥ युवन्तम् ॥ युवन्तमिन्द्रा
पर्व्वतापुरोयुधायोनंः पृतन्न्यादपुतन्तुमिद्धंतंव्वज्रेणुतन्तुमिद्धंतम् ॥
दूरेचुत्तायच्छन्त्सुद्गहंनुंय्यादिनक्षत् ॥ अस्म्माकुंशत्रून्पारिशूरविु
श्वतोदुम्मार्दर्षीष्टुविुश्वतः ॥ भूर्भुवुःस्वः सुप्रजाःप्रजाभिःस्या
मसुवीरावीरैःसुपोषाःपोषैः ॥ ५३ ॥ [३] पुरुमेष्ठ्यभिधीतः । प्रजाप
तिर्व्वाचिव्याहृतायामन्धोऽअच्छेतःसविुतासुन्न्याम्विश्वकर्म्मादीक्षा
यांम्पूषासोमुक्क्रयंण्ण्यामिन्द्रंश्च ॥ ५४ ॥ इन्द्रंश्च । मुरुतंश्चक्क्रयायो

पोतिथुतोसुरःपुण्यमानोमित्रःक्रीतोव्विष्णुःशिपिविष्टऽऊरावासन्नो
व्विष्णुन्नरन्धिषःप्प्रोह्यमाणः ॥ ५५ ॥ प्प्रोह्यमाणऽसोमऽआगतो
वरुणऽआसन्दीमासन्नोग्निराग्नीध्रऽइन्द्रोहविर्द्धानेथर्वोपावह्रियमा
णोविश्श्वेदेवाः ॥ ५६ ॥ व्विश्श्वेदेवाः ॥ व्विश्वेदेवाऽअꣳशुषुन्यु
प्तोव्विष्णुराप्रीतपाऽआप्याय्यमानोयमःसूयमानोव्विष्णुःसम्भ्रि
यमाणोव्वायुःपूयमानःशुक्रःपूतःशुक्रःक्षीरश्श्रीम्मन्थीसक्तुश्श्रीव्विश्श्वे
देवाः ॥ ५७ ॥ व्विश्श्वेदेवाः ॥ व्विश्श्वेदेवाश्चमसेषून्नीतोसुर्होमायोद्यतोरुद्रोहूयमानोव्वातोभ्यावृत्तोनृचक्षाःप्प्रतिख्यातोभक्षो

भुक्ष्यमाणꣳपितरोनाराशꣳसाः ॥ ५८ ॥ सुन्नःसिन्धुः ॥ सुन्नःसिन्धु
रवभृथायोद्यतꣳसमुद्रोऽभ्यवह्रियमाणꣳसलिलःप्रप्लुतोययोरोजसा
स्कभितारजाꣳसिवीर्येभिर्वीरतमाशविष्ठा ॥ यापत्येतेऽअप्रती
तासहोभिर्विष्णूऽअगुन्वरुणापूर्वहूतौ ॥ ५९ ॥ देवान्दिवम् ॥ देवा
न्दिवमगन्यज्ञस्ततोमाद्रविणमष्टुमनुष्यानुन्तरिक्षमगन्यज्ञस्ततो
माद्रविणमष्टुपितॄन्पृथिवीमगन्यज्ञस्ततोमाद्रविणमष्टुयङ्कञ्चलोकम
गन्यज्ञस्ततोभुद्रमभूत् ॥ ६० ॥ चतुस्त्रिꣳशत्तन्तव ॥ चतुस्त्रिꣳ
शत्तन्तवोयेवितत्निरेयऽइमंयुज्ञꣳस्वधयाददन्ते ॥ तेषाञ्छिन्नꣳ

सम्म्वेतद्धामिस्वाहांघुम्मोंऽअप्प्येंतुदेवान् ॥ ६१ ॥ युज्ञस्युदोहं ॥
युज्ञस्युदोहोविततंऽपुरुत्रासोऽअंह्रधादिवंमुन्वातंतान ॥ सयंज्ञधु
क्ष्वुमहिंमेप्प्रुजायांॅंरायस्प्पोषुंविश्वुमायुंरशीयस्वाहां ॥ ६२ ॥
आपंवस्व ॥ आपंवस्वुहिरंण्ण्यवुदश्श्ववंत्सोमवुीरवंत् ॥ वाजङ्गोमंन्तु
माभंरुस्वाहां ॥ ६३ ॥ [१०] ॥ २३ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहिता
यामष्टमोऽध्यायः॥८॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ देवस
वितश्चतस्त्रःइन्द्रस्यवज्रःपञ्चदेवस्याहंदशआपयेतिस्त्रःवाजस्येममष्टौ
अग्निरेकाक्षरेणैषतेचतुष्कौसविताद्वे अष्टौचत्वारिंशत् । हरिःॐ देवं

सावितं ॥ देवंसवितुःप्प्रसुवयुज्ञम्प्रसुवयुज्ञपतिम्भगाय ॥ दिव्योग
न्धुर्वः केतुपूः केतंन्नःपुनातुवाचस्पतिर्वाजंन्नःस्वदतुस्वाहा ॥ १ ॥
ध्रुवसदन्त्वा । नृषदम्मनःसदमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टङ्गृह्णा
म्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टतमम् ॥ अप्सुषदन्त्वाघृतसदंव्योम
सदमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टङ्गृह्णाम्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वा
जुष्टतमम् ॥ पृथिवीसदन्त्वान्तरिक्षसदन्दिविसदन्देवसदन्नाकसद
मुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टङ्गृह्णाम्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्ट
तमम् ॥ २ ॥ उपाꣳसम् ॥ उपाꣳसुमुद्र्यसꣳसूर्य्यैसन्तꣳसमा

हिंतम् ॥ अुपाꣳरसंस्युयोरसुस्त्तंवोंगृह्णाम्म्युत्तममुपंयुामंगृहीतोसी
न्द्रांयत्त्वाजुष्टंङ्गृह्णाम्म्येुषतेुयोनिुरिन्द्रांयत्त्वाजुष्टंतमम् ॥ ३ ॥ ग्रहांऽ
ऊर्ज्जांहुतयः ॥ ग्रहांऽऊर्ज्जांहुतयोव्यन्तोंविप्प्रांयमुतिम् ॥ तेषांविं
शिप्प्रियाणाव्वोहमिषमूर्ज्जꣳसमंग्ग्रभमुपयामगृंहीतोसीन्द्रांयत्त्वाजु
ष्टंङ्गृह्णाम्म्येुषतेुयोनिुरिन्द्रांयत्त्वाजुष्टंतमम् ॥ सुम्मपृचौंस्त्थुःस
म्मांभुद्रेणंपृङ्क्तं विपृचौंस्त्थोविमांपाप्मनांपृङ्क्तम् ॥ ४ ॥ [४] इन्द्रंस्युव
ज्ज्रंः ॥ इन्द्रंस्युवज्ज्रोंसिवाजुसास्त्वयायंवाजꣳसेत् ॥ वाजंस्युनुप्प्रंसुवे
मातरंम्मुहीमदिंतिन्नामुवचंसाकरामहे ॥ यस्यांमिदंविश्श्वम्मभुवंन

संहि. माविशेतस्यान्नोदेवःसविताधर्म्मंसाविषत्।५॥अप्स्वन्तः॥अप्स्व
॥५६॥ न्तरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रशस्तिष्वश्वाभवतवाजिनः ॥ दे
वीरापोयोवऽऊर्म्मिःप्रतूर्त्तिःककुन्मान्वाजसास्तेनायंवाजꣳसेत् ॥
॥ ६ ॥ वातोवा ॥ वातोवामनोवागन्धर्वाःसप्तविꣳशतिः ॥ तेऽअग्ग्रे
ऽश्वमयुञ्जँस्तेऽअस्मिञ्जवमादधुः ॥ ७ ॥ वातꣳरꣳहाभववाजिन्यु
ज्यमानऽइन्द्रस्येवदक्षिणःश्रियैधि ॥ युञ्जन्तुत्वामरुतोविश्ववेद
सऽआतेत्वष्टापत्सुजवन्दधातु ॥ ८ ॥ जवोयः ॥ जवोयस्तेवाजिन्नि ॥५६॥
हितोगुहायःश्येनेपरीत्तोऽअचरच्चवाते ॥ तेननोवाजिन्बलवान्बलेन

व्वाजुजिद्धुभवुसमनेचपारयिष्णणुः ॥ व्वाजिनोव्वाजजितुोव्वाजᳬसरि
ष्ष्यन्तुोबृहुस्प्पतेर्भ्भागमवजिग्घ्रत ॥ ९ ॥ [५] देवस्याहम् ॥ देव
स्याहᳬसवितुःसुवेसुत्त्यसवसोबृहुस्प्पतेरुत्तमन्नाकᳬरुहेयम् ॥ देव
स्याहᳬसवितुःसुवेसुत्त्यसवसुऽइन्द्रस्योत्तुमन्नाकᳬरुहेयम् ॥ देव
स्याहᳬसवितुःसुवेसुत्त्यप्प्रसवसोबृहुस्प्पतेरुत्तुमन्नाकमरुहम् ॥ देव
स्याहᳬसवितुःसुवेसुत्त्यप्प्रसवसुऽइन्द्रस्योत्तुमन्नाकमरुहम् ॥ १० ॥
बृहस्प्पतेव्वाजम् ॥ बृहस्प्पतुव्वाजञ्जयबृहुस्प्पतयेव्वाचव्वदतुबृहुस्प्पतिं
व्वाजञ्जापयत ॥ इन्द्रव्वाजञ्जयेन्द्रायुवाचव्वदुतेन्द्रंव्वाजञ्जापयत ॥११॥

एषावंः ॥ एषावुःसासुत्त्यासुंव्वागंभूद्ययाब्बृहुस्प्पतिंव्वाुजमजीजपुता
जीजपतुब्बृहुस्पतिंवाजुंव्वनंस्प्पतयोव्विमुंञ्च्चयद्धम् ॥ एषावुःसासुत्त्या
सुंव्वागंभूद्ययन्द्रंव्वाजुमजीजपुताजीजपुतेन्द्रंव्वाजुंव्वनस्प्पतयोव्विमुंञ्च्चय
द्धम् ॥ १२ ॥ देुवस्याहम् ॥ देुवस्याहऽसंवितुःसुवेसुत्यप्प्रसव
सोब्बृहुस्प्पतेर्व्वाजुजितोव्वाजंञ्जेषम् ॥ व्वाजिनोवाजजितोद्ध्वंनस्कभ्नु
वन्तोयोजंनामिमांनाऽकाष्ठांग्गच्छत ॥ १३ ॥ एषस्यं ॥ एषस्यव्वाजी
क्षिपुणिन्तुरण्ण्यतिग्ग्रीवायांम्बुद्धोऽअपिकुक्षऽआसनिं ॥ क्रतुंन्दधि
क्क्राऽअनुसऽसंनिष्ष्यदत्पथामङ्काऽस्यन्ववापनीफणत्स्वाहां ॥ १४ ॥

उतस्म्म ॥ उतस्मांस्युद्रवंतस्तुरण्ण्युतःपुर्ण्णन्नवेरनुवातिप्प्रगुर्द्धिनं÷
श्येनस्येवद्ध्रजंतोऽअङ्कुसम्पारिंदधिक्क्राव्वण्णं÷सुहोर्ज्जातारिंत्रतुंऽस्वाहां ॥
॥ १५ ॥ शन्नं÷ ॥ शन्नौंभवन्तुव्वाजिनुोहवेषुदेवतांतामितद्द्रंवंऽस्व
र्क्काः ॥ जुम्भयुन्तोहिंवृकुर्ठरक्षांर्ठसिसनेम्म्युस्म्मद्युंयवुन्नमींवाः ॥
॥ १६ ॥ तेनं÷ ॥ तेनुोऽअर्व्वन्तोहवनुश्श्रुतोहवंविश्श्वेशृण्ण्वन्तुव्वाजि
नोंमितद्द्रंवः ॥ सुहुस्त्रुसामेधसातासनिुष्ष्यवोंमुहोयेधनंर्ठसमिथेषु
जभ्भ्रिरे ॥ १७ ॥ व्वाजेवाजेवत । व्वाजिनोनुोधनेषुव्विप्प्राऽअमृताऽ
ऋतज्ञाः ॥ अुस्यमद्ध्वं÷पिवतमादयंद्धन्तृप्तायातपथिभिर्द्देवुयानैः ॥

॥ १८ ॥ आमावाजस्यप्रसवोजगम्म्यादेमेद्यावापृथिवीविश्वरूपे ॥ आमांगन्तामिपतरामातराचामासोमोऽअमृतत्त्वेनगम्म्यात् ॥ वाजिनोवाजजितोवाजᳬंससूवाᳬंसोबृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतानिमृजानाः ॥ १९ ॥ [१०] आपयेस्वाहा । स्वापयेस्वाहापिजायस्वाहाक्रतवेस्वाहावसवेस्वाहाहर्पतयेस्वाहाह्नेमुग्धायस्वाहामुग्धायवैनᳬंशिनायस्वाहाविनᳬंशिनऽआन्त्यायनायस्वाहान्त्यायभौवनायस्वाहाभुवनस्यपतयेस्वाहाधिपतयेस्वाहा ॥ २० ॥ आयुर्य्यज्ञेन । कल्पतांप्राणोयज्ञेनकल्पताञ्चक्षुर्य्यज्ञेनकल्पताᳬं

श्रोत्रंञ्यज्ञेनंकल्पताम्पृष्ठंञ्यज्ञेनंकल्पतांञ्यज्ञोयज्ञेनंकल्पताम् ॥
प्रजापंतेःप्रजाऽअंभूमस्वर्देवाऽअगन्मामृताऽअभूम ॥ २१ ॥
अस्मेवः ॥ अस्मेवोऽअस्त्विन्द्रियमस्मेनृम्णमुतक्रतुरस्मेव
र्च्चांसिसन्तुवः ॥ नमोमात्रेपृथिव्यैनमोमात्रेपृथिव्याऽइयन्तेराड्य
न्तासियमनोध्रुवोसिधरुणः ॥ कृष्यैत्वाक्षेमायत्वारय्यैत्वापोषा
यत्वा ॥ २२ ॥ [३] वाजस्येमम् ॥ वाजस्यमम्प्रसुवःसुषुवेग्रेसोम
ᳫराजानमोषधीष्वप्सु ॥ ताऽअस्मभ्यम्मधुमतीर्भवन्तुवय
ᳫराष्ट्रेजागृयामपुरोहिताःस्वाहा ॥ २३ ॥ वाजस्येमाम् ॥ वाजस्येमा

म्प्रंसुवश्शिाश्श्रियेदिवंमिमाचुविश्श्वाभुवनानिसुम्म्राट् ॥ अदित्त्स
न्तन्दापयतिप्प्रजानन्त्सनौरुयिᳬसर्व्ववीरन्नियच्छतुस्वाहा ॥ २४ ॥
वाजस्युनु । प्प्रंसुवऽआवंभूवेमाचुविश्श्वाभुवनानिसुर्व्वतः ॥ सनें
मिराजापरियातिविद्द्वान्प्रुजाम्पुष्टिंवुर्द्धयमानोऽअस्म्मेस्वाहा ॥ २५ ॥
सोमुᳬराजानम् ॥ सोमुᳬराजानुमवंसेग्ग्निमुन्वारंभामहे ॥ आदि
त्त्यान्विष्णुᳬसूर्य्यम्ब्रह्माणंञ्चुबृहस्पतिᳬस्वाहा ॥ २६ ॥ अर्य्युमणु
म्बृहस्प्पतिम् ॥ अर्य्युमणुम्बृहस्प्पतिमिन्द्रन्दानायचोदय ॥ वाचुं
विष्ष्णुᳬसरस्वतीᳬसवितारंञ्चवाजिनᳬस्वाहा॥२७॥अग्नेऽअच्छ ॥

अग्ने॑ऽअच्छा॑वदे॒ह नः॑ प्र॒तिन॑ः सु॒मना॑भव ॥ प्रनो॑यच्छसहस्रजि॒त्त्वꣳ
हि॒धन॒दाऽअसि॒स्वाहा॑ ॥२८॥ प्रनः॑ ॥ प्रनो॑यच्छ॒त्त्वर्य॒माप्र॒पूषाप्र
बृह॒स्पति॑ः ॥ प्रवाग्दे॒वीद॑दातुनः॒स्वाहा॑ ॥ २९ ॥ दे॒वस्य॑त्त्वासवि॒तुः
प्र॑स॒वे॒ऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्णोहस्ता॑भ्याम् ॥ सर॑स्वत्यैवा॒चोय॒न्तु
र्य॒न्त्रियेद॑धामि॒बृह॒स्पते॒ष्ट्वासा॑म्राज्ज्येना॒भिषि॑ञ्चाम्यसौ ॥ ३० ॥
[८] अ॒ग्निरेका॑क्षरेण । प्रा॒णमु॒द॑जय॒त्तमु॒ज्जे॑षम॒श्विनौ॒द्व्य॑क्षरेणद्वि
पदो॑मनु॒ष्या॒नु॒द॑जय॒तान्ता॒नु॒ज्जे॑षं॒विष्णु॒स्त्र्य॑क्षरेण॒त्रीँल्लो॒कानु॒द॑जय॒त्ता
नु॒ज्जे॑षꣳसोम॒श्चतु॑रक्षरेण॒चतु॑ष्पदः प॒शूनु॒द॑जय॒त्तानु॒ज्जे॑षम्पू॒षाप॒ञ्चाक्ष

रेण ॥ ३१ ॥ पूषापञ्चाक्षरेण । पञ्चदिशऽउदंजयुत्ताऽउज्जेषर्ठ
सवितापडक्षरेण षड्डतूनुदंजयुत्तानुज्जेषम्मरुतंःसुप्ताक्षरेण सुप्त
ग्ग्राम्म्यान्पशूनुदंजयुंस्तानुज्जेषुम्बृहुस्पतिरुष्टाक्षरेणगायुत्रीमुदंज
युत्तामुज्जेषाम्मित्रोनवाक्षरेण ॥ ३२ ॥ मित्रो नवाक्षरेण । त्रिवृ
तुर्ठस्तोममुदंजयुत्तमुज्जेषुंव्वरुणोदशाक्षरेणव्विराजमुदंजयुत्तामुज्जेषु
मिन्द्रुऽएकादशाक्षरेणत्रिष्टुभमुदंजयुत्तामुज्जेषुंव्विश्वेदेवाद्वादशाक्षरेणु
जगंतीमुदंजयुंस्तामुज्जेषंव्वसंवस्त्रयोदशाक्षरेण ॥ ३३ ॥ व्वस
वस्त्रयोदशाक्षरेण । त्रयोदुशर्ठस्तोममुदंजयुंस्तमुज्जेषर्ठरुद्राश्च

तुर्दशाक्षरेणचतुर्दशꣳस्तोममुदजयँस्तमुज्जेषमादित्याःपञ्चदशाक्ष
रेणपञ्चदशꣳस्तोममुदजयँस्तमुज्जेषमदितिःषोडशाक्षरेणषोडशꣳ
स्तोममुदजयत्तमुज्जेषम्प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेणसप्तदशꣳस्तो
ममुदजयत्तमुज्जेषम् ॥ ३४ ॥ [४] एषते । निर्ऋतेभागस्तं
जुषस्वस्वाहाग्निनेत्रेभ्योदेवेभ्यःपुरःसद्भ्यःस्वाहायमनेत्रेभ्योदेवे
भ्योदक्षिणासद्भ्यःस्वाहाविश्वदेवनेत्रेभ्योदेवेभ्यःपश्चात्सद्भ्यः
स्वाहामित्रावरुणनेत्रेभ्योवामरुन्नेत्रेभ्योवादेवेभ्यऽउत्तरासद्भ्यः
स्वाहासोमनेत्रेभ्योदेवेभ्यऽउपरिसद्भ्योदुवस्वद्भ्यःस्वाहा ॥ ३५ ॥
॥ १ ॥

येदेवाऽअग्निनेत्राःपुरःसदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवायमनेत्रादक्षिणासद
स्तेभ्यःस्वाहायेदेवाविश्वदेवनेत्राःपश्चात्सदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवा
मित्रावरुणनेत्रावामरुन्नेत्रावोत्तरासदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवाःसोमने
त्राऽउपरिसदोदुवस्वन्तस्तेभ्यःस्वाहा ॥ ३६ ॥ अग्नेसहस्व ॥
अग्नेसहस्वपृतनाऽअभिमातीरपास्य ॥ दुष्टरस्तरन्नरातीर्वर्चो
धायज्ञवाहसि ॥ ३७ ॥ देवस्यत्वा । सवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बा
हुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ उपाशोर्वीर्येणजुहोमिहतꣳरक्षः
स्वाहारक्षसान्त्वावधायावधिष्मरक्षोवधिष्मामुमसौहतः ॥ ३८ ॥

[४] सुवितात्त्वांसुवानांᳬसुवतामुग्निर्गृहपतीनाᳬंसोमोवन
स्पतीनाम् ॥ बृहस्पतिर्व्वाचऽइन्द्रोज्ज्यैष्ठ्यायरुद्रःपुशुभ्योमि
त्रःसुत्योव्वरुणोधर्म्मपतीनाम् ॥ ३९ ॥ इमन्देवाऽ ॥ इम
न्देवाऽअसपुत्नᳬसुवद्ध्वम्महुतेक्षुत्रायमहुतेज्ज्यैष्ठ्यायमहुतेजानंरा
ज्युायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इममुमुष्ष्यपुत्रममुष्ष्यैपुत्रमुस्यैव्विशऽ
एषवोमीराजासोमोस्म्माकम्ब्राह्मणानाᳬराजा ॥ ४० ॥ [२]
८ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ श्रीवेदपुरु
षायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अपोदेवाश्चतस्रः सोमस्यत्त्विषिः

पञ्च अवेष्टाःसप्त सोमस्यत्त्वाचतस्रः इन्द्रस्यवज्रःपञ्च स्योनासिच
तस्रः सविश्रेकाश्विभ्यांचतस्रः अष्टौचतुस्त्रिंशत् ॥ हरिःॐ अपोदे
वाः ॥ अपोदेवामधुमतीरगृभ्णन्नूर्जस्वतीराजस्वश्चितानाः ॥ या
भिर्म्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्त्यरातीः ॥ १ ॥
वृष्णऽऊर्म्मिः ॥ वृष्णऽऊर्म्मिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदेहिस्वा
हावृष्णऽऊर्म्मिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहिवृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्र
म्मेदेहिस्वाहावृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेह्यर्त्थेतस्त्थ ॥ २ ॥
अर्त्थेतस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहार्त्थेतस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैद

त्तौर्जस्वतीस्त्थराष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहौर्जस्वतीस्त्थराष्ट्रन्दाराष्ट्रममु
ष्मैंदत्तापं÷परिवाहिणीस्त्थराष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहापं÷परिवाहिणी
स्त्थराष्ट्रन्दाराष्ट्रममुष्मैंदत्तापाम्पतिरसिराष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदेहिस्वाहा
पाम्पतिरसिराष्ट्रन्दाराष्ट्रममुष्मैंदेह्यपाङ्गर्भोसिराष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदेहि
स्वाहापाङ्गर्भोसिराष्ट्रन्दाराष्ट्रममुष्मैंदेहिसूर्य्यत्त्वचसस्त्थ ॥ ३ ॥ सू
र्य्यत्त्वचसस्त्थ । राष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहासूर्य्यत्त्वचसस्त्थराष्ट्रन्दारा
ष्ट्रममुष्मैंदत्तसूर्य्यवर्च्चसस्त्थराष्ट्रन्दाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहासूर्य्यवर्च्चस

संहि. स्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तमान्दांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मैदत्तस्वाहामा पृ.अ.
॥६३॥ न्दांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तव्रजक्षितंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मैदत्तस्वा १०
हांव्रजक्षितंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तवाशांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मैदत्त
स्वाहावाशांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तशविष्ठांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मैदत्त
स्वाहाशविष्ठांस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तशक्करीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मै
दत्तस्वाहाशक्करीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तजनभृतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्र
म्मैदत्तस्वाहाजनभृतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममु ष्मैदत्तविश्वभृतंस्त्थ ॥६३॥

दाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहाविश्वभृतस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तापःस्वराजं
स्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ मधुमतीर्म्मधुमतीभिःपृच्यन्ता
म्महिक्षत्त्रङ्क्षत्त्रियायवन्वानाऽअनाधृष्टाःसीदतसहौजसोमहिक्षत्त्रङ्क्षत्त्रि
यायदधतीः ॥ ४ ॥ [४] शतम् ४०० ॥ सोमस्यत्त्विषिः ॥ सोमस्य
त्त्विषिरसितवेवमेत्त्विषिर्भूयात् ॥ अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहा
सवित्रेस्वाहासरस्वत्यैस्वाहापूष्णेस्वाहाबृहस्पतयेस्वाहेन्द्रायस्वा
हाघोषायस्वाहाश्श्लोकायस्वाहाँऽशायस्वाहाभगायस्वाहार्य्यम्णे
स्वाहा ॥ ५ ॥ पवित्रेस्त्थः ॥ पवित्रेस्त्थोवैष्णव्यौसवितुर्वःप्प्रस

वऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ अनिभृष्टमसि
व्वाचोबन्धुस्तपोजाःसोमस्यदात्रमसिस्वाहाराजस्वः ॥ ६ ॥ सध
मादोद्युम्निनीः॥सधमादोद्युम्निनीरापऽएताऽअनाधृष्टाऽअपस्योव
सानाः॥ परस्त्यासुचक्रेवरुणःसधस्थमपाꣳशिशुर्म्मातृतमास्वन्तः
॥ ७ ॥ क्षत्रस्योल्वमसिक्षत्रस्यजराय्वसिक्षत्रस्ययोनिरसिक्षत्र
स्यनाभिरसीन्द्रस्यवार्त्रघ्नमसिमित्रस्यासिवरुणस्यासित्वयायंवृ
त्रंवधेत् ॥ दृवासिरुजासिक्षुमासि ॥ पातैनम्प्राञ्चम्पातैनम्प्रत्यञ्चं
म्पातैनन्तिर्य्यञ्चन्दिग्भ्यःपात ॥८॥ आविर्म्मर्य्याः ॥ आविर्म्म

ऽस्यांऽआवित्तोऽअग्निर्गृहपतिरावित्तऽइन्द्रोवृद्धश्रवाऽआवित्तौमित्रा
वरुणौधृतव्रतावावित्तःपूषाविश्ववेदाऽआवित्तेद्यावापृथिवीविश्वशम्भु
वावावित्तादितिरुरुशर्म्मा ॥ ९ ॥ [५] अवेष्टादन्दशूकाः ॥ अवे
ष्टादन्दशूकाःप्राचीमारोहगायत्रीत्त्वावतुरथन्तरꣳसामत्रिवृत्स्तोमो
वसन्तऽऋतुर्ब्रह्मद्रविणन्दक्षिणामारोह ॥ १० ॥ दक्षिणामारो
हत्रिष्टुप्त्त्वावतुबृहत्सामपञ्चदशस्तोमोग्ग्रीष्मऽऋतुःक्षत्रन्द्रविण
म्प्रतीचीमारोह ॥ ११ ॥ प्रतीचीमारोह । जगतीत्त्वावतुवैरूपꣳसाम
सप्तदशस्तोमोवर्षाऽऋतुर्विड्द्रविणमुदीचीमारोह ॥ १२ ॥ उदीची

संहि. मारोहानुष्टुप्त्वावतुवैराजꣳसामैकविꣳशस्तोमःशरदृतुःफलन्द्रवि पू.अ.
॥६५॥ णमूर्द्ध्वामारोह ॥ १३ ॥ ऊर्द्ध्वामारोह । पङ्क्तिस्त्वावतुशाक्वररैवतेसाम १०
नीत्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौस्तोमौहेमन्तशिशिरावृतूवर्च्चोद्द्रविणम्प्रत्यस्तन्न
मुचेःशिरः ॥ १४ ॥ सोमस्यत्त्विषिः ॥ सोमस्यत्त्विषिरसितवेव
मेत्त्विषिर्भूयात् ॥ मृत्योःपाह्योजोसिसहोस्यमृतमसि ॥ १५ ॥
हिरण्यरूपाऽउषसः ॥ हिरण्यरूपाऽउषसोविरोकऽउभाविन्द्राऽउ
दिथुःसूर्य्यश्च ॥ आरोहतंवरुणमित्त्रगर्त्तन्ततश्चक्षाथामदितिन्दि ॥६५॥
तिञ्चमित्त्रोसिवरुणोसि ॥ १६ ॥ [७] सोमस्यत्त्वाद्युम्नेनाभिषि

श्चाग्न्येर्भ्राजंसा सूर्य्यंस्य वर्च्चसेन्द्रंस्येन्द्रियेणं । क्षुत्राणांङ्क्षुत्रपंति
रेद्ध्यति दिद्यून्पाहि ॥ १७ ॥ इमन्देवाः ॥ इमन्देवाऽअसपुत्नर्ठ
सुंवद्ध्वम्महुते क्षुत्रायं महुते ज्यैष्ठ्यायं महुते जानंराज्ज्युायेन्द्रंस्येन्द्रि
यायं ॥ इममुमुष्ष्यं पुत्रममुष्ष्यै पुत्रमुस्यै विुशऽएुष वौंमीु राजुा सोमो
स्म्माकम्ब्राह्मणानार्ठराजां ॥ १८ ॥ प्रपर्व्वतस्य । वृषुभस्यं पृष्ठान्ना
वंश्चरान्ति स्वुसिंचंऽइयानाः ॥ ताऽआवंवृत्रन्नधुरागुदंक्ताऽऽअहिम्बु
ध्न्युमनुरीयंमाणाः ॥ विष्णौर्विुक्क्रमणंमसि विष्ष्णोर्विक्रान्तमसि
विष्ण्णोःक्क्रान्तमंसि ॥ १९ ॥ प्रजांपतेन । त्वदेुतान्न्युन्न्यो विश्श्वा

रूपाणिपरिताबंभूव ॥ यत्कांमास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्त्वयमुमुष्य
पितासावुस्यपिताह्वयꣳस्यांमुपतंयोरयीणाꣳस्वाहां ॥ रुद्रुयत्तेक्रि
विपरन्नामुतस्मिन्मꣳहुतमंस्यमेष्टमंसिस्वाहां ॥ २० ॥ [४] इ
न्द्रंस्यवज्ज्रंः ॥ इन्द्रंस्यवज्ज्रोसिमित्रावरुंणयोस्त्वाप्रशास्त्रोः प्र
शिषायुनज्मि ॥ अव्यंथायैत्त्वास्वुधायैत्त्वारिष्टोऽअर्ज्जुनोमुरुता
म्प्रसुवेनंजुयापांमुमनंसासमिन्द्रियेणं ॥ २१ ॥ मातें ॥ मातेंऽ
इन्द्रतेवुयन्तुराषाडयुंक्तासोऽअब्रह्मताविदंसाम ॥ तिष्ठारथुमाधियं
वंज्ज्रहस्तारश्मीन्देवयमसेस्वश्वान् ॥ २२ ॥ अुग्नयेंगृहपंतये ॥

अग्नयेगृहपतयेस्वाहासोमायवनस्पतयेस्वाहामरुतामोजसेस्वाहे
न्द्रस्येन्द्रियायस्वाहा ॥ पृथिविमातर्म्मामाहिᳪंसीर्म्मोऽअहन्त्वाम् ॥
॥ २३ ॥ हᳪंसःशुचिषत् ॥ हᳪंसःशुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोतावेदि
षदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽ
अद्रिजाऽऋतम्बृहत् ॥ २४ ॥ इयदसि ॥ इयदस्यायुरस्यायुर्म्म
यिधेह्यूर्गसिवर्च्चोऽसिवर्च्चोमयिधेह्यूर्गस्यूर्ज्जम्मयिधेहि ॥ इन्द्रस्य
वांवीर्य्यकृतोबाहूऽअभ्युपावहरामि ॥ २५ ॥ [५] स्योनासि ।
सुषदासिक्षत्रस्ययोनिरसि ॥ स्योनामासीदसुषदामासीदक्षत्रस्ययो

निमासीद ॥ २६ ॥ निषसाद । धृतव्व्रतोव्वरुणऽपुस्त्यास्वा ॥ साम्म्राँ
ज्ज्यायसुक्रतुः ॥ २७ ॥ अभिभूरसि ॥ अभिभूरस्येतास्तेपञ्चदि
शःकल्पन्ताम्ब्रह्मस्त्वम्ब्रह्मासिसवितासिसत्यप्प्रसवोव्वरुणो
सिसत्त्यौजाऽइन्द्रोसिव्विशौजारुद्रोसिसुशेवः ॥ बहुकारश्श्रेयस्कर
भूयस्करेन्द्रस्यव्वज्रोसितेनमेरद्ध्य ॥ २८ ॥ अग्निःपृथुः ॥ अग्निः
पृथुर्द्धर्म्मणस्प्पतिर्ज्जुषाणोऽअग्निः ॥ पृथुर्द्धर्म्मणस्प्पतिराज्ज्यस्यव्वेतु
स्वाहास्वाहाकृताःसूर्य्यस्यरश्मिभिर्य्यतद्ध्वꣳसजातानाम्मद्ध्यमे
ष्ठ्याय ॥ २९ ॥ [४] सवित्राप्प्रसवित्रा । सरस्वत्त्यावाचात्त्वष्ट्रारु

पेऽपूष्णापशुभिरिन्द्रेणास्मेबृहस्पतिनाब्रह्मणावरुणेनौजसाग्नि
नातेजसासोमेनराज्ञाविष्णुनादशम्यादेवतयाप्रसूतःप्रसर्पामि
॥ ३० ॥ [१] अश्विभ्याम्पच्यस्व ॥ अश्विभ्याम्पच्यस्व
सरस्वत्यैपच्यस्वेन्द्रायसुत्राम्णेपच्यस्व ॥ वायुःपूतःपवित्रेण
प्रत्यङ्क्सोमोऽअतिस्रुतः ॥ इन्द्रस्ययुज्यःसखा ॥ ३१ ॥ कुविद
ङ्ग । यवमन्तोयवञ्चिद्यथादान्त्यनुपूर्वंवियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणुहिभोजना
नियेबर्हिषोनमऽउक्तिंयजन्ति ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वा
सरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वासुत्राम्णे ॥ ३२ ॥ युवꣳसुरामम् ॥ युवꣳसु

रामंमश्विनानमुंचावासुरेसचा ॥ विपिपानाशुंभस्पतीऽइन्द्रङ्कम्मं
स्वावतम् ॥ ३३ ॥ पुत्रमिंवपितरौ ॥ पुत्रमिंवपितरांवश्विनोभे
न्द्रावथुःकाव्यैर्दृ सनाभिः ॥ यत्सुरामुंव्यपिंबःशचीभिःसरस्वती
त्वामघवन्नभिष्णक् ॥ ३४ ॥ [४] ॥ ८ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसं
हितायांदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सू
त्रम् ॥ युञ्जानएकादश प्रत्तर्तंषोडश देवस्यत्त्वादश आपोदेवी
द्वादश आपोह्येकादश आदितिष्ट्वापञ्चआकूतिमष्टादश सप्तत्र्यशी
तिः ॥ हरिः ॐ युञ्जानःप्प्रथमम् ॥ युञ्जानःप्प्रथमम्मनस्तत्त्वायसवि

ताधियः॥ अग्नेर्ज्योतिर्निचाय्यपृथिव्याऽअध्याभरत् ॥ १ ॥ युक्तेन
मनसा । वयन्देवस्यसवितुःसवे ॥ स्वर्ग्यायशक्त्या ॥ २ ॥ युक्त्वा
यसविता । देवान्त्स्वर्यतोधियादिवम् ॥ बृहज्ज्योतिःकरिष्यतः
सवितापप्रसुवातितान् ॥ ३ ॥ युञ्जतेमनः ॥ युञ्जतेमनऽउतयुञ्जतेधि
योविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः ॥ विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइ
न्मुहीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिः ॥ ४ ॥ युजेवाम् ॥ युजेवाम्ब्रह्मपूर्व्यं
नमोभिर्विश्लोकऽएतुपथ्येवसूरेः ॥ शृण्वन्तुविश्वेऽअमृतस्यपुत्राऽ
आयेधामानिदिव्यानितस्थुः ॥ ५ ॥ यस्यप्रयाणम् ॥ यस्यप्रया

णुमन्न्वुन्यऽइद्युयुर्देवादेवस्यंमहिमानुमोजंसा ॥ यःपार्थिवानिविमु
मेसऽएतंशोरजांᳬसिदेवःसंवितामहित्वुना ॥ ६ ॥ देवंसवितः ॥ देवं
सवितुःप्प्रसुंवयुज्ञम्प्रसुंवयुज्ञपंतिम्भगाय ॥ दिव्योगंन्धुर्वःकेतुपूःकेतं
न्नःपुनातुवाचस्प्पतिर्व्वाचंन्नःस्वदतु ॥७॥ इमन्नंः ॥ इमन्नोंदेवसवितर्य्यु
ज्ञम्प्रणंयदेवाव्व्यᳬसखिविदᳬसत्राजितंन्धनुजितᳬस्वुर्ज्जितंम् ॥
ऋचास्तोमुᳬसमर्द्धयगायुत्रेणंरथन्तुरम्बृहद्गायुत्रवंर्त्तनिस्वाहां ॥ ८ ॥
देवस्यंत्त्वा । सवितुःप्प्रंसुवेश्विनोर्ब्बाहुभ्यांम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥
आदंदेगायुत्रेणुच्छन्दसाङ्गिरुस्वत्पृंथिव्याःसुधस्त्थांदुग्निम्पुरी

ण्यमाङ्गिरुस्वदाभरुत्रैष्टुभेनुच्छन्दसाङ्गिरुस्वत् ॥ ९ ॥ अभ्रिर
सि । नार्यसि त्वया वुयमुग्निᳬशकेमुखानितुᳬसुधस्थुऽआ ॥ जागतेनुच्छन्दसाङ्गिरुस्वत् ॥ १० ॥ हस्तऽआधाय । सविता बिभ्रुदभ्रिᳬहिरण्ययीम् ॥ अुग्नेर्ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्याऽअद्ध्याभरुदानुष्टुभेनुच्छन्दसाङ्गिरुस्वत् ॥ ११ ॥ [११] प्रतूर्त्तवाजिन् ॥ प्रतूर्त्तवाजिन्नाद्रवुवरिष्ठामनुसंवतम् ॥ दिवितुजन्मपरममुन्तरिक्षेतवुनाभिᳶपृथिव्यामधियोनिरित् ॥ १२ ॥ युञ्जाथाᳬरासभम ॥ युञ्जाथाᳬरासभंयुवमस्मिन्यामेवृषण्वसू ॥ अग्निम्भरन्तमस्मुयुम् ॥ १३ ॥ योगेयो

गेतुवस्त्तंरम् ॥ योगेंयोगेतुवस्त्तंरुंव्वाजेवाजेंहवामहे॥सखायुऽइन्द्रंमूत
ये ॥ १४ ॥ प्रतूर्व्वन्नेहिं ॥ प्रतूर्व्वन्नेह्यवक्रामुन्नशंस्तीरुद्रस्युगाणंपत्त्यम्म
योभूरेहिं ॥ उर्व्वुन्तारिक्षुंव्वीहिस्वुस्तिगंव्यूतिुरभंयानिकृण्णवन्पूष्ष्णा
सुयुजासुह ॥ १५ ॥ पृथिव्याःसुधस्त्थात् ॥ पृथिव्याःसुधस्त्थादुग्निं
म्पुंरीष्ष्यमङ्गिरुस्वदाभरुाग्निम्पुंरीष्ष्यमङ्गिरुस्वदच्छेमोुाग्निम्पुंरी
ष्ष्यमङ्गिरुस्वद्भरिष्ष्यामः ॥ १६ ॥ अन्वुग्निः ॥ अन्वुग्निरुषसा
मग्ग्रंमक्ख्युदन्वहानिप्प्रथमोजातवेदाः ॥ अनुसूर्य्यंस्यपुरुत्राचंर
श्म्मीननुद्यावापृथिवीऽआततन्थ ॥ १७ ॥ आगत्त्यंव्वाजी ॥ आगत्त्य

वाज्ज्यद्धांनुꣳसहांमृधोविधूनुते ॥ अग्नेꣳसुधस्त्थेमहतिचक्षुंषा
निचिंकीषते ॥ १८ ॥ आक्रम्म्यंवाजिन् ॥ आक्रम्म्यंवाजिन्पृ
थिवीमग्निमिच्छरुचात्वम् ॥ भूम्म्यांवृत्त्वायंनोब्रूहियतुःखनें
मुतंवयम् ॥ १९ ॥ द्यौस्तें । पृष्ठम्पृथिवीसुधस्त्थंमात्त्मान्त
रिक्षꣳसमुद्रोयोनिः ॥ विख्यायचक्षुंषात्त्वमभितिंष्ठपृतन्न्युतः
॥ २० ॥ उत्क्राम । महतेसौभंगायास्म्मादास्त्थानांद्रविणोदावां
जिन् ॥ वयꣳस्यांमसुमतौपृथिव्याऽअग्निङ्खनंन्तऽउपस्त्थेऽअस्याः
॥ २१ ॥ उदंक्रमीत् ॥ उदंक्रमीद्द्रविणोदावाज्ज्यर्वाकःसुलोकꣳसु

कुंतम्पृथिव्याम् ॥ ततः॑खनेमसुप्प्रतीकमुग्निश्वोरुहाणाऽआधि
नाकंमुत्तमम् ॥ २२ ॥ आत्त्वां । जिघर्म्मिमनंसाघृतेनंप्प्रतिक्षियं
न्तुम्भुवनानिविश्श्वा ॥ पृथुन्तिरश्चावयंसाबृहन्तुंव्यचिष्ठुमन्नैरभु
सङ्दृशानम् ॥ २३ ॥ आविश्वतः । प्प्रुत्त्यञ्चञ्जिघर्म्म्यरक्षसाम
नंसातज्जुषेत ॥ मर्य्यश्श्रीस्प्पृहयद्वर्णोऽअुग्निर्न्नाभिमृशेतुन्न्वाजंभु
राणः ॥ २४ ॥ परिवाजंपतिः ॥ परिवाजंपतिंकुविरुग्निर्हव्यान्यंक्र
मीत् ॥ दधुद्रत्त्नांनिदाशुषे ॥ २५ ॥ परिंत्त्वाग्नेपुरंवुयंविप्प्रंसह
स्यधीमहि ॥ धृषद्वर्णन्दिवेदिवेहन्तारम्भङ्गुरावंताम् ॥ २६ ॥ त्त्व

मंग्ने । द्युभिस्त्वमांशुशुक्षणिस्त्वमुद्भ्यस्त्वमश्म्मंनुस्प्परिं ॥ त्वं
वनेंब्भ्युस्त्वमोषंधीब्भ्युस्त्वन्नृणान्नृंपतेजायसेशुचिंः ॥ २७ ॥
[१६] देवस्यंत्त्वा । सवितुःप्प्रंसुवेश्श्विनोंर्ब्बाहुब्भ्यांम्पूष्णोहस्ता
ब्भ्याम् ॥ पृथिव्याःसुदस्त्थांदुग्निम्पुरीष्ष्यमाङ्गिरुस्वत्त्वंनामि ॥
ज्योतिष्म्मन्तन्त्वाग्ग्नेसुप्प्रतीकुमजंस्त्रेणभानुनादीद्यंतम् ॥ शिवम्म्प्र
जाब्भ्योहिंर्ठसन्तम्पृथिव्याःसुधस्त्थांदुग्निम्पुरीष्ष्यमाङ्गिरुस्वत्त्व
नामः ॥ २८ ॥ अपाम्पृष्ठम॥ अपाम्पृष्ठमंसियोनिरग्ग्नेःसंमुद्रमाभितः
पिन्वंमानम् ॥ वर्द्धमानोमुहाँ२।ऽआचपुष्क्करेदिवोमात्रंयावारिम्म्णा

प्प्रथस्व ॥ २९ ॥ शर्म्मच ॥ शर्म्मचस्त्थोवर्म्मचस्त्थोच्छिद्द्रेबहुले
ऽउभे ॥ व्यचस्वतीसंव्वसाथाम्भृतमग्निम्पुरीष्ष्यम् ॥ ३० ॥ संव्व
साथाम् ॥ संव्वसाथाᳬस्वर्व्विदासमीचीऽउरसात्त्मना ॥ अग्निम
न्तर्ब्भरिष्ष्यन्तीज्ज्योतिष्ष्मन्तमजस्रमित् ॥ ३१ ॥ पुरीष्ष्योसि ।
व्विश्वभराऽअथर्व्वात्त्वाप्प्रथमोनिरमन्थदग्ने ॥ त्त्वामग्नेपुष्करादध्य
थर्व्वानिरमन्थत ॥ मूर्द्ध्नोव्विश्वस्यवाघतः ॥ ३२ ॥ तमुत्त्वा । दध्य
ङ्ङृषिः पुत्रऽईधेऽअथर्व्वणः ॥ वृत्रहणम्पुरन्दरम् ॥३३॥ तमुत्त्वा । पा
त्थ्योवृषासमीधेदस्युहन्तमम ॥ धनञ्जयᳬरणेरणे ॥ ३४ ॥ सीदहो

तः । सीदंहोतुःस्वऽउंलोकेचिकित्त्वान्त्सादयायज्ञꣳसुकृतस्ययोना ॥
देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्नेबृहद्यजमानेवयोधाः ॥ ३५ ॥ निहो
ता । होतृषदनेविदानस्त्वेषोदीदिवाँ२ ऽअसदत्सुदक्षः ॥ अदब्ध
व्रतप्रमतिर्वसिष्ठःसहस्रम्भरःशुचिजिह्वोऽअग्निः ॥ ३६ ॥ सꣳसीद
स्व ॥ सꣳसीदस्वमहाँ२ ऽअसिशोचस्वदेववीतमः ॥ विधूममग्नेऽ
अरुषम्मियेध्यसृजप्रशस्तदर्शतम् ॥ ३७ ॥ [१०] अपोदेवीः ॥
अपोदेवीरुपसृजमधुमतीरयक्ष्मायप्रजाभ्यः ॥ तासामास्थानादु
ज्जिहतामोषधयःसुपिप्पलाः ॥ ३८ ॥ सन्ते । वायुर्मातरिश्वादधा

तूत्तानायाहृदंयुंव्याद्दिकंस्त्तम् । योदेवानुाश्चरंसिप्प्राणथेनुकस्म्मै
देववपंडस्त्तुतुब्भ्यंम् ॥ ३९ ॥ सुजातोज्ज्योतिंषा । सुहशरम्मुंवरूंथु
मासंदत्त्स्व÷ ॥ व्वासोऽअग्ग्नेव्विश्श्वरूंपुर्ठसंव्ययस्व्वविभावसो ॥ ४० ॥
उदुतिष्ठ । स्वद्धरावांनोदेव्याधिया ॥ दृशेचंभासाबृहुतासुंशुक्कनिरा
ग्गेयाहिसुशस्त्तिभिं÷ ॥ ४१ ॥ ऊर्द्ध्वऽऊषुणं÷ ॥ ऊर्द्ध्वऽऊषुणंऽऊतये
तिष्ठांदेवोनसंविता ॥ ऊर्द्धोव्वाजंस्स्यसनितायदुञ्जिभिर्व्वाघद्भिर्व्विह्वयां
महे ॥ ४२ ॥ सजातः । सजातोगब्भ्भौंअसिरोदंस्योरग्ग्नेचारुर्व्वि
मृंतऽओषधीषु ॥ चित्रःशिशुंपरितमांर्ठस्यक्तूप्प्रमातृब्भ्योऽअ

कनिक्क्रदद्द्वाः ॥ ४३ ॥ स्थिरोभव । वीड्वङ्गऽआशुर्भववाज्ज्यर्वन् ॥
पृथुर्भवसुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहणः ॥ ४४ ॥ शिवोभव । प्प्रजा
ब्भ्योमानुषीब्भ्यस्त्वमङ्गिरः ॥ माद्यावापृथिवीऽअभिशोचीम्मान्त
रिक्षम्माव्वनस्प्पतीन् ॥ ४५ ॥ प्रैतु । व्वाजीकनिक्क्रदन्नानदद्द्रासभः प
त्त्वा ॥ भरन्नग्निम्पुरीष्ष्यम्मापाद्यायुषः पुरा ॥ वृषाग्निम्वृषणम्भ
रन्नपाङ्गर्भᳪ समुद्रियम् । अग्नऽआयाहिव्वीतये ॥ ४६ ॥ ऋतᳪ सु
त्त्यमृतᳪ सत्त्यमग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वद्भरामः ॥ ओषधयः प्प्रतिमो
दद्धमग्निमेतᳪ शिवमायन्तमब्भ्यत्रयुष्ष्माः ॥ व्व्यस्यन्विश्श्वाऽअ

निंराऽअमींवानिषीदंन्नोऽअपंदुर्म्मतिञ्जंहि ॥ ४७ ॥ ओषधयुऽप्प्र
तिं ॥ ओषधयुऽप्प्रातिंगृब्भ्णीतुपुष्पवंतीऽसुपिप्पुलाः ॥ अयंब्बोग
र्ब्भऽऋत्त्वियः प्प्रत्क्क्ऽसुधस्त्थमासंदत् ॥ ४८॥ विपाजंसा । पृथुना
शोशुंचानोबाधंस्वद्द्विषोरुक्षसोऽअमींवाः ॥ सुशर्म्मणोबृहतःशर्म्म
णिस्यामुग्ग्नेरहऽसुहवंस्युप्प्रणींतौ ॥ ४९ ॥ [१२] आपोहिष्ठा
मंयोभुवुस्तानंऽऊर्ज्जेदंधातन ॥ मुहेरणांयुचक्षंसे ॥ ५० ॥ योवं
शिवतंमोरसुस्तस्यंभाजयतेहनंः ॥ उशुतीरिवमातरंः ॥ ५१ ॥
तस्म्माऽअरम् ॥ तस्मांऽअरङ्गमामवोयस्युक्षयांयुजिन्वंथ । आ

पांजुनयथाचनः ॥ ५२ ॥ मित्रःसुर्ठसृज्ज्य । पृथिवीम्भूमिंञ्चुज्ज्यो
तिषासुह ॥ सुजातञ्जातवेदसमयुक्ष्मायंत्त्वासर्ठसृजामिप्प्रुजाब्भ्यः
॥ ५३ ॥ रुद्राःसुर्ठसृज्ज्य । पृथिवीम्बृहज्ज्योतिःसमीधिरे ॥ ते
षाम्भानुरजस्त्रऽइच्छुक्रोदेवेषुरोचते ॥ ५४ ॥ सर्ठसृष्टांव्वसुभिः ॥
सर्ठसृष्टांव्वसुभीरुद्रैर्द्धीरैःकम्मुण्ण्याम्मृदम् ॥ हस्ताब्भ्याम्मृद्वीङ्कृ
त्त्वासिनीवालीकृणोतुताम् ॥ ५५ ॥ सिनीवालीसुकपर्द्दा ॥ सुकुरी
रास्वौपुशा ॥ सातुब्भ्यंमदितेमह्योखान्दधातुहस्त्तयोः ॥ ५६ ॥
उखाङ्कृणोतु। शक्त्याबाहुब्भ्यामदितिर्द्धिया ॥ मातापुत्त्रंय्यथोपस्त्थे

सा॒ग्निम्बि॑भर्तु॒ गर्भ॑ऽआ ॥ मु॒खस्य॒ शिरो॑ऽसि ॥ ५७ ॥ व॒सव॑स्त्वा ।
कृण्वन्तु गाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑साऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॑ पृथि॒व्य॒सि धा॒रया॒ मयि॑ प्र॒
जाᳬं रा॒यस्पोषं॑ गौप॒त्यᳬं सु॒वीर्य॑ᳬं सजा॒तान्यज॑मानाय रु॒द्रास्त्वा॑
कृण्वन्तु॒ त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑साऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वास्य॒न्तरि॑क्षमसि धा॒रया॒ मयि॑
प्र॒जाᳬं रा॒यस्पोषं॑ गौप॒त्यᳬं सु॒वीर्य॑ᳬं सजा॒तान्यज॑मानायादि॒त्या
स्त्वा॑ कृण्वन्तु॒ जाग॑तेन॒ च्छन्द॑साऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॒ द्यौर॑सि धा॒रया॒ मयि॑
प्र॒जाᳬं रा॒यस्पोषं॑ गौप॒त्यᳬं सु॒वीर्य॑ᳬं सजा॒तान्यज॑मानाय॒ विश्वे॑ त्वा
दे॒वा वै॑श्वान॒राः कृ॑ण्व॒न्त्वानु॑ष्टुभेन॒ च्छन्द॑साऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॒ दिशो॑ऽसि धा॒

रय्यामयिंप्प्रजाᳪंरायस्प्पोषंङ्गौपत्त्यᳪंसुवीर्य्यᳪंसजातन्न्यजंमानाय॥
॥ ५८ ॥ अदित्त्यैरास्ना ॥ अदित्त्यैरास्न्नास्यदितिष्टेबिलंङ्गृ
भ्भ्णातु ॥ कृत्त्वायसामहीमुखाम्मृन्मयींय्योनिमग्ग्नये ॥ पुत्रेब्भ्यः
प्प्रायच्छददितिःश्रपयानिति ॥ ५९ ॥ वसवस्त्वा ॥ धूपयन्तुगाय
त्त्रेणच्छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्द्रास्त्वाधूपयन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वदादि
त्त्यास्त्वाधूपयन्तुजागतेनच्छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वेत्त्वादेवावैश्वानराधू
पयन्त्वानुष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वाधूपयतुवरुणस्त्वाधूपयतु
विष्ण्णुस्त्वाधूपयतु ॥ ६० ॥ [११] अदितिष्ट्वा ।

देवीर्विंश्वदेव्यावतीपृथिव्याꣳसुधस्त्थेऽअङ्गिरुस्वत्त्खनत्त्ववटदेवानां
न्त्वापत्नीर्देवीर्विंश्वदेव्यावतीꣳपृथिव्याꣳसुधस्त्थेऽअङ्गिरुस्वद्दंधतूखे
धिषणास्त्त्वादेवीर्विंश्वदेव्यावतीꣳपृथिव्याꣳसुधस्त्थेऽअङ्गिरुस्वदुभी
न्धतामुखेग्वरूत्रीष्ट्वादेवीर्विंश्वदेव्यावतीꣳपृथिव्याꣳसुधस्त्थेऽअङ्गिर
स्वच्छ्रपयन्तूखेग्नास्त्त्वांदेवीर्विंश्वदेव्यावतीꣳपृथिव्याꣳसुधस्त्थेऽअ
ङ्गिरुस्वत्त्पंचन्तूखेजनंयुस्त्त्वाच्छिन्नपत्राक्षदेवीर्विंश्वदेव्यावतीꣳपृथि
व्याꣳसुधस्त्थेऽअङ्गिरुस्वत्त्पंचन्तूखे ॥ ६१ ॥ मित्रस्यंचर्ष
णीधृतंः ॥ मित्रस्यंचर्षणीधृतोवोंदेवस्यंसानुसि ॥ द्युम्नाश्च्रि

त्र्यश्रंवस्तमम् ॥ ६२ ॥ देवस्त्वा । सवितोद्वंपतुसुपाणिः
स्वङ्गुरिःसुबाहुरुतशक्त्या ॥ अव्यथमानापृथिव्यामाशादिशऽआ
पृण ॥ ६३ ॥ उत्थायबृहती । भवोदुत्तिष्ठध्रुवात्त्वम् ॥ मित्रैतान्तऽ
उखाम्परिददाम्यभित्त्याऽएषामाभेदि ॥ ६४ ॥ वसवस्त्वा । च्छृ
न्दन्तुगायत्रेणच्छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वाच्छृन्दन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसा
ङ्गिरस्वदादित्यास्त्वाच्छृन्दन्तुजागतेनच्छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वेत्त्वादे
वावैश्वानराऽआच्छृन्दन्त्वानुष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वत् ॥ ६५ ॥ [५]
आकूतिमग्निम् ॥ आकूतिमग्निम्प्रयुजᳪं स्वाहामनोमेधामग्निम्प्र

युजꣳस्वाहाचित्तंविज्ञातमग्निम्प्रयुजꣳस्वाहावाचोविधृतिमग्निम्प्र
युजꣳस्वाहाप्रजापतयेमनवेस्वाहाग्नयेवैश्वानरायस्वाहा ॥ ६६ ॥
विश्वोदेवस्य ॥ नेतुर्म्मर्त्तोवुरीतसुख्यम् ॥ विश्वोरायऽइषु
ध्यतिद्युम्नंवृणीतपुष्यसेस्वाहा ॥ ६७ ॥ मासु । भित्थामासु
रिषोम्वंधृष्णुवीरयस्वसु ॥ अग्निश्चेदङ्करिष्यथः ॥ ६८ ॥ दृꣳह
हस्वदेवि । पृथिविस्वस्तयऽआसुरीमायास्वधयाकृतासि ॥ जुष्ट
न्देवेभ्यऽइदमस्तुहव्यमरिष्टात्वमुदिहियज्ञेऽअस्मिन् ॥ ६९ ॥
द्रन्नःसर्प्पिरासुतिःप्रत्नोहोतावरेण्यः ॥ सहसस्पुत्रोऽअद्भुतः ॥

॥ ७० ॥ शतम् ॥ ५०० ॥ परस्याऽअधि । संवतोवराँ२ऽअभ्या
तर ॥ यत्राहमस्मिताँ२ऽअव ॥ ७१ ॥ परमस्याःपरावतः ॥ प
रमस्याःपरावतोरोहिदश्वऽइहागहि ॥ पुरीष्यःपुरुप्रियोग्नेत्व
न्तरामृधः ॥ ७२ ॥ यदग्ने ॥ यदग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिद
ध्मसि ॥ सर्वन्तदस्तुतेघृतन्तज्जुषस्वयविष्ठ्य ॥ ७३ ॥ यदत्ति ॥ यद
त्त्युपजिह्विकायद्वम्रोऽअतिसर्पति ॥ सर्वन्तदस्तुतेघृतन्तज्जुषस्व
यविष्ठ्य ॥ ७४ ॥ अहरहरप्रयावम् ॥ अहरहरप्रयावम्भरन्तोश्वा
येवतिष्ठतेघासमस्मै ॥ रायस्पोषेणसमिषामदन्तोग्नेमातेप्रतिवे

शारिपाम ॥ ७५ ॥ नाभांपृथिव्याः । संमिधानेऽअग्नौरायस्पोषा
यबृहतेहवामहे ॥ इरम्मुदम्बृहदुक्थंयजंत्रजेतारमग्निम्पृतनासुसा
सहिम् ॥ ७६ ॥ याःसेनाः ॥ याःसेनांऽअभीत्वरीराव्याधिनीरुग
णाऽउत ॥ येस्तेनायेचतस्कंरास्तांस्तेऽअग्नेपिंदधाम्यास्ये॥७७॥
दंष्ट्राभ्याम्मलिम्लून् ॥ दंष्ट्राभ्याम्मलिम्लूञ्जम्भ्यैस्तस्कराँ
ऽउत ॥ हनुभ्यांस्तेनान्भगवस्तांस्त्वङ्खादसुखांदितान् ॥
॥ ७८ ॥ येजनेषु । मलिम्लवस्तेनासस्तस्करावने ॥ येकक्षेष्वघा
यवस्तांस्तेंदधामिजम्भंयोः ॥ ७९ ॥ योऽअस्मभ्यंम् । योअस्मम

ब्भ्यमरातीयाद्यश्चनोद्वेषंतेजनं॑ ॥ निन्दाद्योऽअस्मान्धिप्प्साञ्चुस
र्व्वन्तम्भस्म्मसाकुरु ॥ ८० ॥ सꣳशितम्मे ॥ सꣳशितम्मेब्रह्मसꣳ
शितंव्वीर्य्यम्बलम् ॥ सꣳशितङ्क्षत्रञ्जिष्णुयस्याहमस्म्मिपुरोहितः ॥
॥ ८१ ॥ उदेषाम् ॥ उदेषाम्बाहूऽअतिरमुद्वर्च्चोऽअथोबलम् ॥ क्षिणो
मिब्रह्मणामित्रानुन्नयामिस्वाँ२ऽअहम् ॥८२॥ अन्नपतेन्नस्य। नोदे
ह्यनमीवस्यशुष्मिणः। प्रप्रदातारन्तारिषऽऊर्ज्जन्नोधेहिद्विपदेचतु
ष्प्पदे ॥ ८३ ॥ [१८] इतिशुक्लयजुस्संहितायामेकादशोऽध्यायः ॥
॥ ११ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ इशानः

सप्तदश दिवस्पारि द्वादश समिधाग्नि पञ्चदश आपेत सप्तदशआसु
न्वन्तं त्रयोदश याओषधीः सप्तविꣳशतिः मामाषोडश सप्तसप्तद
शꣳशतम् ॥ हरिः ॐ दृशानोरुक्मः ॥ दृशानोरुक्मऽउर्व्याव्यद्यौद्दुर्म्मर्
षमायुःश्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्यदेनन्द्यौरजन
यत्सुरेताः ॥ १ ॥ नक्तोषासासमनसा । विरूपेधापयेतेशिशुमेकꣳस
मीची ॥ द्यावाक्षामारुक्मोऽअन्तर्विभातिदेवाऽअग्निन्धारयन्द्रविणो
दाः ॥२॥ विश्वारूपाणि ॥ विश्वारूपाणिप्रतिमुञ्चतेकविःप्रासावी
द्भद्रंद्विपदेचतुष्पदे । विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसो

व्विराजति ॥ २ ॥ सुपर्णोऽसि । गुरुत्माँस्त्रिवृत्तेशिरो गायत्रञ्चक्षुर्बृहद्र
थन्तरेपक्षौ ॥ स्तोमऽआत्माच्छन्दाᳬंस्यङ्गानियजूᳬंषिनाम ॥ सा
मंतेतनूर्व्वामदेव्यंयज्ञायज्ञियम्पुच्छन्धिष्ण्याःशफाः ॥ सुपर्णोऽसि
गुरुत्मान्दिवङ्गच्छस्वःपत ॥ ४ ॥ विष्णोःक्रमः ॥ विष्णोःक्र
मोऽसिसपत्नहागायत्रञ्छन्दऽआरोहपृथिवीमनुविक्रमस्वविष्णोः
क्रमोऽस्यभिमातिहात्रैष्टुभञ्छन्दऽआरोहान्तरिक्षमनुविक्रमस्ववि
ष्णोःक्रमोऽस्यरातीयतोहन्ताजागतञ्छन्दऽआरोहदिवमनुविक्रम
स्वविष्णोःक्रमोऽसिशत्रूयतोहन्तानुष्टुभञ्छन्दऽआरोहदिशोऽनुविक्रम

श्वप्पस्न्याव्वुश्श्वतुस्प्पारं ॥ १० ॥ आत्त्वा । हाषमुन्तरभूद्ध्रुव
स्तिष्ठाविचाचलिः ॥ व्विशस्त्त्वासर्व्वावाञ्छन्तुमात्त्वद्राष्ट्रमधिभ्र्रश
त् ॥ ११ ॥ उदुत्तमम् ॥ उदुत्तमँव्वरुणपाशमस्म्मदवाधमंविमद्ध्य
मँश्श्रथाय । अथाव्वयमादित्त्यव्व्रतेतवानागसोऽअदितयेस्याम ॥
॥ १२ ॥ अग्ग्रेबृहन् ॥ अग्ग्रेबृहन्नुषसामूर्द्ध्वोऽअस्त्थान्निर्ज्जगन्न्वा
न्तमसोज्ज्योतिषागात् ॥ अग्ग्निर्भानुनारुशताास्वङ्गऽअजातोव्वि
श्वासद्मान्न्यप्प्राः ॥ १३ ॥ हुँसःशुचिषत् ॥ हुँसःशुचिषद्व
सुरन्तरिक्षसद्धोताव्वेदिषदतिथिर्द्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमस

दुऽजागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतम्बृहत् ॥ १४ ॥ सीदत्त्वम् । सी
दत्त्वम्मातुरस्याऽउपस्त्थेविश्वान्यग्नेवयुनानिविद्वान् । मैनान्त
पंसामार्च्चिषाभिशोचीरन्तरंस्याᳪ शुक्रज्ज्योतिर्विभाहि ॥ १५ ॥
अन्तरग्ने । रुचात्त्वमुखायाःसदने स्वे ॥ तस्यास्त्वᳪ हरसातपञ्जा
तवेदःशिवोभव ॥ १६ ॥ शिवोभूत्त्वा । मह्यमग्नेऽअथोसीदशिव
स्त्त्वम् ॥ शिवाःकृत्त्वादिशःसर्वाःस्वंय्योनिमिहासदः ॥ १७ ॥
[१७] दिवस्प्परि ॥ प्प्रथमञ्जज्ञेऽअग्निरस्म्मद्द्वितीयम्परिजातवे
दाः ॥ तृतीयमप्सुनृमणाऽअजस्रमिन्धानऽएनञ्जरतेस्वाधीः ॥

॥ १८ ॥ व्विद्म्मातें । अग्ग्नेत्त्रेधात्त्रयाणिंव्विद्म्मातुधामुव्विभृंतापुरुत्त्रा ॥
व्विद्म्मातुनामंपरुम्ङ्गुहायद्व्विद्म्मातमुत्त्सुंत्त्यतंऽआजुगन्त्थं ॥ १९ ॥ सु
मुद्द्रेत्त्वा ॥ नृम्णाऽअप्प्स्वुन्तर्न्नृचक्षांऽईधेदिवोऽअंग्ग्नऽऊर्धन् ॥ तृतीयें
त्त्वारजांसितस्त्थिवाछंसंमुपामुपस्त्थेंमाहिषाऽअंवर्द्धन् ॥ २० ॥ अ
क्रेन्ददुग्ग्निः ॥ अक्रेन्ददग्ग्निस्त्तुनयंन्निवद्यौःक्षामारेरिंहद्वीरुधंःसम
ञ्जन् ॥ सुद्योजंज्ञानोव्विहीमिद्धोऽअक्ख्युदारोदंसीभानुनांभात्त्यन्तः
॥ २१ ॥ श्रीणामुंदारः ॥ श्रीणामुंदारोधुरुणोरयीणाम्मंनीषाणा
म्प्रार्प्पणऽंसोमंगोपाः ॥ व्वसुंःसूनुःसहंसोऽअप्प्सुराजाव्विभात्त्यग्ग्रं

ऽउपसामिधानः ॥ २२ ॥ विश्वस्यकेतुः ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवन
स्यगर्भऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः । वीडुञ्चिदद्रिमभिनत्पराय
न्नायदग्निमयजन्तपञ्च ॥ २३ ॥ उशिक्पावकः ॥ उशिक्पाव
कोऽअरतिःसुमेधामर्त्तेष्वग्निरमृतोनिधायि ॥ इयर्त्तिधूममरुषम्भ
रिभ्रदुच्छुक्रेणशोचिषाद्यामिनक्षन् ॥ २४ ॥ दृशानोरुक्मः ॥ दृ
शानोरुक्मऽउर्व्याव्यद्यौद्दुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृतोऽ
अभवद्वयोभिर्यदेनन्द्यौरजनयत्सुरेताः ॥ २५ ॥ यस्ते । अद्यकृण
वद्भद्रशोचेपूपन्देवघृतवन्तमग्ने ॥ प्रतन्नयप्रतरंवस्योऽअच्छाभि

सुम्म्नन्दुेवभंक्तंयविष्ठ ॥ २६ ॥ आतम् ॥ आतम्भंजसौश्श्रवुसेष्व
ग्नऽउुक्थऽउंक्थुऽआभंजशुस्यमांने ॥ प्प्रियःसूर्य्योप्प्रियोऽअग्न्ना
भंवात्त्युज्जातेनंभिनदुदुज्जनित्त्वैः ॥ २७ ॥ त्त्वामंग्ग्ने ॥ त्त्वामंग्ग्ने
यजंमानाऽअनुद्यून्विश्श्वावसुंदधिरेवार्य्याणि ॥ त्त्वयांसुहद्द्रविण
मिुच्छमांनाव्व्रजङ्गोमंन्तमुशिजोविवंव्व्रुः ॥ २८ ॥ अस्त्ताव्युग्ग्निः ।
अस्त्ताव्युग्ग्निन्नुराश्शुशेवोवैश्श्वानरऽऋषिभिःसोमंगोपाः ॥ अुद्वेषे
द्यावांपृथिवीहुवेमुदेवांधुत्तरयिमुस्म्मेसुवीरंम् ॥ २९ ॥ [१२] सु
मिधाग्ग्निम् ॥ सुमिधाग्ग्निन्दुंवस्यत घृतैर्वोधयुतातिंथिम् ॥ आस्म्मि

र्हुव्याजुंहोतन ॥ ३० ॥ उदुंत्वा ॥ उदुंत्त्वाविश्वेदेवाऽअग्ग्नेभर
न्तुचित्तिभिः ॥ सनोंभवशिवस्त्त्वᳬसुप्प्रतीकोविभावसुः ॥ ३१ ॥
प्रेत् ॥ प्रेदंग्ग्नेज्ज्योतिष्म्मान्याहिशिवेभिरर्च्चिभिष्ट्वम् ॥ बृहद्भिर्भानु
भिर्भासुन्नमाहिᳬसीस्त्तन्न्वाप्प्रजाः ॥ ३२ ॥ अक्रन्ददग्ग्निः ॥ अक्र
न्ददग्ग्निस्त्तनयन्न्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमञ्जन् ॥ सद्योजज्ञा
नोविहीमिद्धोऽअक्ख्यदारोदसीभानुनाभात्यन्तः ॥ ३३ ॥ प्रप्प्रा
यम् ॥ प्रप्प्रायमग्ग्निर्भरतस्यशृण्ण्वेवियत्त्सूर्य्योनरोचतेबृहद्भाः ॥
अभियःपूरुम्पृतनासुतस्त्थौदीदायदैव्योऽअतिथिःशिवोनः ॥ ३४॥

आपोदेवीः ॥ आपोदेवीःप्प्रतिगृब्भ्णीतुभस्म्मैतत्स्योनेकृणुद्ध्वᳬसु
रभाऽउलोके ॥ तस्म्मैनमन्ताञ्जनयःसुपत्त्नीर्म्मातेवपुत्त्रम्बिभृता
प्स्वेनत् ॥३५॥ अप्स्वग्ग्ने ॥ अप्स्वग्ग्नेसधिष्ट्वसौषधीरनुरुद्ध्य
से ॥ गर्ब्भेसञ्जायसेपुनः ॥ ३६ ॥ गर्ब्भोऽअसि ॥ गर्ब्भोऽअस्योषधी
नाङ्गर्ब्भोवनस्प्पतीनाम् ॥ गर्ब्भोविश्वस्यभूतस्याग्ग्नेगर्ब्भोऽअपा
मसि ॥ ३७ ॥ प्रसद्यभस्म्मना ॥ प्रसद्यभस्म्मनायोनिमपश्चपृ
थिवीमग्ग्ने ॥ सᳬसृज्ज्यमातृभिष्ट्वञ्ज्योतिष्म्मान्पुनरासदः ॥ ३८ ॥
पुनरासद्य ॥ पुनरासद्यसदनमपश्चपृथिवीमग्ग्ने ॥ शेषेमातुर्य्यथो

परस्त्थेन्तरंस्याꣳशिवतमः ॥ ३९ ॥ पुनरूर्जा । निवर्त्तस्वपुनरग्न
ऽइषायुषा ॥ पुनर्न्नःपाह्यꣳहसः ॥ ४० ॥ सहरय्या । निवर्त्तस्वा
ग्नेपिन्वस्वधारया ॥ विश्वप्प्स्न्याविश्वतस्प्परि ॥ ४१ ॥ बोधा
मे । ऽअस्यवचसोयविष्ठमꣳहिष्ठस्यप्प्रभृतस्यस्वधावः ॥ पीयति
त्त्वोऽअनुत्त्वोगृणातिवन्दारुष्टेतन्न्वं वन्देऽअग्ने ॥ ४२ ॥ सबोधि ।
सूरिम्मघवावसुपतेवसुदावन् ॥ युयोद्ध्यस्म्मद्द्वेषाꣳसिविश्वकर्म्म
णेस्वाहा ॥ ४३ ॥ पुनस्त्वा । दित्यारुद्द्रावसवःसमिन्धताम्पुनर्ब्र
ह्माणोवसुनीथयज्ञैः ॥ घृतेनत्त्वन्तन्न्वँवर्द्धयस्वसत्त्याःसन्तुयजमा

नस्युकामाः ॥ ४४ ॥ [१५] अपेत ॥ अपेतुवीतुविचसर्प्पतातोयेत्र
स्त्थपुराणायेचुनूतनाः ॥ अदांद्यमोवुसानम्पृथिव्याऽअक्रन्निमाम्पि
तरौलोकमस्म्मै ॥ ४५ ॥ सुञ्ज्ञानमासि । कामुधरणुम्मायितेकामुधर
णम्भूयात् ॥ अुग्नेर्भस्म्मास्युग्नेःपुरीषमसिुच्चितस्त्थपरिुच्चितऽऊर्द्धु
चितःश्रयध्वम् ॥ ४६ ॥ अयर्ठसः ॥ अयर्ठसोऽअुग्निर्यस्म्मिुन्त्सो
मुमिन्द्रःसुतन्दुधेजुठरेवावशानः ॥ सहस्रियुम्वाजमत्त्यन्नसप्तिर्ठ
ससुवान्त्सन्त्स्तूयसेजातवेदः ॥ ४७ ॥ अग्नेयत् ॥ अग्नेयत्तेदिविव
र्च्चः पृथिव्यांय्यदोषधीष्ष्वुप्प्स्वायजत्र ॥ येनान्तरिक्षमुर्व्वातुतन्थत्त्वे
१५

पङ्सभानुरंण्णवोनूचक्षांऽ ॥ ४८ ॥ अग्ग्नेंदिवः ॥ अग्ग्नेंदिवोऽअण्णं
मच्छांजिगास्यच्छांदेवाँऽ ऊंचिषेधिष्ण्यायें ॥ यारोंचनेपरस्तात्त्सू
र्य्यंस्ययाश्च्चावस्तांदुपतिष्ठंन्तुऽआपः ॥ ४९ ॥ पुरीष्यासोऽअग्ग्न
यंः । प्प्रावणेभिःसजोषसंः । जुषन्तांय्यज्ञमद्द्रुहोंनमीवाऽइषोंमहीः
॥ ५० ॥ इडांमग्ग्ने । पुरुदर्ठ्ंसर्ठ्ंसनिङ्गोःशंश्वत्तमर्ठ्ंहवंमानायसा
ध ॥ स्यान्नंःसूनुस्तनंयोविजावाग्ग्नेसातेंसुमतिर्भूत्त्वस्म्मे ॥ ५१ ॥
अयन्तें ॥ अयन्तेयोनिंर्ऋत्त्वियोयतोंजातोऽअरोंचथाः ॥ तञ्जानन्न
ग्नऽआरोहाथांनोवर्द्धयारयिम् ॥ ५२ ॥ चिदंसि ॥ चिदंसितयांदेव

तंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासींदपरिचिदंसितयांदेवतंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासींद ॥५३॥
लोकम्पृंण । च्छिद्रम्पृणाथोंसीदद्ध्रुवात्त्वम् ॥ इन्द्राग्नीत्त्वाबृहस्प
तिरस्मिन्न्योनांवसीषदन् ॥ ५४ ॥ ताऽअंस्य । सूदंदोहसुꣳसोमं
ꣳश्रीणन्तिपृश्न्नंयः । जन्मंन्देवानांविशंस्त्रिष्ष्वारोचनेदिवः ॥५५॥
इन्द्रंविश्वाः ॥ इन्द्रंविश्वांऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यंचसङ्गिरंः ॥ रथी
तंमꣳरथीनांवाजांनाꣳसत्त्पंतिम्पतिम् ॥५६॥ समितम् ॥ समितꣳ
सङ्कल्पेथाꣳसम्प्रियौरोचिष्ष्णूसुमनस्यमांनौ ॥ इषमूर्ज्जमभिसं
वसांनौ ॥ ५७ ॥ संवांम् ॥ संवाम्मनांꣳसिसंव्व्रतासमुंचित्तान्या

कॅरम् ॥ अग्ग्नेपुरीष्ष्याधिपाभंवुत्त्वन्नुऽइषमूर्ज्जंठ्यजंमानायधेहि ॥
॥ ५८ ॥ अग्ग्नेत्त्वम् ॥ अग्ग्नेत्त्वम्पुरीष्ष्योरयिमान्पुष्टिमाँ२ऽअं
सि ॥ शिवाःकृत्त्वादिशुःसर्व्वाःस्वंठ्योनिमिहासंदः ॥ ५९ ॥ भवं
तन्नः ॥ भवंतन्नुःसमंनसौसचेंतसावरेपसौं ॥ मायुज्ञछहिंछसिष्टमायु
ज्ञपंतिञ्जातवेदसौशिवौभंवतमुद्यनः ॥ ६० ॥ मातेवंपुत्त्रम् ॥ मातेव
पुत्त्रम्पृंथिवीपुरीष्ष्यमुग्निछंस्वेयोनांवभारुषा ॥ तांविश्श्वैर्देवैर्ऋतु
भिःसंविदानःप्प्रजापंतिर्विश्श्वकंर्म्मावि॑मुंञ्चतु ॥ ६१ ॥ [७] अ
सुंन्वन्तुमयंजमानम् ॥ असुंन्वन्तुमयंजमानमिच्छस्तेनस्येत्त्या

मत्त्विहितस्कंरस्य ॥ अन्न्यमुस्म्मादिच्छुसातंऽइत्त्यानमोदेविनिर्ऋ
तेतुब्भ्यमस्तु ॥ ६२ ॥ नमुःसुतेनिर्ऋतेतिग्मतेजोयस्म्मयंविचृता
वन्धमेतम् ॥ युमेनुत्त्वंब्युम्म्यासंविदानोत्तमेनाकेऽअधिरोहयैनम् ॥
॥ ६३ ॥ यस्यांस्ते । घोरऽआसञ्जुहोम्म्येषाम्वन्धानामवुसर्ज्जना
य ॥ यान्त्वाजनोभूमिरितिप्प्रमदन्तुनिर्ऋतिन्त्वाहम्परिवेदाविश्श्व
तः ॥ ६४ ॥ यन्तेदेवीनिर्ऋतिराबवन्धुपाशंङ्ग्रीवास्वविचृत्त्यम् ॥ त
न्तेविष्ष्याम्म्यायुषोनमद्ध्यादथैताम्पितुमद्धिप्प्रसूतः ॥ नमोभूत्त्यै
येदञ्चकारं ॥ ६५ ॥ निवेशनःसङ्गमनः ॥ निवेशंनःसङ्गमंनोवसू

नुांविश्वांरूपाभिचंष्टेशचींभिः ॥ देवऽइंवसवितासुत्त्यधर्म्मैन्द्रोन
तंस्त्थौसमुरेपंथीनाम् ॥ ६६ ॥ सीरांयुञ्जन्ति । कुवयोंयुगाव्वितंन्वते
पृथक् ॥ धीरांदेवेषुंसुम्नुया ॥ ६७ ॥ युनक्तुसीरां ॥ युनक्तुसीराव्वि
युगातंनुष्वकृतेयोनौंव्वपतेहबीजंम् ॥ गिराचंश्श्रुष्टिःसभंराऽअसंन्नो
नेदींयुऽइत्त्सृण्य॑ःपुक्वमेयांत् ॥ ६८ ॥ शुनᳬसु । फालाविकृषन्तुभू
मिᳬशनङ्गीनाशांऽअभियंन्तुवाहैः ॥ शुनांसीराहविषातोशंमानासु
पिप्पलाऽओषंधीःकर्त्तनास्म्मे ॥ ६९ ॥ घृतेनुसीतां ॥ घृतेनुसीताम
धुनासमंज्ज्यतांविश्वैर्देवैरनुंमतामुरुद्भिः ॥ ऊर्ज्जस्वतीपयंसापिन्न्वं

मानास्म्मान्त्सीतिपयसाभ्यावंवृत्स्व ॥ ७० ॥ लाङ्गंलम्पवीरवत् ॥
लाङ्गंलम्पवीरवत्सुशेवंᳯसोमपित्त्सरु ॥ तदुद्वंपतिगामविम्प्रफर्व्यं
श्चपीवंरीम्प्रस्त्थावंद्रथवाहंणम् ॥ ७१ ॥ कामंङ्कामदुघे । धुक्ष्वमि
त्रायवरुणायच ॥ इन्द्रांयाश्विभ्याम्पूष्णेप्प्रजाभ्यऽओषंधी
भ्यः ॥ ७२ ॥ विमुंच्यध्वम् ॥ विमुंच्यध्वमघ्न्यादेवयानाऽअगंन्मत
मंसस्प्पारमस्य । ज्योतिंरापाम ॥ ७३ ॥ सजूरब्दः । सजूरब्दोऽ
अयंवोभिःसजूरुषाऽअरुंणीभिः ॥ सजोषंसावश्विनादंᳯसोभिः
सजूःसूरऽएतंशेनसजूर्वैश्वानरऽइडंयाघृतेनस्वाहां ॥ ७४ ॥

[१३] याऽओषधीः ॥ याऽओषधीःपूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रियुगम्पु
रा ॥ मनैनुबभ्रूणामुहꣳशतन्धामानिसप्तचं ॥ ७५ ॥ शुतंवः ॥
शुतंवोऽअम्बुधामानिसुहस्रमुतवोरुहः ॥ अधाशतक्रत्वोयूयमिम
म्मेऽअगुदङ्कृत ॥ ७६ ॥ ओषधीःप्रति । मोदद्धम्पुष्पवतीःप्रसू
वरीः ॥ अश्वाऽइवसुजित्वरीर्वीरुधःपारयिष्ण्वः ॥ ७७ ॥ ओ
षधीरिति । मातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे ॥ सनेयमश्वङ्गाँवासऽआ
त्मानन्तवपूरुष ॥ ७८ ॥ अश्वत्थेवः ॥ अश्वत्थेवोनिषदनम्पुर्णे
वोवसुतिष्कृता ॥ गोभाजुऽइत्किलासथयत्सुनवथपूरुषम् ॥ ७९ ॥

यत्रौषधीः । सुमग्मतुराजानुःसमिताविव ॥ विप्रुःसऽउच्यतेभि
षग्रक्षोहामीवुचातनः ॥ ८० ॥ अश्वावतीᳪसोमावतीम् ॥ अ
श्वावतीᳪसोमावतीमूर्ज्जयन्तीमुदोजसम् ॥ आवित्सिसर्वाऽओ
षधीरुस्माऽअरिष्टतातये ॥ ८१ ॥ उच्छुष्मांः ॥ उच्छुष्माऽओ
षधीनाङ्गावोगोष्ठादिवेरते ॥ धनᳪसनिष्यन्तीनामात्मानन्तवपूरु
ष ॥ ८२ ॥ इष्कृतिर्नाम । वोमाताथोयूयᳪस्थनिष्कृतीः ॥ सी
राःपतत्रिणीस्स्थनयदामयतिनिष्कृथ ॥ ८३ ॥ अतिविश्वाः । प
रिष्ठास्तेनऽइवव्रजमक्रमुः ॥ ओषधीःप्राचुच्यवुर्यत्किञ्चतन्वो

रपं÷ ॥ ८४ ॥ यदिमाऽ ॥ यदिमाव्वाजयंन्नुहमोषंधीर्हस्तंऽआदुधे ॥
आुत्त्क्मायक्ष्मंस्यनश्यतिपुराजीवुगृभोंयथा ॥ ८५ ॥ यस्यौषधीः ।
प्प्रसप्पुंथाङ्गंमङ्गम्परुंष्प्परुः ॥ ततोयक्ष्मंव्विबांधद्ध्वऽउुग्ग्रोमंद्धमुशी
रिंव॥८६॥सुाकंय्यंक्ष्म ॥ सुाकंय्यंक्ष्मप्रपंतुचाषेंणकिकिदीविनां ॥सुा
कंव्वातंस्युद्ध्राज्ज्यांसुाकन्नंश्यनिहाकया॥८७॥शतं६० ०॥अुन्न्यावं÷॥
अुन्न्यावोंऽअुन्न्यामंवत्त्वुन्न्यान्न्यस्याुऽउपांवत ॥ ताःसव्वाः संव्विदानाऽ
इदम्मेप्प्रावंतुाव्वच÷ ॥ ८८ ॥ याःफुलिनीः । याःफुलिनीय्र्याऽअफुलाऽ
अपुष्पायाश्च्चंपुष्प्पिणीः ॥ बृहस्प्पतिंप्प्रसूतुास्त्तानोंमुञ्चुन्त्त्व६हंसः

॥ ८९ ॥ मुञ्चन्तुंमा । शपुत्थ्याुदथोंवरुणण्याुदुत ॥ अथोंयुमस्य
पड्डींशात्सर्व्वस्म्माद्देवकिल्विषात् ॥ ९० ॥ अवुपतंन्तीरवदन् ॥
अवुपतंन्तीरवदन्दिवऽओषंधयुस्प्परिं ॥ यञ्जीवमुश्नवांमहैनसरिं
ष्यातिपूरुंषः ॥ ९१ ॥ याऽओषंधीः ॥ याऽओषंधीःसोमंराज्ञी
र्बुह्वीःशुतविंचक्षणाः ॥ तासांमसित्त्वमुंत्तुमारङ्कामांयुशन्हृदे ॥९२॥
याऽओषंधीः ॥ याऽओषंधीःसोमंराज्ञीर्विष्ठिताःपृथिवीमनुं ॥ बृह
स्पतिंप्प्रसूताऽअस्यैसन्दंत्तवीर्य्यम् ॥ ९३ ॥ याश्च ॥ याश्चेदमु
पशृण्ण्वन्तियाश्चंदूरम्परांगताः ॥ सर्व्वाःसुङ्गत्यंवीरुधोस्यैसन्दंत्त

ब्रीठ्यम् ॥ १४ ॥ मावः ॥ मावौरिषत्त्वनितायस्म्मैचाहङ्नामिवं
द्विपाच्चतुष्पादस्म्माकर्ठसर्व्वमस्त्वनातुरम् ॥ १५ ॥ ओषधयुःसम् ॥
ओषधयुःसमवदन्तुसोमेनसुहराज्ञा ॥ यस्म्मैकृणोतिब्राह्मणस्तर्ठ
राजन्पारयामसि ॥ १६ ॥ नाशयित्रीबलासस्याशसऽउपचिता
मसि ॥ अथोशतस्युयक्ष्माणाम्पाकारोरसिनाशनी ॥ १७ ॥ त्त्वा
ङ्गन्धर्वाः ॥ त्त्वाङ्गन्धर्वाऽअखनुस्त्त्वामिन्द्रस्त्त्वाम्बृहस्पतिः ॥ त्त्वा
मोषधेसोमोराजाविद्वान्यक्ष्मादमुच्यत ॥ १८ ॥ सहस्वमे ॥
सहस्वमेऽअरातीःसहस्वपृतनायतः ॥ सहस्वसर्व्वम्पाप्मानर्ठसह

मानास्योषधे ॥ ९९ ॥ दीर्घायुस्त्ते ॥ दीर्घायुस्त्तऽओषधेखनि
तायस्म्मैंचत्त्वाखनाम्म्यहम् ॥ अथोत्त्वन्दीर्घायुर्भूत्त्वाशतवल्शा
विरोहतात् ॥ १०० ॥ त्त्वमुत्तमा । स्योषधेतवृक्षाऽउपस्त्तयः ॥
उपस्त्तिरस्त्तुसोस्म्माकंय्योऽअस्म्माँऽअभिदासति ॥ १०१ ॥
[२७] मामांहिंसीज्जनितायःपृथिव्यायोवादिवंसत्त्यधर्म्माव्या
नट् ॥ यश्चापश्चन्द्राःप्प्रथमोजजानकस्म्मैदेवायहविषाविधेम ॥
॥ १०२ ॥ अब्भ्यावर्त्तस्व । पृथिवियज्ञेनपयसासह ॥ वपान्तेऽ
अग्निरिषितोऽअरोहत् ॥ १०३ ॥ अग्नेयत्त । अग्नेयत्तेशुक्रंय्य

च्छन्द्रंयत्पूतंयच्चंयुज्ञियम् ॥ तद्देवेभ्योभरामसि ॥ १०४ ॥ इषु
मूर्ज्जम् ॥ इषुमूर्ज्जमुहमितऽआदमृतस्युयोनिम्महिषस्युधाराम् ॥
आमुागोषुविशुत्त्वातुनूषुजहामिसेदिमनिराममर्मीवाम् ॥ १०५ ॥
अग्नेतव ॥ अग्नेतवुश्श्रवोवयोमहिभ्राजन्तेऽअर्च्चयोविभावसो ॥
बृहद्भानोशवसावाजमुक्थ्यन्दधासिदाशुषेकवे ॥ १०६ ॥ पावुक
वर्च्चाःशुक्रवर्च्चाः ॥ पावुकवर्च्चाःशुक्रवर्च्चाऽअनूनवर्च्चाऽउदियर्षिभा
नुना ॥ पुत्रोमातराविचरन्नुपावसिपृणक्षिरोदसीऽउभे ॥ १०७ ॥ ऊ
र्ज्जोनपात् ॥ ऊर्ज्जोनपाज्जातवेदःसुशस्तिभिर्म्मन्दस्वधीतिभिर्हि

तः ॥ त्वेऽइषुꣳसन्दंधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयोव्वामजाताः ॥ १०८ ॥
इरुज्ज्यन्नग्ने । प्प्रथयस्वजन्तुभिरुस्म्मेरायोऽअमर्त्त्य ॥ सदर्शतस्य
वपुषोव्विराजसिपृणाक्षिसानुसिक्क्रतुम् ॥ १०९ ॥ इष्कर्त्तारमद्ध्वरस्यं ॥
इष्कर्त्तारमद्ध्वरस्यप्प्रचेतसुङ्क्षयन्तुꣳराधसोमुहः ॥ रातिंव्वामस्यसु
भगाम्मुहीमिषन्दधासिसानसिꣳरयिम् ॥ ११० ॥ ऋतावानम्म
हिषम् । व्विश्वदर्शतमुग्निꣳसुम्म्नायदधिरेपुरोजनाः ॥ श्रुत्त्कर्णं
ꣳसुप्प्रथस्तमन्त्वागिरादैव्यम्मानुषायुगा ॥ १११ ॥ आप्प्यायस्व ।
समेतुतेव्विश्श्वतःसोमवृष्ण्यम् ॥ भवाव्वाजस्यसङ्गथे ॥ ११२ ॥

सन्तें ॥ सन्तुपयांꣳसिसमुयन्तुवाजाऽसंवृष्ण्यांन्यभिमातिषा
हं÷ ॥ आप्प्यायंमानोऽअमृतांयसोमदिविश्श्रवांꣳस्युत्तमानिंधिष्ष्व
॥ ११३ ॥ आप्प्यायस्व । मदिन्तमुसोमुविश्वेंभिरꣳशुभिं÷ ॥
भवांनऽसुप्प्रथस्त्तमुऽसखांवृधे ॥ ११४ ॥ आतें । वृत्त्सोमनोंयम
त्परुमाच्चित्सुधस्त्थांत् ॥ अग्ग्नेत्त्वाङ्गांमयागिरा ॥ ११५ ॥ तुब्भ्यु
न्ताऽ ॥ तुब्भ्युन्ताऽअंङ्गिरस्त्तमुविश्श्वां÷सुक्षितयुऽपृथंक् ॥ अग्ग्नेका
मांययेमिरे ॥११६॥ अग्ग्निऽप्प्रियेषुं ॥ अग्ग्निऽप्प्रियेषुधामंसुकामोंभू
तस्युभव्व्यंस्य ॥ सुम्म्राडेकोविराजति ॥११७॥ [१६] इतिवाजस

नेयसंहितायांद्वादशोऽध्यायः ॥१२॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्
सूत्रम् ॥ मयिगृह्णामिपञ्चदशध्रुवासिमधुवाताएकादशकौसम्यक्स्रवं
तिनवेमंमाषडपांत्वैकाऽयंपुरःपञ्चसप्ताष्टापञ्चाशत् ॥ मयिगृह्णामि ॥
मयिगृह्णाम्म्यग्ग्रेऽअग्निँरायस्पोषांयसुप्रजास्त्वायंसुवीर्य्याय ॥
मामुदेवताःसचन्ताम् ॥ १॥ अपाम्पृष्ठम् ॥ अपाम्पृष्ठमंसियोनिरग्ग्नेः
संमुद्रमुभितःपिन्वंमानम् ॥ वर्द्धमानोमुहाँऽआचुपुष्करेदिवोमात्र
याव्वरिम्म्णाप्प्रंथस्व ॥ २ ॥ ब्रह्मंजज्ञानम् ॥ ब्रह्मंजज्ञानम्प्र
थुमम्पुरस्ताद्विसीमुतःसुरुचोव्वेनऽआंवः ॥ सवुद्ध्याऽउपमाऽअस्य

विष्ठाऽसुतश्चयोनिमसतश्चविवः ॥ ३ ॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्त
ताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकआसीत् ॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमा
ङ्कस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ ४॥ द्रप्सश्चस्कन्द। पृथिवीमनुद्यामि
मञ्चयोनिमनुयश्चपूर्वः ॥ समानंयोनिमनुसञ्चरन्तन्द्रप्सञ्जुहो
म्म्यनुसप्तहोत्राः ॥ ५ ॥ नमोस्तु। सर्पेभ्योयेकेचपृथिवीमनु ॥
येअन्तरिक्षेयेदिवितेभ्यःसर्पेभ्योनमः ॥ ६ ॥ याइषवः ॥
याइषवोयातुधानानांयेवावनस्पतीँरनु ॥ येवावटेषुशेरतेतेभ्यः
सर्पेभ्योनमः ॥७॥ येवा। मीरोचनेदिवोयेवासूर्यस्यरश्मिषु ॥

येषांमुप्सुसदंस्कृतन्तेभ्यंःसर्पेभ्योनमंः ॥ ८॥ कृणुष्वपाजंः ॥
कृणुष्वपाजुःप्रसितिन्नपृथ्वींयाहिराजेवामंवाँऽइभेन ॥ तृष्वी
मनुप्रसितिन्द्रूणानोस्तासिविध्यरक्षसुस्तपिंष्ठैः ॥ ९ ॥ तवंभ्र
मासंः॥तवंभ्रुमासंऽआशुयापंतुन्त्यनुंस्पृशधृषुताशोशुंचानः ॥ तपू
ꣳष्यग्नेजुह्वापतङ्गानसंन्दितोविसृंजुविष्वंगुल्काः॥१०॥ प्रतिस्पप
शंः॥ प्रतिस्पशोविसृंजुतूर्णितमोभवांपायुर्विशोऽअस्याऽअदंब्धः ॥
योनोंदूरेअघशंꣳसोयोऽअन्त्यग्नेमाकिंष्टेव्यथिरादंधर्षीत्॥११॥ उदं
ग्नेतिष्ठुप्रत्यातंनुष्वुन्यमित्रांꣳऽओषतात्तिग्महेते ॥ योनोऽअरां

तिर्ष्ठसमिधानचुक्रेनीचातन्धक्ष्यतुसन्नशुष्कम् ॥ १२ ॥ उद्धौभव ।
उद्धौभंवुप्प्रतिविद्धयाद्धयुस्म्मदाविष्कृणुष्वुदैव्यान्यग्ग्ने॥ अवस्त्थि
रातंनुहियातुजूनांआमिमजामिम्प्रमृणीहिशत्रून् ॥ अग्निष्ट्वातेजसा
सादयामि ॥ १३ ॥ अग्निम्मूर्द्धा । दिवङ्ककुत्त्पतिः पृथिव्याअ
यम् ॥ अपाᳬरेताᳬसिजिन्वति ॥ इन्द्रस्युत्त्वौजसासादयामि ॥
॥ १४ ॥ भुवोयुज्ञस्य ॥ भुवोयुज्ञस्युरजसश्चनेतायत्रानियु
द्भिःसचसेशिवाभिः ॥ दिविमूर्द्धानन्दधिषेस्वर्षाञ्जिह्वामग्ग्नेचकृषेह
व्युवाहम् ॥ १५ ॥ [१५] ध्रुवासि । धुरुणास्तृताविश्वकर्म्मणा ॥

मात्त्वांसमुद्रऽउद्वंधीन्मासुंपण्णोंव्यंथमानापृथिवीन्दृंᳫह ॥ १६ ॥
प्रजापतिष्ट्वा । सादयत्त्वपाम्पृष्ठेसमुद्रस्येमंन् ॥ व्यचंस्वतीम्प्रथं
स्वतीम्प्रथंस्वपृथिव्यंसि ॥ १७ ॥ भूरंसि ॥ भूरंसिभूमिरुस्यदिति
रसिव्विश्श्वधायाव्विश्श्वंस्यभुवंनस्यधुर्त्त्री ॥ पृथिवींर्यंच्छपृथिवीन्दृंᳫ
हपृथिवीम्माहिंᳫसीः ॥ १८ ॥ विश्श्वंस्मैप्प्राणाय ॥ विश्श्वंस्मै
प्प्राणायांपानायंव्व्यानायोंदानायंप्प्रतिष्ठायैंचुरित्त्राय ॥ अग्निष्ट्वाभि
पांतुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनुतयांदेवतंयाङ्गिरुस्वद्ध्रुवासींद ॥
॥ १९ ॥ काण्डांत्त्काण्डात्प्ररोहन्ती । परुषःपरुषुस्पारि ॥ एवानो

दूर्वेप्प्रतनुसुहस्रेणशुतेनंच ॥ २० ॥ याशुतेनं । प्प्रतुनोषिसुहस्रेणव्वि
रोहंसि ॥ तस्यांस्तेदेवीष्टकेव्विधेमहुविषांव्वयम् ॥ २१ ॥ यास्ते
ऽअग्नेसूर्य्येरुचोदिवमातुन्वन्तिरश्मिभिः ॥ ताभिन्नोऽअद्यस
र्वाभीरुचेजनायनस्कृधि ॥ २२ ॥ यावः ॥ यावोदेवाःसूर्य्ये
रुचोगोष्वश्वेषुयारुचः ॥ इन्द्राग्नीताभिःसर्वाभीरुचंन्नोधत्त
वृहस्पते ॥ २३ ॥ व्विराड्ज्योतिः ॥ व्विराड्ज्योतिरधारयत्स्वरा
ड्ज्योतिरधारयत् ॥ प्रजापतिष्ट्वासादयतुपृष्ठेपृथिव्याज्ज्योतिष्मम
तीम् ॥ व्विश्वंस्मैप्प्राणायापानायव्व्यानायव्विश्वञ्ज्योतिर्यच्छ ॥

अग्निष्टेधिपतिस्तयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥ २४ ॥ मधुश्च ॥
मधुश्चमाधवश्चवासन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्या
वापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्ममज्यै
ष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ वास
न्तिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवत
याङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥ २५ ॥ अषाढासि ॥ अषाढासिसह
मानासहस्वारातीःसहस्वपृतनायतः ॥ सहस्रवीर्य्यासिसामाजि
न्व ॥ २६ ॥ [११] मधुवाताः ॥ मधुवाताऽऋतायतेमधुक्ष

रन्तुसिन्धवः ॥ माध्वीर्नःसुन्त्वोषधीः ॥ २७ ॥ मधुनक्तम् ॥ म
धुनक्तमुतोषसोमधुमत्पार्थिवꣳरजः ॥ मधुद्यौरस्तुनःपिता ॥
॥ २८ ॥ मधुमान्नः ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्म्मधुमाꣳअस्तुसूर्य्यः॥
माध्वीर्गावोभवन्तुनः ॥ २९ ॥ अपाङ्गम्भन् ॥ अपाङ्गम्भन्त्सीदमा
त्वासूर्य्योभितोप्सीन्माग्निर्वैश्वानरः ॥ अच्छिन्नपत्राःप्रजाऽ
अनुवीक्षस्वानुत्वादिव्यावृष्टिःसचताम् ॥ ३० ॥ त्रीन्त्समुद्रा
न् ॥ त्रीन्त्समुद्रान्त्समसृपत्स्वर्ग्गानपाम्पतिर्वृषभऽइष्टकानाम् ॥ पु
रीषंवसानःसुकृतस्यलोकेतत्रगच्छयत्रपूर्वेपरेताः ॥ ३१ ॥ महीद्यौः

पृथिवीचंनऽइमंय्युज्ञम्मिमिक्षताम् ॥ [illegible]
विष्णोःकर्म्माणि । पश्यतुयतौव्व्रतानिपस्पुशे ॥ इन्द्रस्ययुज्ज्युःस
खा ॥ ३३ ॥ ध्रुवासि । धुरुणेतोजज्ञेप्रथममेभ्योयोनिभ्योऽअधि
जातवेदाः ॥ सगायुत्र्यात्रिष्टुभानुष्टुभाचदेवेभ्योहुव्यंवहतुप्प्रजान
न् ॥३४॥ इषेराये ॥ रमस्वुसहंसेद्युम्न्नऽऊर्ज्जेऽअपत्त्याय ॥ सुम्म्राड
सिस्वुराडसिसारस्वुतौत्त्वोत्त्सौप्प्रावताम् ॥ ३५ ॥ अग्ग्नेयक्ष्व ॥
अग्ग्नेयुक्ष्वाहियेवाश्श्वासोदेवसुाधवः ॥ अरुंव्वहन्तिमुन्न्यवे ॥ ३६ ॥
युक्ष्वाहि । देवुहूतमाँऽअश्वाँऽअग्ग्नेरुथीरिव ॥ निहोतापूर्व्व्यःसदः॥
१७

॥ ३७ ॥ [११] सुम्म्यक्स्रंवन्ति । सुरितोनधेनाऽअन्तर्हृदामनंसा
पूयमांनाः ॥ घृतस्युधाराअभिचांकशीमिहिरुण्ण्ययोवेतुसोमद्ध्येऽ
अग्नेः ॥३८॥ ऋचेत्त्वां । रुचेत्त्वांभासेत्त्वाज्ज्योतिंषेत्त्वा ॥ अभूदिदं
विश्वंस्युभुवंनस्युवाजिनमुग्ग्नेर्वैश्वानुरस्यंच ॥ ३९ ॥ अुग्निर्ज्ज्योतिं
षा ॥ अग्निर्ज्ज्योतिंषाज्ज्योतिष्म्मान्नुक्क्मोवर्च्चंसावर्चस्वान् ॥ सुहस्त्र
दाऽअंसिसुहस्त्रांयत्त्वा ॥ ४० ॥ आदित्यङ्गर्भम् ॥ आदित्यङ्गर्भुं
म्पयंसासमंङ्ग्धिसुहस्त्रंस्यप्प्रातिमांविश्वरूपम् ॥ परिंवृङ्ग्धिहरंसामाभि
मंᳯस्त्थाःशुतायुषङ्कृणुहिचीयमांनः ॥ ४१ ॥ वातंस्यजूतिं । वरुंण

स्युनाभिमश्वंअज्ञानँसरिरस्यमध्यें ॥ शिशुन्नदीनाँहरिमद्रिबु
ध्नमग्नेमाहिंसीःपरमेव्योमन् ॥ ४२ ॥ अजंस्त्रुमिन्दुम् ॥ अजंस्त्रु
मिन्दुमरुषम्भुरण्युमग्निमीडेपूर्वचित्तिन्नमोभिः ॥ सपर्वभिर्ऋतुशः
कल्पमानोगाम्माहिंसीरदितिंविराजम् ॥ ४३ ॥ वरूत्रीन्त्वष्टुः ॥
वरूत्रीन्त्वष्टुर्वरुणस्यनाभिमविंअज्ञानाँरजसःपरस्मात् ॥ मही
ँसाहस्रीमसुरस्यमायामग्नेमाहिंसीःपरमेव्योमन् ॥ ४४ ॥ योऽ
अग्निः ॥ योऽअग्निरग्नेरध्यजायतशोकात्पृथिव्याऽउतवादिवस्प
रि ॥ येनंप्रजाविश्वकर्माजजानतमग्नेहेडःपरितेवृणक्तु ॥ ४५ ॥

चित्रन्देवानाम् ॥ चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्म्मित्रस्यवरुणस्या
ग्ग्नेः ॥ आप्प्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षꣳसूर्य्यऽआत्म्माजगतस्तस्त्थु
षश्च ॥ ४६ ॥ [९] इमम्मा । हिꣳसीर्द्विपादम्पशुꣳसहस्राक्षोमेधा
यचीयमानः ॥ मयुम्पशुम्मेधमग्ग्नेजुषस्वतेनचिन्न्वानस्तन्न्वोनिषी
द ॥ मयुन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्ष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ ४७ ॥ इमम्मा ।
हिꣳसीरेकशफम्पशुङ्कनिक्रदंवाजिनंवाजिनेषु ॥ गौरमारण्यमनुतेदि
शामितेनचिन्न्वानस्तन्न्वोनिषीद ॥ गौरन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्ष्मस्तन्ते
शुगृच्छतु ॥ ४८ ॥ इमꣳसाहस्रम् ॥ इमꣳसाहस्रꣳशतधारमुत्त्सव्व्यु

च्चयमानꣳसरिरस्युमध्ध्ये ॥ घृतन्दुहानामदितिञ्जनायाग्ग्नेमाहिꣳ
सीःपरमेव्योमन् ॥ गवयन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥
॥ ४९ ॥ इममूर्णायुं । वरुणस्यनाभिन्त्वचम्पशूनान्द्विपदाञ्चतुष्प
दाम् ॥ त्वष्टुःप्रजानाम्प्रथमञ्जनित्रमग्नेमाहिꣳसीःपरमेव्योमन् ॥
उष्ट्रमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ उष्ट्रन्तेशुगृ
च्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ ५० ॥ अजोहि ॥ अजोह्यग्नेरज
निष्टशोकात्सोऽअपश्यज्जनितारमग्ने ॥ तेनदेवादेवतामग्रमायँस्ते
नरोहमायन्नुपमेद्ध्यासः ॥ शरभमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वा

नस्तुन्वोनिषीद॥शुरुभन्तेशुगृंच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृंच्छतु॥५१॥
त्वंठ्यॅविष्ठ। दाशुषोनॄँःपाहिशृणुधीगिरः॥रक्षांतोकमुतत्त्मना॥
॥५२॥ अपान्त्वा॥ अपान्त्वेमन्त्सादयाम्म्युपान्त्वोद्मन्त्सादया
म्म्युपान्त्वाभस्मन्त्सादयाम्म्युपान्त्वाज्ज्योतिषिसादयाम्म्युपान्त्वा
यनेसादयाम्म्यर्णवेत्त्वासदनेसादयामिसमुद्रेत्त्वासदनेसादयामिस
रिरेत्त्वासदनेसादयाम्म्युपान्त्वाक्षयेसादयाम्म्युपान्त्वासाधिषिसाद
याम्म्युपान्त्वासदनेसादयाम्म्युपान्त्वासधस्त्थेसादयाम्म्युपान्त्वा
योनौसादयाम्म्युपान्त्वापुरीषेसादयाम्म्युपान्त्वापाथसिसादयामि

गायुत्रेणंत्त्वाच्छन्दंसासादयामित्रैष्टुंभनत्त्वाच्छन्दंसासादयामिपा
ङ्क्तेनत्त्वाच्छन्दंसासादयामि ॥ ५३ ॥ [१] अुयम्पुरः ॥ अुयम्पु
रोभुवस्तस्यंप्प्राणोभौंवायुनोवंसुन्तःप्प्राणायुनोगांयुत्रीवांसुन्तीगायु
त्र्यैगांयुत्रङ्गांयुत्रादुंपाꣳशुरुंपाꣳशोस्त्रिवृत्त्रिवृतोरथन्तुरंवसिंष्ठुऽऋ
षिं÷प्प्रुजापंतिगृहीतयुात्त्वयांप्प्राणङ्गृंह्णामिप्प्रुजाभ्य÷ ॥ ५४ ॥
अुयन्दंक्षिुणा । वििश्वकंर्म्मुातस्युमनोंविश्वकर्म्मुणङ्ग्रीष्मोमांनुस
स्त्रिुष्टुब्ग्रैष्म्मीत्रिष्टुभं÷स्वारꣳस्वारादंन्तर्य्युामोन्तर्य्युामात्पंञ्चद
शःपंञ्चदुशाद्बृहद्बृरद्वाजुऽऋषिं÷प्प्रुजापंतिगृहीतयुात्त्वयुामनोंगृह्णामि

प्प्रजाभ्यं÷ ॥ ५५ ॥ अयम्पश्चात् ॥ अयम्पश्चाद्विश्वव्यचास्त
स्यचक्षुर्वैश्वव्यचसंवर्षाश्चाक्षुष्योजगतीवार्षीजगत्याऽऋक्समम्
क्समाच्छुक्रःशुक्रात्सप्तदशःसप्तदशाद्वैरूपञ्जमदग्निर्ऋषिं÷प्प्रजा
पतिगृहीतयात्त्वयाचक्षुर्गृह्णामिप्प्रजाभ्यं÷ ॥ ५६ ॥ इदमुत्तरात्स्व
स्तस्यश्रोत्रंसौवंशरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्शारद्यनुष्टुभऽऐडमैडान्मन्थीम
न्थिनऽएकविंशऽएकविंशाद्वैराजंविश्वामित्रऋषिं प्प्रजापतिगृही
तयात्त्वयाश्रोत्रङ्गृह्णामिप्प्रजाभ्यं÷ ॥ ५७ ॥ इयमुपरिमतिस्तस्यैवा
ङ्मात्याहेमन्तोवाच्यःपङ्क्तिर्हैमन्तीपङ्क्त्यैनिधनवन्निधनवतऽआग्रय

णात्त्रिणवत्रयस्त्रिंशौत्त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यांस्तोमाभ्यांशाक्वररैवतेविश्वकर्म्मऽ
ऋषिंप्रजापतिगृहीतयात्त्वयावाचङ्गृह्णामिप्रजाभ्योलोकन्ताऽइन्द्र
म् ॥"लोकम्पृणच्छिद्रम्पृणाथोसीदध्रुवात्त्वम् ॥ इन्द्राग्नीत्त्वाबृहस्प
तिरस्मिन्योनावसीषदन्॥१॥ ताऽअस्यसूददोहसःसोमंश्रीणन्ति
पृश्नयः ॥ जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वारोचनादिवः ॥ २ ॥ इन्द्रंविश्वाऽ
अवीवृधन्त्समुद्रव्यचसङ्गिरः ॥ रथीतमंरथीनांवाजानांसत्पति
म्पतिम् ॥ ३ ॥" ॥ ५८ ॥ [५] इति श्रीवाजसनेयसंहितायांत्रयो
दशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ ध्रुव

क्षितिःषट्सजूर्ऋतुभिर्मूर्द्धावयोर्द्विकाविन्द्राग्नीआयुर्मैषट्कावाशुस्त्रि
वृदेकाग्नेर्भागोस्येकयाचतुष्कावष्टावेकात्रिंशत् ॥ हरिः ॐध्रुवक्षिति
र्ध्रुवयोनिः ॥ ध्रुवाक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवासिध्रुवंय्योनिमासीदसाधुया ॥
उख्यस्यकेतुम्प्रथमञ्जुषाणाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा ॥ १ ॥
कुलायिनीघृतवती ॥ कुलायिनीघृतवतीपुरन्धिःस्योनेसीदसदनेपृ
थिव्याः ॥ अभित्त्वारुद्रावसवोगृणन्त्विमाब्रह्मपीपिहिसौभगाया
श्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा ॥ २ ॥ स्वैर्दक्षैः ॥ स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेहसी
ददेवानांᳲसुम्नेबृहतेरणाय ॥ पितेवैधिसूनवऽआसुशेवास्वावेशात

स्युसंविंशस्वाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा ॥ ३ ॥ पृथिव्याःपुरी
षम् ॥ पृथिव्याःपुरीषमस्यप्सोनामतान्त्वाविश्वेऽअभिगृणन्तुदे
वाः ॥ स्तोमपृष्ठाघृतवतीहसीदप्रजावदस्मेद्रविणायजस्वाश्विना
ध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा॥४॥आदित्यास्त्वा । पृष्ठेसादयाम्यन्तरिक्ष
स्यधर्त्रीविष्टम्भनीन्दिशामधिपत्नीम्भुवनानाम्॥ऊर्मिर्द्रप्सोऽअपा
मसिविश्वकर्मातऽऋषिरश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा॥५॥शुक्रश्च।
शुक्रश्चशुचिश्चग्रैष्मावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवी
कल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्मम्ज्यैष्ठ्यायसव्रं

ताऽ ॥ येऽअग्नयुःसमनसोन्तुराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ ग्रैष्मावृतूऽ
अभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥ ६ ॥ [६] सुजूर्ऋतुभिःसुजूर्विधाभिः सुजूर्देवैर्वयोना
धैरग्नयेत्त्वावैश्वानुरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वासुजूर्ऋतुभिः
सुजूर्विधाभिःसुजूर्वसुभिःसुजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्त्वावैश्वानुराया
श्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वासुजूर्ऋतुभिःसुजूर्विधाभिःसुजूरुद्रैःसु
जूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्त्वावैश्वानुरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्त्वा
सुजूर्ऋतुभिःसुजूर्विधाभिःसुजूरादित्यैःसुजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्त्वावै

श्वानुरायाश्श्विनांछ्छर्द्ध्यूसादयतामिहत्त्वासुजूर्ऋतुभिःसुजूर्व्विधाभिः
सुजूर्व्विश्श्वैर्द्देवैःसजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्ग्नयेत्त्वावैश्श्वानुरायाश्श्विनांछ्छ
र्द्ध्यूसादयतामिहत्त्वा ॥ ७ ॥ प्प्राणम्मे । पाह्यपानम्मेपाहिव्यान
म्मेपाहिचक्षुर्म्मऽउर्व्व्याव्विभाहिश्श्रोत्रम्मेश्श्लोकय ॥ अपःपिन्न्वौ
षधीर्ज्जिन्न्वद्विपादवचतुष्प्पात्पाहिदिवोवृष्टिमेरय ॥ ८ ॥ [२]
मूर्द्धाव्वयःप्प्रजापतिश्छन्दःक्षत्रंव्वयोमयन्दुञ्छन्दोव्विष्टम्भोव्वयोधिप
तिश्छन्दोव्विश्श्वकर्म्माव्वयःपरमेष्ठीच्छन्दोवुस्तोव्वयोव्विवलञ्छन्दो
वृष्णिर्व्वयोव्विशालञ्छन्दःपुरुषोव्वयस्तन्द्रञ्छन्दोव्याघ्रोव्वयोनाधृष्ट

स्छन्दः॑ सि॒ꣳहो वयः॑ छ॒दिश्छन्दः॑ पष्ठ॒वाड्वयो॑ बृह॒ती छन्द॑ऽउ॒क्षा व
यः॑ क॒कुप्छन्द॑ऽऋष॒भो वयः॑ स॒तोबृ॑ह॒ती छन्दो॑ऽन॒ड्वान्वयः॑ ॥ ९ ॥
अ॒न॒ड्वान्वयः॑ प॒ङ्क्तिश्छन्दो॑ धे॒नुर्वयो॒ जग॑ती॒ छन्द॒स्त्र्य॑वि॒र्वय॑स्त्रि॒ष्टुप्छ
न्दो॑ दित्य॒वाड्वयो॑ वि॒राट्छन्दः॒ पञ्चा॑वि॒र्वयो॑ गाय॒त्री छन्द॑स्त्रिव॒त्सो व
य॑ऽउ॒ष्णिक्छन्द॑स्तुर्य॒वाड्वयो॑ऽनु॒ष्टुप्छन्दो॑ लो॒कं ता इन्द्र॑म् ॥ १० ॥
[२] इन्द्रा॑ग्नी॒ऽअव्य॑थमानाम् ॥ इन्द्रा॑ग्नी॒ऽअव्य॑थमाना॒
मिष्ट॑कां दृꣳहतं यु॒वम् ॥ पृ॒ष्ठेन॒ द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॒न्तरि॑क्षं च॒ वि बा॑ध

१ लोकम्पृण। २ ताअस्य। ३ इन्द्रंविश्वाः।

से ॥ ११ ॥ व्विश्श्वकर्म्मात्त्वा । सादयत्त्वुन्तरिक्षस्यपृष्ठेव्यचस्वं
तीम्प्रथस्वतीमुन्तरिक्षंय्यच्छान्तरिक्षन्दृꣳहान्तरिक्षम्माहिꣳसीः ॥
व्विश्श्वस्म्मैप्प्राणायापानायव्व्यानायोदानायप्प्रतिष्ठायैचुरित्राय ॥
व्वायु_ष्ट्वाभिपातुमुह्यास्वुस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनुतयादेवतयाङ्गिरुस्व
द्ध्रुवासीद ॥ १२ ॥ शतम् ॥ ७०० राज्ञ्यसि ॥ राज्ञ्यसिप्प्राचीदि
ग्विराडसिदक्षिणादिक्सुम्म्राडसिप्प्रतीचीदिक्स्वुराडस्युदीचीं
दिगधिपत्त्न्यसिबृहतीदिक् ॥ १३ ॥ व्विश्श्वकर्म्मात्त्वा ॥ सादयत्त्वु
न्तरिक्षस्यपृष्ठेज्ज्योतिष्मतीम् ॥ व्विश्श्वस्म्मैप्प्राणायापानायव्व्या

संहि. नायुविश्वस्युयोतिर्यच्छ ॥ वायुष्टेऽधिपतिस्तयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रु पृ.अ.
॥१०४॥ वासीद ॥ १४ ॥ नभश्च । नभस्यश्च वार्षिकावृतूऽअग्नेरन्तःश्ले १४
षोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयुःकल्पन्तामु
ग्नयुःपृथुङ्मुज्ज्यैष्ठ्यायुसव्रताः ॥ येऽअग्नयुःसमनसोन्तराद्या
वापृथिवीऽइमे ॥ वार्षिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअ
भिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥ १५ ॥ इषश्च ॥
इषश्चोर्जश्चशारदावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवी ॥१०४॥
कल्पन्तामापऽओषधयुःकल्पन्तामुग्नयुःपृथङ्मुज्ज्यैष्ठ्यायुस

व्रंताऽ ॥ यऽअग्नयुश्समंनसोन्तुराद्यावांपृथिवीइमे ॥ शारुदावृतूऽ
अभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतंयाङ्गिरस्व
द्धवेसीदतम् ॥ १६ ॥ [६] आयुर्म्मे । पाहिप्प्राणम्मेपाह्यपा
नम्मेपाहिव्यानम्मेपाहिचक्षुर्म्मेपाहि श्रोत्रम्मेपाहिवाचंम्मेपिन्वम
नोमेजिन्वात्त्मानंम्मेपाहिज्ज्योतिम्मेयच्छ ॥ १७ ॥ माच्छन्दः ।
प्प्रमाच्छन्दःप्प्रतिमाच्छन्दोऽअस्त्रीवयश्च्छन्दःऽपङ्क्तिश्च्छन्दऽउ
ष्णिक्छन्दोबृहतीच्छन्दोनुष्टुप्छन्दोविराट्छन्दोगायत्रीच्छन्दस्त्रि
ष्टुप्छन्दोजगतीच्छन्दःपृथिवीच्छन्दः ॥ १८ ॥ पृथिवीच्छन्दो

न्तरिक्षुञ्छन्दोद्यौश्च्छन्दुᳬसमाश्च्छन्दोनक्षत्राणिच्छन्दोवाक्छ
न्दोमनुश्च्छन्दः कृषिश्च्छन्दोहिरण्युञ्छन्दोगौश्च्छन्दोजाच्छन्दो
ऽश्वुश्च्छन्दः ॥ १९ ॥ अग्निर्देवता । अग्निर्देवतावातोदेवतासूर्यो
देवताचन्द्रमादेवतावसवोदेवतारुद्रादेवतादित्यादेवतामरुतोदेवता
विश्वेदेवादेवताबृहस्पतिर्देवतेन्द्रोदेवतावरुणोदेवता ॥२०॥ मूर्द्धा
सि ॥ मूर्द्धासिराड्ध्रुवासिधरुणाधर्त्र्यसिधरणी ॥ आयुषेत्त्वावर्च्चसे
त्वाकृष्यैत्त्वाक्षेमायत्त्वा ॥ २१ ॥ यन्त्रीराट् ॥ यन्त्रीराड्यन्त्र्यसि

यमंनीध्रुवासिधरित्री ॥ इषेत्त्वोर्ज्जैत्त्वांरय्यैत्त्वापोषांयत्त्वालोकन्ताऽइ
न्द्रम् ॥ २२ ॥ [६] आशुस्त्रिवृत ॥ आशुस्त्रिवृद्भान्तःपंश्चदशोव्यो
मासप्तदशोधरुणंऽएकविंशःप्प्रतूर्त्तिरष्टादशस्तपोनवदशोभीवर्त्तः
संविंशोवर्च्चोद्वाविंशःसम्भरणस्त्रयोविंशोयोनिश्चतुर्विंशोग
र्भाःपञ्चविंशऽओजस्त्रिणवःक्रतुरेकत्रिंशःप्प्रतिष्ठात्रयस्त्रिंशोब्र
ध्नस्यविष्टपंश्चतुस्त्रिंशोनाकःषट्त्रिंशोविवर्त्तोष्टाचत्त्वारिंशोधर्त्र
श्चतुष्टोमः ॥ २३ ॥ [१] अग्नेर्भागः ॥ अग्नेर्भागोसिदीक्षायाऽ

१ लोकम्पृण । २ ताअस्य । ३ इन्द्रंविश्वाः ।

आधिपत्यम्ब्रह्मंस्पृतन्त्रिवृत्स्तोमऽइन्द्रस्यभागोसिविष्णोराधि
पत्यङ्क्षत्रꣳस्पृतम्पञ्चदशस्तोमोनृचक्षसाम्भागोसिधातुराधिप
त्यञ्जनित्रꣳस्पृतꣳसप्तदशस्तोमोमित्रस्यभागोसिवरुणस्याधिप
त्यन्दिवोवृष्टिर्वातस्पृतऽएकविꣳशस्तोमोवसूनाम्भागः ॥ २४ ॥
वसूनाम्भागोसिरुद्राणामाधिपत्यञ्चतुष्पात्स्पृतञ्चतुर्विꣳशस्तोमऽ
आदित्यानाम्भागोसिमरुतामाधिपत्यङ्गर्भास्पृताःपञ्चविꣳशस्तो
मोदित्यैभागोसिपूष्णऽआधिपत्यमोजस्पृतन्त्रिणवस्तोमोदेवस्य
सवितुर्भागोसिबृहस्पतेराधिपत्यꣳसमीचीर्दिशस्पृताश्चतुष्टोम

स्तोमोयवानाम्भागः ॥ २५ ॥ यवानाम्भागोस्ययवानामाधिपत्त्य
म्प्रजास्पृताश्चतुश्चत्त्वारिꣳशस्तोमऋभूणाम्भागोसिविश्वेषान्देवा
नामाधिपत्त्यम्भूतꣳस्पृतन्त्रयस्त्रिꣳशस्तोमःसहश्च ॥ २६ ॥
सहश्च । सहस्यश्चहैमन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेता
न्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्मम
ज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे ॥
हैमन्तिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतया
देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥ २७ ॥ [४] एकयास्तुवत । प्र

जाऽअधीयन्तप्प्रजापतिरधिपतिरासीत्त्रिसृभिरस्तुवतब्रह्मासृज्ज्य
तुब्रह्मणस्प्पतिरधिपतिरासीत्त्पञ्चभिरस्तुवतभूतान्यसृज्ज्यन्तभू
तानाम्पतिरधिपतिरासीत्त्सप्तभिरस्तुवतसप्तऽऋषयोसृज्ज्यन्तधा
ताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत ॥ २८ ॥ नवभिरस्तुवत । पितरोसृ
ज्ज्यन्तादितिरधिपत्त्न्यासीदेकादशभिरस्तुवतऽऋतवोसृज्ज्यन्ता
र्त्तवाऽअधिपतयऽआसँस्त्रयोदशभिरस्तुवतमासाऽअसृज्ज्यन्तसंव
त्त्सरोधिपतिरासीत्त्पञ्चदशभिरस्तुवतक्षत्त्रमसृज्ज्यतेन्द्रोधिपतिरा
सीत्त्सप्तदशभिरस्तुवतग्ग्राम्म्याःपशवोसृज्ज्यन्तबृहस्प्पतिरधिप

तिरासीन्नवदशभिरस्तुवत ॥ २९ ॥ नुवदशभिरस्तुवत । शूद्रा
र्य्यावसृज्ज्येतामहोरात्रेऽ अधिपत्नीऽआस्तामेकविꣳशत्यास्तुवते
कशफाःपुशवोऽसृज्ज्यन्तवरुणोधिपतिरासीत्त्रयोविꣳशत्यास्तुवतक्षु
द्राःपुशवोऽसृज्ज्यन्तपूषाधिपतिरासीत्पञ्चविꣳशत्यास्तुवतारण्याः
पुशवोऽसृज्ज्यन्तवायुरधिपतिरासीत्सप्तविꣳशत्यास्तुवतद्यावापृथि
वीव्यैतांवसवोरुद्राऽआदित्याऽअनुव्यायँस्तऽएवाधिपतयऽआसन्नव
विꣳशत्यास्तुवत ॥ ३० ॥ नवविꣳशत्यास्तुवतवनस्पतयोऽसृज्ज्यन्त
सोमोधिपतिरासीदेकत्रिꣳशतास्तुवतप्रजाऽअसृज्ज्यन्तयवाश्चा

यंश्चाधिपतयऽआसुँस्त्रयंस्त्रिꣳशतास्तुवतभूतान्यंशाम्म्यन्प्रजाप तिःपरमेष्ठ्यधिपतिरासील्लोकन्ताऽइन्द्रंम् ॥ ३१ ॥ [४] इतिश्री वाजसनेयसंहितायांचतुर्द्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् अग्नेजातान् पञ्च रश्मिनासत्त्यायचतस्रः राज्ञ्यस्य यंपुरः पञ्चकौ अग्निर्मूर्द्धकोनात्रिꣳशत् येनऽऋषयोष्टौ तपश्चनव सप्त पञ्चषाष्टिः ॥ हरिःॐअग्नेजातान् ॥ अग्नेजातान्प्रणुदानःसुपत्त्नान्प्रत्त्यजातान्नुदजातवेदः ॥ अधिनोब्रूहिसुमनाऽअहेडँस्तवंस्यामशर्म्म

१ लोकम्पृण । २ ताअस्य । ३ इन्द्रंविश्वाः ।

म्म्मॉस्त्रिवरूथऽउद्धौ॥१॥सहसाजातान्॥सहसाजाताऽप्रणुदानःसुप
त्क्नाऽप्रत्त्यजाताञातवेदोनुदस्व ॥ अधिनोब्रूहिसुमनुस्यमानोव्वयᳬस्
स्यांमुप्प्रणुदानःसुपत्क्नान् ॥ २ ॥ षोडशीस्तोमं÷षोडशीस्तोमऽओ
जोद्द्रविणञ्चतुश्च्चत्त्वारिᳬशस्तोमोव्वर्च्चोद्द्रविणम् ॥ अग्ग्नेःपुरीषमुस्य
प्प्सुोनामुतान्त्वाव्विश्श्वेऽअभिगृणन्तुदेवाः ॥ स्तोमंपृष्ठाघृतवतीहसी
दप्प्रजावदुस्म्मेद्द्रविणायजस्व ॥ ३ ॥ एवुश्च्छन्दः ॥ एवुश्च्छन्दोव्व
रिवुश्च्छन्दः÷शुम्भुश्च्छन्दः÷परिभूश्च्छन्दऽआच्छच्छन्दोमनुश्च्छ
न्दोव्यचुश्च्छन्दःसिन्धुश्च्छन्दः÷समुद्द्रश्च्छन्दः÷सरिरञ्छन्दः÷ककु

प्च्छन्दस्त्रिककुप्छन्दः काव्यञ्छन्दोऽअङ्कुपञ्छन्दोक्षरपङ्क्तिश्छन्दः
पदपङ्क्तिश्छन्दो विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः क्षुरो भ्रजश्छन्दऽआच्छच्छ
न्दः प्रच्छच्छन्दः ॥ ४ ॥ आच्छच्छन्दः प्रच्छच्छन्दः ॥ संयच्
छन्दो वियच्छन्दो बृहच्छन्दो रथन्तरञ्छन्दो निकायश्छन्दो विवध
श्छन्दो गिरश्छन्दो भ्रजश्छन्दः संस्तुप्छन्दो नुष्टुप्छन्दऽएव
श्छन्दो वरिवश्छन्दो वयश्छन्दो वयस्कृच्छन्दो विष्पर्धाश्छ
न्दो विशालञ्छन्दश्छदिश्छन्दो दूरोहणञ्छन्दस्तन्द्रञ्छन्दोऽअ
ङ्काङ्कञ्छन्दः ॥ ५ ॥ [५] रश्मिनासत्त्याय ॥ सत्त्यञ्जिन्वप्रेति

नुाधर्म्मंणुाधर्म्मंञ्जिन्वाद्दिवंत्त्यादुिवादिवंञ्जिन्वसुान्धिंनुांन्तारिंक्षेणा
न्तारिंक्षञ्जिन्वप्प्रातुिधिनांपृथिुव्यापृंथिवींञ्जिन्वविष्टुम्भेनुवृष्टत्त्यावृष्टिं
ञ्जिन्वप्प्रुवयाह्नाहांञ्जिन्वानुयाराञ्युारात्रींञ्जिन्वुांशिजावसुंभ्युांव
सुंञ्जिन्वप्प्रकुेतनांदिुत्त्येभ्यंऽआादुित्त्याञ्जिन्वुतन्तुंनारुायः ॥ ६ ॥
तन्तुंना ॥ तन्तुंनारुायस्प्पोषेंणरुायस्प्पोषंञ्जिन्वसर्ठसुप्पेंणंश्श्रु
तायंश्श्रुतञ्जिन्वैडेनौंषंधीभिुरोषंधीर्ञ्जिन्वोत्तुमेनंतुनूभिंस्तुनूर्ञ्जिन्व
वयोधसाधींतुेनाधींतञ्जिन्वाभिुजितुातेजंसुातेजोंजिन्व ॥ ७ ॥
प्रातिुपदांसि । प्प्रातिुपदेंत्त्वानुपदंस्यनुपदेंत्त्वासुम्पदांसिसुम्पदेंत्त्वा

तेजोंसितेजसेत्त्वात्रिवृदंसि ॥ ८ ॥ त्रिवृदंसि ॥ त्रिवृतेंत्त्वा
प्प्रवृदंसिप्प्रवृतेंत्त्वाविवृदंसिविवृतेंत्त्वासवृदंसि सवृतेंत्त्वाक्क्रमोस्या
क्क्रमायंत्त्वासङ्क्रमोसिसङ्क्रमायंत्त्वोत्क्रमोस्युत्क्रमायुत्त्वोत्क्क्रान्तिरस्यु
त्क्क्रान्त्यैत्त्वाधिपतिनोर्ज्जोर्ज्जञ्जिन्व ॥ ९ ॥ [४] राज्ञ्यंसि ॥
राज्ञ्यंसिप्प्राचीदिग्ग्वसंवस्तेदेवाऽअधिपतयोग्ग्निर्हेतीनाम्प्प्रतिधर्त्ता
त्रिवृत्त्वास्तोमः पृथिव्या ᳪ श्श्रयत्त्वाज्ज्यमुक्क्थमव्यंथायैस्तभ्नातु
रथन्तर ᳪ सामप्प्रतिष्ठित्त्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्प्रथमजादेवेषुदि
वोमात्त्रयावरिम्म्णाप्प्रथन्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्श्चतेत्त्वासर्व्वेसंविदा

नानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसादयन्तु॥१०॥विराडसि ॥ वि
राडसिदक्षिणादिग्रुद्रास्तेदेवाऽअधिपतयऽइन्द्रोहेतीनाम्प्रतिधर्त्तापञ्च
दशस्त्वास्तोमः पृथिव्याᳯश्रयतुप्रऽउगमुक्थमव्यथायैस्तभ्ना
तुबृहत्सामप्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवो
मात्रयावरिम्णाप्रथन्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंविदाना
नाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसादयन्तु ॥ ११ ॥ सम्राड
सि ॥ सम्राडसिप्रतीचीदिगादित्यास्तेदेवाऽअधिपतयोवरुणोहे
तीनाम्प्रतिधर्त्तासप्तदशस्त्वास्तोमः पृथिव्याᳯश्रयतुमरुत्वतीयमु

क्थमव्यथायैस्तभ्नातुवैरूपꣳसामप्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषय
स्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथन्तुविधर्त्ताचायमधि
पतिश्चतेत्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसादय
न्तु ॥ १२ ॥ स्वराडसि ॥ स्वराडस्युदीचीदिङ्मरुतस्तेदेवाऽ
अधिपतयःसोमोहेतीनाम्प्रतिधर्त्तैकविꣳशस्त्वास्तोमःपृथिव्याꣳ
श्रयतुनिष्केवल्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्नातुवैराजꣳसामप्रतिष्ठित्या
ऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथ
न्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलो

केयजमानञ्चसादयन्तु ॥ १३ ॥ अधिपत्त्न्यसि ॥ अधि
पत्त्न्यसिबृहतीदिग्विश्वेतेदेवाऽअधिपतयोबृहस्पतिर्हेतीनाम्प्र
तिधर्त्तात्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौत्वास्तोमौपृथिव्याꣳश्रयतांवैश्वदेवा
ग्निमारुतेऽउक्थेऽअव्यथायैस्तभ्नीताꣳशाक्वररैवतेसामनीप्रतिष्ठि
त्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णाप्र
थन्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गे
लोकेयजमानञ्चसादयन्तु ॥ १४ ॥ [५] अयम्पुरः ॥ अयम्पुरो
हरिकेशःसूर्यरश्मिस्तस्यरथगृत्सश्चरथौजाश्चसेनानीग्राम

णण्यौ ॥ पुञ्जिकस्त्थुलाचंक्रतुस्त्थुलाचांप्सुरसौदुङ्क्ष्णवं÷पुशवोहे
तिःपौरुषेयोव्वुधः प्प्रहेतिस्त्तेब्भ्योनमोऽअस्त्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तु
तेयन्द्विष्म्मोयश्च्चनोद्द्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥१५॥ अयन्दक्षिणा ॥
अयन्दक्षिणाव्विश्श्वकर्म्मातस्यरथस्वनश्च्चरथेचित्रश्च्चसेनानीग्ग्रामु
णण्यौ ॥ मेनकाचसहजन्न्याचाप्सुरसौयातुधानाहेतीरक्षांसि
प्प्रहेतिस्त्तेब्भ्योनमोऽअस्त्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्च्च
नोद्द्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ १६ ॥ अयम्पश्च्चात् ॥ अयम्पश्च्चा
द्विश्श्वव्यचास्त्तस्यरथप्प्रोतश्च्चसमरथश्च्चसेनानीग्ग्रामुण्यौ ॥ प्र

म्म्लोचन्तीचानुम्म्लोचन्तीचाप्प्सुरसौब्याग्ग्राहेतिःसुप्पाः प्प्रहेतिस्त्तेब्भ्योनमोऽअस्त्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्ध्मः ॥ १७ ॥ अयमंत्तुरात ॥ अयमुत्तरात्सँयद्द्वसुस्तस्युताक्ष्यश्चारिष्टनेमिश्चसेनानीग्ग्रामुण्यौ ॥ व्विश्वाचीचघृताचीचाप्प्सरसावापोहेतिर्व्वातःप्प्रहेतिस्त्तेब्भ्योनमोऽअस्त्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्ध्मः ॥१८॥ अयमुपरि ॥ अयमुपर्य्यर्व्वाग्ग्वसुस्तस्यसेनजिच्चसुषेणश्चसेनानीग्ग्रामुण्यौ ॥ उर्व्वशीचपूर्व्वचित्तिश्चाप्प्सुरसावबस्फूर्ज्जन्हेतिर्व्विद्युत्प्प्रहेति

स्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टि
तमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥१९॥ [५]अग्निर्मूर्द्धा॥अग्निर्मूर्द्धादिवःककु
त्पतिःपृथिव्याऽअयम् ॥ अपाᳬरेताᳬसिजिन्वति ॥२०॥ अयम
ग्निः ॥ अयमग्निः सहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः ॥ मूर्द्धाकवीर
यीणाम् ॥ २१ ॥ त्वामग्ने ॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमन्थत॥
मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥२२ ॥ भुवोयज्ञस्य ॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्च
नेतायत्रानियुद्भिःसचसेशिवाभिः ॥ दिविमूर्द्धानन्दधिषेस्वर्षाञ्जिह्वा
मग्नेचकृषेहव्यवाहम् ॥२३॥ अबोध्यग्निः ॥ अबोध्यग्निः समि

धाजनानांम्प्रतिंधेनुमिवायतीमुषासम् ॥ युह्वाऽइवप्प्रवयामुज्जिहा
नाःप्प्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ २४ ॥ अवोचामकवये ॥ अवोचा
मकवयेमेद्ध्यायवचोवन्दारुंवृषभायवृष्णे ॥ गविष्ठिरोनमसास्तो
मंमग्नौदिवीवरुक्कममुरुव्यञ्चमश्रेत् ॥ २५ ॥ अयमिह ॥ अयमिह
प्प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअद्ध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानोभृ
गवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ २६ ॥ जनस्यगोपाः ॥ जनं
स्यगोपाऽअंजनिष्टजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे ॥ घृतप्प्रती
कोवृहतादिविस्पृशाद्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः ॥ २७ ॥ त्वामग्ने ॥

त्वामग्नेऽअङ्गिरसोगहाहितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणंवनेवने ॥ सजायसेमथ्यमानुःसहोमहत्त्वामाहुःसहसस्पुत्रमङ्गिरः ॥२८॥ सखायःसम्यञ्चमिषंस्तोमञ्चाग्नये ॥ वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्जोनप्त्रेसहस्वते ॥२९॥ संसमित् ॥ संसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यऽआ ॥ इडस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर ॥ ३० ॥ त्वाञ्चित्रश्रवस्तम ॥ त्वाञ्चित्रश्रवस्तमहवन्तेविक्षुजन्तवः ॥ शोचिष्केशम्पुरुप्रियाग्नेहव्यायवोढवे ॥३१॥ एनावः ॥ एनावोऽअग्निन्नमसोर्जोनपातमाहुवे ॥ प्रियञ्चेतिष्ठमरतिंस्वध्वरंविश्वस्यदूतममृतम् ॥

॥ ३२ ॥ व्विश्वंस्यदूतम् ॥ विश्वंस्यदूतममृतंव्विश्वंस्यदूतममृतम् ॥
सयोजतेऽअरुषाव्विश्वभोजसासदुद्रवत्स्वाऽहुतः ॥ ३३ ॥ सदुद्रवत् ॥
सदुद्रवत्स्वाऽहुतःसदुद्रवत्स्वाहुतः ॥ सुब्रह्मायज्ञःसुशमीव्वसूनान्दे
वंश्राधोजनानाम् ॥ ३४ ॥ अग्नेव्वाजस्य ॥ अग्नेव्वाजस्यगोमतऽ
ईशानःसहसोयहो ॥ अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्रवः ॥ ३५ ॥ सऽ
इधानः ॥ सऽइधानोव्वसुष्कविरग्निरीडेन्योगिरा ॥ रेवदस्मभ्यं
म्पुर्वणीकदीदिहि ॥ ३६ ॥ क्षपोराजन् ॥ क्षपोराजन्नुतत्त्मनाग्नेव
स्तोरुतोषसः ॥ सतिग्मजम्भरक्षसोदहप्राति ॥ ३७ ॥ भद्रोनः ॥
२०

भुद्रोनोऽअग्निराहुतोभुद्रारातिःसुभगभुद्रोऽअध्वुरः ॥ भुद्राऽउतप्प्र
शंस्तयः ॥३८॥ भुद्राऽउत ॥ भुद्राऽउतप्प्रशंस्तयोभुद्रम्मनंःकृणुष्ष्व
वृत्रतूर्य्यै ॥ येनासुमत्त्सुसासहंः ॥ ३९ ॥ येनासुमत्त्सु । सासहोव
स्स्थिरातनुहिभूरिशर्द्धताम् ॥ वुनेमातेऽअभिष्टिभिः॥४०॥अुग्निन्त
म् ॥ अुग्निन्तम्मंन्न्येयोवसुरस्तुंय्यंय्यन्तिधेनवंः ॥ अस्तुमर्वन्तऽआ
शवोस्तुन्नित्त्यासोवाजिनुऽइषंस्स्तोतृब्भ्युऽआभंर ॥ ४१ ॥ सोऽअ
ग्निः ॥ सोऽअग्निर्य्योवसुग्गृणेसंय्यमायन्तिधेनवंः ॥ समर्वन्तोरघुद्रु
वःसःसुजातासंःसूरयुऽइषंस्स्तोतृब्भ्युऽआभर ॥ ४२॥ उभेसुंश्च

न्द्र ॥ उभेसुश्चन्द्रसर्प्पिषोदर्वीश्श्रीणीषऽआसनि ॥ उतोनुऽउत्पुपू
र्य्याऽउक्थेषुशवसस्पतऽइषंस्तोतृभ्युऽआभर ॥४३॥ अग्नेतम् ॥
अग्नेतमुद्याश्वन्नस्तोमैःक्क्रतुन्नभद्रर्हृदिस्पृशम् ॥ ऋद्ध्यामातऽ
ओहैः ॥४४॥ अधाहि ॥ अधाह्यग्नेक्रतोर्भुद्रस्युदक्षस्यसाधोः ॥ र
थीर्ऋतस्यबृहतोबुभूथ ॥४५॥ एभिर्न्नः ॥ एभिर्न्नोऽअर्क्कैर्भवानोऽअ
र्वाङ्क्स्वर्णज्ज्योतिः ॥ अग्नेविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः ॥ ४६ ॥
अग्निर्ठंहोतारम् ॥ अग्निर्ठंहोतारम्मन्न्येदास्वन्तुंवसुर्ठंसूनुर्ठंसहं
सोजातवेदसंविप्प्रन्नजातवेदसम् ॥ यऽऊर्द्ध्वयास्वद्धुरोदेवोदेवाच्च्याकृ

पा ॥ घृतस्युविभ्राष्टिमनुवष्टिशोचिषाजुह्वानस्यसुर्पिषः ॥ ४७ ॥
अग्नेत्त्वम् ॥ अग्नेत्त्वन्नोऽअन्तमऽउतत्त्राताशिवोभवावरूत्थ्यः ॥ व
सुरग्निर्वसुश्श्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमꣳरयिन्दाः। तन्त्वाशोचिष्ठदी
दिवꣳसुम्नायनूनमीमहेसखिभ्यः ॥ ४८ ॥ [२९] येनऽऋषयः ॥
येनऽऋषयस्तपसासत्रमायन्निन्धानाऽअग्निꣳस्वराभरन्तः ॥तस्मि
न्नहन्निदधेनाकेऽअग्निंयमाहुर्मनवस्तीर्णबर्हिषम् ॥ ४९ ॥ त
म्पत्नीभिः ॥ तम्पत्नीभिरनुगच्छेमदेवाःपुत्रैर्भ्रातृभिरुतवाहिर
ण्यैः ॥ नाकङ्गृभ्णानाःसुकृतस्यलोकेतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः।

॥ ५० ॥ आवाचऽ ॥ ॥ आवाचोमध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निꣳसत्प
तिश्चेकितानꣳ ॥ पृष्ठेपृथिव्यानिहितोदविद्युतदधस्पदङ्कृणुतांयेपृ
तन्यवꣳ ॥ ५१ ॥ अयमग्निꣳ ॥ अयमग्निर्वीरतमोवयोधाꣳसहस्रि
योद्योततामप्रयुच्छन् । विभ्राजमानꣳसरिरस्यमध्यऽउपप्रयाहि
दिव्यानिधाम ॥ ५२ ॥ सम्प्रच्यवध्वमुप ॥ सम्प्रयाताग्नेपथोदेवया
नान्कृणुध्वम् ॥ पुनꣳकृण्वानापितरायुवानान्वाताꣳसीत्त्वयितन्तुमे
तम्॥५३॥उद्बुध्यस्व ॥ उद्बुध्यस्वाग्नेप्रतिजागृहित्त्वमिष्टापूर्ते सꣳ
सृजेथामयञ्च ॥ अस्मिन्त्सधस्थेऽअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायज

मानश्च्वसीदत॥५४॥येनुव्वहंसि ॥ येनुव्वहंसिसुहस्रंव्येनांग्नेसर्व्ववेदुस
म्॥तेनेमंय्युज्ञन्नोंनयुस्वुर्द्देवेषुगन्तंवे ॥ ५५॥ अयन्तें ॥ अयन्तुयोनिं
र्ऋत्त्वियुोयतोंजुातोऽअरोंचथाः ॥ तञ्जानन्नंग्नुऽआरोहाथांनोवर्द्धयार
यिम् ॥ ५६ ॥ [८] तपंश्च्च ॥ तपंश्च्चतपुस्युश्च्वशैशिरावृतूऽअुग्नेर
न्तंःश्लेपोंसिकल्प्पेंताव्द्यावांपृथिवीकल्प्पन्तुामापुऽओषंधयुःकल्प्पं
न्तामुग्नयुःपृथुङ्मम्ज्यैष्ठ्यांयुसव्व्रंताः ॥ येऽअुग्नयुःसमंनसोन्तु
राद्यावांपृथिवीऽइमे ॥ शैशिरावृतूऽअंभिकल्प्पंमानाऽइन्द्रंमिवदेवाऽ
अंभिसंविंशन्तुतयांदेवतंयाङ्गिरुस्वद्ध्रुवेसींदतम् ॥ ५७ ॥ पुरमेष्ठी

त्त्वां । सादयतुदिवस्पृष्ठेज्ज्योतिष्म्मतीम् ॥ विश्श्वंस्म्मैप्प्राणायांपा
नायंव्व्यानायुविश्श्वञ्ज्योतिर्य्यच्छ ॥ सूर्य्यस्तेधिपतिस्त्तयांदेवतंया
ङ्गिरुस्वद्ध्रुवासींद ॥ ५८ ॥ लोकम्पृंण ॥ लोकम्पृंणच्छिद्रम्पृंणाथोंसी
दद्ध्रुवात्त्वम् ॥ इन्द्राग्ग्नीत्त्वाबृहस्प्पतिंरुस्म्मिन्न्योनांवसीषदन् ॥५९॥
ताऽअंस्य ॥ ताऽअंस्युसूदंदोहसुꣳसोमंꣳश्रीणन्तिपृश्श्नंयꣳ ॥जन्म्मंन्देु
वानांविशंस्त्त्रिष्ष्वारोचुनेदिवः ॥ ६० ॥ इन्द्रंविश्श्वां ॥ इन्द्रंवि
श्श्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्व्यंचसङ्गिरंः ॥ रुथींतमꣳरुथीनांवाजांनाꣳस
त्त्पंतिम्पतिंम् ॥ ६१ ॥ प्रोथुदश्श्वंः ॥ प्रोथदश्श्वोनयवंसेविुष्ष्यन्न्युदा

मुहऽसुँवर्णाद्धयस्त्थांत् ॥ आदंस्युवातोऽअनुंवातिशोचिरधंस्मते
व्रजंनङ्कृष्णमस्त्ति ॥ ६२ ॥ आयोष्ट्वां ॥ आयोष्ट्वासदंनेसाद
याम्म्यवंतश्च्छायायांᳬसमुद्रस्युहृदंये ॥रुश्म्मीवतीम्भास्वंतीमाया
द्याम्भास्यापृथिवीमोर्वुन्तरिक्षम् ॥ ६३ ॥ परमेष्ठीत्त्वां । सा
दयतुदिवस्पृष्ठव्यचंस्वतीम्प्रथंस्वतीन्दिवंᳬयच्छदिवन्दृᳬहदिवम्मा
हिᳬसीः ॥ विश्श्वंस्म्मैप्प्राणायांपानायंव्व्यानायोदानायंप्प्रतिष्ठायै
चरित्त्राय ॥ सूर्य्यस्त्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तंमेनुत
यादेवतंयाङ्गिरुस्वद्ध्रुवेसींदतम् ॥६४॥ सहस्त्रंस्यप्प्रमासि ॥ सहस्त्रंस्य

प्प्रमासिसुहस्त्रंस्यप्प्रतिमासिसुहस्त्रंस्योन्मासिसाहस्त्रोसिसुहस्त्रांय
त्त्वा ॥ ६५ ॥ [९] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांपञ्चदशोऽ
ध्यायः ॥ १५ ॥ नमस्त्तेषोडश हिरण्यबाहवे उष्णीषिणे तक्षभ्यो
ज्येष्ठाय पञ्चकाः स्तुत्त्यायचतस्त्रः शम्भवायैका पार्यायपञ्च द्रापेऽ
अन्धसोविंशतिः नव षट्षष्टिः ॥ हरिः ॐनमस्त्ते॥नमंस्त्तेरुद्रमुन्न्यवेऽ
उतोतुऽइषंवेनर्मः ॥ बाहुभ्भ्यांमुततेनर्मः॥ १ ॥ यातें॥यातेंरुद्रशिवात्तु
नूरघोरापांपकाशिनी ॥ तयांनस्त्तन्न्वाशन्तंमयागिरिशन्ताभिचाकं
शीहि ॥ २ ॥ यामिषुंम ॥ यामिषुंङ्गिरिशन्तहस्त्तेंबिभर्ष्यस्त्तंवे ॥

शिवाङ्गिरित्रुताङ्कुरुमाहिंर्ठ्सीःपुरुषञ्जगंत् ॥ ३ ॥ शिवेनुव्वचंसा ॥
शिवेनुव्वचंसात्त्वागिरिशाच्छांव्वदामसि ॥ यथांनुःसर्व्वुमिज्जगंदयुक्ष्म
र्ठसुमनुाऽअसंत् ॥ ४ ॥ अद्ध्यंवोचत् ॥ अद्ध्यंवोचदधिवुक्काप्प्रंथु
मोदैव्व्योभिषक् ॥ अहींश्च्चुसर्व्वाञ्जुम्भयुन्त्सर्व्वांश्च्चयातुधान्न्योधरा
चीःपरांसुव ॥ ५ ॥ असौयः ॥ असौयस्तुाम्म्रोऽअरुणऽउुतवुब्भ्रुःसु
मुङ्गलः ॥ येचैनर्ठरुद्राऽअभितोंदिक्षुश्श्रिताःसंहस्रशोवैषार्ठहेडऽईम
हे ॥ ६ ॥ असौयः ॥ असौयोवुसर्प्पतिनीलंग्ग्रीवोविलोहितः ॥ उु
तैनंङ्गोपाऽअंदृश्श्रन्नदृश्श्रन्नुदहाय्य्यःसदृष्टोमृडयातिनः ॥ ७ ॥ न

मोस्तु ॥ नमोस्तुनीलग्ग्रीवायसहस्राक्षायमीढुषे ॥ अथोयेऽअ
स्युसत्त्वानोहन्तेभ्योकरन्नमः ॥ ८ ॥ प्रमुञ्च ॥ प्रमुञ्चधन्वन
स्त्वमुभयोरात्त्वन्योर्ज्ज्याम्॥याश्चतेहस्तऽइषवःपराताभगवोवप ॥
॥ ९ ॥ विज्ज्यन्धनुः ॥ विज्ज्यन्धनुःकपर्द्दिनोविशल्ल्योबाणं
वाँ२ऽउत ॥ अनेशन्नस्ययाऽइषवऽआभुरस्यनिषङ्गधिः ॥ १० ॥
यातै ॥ यातेहेतिम्मीढुष्टमहस्तेबभूवतेधनुः ॥ तयास्स्मान्विश्श्व
तस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज ॥ ११ ॥ परिते ॥ परितेधन्वनोहेतिर
स्म्मान्वृणक्तुविश्श्वतः ॥ अथोयऽइषुधिस्तवारेऽअस्स्मन्निधेहितम् ॥

॥ १२ ॥ अवतत्त्यधनु ॥ अवतत्त्यधनुष्ट्वᳬसहस्राक्षशतेषुधे ॥ नि
शीर्य्यशल्ल्यानाम्मुखाशिवोनᳬसुमनाभव ॥ १३ ॥ नमस्ते ॥ नम
स्तऽआयुधायानाततायधृष्णवे ॥ उभाब्भ्यामुततेनमोबाहुब्भ्या
न्तवधन्न्वने ॥ १४ ॥ मानᳬ ॥ मानोमहान्तमुतमानोऽअब्भकम्मा
नऽउक्षन्तमुतमानऽउक्षितम् ॥ मानोव्वधीᳬपितरम्मोतमातरम्मानᳬ
प्प्रियास्तन्न्वोरुद्द्ररीरिषᳬ ॥ १५ ॥ मानस्तोके ॥ मानस्तोकेतनये
मानऽआयुषिमानोगोषुमानोऽअश्श्वेषुरीरिषᳬ ॥ मानोव्वीरान्न्रुद्द्रभा
मिनोव्वधीर्हविष्म्मन्तᳬसदमित्त्वाहवामहे ॥१६॥ [१६] शतम् ८००

नमोहिरण्यबाहवे ॥ नमोहिरण्यबाहवेसेनान्येदिशाञ्चपतयेनमो
नमोवृक्षेभ्योहरिकेशेभ्यःपशूनाम्पतयेनमोनमःशष्पिञ्जरायत्त्वि
षीमतेपथीनाम्पतयेनमोनमोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टानाम्पतयेनमो
नमोबभ्लुशाय ॥ १७ ॥ नमोबभ्लुशायव्याधिनेन्नानाम्पत
येनमोनमोभवस्यहेत्यैजगताम्पतयेनमोनमोरुद्रायाततायिनेक्षेत्रा
णाम्पतयेनमोनमःसूतायाहन्त्यैवनानाम्पतयेनमोनमोरोहिताय ॥
॥ १८ ॥ नमोरोहिताय । स्थपतयेवृक्षाणाम्पतयेनमोनमोभुवन्तयेवा
रिवस्कृतायौषधीनाम्पतयेनमोनमोमन्त्रिणेवाणिजायकक्षाणाम्पत

येनमोनमः॑ऽउच्चैर्घोषायाक्रन्दयतेपत्तीनाम्पतयेनमोनमः॑ कृत्स्नायु
तया॑ ॥ १९ ॥ नमः॑कृत्स्नायतया ॥ धावतेसत्त्वनाम्पतयेनमोन
मः॑सहमानायनिव्याधिनऽआव्याधिनीनाम्पतयेनमोनमोनिषङ्गिणे
ककुभायस्तेनानाम्पतयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानाम्पत
येनमोनमोवञ्चते ॥ २० ॥ नमोवञ्चते । परिवञ्चतेस्तायूना
म्पतयेनमोनमोनिषङ्गिणऽइषुधिमतेतस्कराणाम्पतयेनमोनमः॑सृ
कायिभ्योजिघांसद्भ्योमुष्णताम्पतयेनमोनमोसिमद्भ्योनक्तञ्च
रद्भ्योविकृन्तानाम्पतयेनमः॑ ॥ २१ ॥ [५] नमः॑ऽउष्णीषिणे । गि

रिचरायंकुलुञ्चानाम्पतयेनमोनमऽइषुमद्भ्योधन्वायिभ्यश्चवोन
मोनमऽआतन्वानेभ्यःप्रतिदधानेभ्यश्चवोनमोनमऽआयच्छ
द्भ्योऽस्यद्भ्यश्चवोनमोनमोविसृजद्भ्यः ॥ २२ ॥ नमोविसृजद्भ्योवि
ध्यद्भ्यश्चवोनमोनमःस्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमोनमःशयाने
भ्यऽआसीनेभ्यश्चवोनमोनमस्तिष्ठद्भ्योधावद्भ्यश्चवोनमोनमः
सभाभ्यः ॥ २३ ॥ नमःसभाभ्यः । सभापतिभ्यश्चवोन
मोनमोऽश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्चवोनमोनमऽआव्याधिनीभ्योवि
विध्यन्तीभ्यश्चवोनमोनमऽउगणाभ्यस्तृंहतीभ्यश्चवोनमोन

मोगुणेभ्यः ॥ २४ ॥ नमोगुणेभ्यो । गुणपतिभ्यश्चवोन
मोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोनमोनमोगृत्सेभ्योगृत्सपति
भ्यश्चवोनमोनमोविरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्चवोनमोनमःसेना
भ्यः ॥ २५ ॥ नमःसेनाभ्यः । सेनानिभ्यश्चवोनमोनमो
रथिभ्योऽअरथेभ्यश्चवोनमोनमःक्षत्तृभ्यःसङ्ग्रहीतृभ्यश्चवोन
मोनमोमहद्भ्योऽअर्भकेभ्यश्चवोनमः ॥ २६ ॥ [५] नमस्त
क्षभ्यः ॥ नमस्तक्षभ्योरथकारेभ्यश्चवोनमोनमःकुलालेभ्यः
कुम्भारेभ्यश्चवोनमोनमोनिषादेभ्यःपुञ्जिष्ठेभ्यश्चवोनमोनमः

श्वनिभ्योमृगयुभ्यश्चवोनमोनमःश्वभ्यः ॥ २७ ॥ नमःश्व
भ्यः ॥ श्वपतिभ्यश्चवोनमोनमोभवायचरुद्रायचनमःशर्वायच
पशुपतयेचनमोनीलग्रीवायचशितिकण्ठायचनमःकपर्दिने ॥२८॥
नमःकपर्दिने ॥ चव्युप्तकेशायचनमःसहस्राक्षायचशतधन्वनेच
नमोगिरिशयायचशिपिविष्टायचनमोमीढुष्टमायचेषुमतेचनमोह्र
स्वाय ॥ २९ ॥ नमोह्रस्वाय । चवामनायचनमोबृहतेचवर्षीयसे
चनमोवृद्धायचसवृधेचनमोग्र्यायचप्रथमायचनमऽआशवे ॥३० ॥
नमऽआशवे । चाजिरायचनमःशीघ्र्यायचशीभ्यायचनमऽ

ऊर्म्म्यांयचावस्वुर्य्यायचुनमौंनादेयायंचुद्वीप्प्यांयच ॥ ३१ ॥
[५] नमौज्ज्येष्ठायं । चकनिष्ठायंचुनमंःपूर्व्वजायंचापरुजायं
चुनमौंमद्ध्यमायंचापगुल्भायंचुनमौंजघुन्न्यायचवुध्न्न्यायचुनमुः
सोभ्यांय ॥ ३२ ॥ नमुःसोभ्यांयच । प्प्रतिसुर्य्यांयचुनमो
याम्म्यांयचुक्षेम्म्यांयचुनमुश्श्लोक्यांयचावसान्न्यायचुनमंऽउर्व्व
र्य्यांयचुखल्ल्यांयचुनमोवन्न्यांय ॥ ३३ ॥ नमोवन्न्यांय । चुकक्ष्यां
यचुनमंःश्श्रुवायंचप्प्रतिश्श्रुवायंचुनमंऽआशुषेणायचाशुरंथायचुन
मुःशूरांयचावभेदिनेंचुनमौंबिल्मिमनें ॥ ३४ ॥ नमौंबिल्मिमनेंच

कुवुचिनेचुनमोव्वुर्म्मिणेचवुरूथिनेचुनमं÷श्श्रुतायंचश्श्रुतसेनायंचुन
मोदुन्दुब्भ्यायचाहनुन्न्यायचुनमोधृष्णवें ॥ ३५ ॥ नमोधृष्णवें ।
चप्प्रमृशायंचुनमोनिषुङ्गिणेंचेषुधिमतेंचुनमंस्तीक्ष्णेषवेचायुधिनेंचु
नमं÷स्वायुधायंचसुधन्न्वनेच ॥ ३६ ॥ [५] नमुःस्स्रुत्त्याय । चु
पत्थ्यायचुनमुःकाट्यायचुनीप्प्यायचुनमुःकुल्ल्यायचसरुस्यायचु
नमोनादेयायंचवैशन्तायंचुनमुःकूप्प्याय ॥ ३७ ॥ नमुःकूप्प्या
य । चावुट्यायचुनमोवीद्ध्र्यायचातुप्प्यायचुनमोमेग्घ्यायचावि
द्युत्त्यायचुनमोवर्ष्यायचावुर्ष्यायचुनमोवात्त्याय ॥ ३८ ॥

नमोव्रात्याय । चुरेष्म्म्यायचुनमोवास्तुद्व्यायचवास्तुपायचुनमुः
सोमायचरुद्रायचुनमस्ताम्म्रायचारुणायचुनमः शुङ्गवे ॥ ३९ ॥ न
मः शुङ्गव । चपशुपतयेचुनमऽउग्ग्रायभीमायचुनमोग्ग्रेवुधायचदूरे
वुधायचुनमोहुन्त्रेचुहनीयसेचुनमोवृक्षेब्भ्योहरिकेशेब्भ्योनमस्तु
राय ॥ ४० ॥ [४] नमःशम्भुवाय ॥ नमःशम्भुवायचमयोभुवाय
चुनमःशङ्कुरायचमयस्कुरायचुनमःशिवायचाशिवतरायच ॥ ४१ ॥
[१] नमुःपार्य्याय । चावार्य्यायचुनमःप्प्रतरणायचोत्तरणा
यचुनमुस्तीर्त्थ्यायचुकूल्ल्यायचुनमुःशष्प्यायचुफेन्न्यायचुनमः

सिकुत्त्याय ॥ ४२ ॥ नमं÷सिकुत्त्याय । चप्प्रवाह्यायचुनमं÷किᳬ
शिलायंचक्षयुणायंचुनमं÷कपुर्दिनेंचपुलस्तयेंचुनमंऽइरिण्यायचप्प्र
पुत्थ्यायचुनमुोव्रज्ज्यांय ॥ ४३ ॥ नमुोव्रज्ज्यांय । चुगोष्ठ्यां
यचुनमुस्तल्प्यांयचुगेह्यांयचुनमोंह्रदुह्यायचनिवेष्प्यायचुनमुः
काट्यांयचगह्वरेष्ठायंचुनमुःशुष्क्यांय ॥ ४४ ॥ नमुःशुष्क्यांय । चह
रित्त्यायचुनमं÷ पाᳬसुव्यायचरजुस्यायचुनमुोलोप्प्यांयचोलुप्प्या
यचुनमुऽऊर्व्यांयचुसूर्व्यांयचुनमं÷पुर्णायांय ॥ ४५ ॥ नमं÷पुर्णायांय ।
चपर्णशुदायंचुनमंऽउद्गुरमाणायचाभिघ्नुतेचुनमंऽआखिदुतेचंप्प्र

खिदुतेत्त्युनमंऽइषुकृद्भ्योधनुष्कृद्भ्यंश्चवोनमुोनमोवंकिरिकेभ्योदे
वानाᳬहृदयेभ्युोनमोविचिन्वुत्केभ्युोनमोविक्षिणुत्केभ्युोनमंऽ
आनिर्हुतेभ्यं॑ ॥ ४६ ॥ [५] द्रापेऽअन्धंसः ॥ द्रापेऽअन्धं
सस्पतुेदरिंद्रुनीलंलोहित ॥ आसाम्प्रजानांमेषाम्पंशूनाम्माभेर्म्मा
रोङ्मोचंनुःकिञ्चुनामंमत् ॥ ४७ ॥ इमारुद्राय । तुवसेकपुर्द्दिनेंक्षु
यद्वीरायुप्रभंरामहेमुतीः ॥ यथाशमंसाद्विपदुेचतुंष्पदेविश्वंम्पुष्टङ्ग्रा
मेऽअस्मिन्नंनातुरम् ॥ ४८ ॥ यातें ॥ रुद्राशिवातुनूःशिवाविश्वा
हांभेषजी ॥ शिवारुतस्यंभेषुजीतयांनोमृडजीवसें ॥ ४९ ॥ परिं

नुः ॥ परिनोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तुपरित्वेषस्यदुर्म्मतिरघायोः ॥ अव
स्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृड ॥ ५० ॥ मी
ढुष्टमशिवतम । शिवोनःसुमनाभव ॥ परमेवृक्षऽआयुधन्निधाय
कृत्तिंवसानऽआचरपिनाकम्बिभ्रदागहि ॥ ५१ ॥ विकिरिद्रवि
लोहित । नमस्तेऽअस्तुभगवः ॥ यास्तेसहस्रंहेतयोन्यमस्मन्नि
वपन्तुताः ॥ ५२ ॥ सहस्राणिसहस्रशः ॥ सहस्राणिसहस्रशोबा
ह्वोस्तवहेतयः ॥ तासामीशानोभगवःपराचीनामुखाकृधि ॥ ५३ ॥
असंख्यातासहस्राणि । येरुद्राऽअधिभूम्याम् ॥ तेषांसहस्र

योजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ ५४ ॥ असि्मन्मंहुति ॥ असि्मन्मं
हुत्युर्णवुन्तारिंक्षेभुवाऽअधिं ॥ तेषांꣳसहस्त्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ ५५ ॥ नीलंग्ग्रीवाꣳशितिकण्ठाः ॥ नीलंग्ग्रीवाꣳशितिकण्ठा
दिवꣳरुद्राऽउपंश्रिताः । तेषांꣳसहस्त्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥
॥ ५६ ॥ नीलंग्ग्रीवाꣳशितिकण्ठाः । शुर्वाऽअधःक्षमाचुराः ॥ ते
षांꣳसहस्त्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥ ५७ ॥ येवृक्षेषु । शुष्पिञ्ज
रानीलंग्ग्रीवाविलोहिताः ॥ तेषांꣳसहस्त्रयोजुनेवुधन्वानितन्मसि ॥
॥ ५८ ॥ येभूतानाम् ॥ येभूतानामधिपतयोविशिखासःकपुर्द्दिनः ॥

तेषांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ५९ ॥ येपथाम् ॥ येपथा
म्पथिरक्षयऽऐलबृदाऽआयुर्युधः ॥ तेषांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानित
न्मसि ॥ ६० ॥ येतीर्त्थानि । प्रचरन्तिसृकाहस्तानिषङ्गिणः ॥ ते
षांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ६१ ॥ येन्नेषु । विविद्ध्यन्ति
पात्रेषुपिबतोजनान्॥तेषांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ६२ ॥
यऽएतावन्तश्च॥यऽएतावन्तश्चभूयाꣳसश्चदिशोरुद्रावितस्थिरे ॥ते
षांꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ६३ ॥ नमोस्तु । रुद्रेभ्यो
येदिवियेषांवर्षमिषवः ॥ तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीची

र्दिशोदीचीर्दिशोर्ध्वाः ॥ तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुते
यन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ ६४ ॥ नमोऽस्तु । रुद्रे
भ्योयेन्तरिक्षेयेषांवातऽइषवः ॥ तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादश
प्प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः ॥ तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृड
यन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ ६५ ॥ नमो
स्तु । रुद्रेभ्योयेपृथिव्यांय्येषामन्नमिषवः ॥ तेभ्योदशप्राचीर्द
शदक्षिणादशप्प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः ॥ तेभ्योनमोऽअस्तुते
नोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥

॥ ६६ ॥ [२०] इति श्रीवाजसनेयसंहितायांषोडशोऽध्या
यः ॥ १६ ॥ अश्मन्नूर्जंदशनमस्तेपश्चाग्निस्तिग्मेननवचक्षुषःपिता
घ्रावाशुःशिशानःसप्तदशोदेनंक्रमध्वमाग्निनापञ्चदशकौशुक्रज्योतिःस
प्तेमथ्ँस्तनंत्रयोदशननैकोनशतम् ॥ हरिः ॐअश्मन्नूर्जम् ॥ अश्मन्
नूर्जम्पर्वताशिश्रियाणामुद्भ्यऽओषधीभ्योवनस्पतिभ्योऽअधिस
म्भृतम्पयः ॥ तान्नऽइषमूर्जन्धत्तमरुतःसꣳरराणाऽअश्मँस्तेक्षु
न्मयितऽऊर्ग्यन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ १ ॥ इमामे.। अग्नऽ
इष्टकाधेनवःसन्त्वेकाचदशाचदशाचशतञ्चशतञ्चसहस्रञ्चसहस्रञ्चा

यु॒तं च॒ायु॑तं चा॒नि॒युतं च॒ा नि॒युतं च॒ प्र॒युतं च॒ार्बु॑दं च॒ न्य॒र्बु॑दं च समु॒द्रश्च॒ म
ध्यं॒ चान्त॑श्च परा॒र्द्धश्चै॒ता मे॑ऽअग्न॒ऽइष्ट॑का धे॒नवः॑ सन्त्व॒मुत्रा॒मुष्मि॑ँल्
लो॒के ॥२॥ ऋ॒तव॑ स्थ ॥ ऋ॒तव॑ स्थऽऋता॒वृध॑ऽऋतु॒ष्ठा स्थ॑ऽऋता॒वृधः॑ ॥
घृ॒त॒श्चुतो॑ मधु॒श्चुतो॑ वि॒राजो॒ नाम॑ काम॒दुघा॒ऽअक्षी॑यमाणाः ॥ ३ ॥
स॒मु॒द्रस्य॑ त्वा ॥ स॒मु॒द्रस्य॑ त्वा॒वक॒याग्ने॒ परि॑ व्ययामसि ॥ पा॒व॒कोऽ
अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥ ४ ॥ हि॒मस्य॑ त्वा ॥ ज॒रायु॒णाग्ने॒ परि॑
व्ययामसि ॥ पा॒व॒कोऽअ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥ ५ ॥ उप॒ज्मन्न् ॥
उप॒ज्मन्नुप॑ वेत॒से व॑तर न॒दीष्वा ॥ अग्ने॑ पि॒त्तम॒पाम॑सि॒ मण्डू॑कि॒ता

भिराग्निंहिसेमन्नोंयुज्ञम्पावुकवर्ण्णंऽशिवङ्कृधि ॥ ६ ॥ अुपामिदम् ॥
अुपामिदन्न्ययंनऽसमुद्रस्यंनिवेशंनम् ॥ अुन्यांस्तेंऽअुस्म्मत्तपन्तु
हेतयंः पावुकोऽअुस्मब्भ्यंऽशिवोभंव ॥ ७ ॥ अग्नेपावक । रो
चिषांमुन्द्रयांदेवजिह्वयां ॥ आदेवान्वंक्षियक्षिच ॥ ८ ॥ सनः ॥
पावकदीदिवोग्नेंदेवाँ ऽइहावंह ॥ उपंयुज्ञऽहुविश्चंनः ॥ ९ ॥
पावुकयांयः ॥ पावुकयांयश्चितयंन्त्याकृपाक्षामंन्नुरुचऽउषसोन
भानुनां ॥ तूर्वन्नयामुन्नेतंशस्यनूरणऽआयोघृणेनततृषाणोऽअजरंः ॥
॥ १० ॥ [१०] नमंस्ते ॥ नमंस्तेहरंसेशोचिषेनमंस्तेऽअस्त्वु

च्चिषे ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेतयःपावको ऽअस्मभ्यंशि
वोभव ॥ ११ ॥ नृषदेवेट् ॥ नृषदेवेडप्सुषदेवेड्बर्हिषदेवेड्वनसदेवे
ड्स्वर्विदेवेट् ॥ १२ ॥ येदेवाः ॥ येदेवादेवानांय्यज्ञियाय्यज्ञियाना
ꣳसंवत्सरीणमुपभागमासते ॥ अहुतादोहविषोयज्ञेऽअस्मिन्त्स्वय
म्पिबन्तुमधुनोघृतस्य ॥ १३ ॥ येदेवाः ॥ येदेवादेवेष्वधिदेवत्व
मायन्येब्रह्मणःपुरऽएतारोऽअस्य ॥ येभ्योनऽऋतेपवतेधामकिञ्च
ननतेदिवोनपृथिव्याऽअधिस्नुषु ॥ १४ ॥ प्राणदाऽअपानदाः ॥
प्राणदाऽअपानदाव्यानदावर्च्चोदावरिवोदाः ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तप

न्तुहेतयःपावकोऽअस्मभ्यꣳशिवोभव ॥ १५ ॥ [१५] अग्ने
स्तिग्ग्मेन । शोचिषायासद्विश्वन्न्यत्त्रिणम् ॥ अग्निर्न्नोवनतेरयि
म् ॥ १६ ॥ यऽइमा । विश्वाभुवनानिजुह्वदृषिर्होतान्न्यसीदत्पि
तानः ॥ सऽआशिषाद्रविणमिच्छमानःप्प्रथमच्छदवराँ २ ऽआ
विवेश ॥ १७ ॥ किꣳस्विदासीदधिष्ठानमारम्भणङ्कतमास्वित्क
थासीत् ॥ यतोभूमिञ्जनयन्विश्वकर्म्माविद्यामौर्णोन्महिनाविश्व
चक्षाः ॥ १८ ॥ विश्वतश्चक्षुरुत । विश्वतोमुखोविश्वतोबाहु
रुतविश्वतस्पात् ॥ सम्बाहुभ्यान्धमतिसम्पतत्रैर्द्यावाभूमीज

नर्यन्देवऽएकः॥ १९ ॥ किꣳस्वित ॥ किꣳस्विद्वनङ्कऽउस
वृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः ॥ मनीषिणोमनसापृच्छतेदुत
द्यदध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन् ॥ २० ॥ यातें ॥ यातेधामानिपरमा
णियावमायामध्यमाविश्वकर्म्मन्नुतेमा ॥ शिक्षासखिभ्योहवि
षिस्वधावःस्वयंयजस्वतन्वंवृधानः ॥ २१ ॥ विश्वकर्म्मन्हवि
षां । वावृधानःस्वयंयजस्वपृथिवीमुतद्याम ॥ मुह्यन्त्वन्येऽअ
भितःसपत्नाऽइहास्म्माकम्मघवासूरिरस्तु ॥ २२ ॥ वाचस्प
तिम ॥ वाचस्पतिंविश्वकर्म्माणमूतयेमनोजुवंवाजेऽअद्याहुवेम ॥

सनोविश्वानिहवनानिजोषद्विश्वशम्भूरवसेसाधुकर्म्मा ॥ २३ ॥
विश्वकर्म्मन्हविषा । वर्द्धनेनत्रातारमिन्द्रमकृणोरवद्ध्यम् ॥
तस्मैविशःसमनमन्तपूर्वीरयमुग्रोविहव्योयथासत् ॥ २४ ॥
[१] चक्षुषःपिता । मनसाहिधीरोघृतमेनेऽअजनन्नम्नमाने ॥
यदेदन्ताऽअददृहन्तपूर्वऽआदिद्द्यावापृथिवीऽअप्रथेताम् ॥ २५ ॥
विश्वकर्म्माविमनाः ॥ विश्वकर्म्माविमनाऽआद्विहायाधाताविः
धातापरमोतसन्दृक् ॥ तेषामिष्टानिसमिषामदन्तियत्रासप्तऽऋषी
न्परऽएकमाहुः ॥ २६ ॥ योनः । पिताजनितायोविधाताधामा

निवेदभुवनानिविश्वा ॥ योदेवानान्नामधाऽएकऽएवतꣳसम्प्रश्नम्भु
वनायन्त्यन्या ॥ २७ ॥ तऽआयजन्तद्रविणꣳसमस्म्माऽऋषयः
पूर्वेजरितारोनभूना ॥ असूर्त्तेसूर्त्तेरजांसिनिषत्तेयेभूतानिसमकृण्व
न्निमानि ॥ २८ ॥ परोदिवा । परऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्य
दस्ति ॥ कꣳस्विद्गर्भम्प्रथमन्दध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यन्तपू
र्वे ॥ २९ ॥ तमित् ॥ तमिद्गर्भम्प्रथमन्दध्रऽआपोयत्रदेवाःसमग
च्छन्तविश्वे ॥ अजस्यनाभावध्येकमर्प्पितंयस्म्मिन्विश्वानि
भुवनानितस्थुः ॥ ३० ॥ नतम् ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्य

युष्म्माकुमन्त॑रम्बभूव ॥ नीहारे॑णुप्रावृ॑तुाजल्प्या॑चासुतृप॑ऽउक्थ
शासँश्चरन्ति ॥ ३१ ॥ विश्श्वक॑र्म्मुाहि ॥ विश्श्वक॑र्म्मुाह्यजनिष्ट
देवऽआदिद्गन्धुर्व्वोऽअभवद्दितीय॑÷ ॥ तृतीय॑÷पितुाजनितौष॑धीनामु
पाङ्गर्भुव्व्यदधात्पुरुत्रा ॥ ३२ ॥ [८] आशुःशिशानोवृषुभोनभी
मोघनाघुनःक्षोभ॑णश्चर्षणीनाम् ॥ सुङ्क्रन्द॑नोनिमिषऽएुकवीरःशतँ
सेनाऽअजयत्साकमिन्द्र॑÷ ॥ ३३ ॥ सुङ्क्रन्द॑नेनानिमिषेणं । जिष्णु
नायुत्कारेणदुश्च्यवुनेनधृष्णुना ॥ तदिन्द्रेणजयतुतत्स॑हध्वँयुधो
नरऽइषुहस्तेनुवृष्णा ॥ ३४ ॥ सऽइषुहस्तैः ॥ सऽइषुहस्तैःसनि

षुङ्गिभिर्व्वशीसꣳस्रष्टासयुधुऽइन्द्रोगुणेनं ॥ सुꣳसृष्टजित्सोमुपाबा
हुशर्द्ध्युग्ग्रधन्न्वाप्प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ३५ ॥ बृहस्प्पतेपरि । दी
य्यारथेनरक्षोहामित्राँ२ ऽअपुबाधमानः ॥ प्प्रभुञ्जन्त्सेनाःप्प्रमृ
णायुधाजयन्नुस्माकमेद्ध्यविताथानाम् ॥ ३६ ॥ बलविज्ञायस्त्थ
विरः ॥ बुलविज्ञायस्त्थविरःप्प्रवीरःसहस्वान्न्वाजीसहमानऽउग्ग्रः॥
अभिवीरोऽअभिसत्त्वासहोजाजैत्रमिन्द्ररथुमातिष्ठगोवित् ॥ ३७ ॥
गोत्रभिदङ्गोविदम् ॥ गोत्रभिदङ्गोविदुंवज्र्बाहुञ्जयन्तुमज्ज्मंप्प्र
मृणन्तुमोजसा ॥ इमꣳसंजाताऽअनुवीरयद्ध्वमिन्द्रꣳसखायोऽअ

नुसर्दंरंभद्दम् ॥ ३८ ॥ अभिगोत्राणि ॥ अभिगोत्राणिसहंसागाहेमा
नोदुयोवीरःशुतमंन्युरिन्द्रः ॥ दुश्च्यवनःपृतनाषाडंयुद्ध्योस्माकु
सेनाऽअवतुप्रयुत्सु ॥ ३९ ॥ इन्द्रऽआसाम् ॥ इन्द्रऽआसान्नेता
बृहस्पतिर्दक्षिणायुज्ञःपुरऽएंतुसोमः ॥ देवसेनानांमाभिभञ्जतीना
ञ्जयंन्तीनाम्मुरुतौयुन्त्वग्ग्रंम् ॥ ४० ॥ इन्द्रंस्युवृष्णंः ॥ इन्द्रंस्यु
वृष्णोवरुंणस्युराज्ञऽआदित्यानांम्मुरुताꣳशर्द्धऽउग्ग्रम् ॥ मुहाम
नसाम्भुवनच्युवानाङ्गोषोदेवानाञ्जयंतामुदंस्त्थात् ॥ ४१ ॥ उद्ध
र्षय । मघवन्नायुधान्युत्तसत्त्वंनाम्मामुकानाम्मनाꣳसि ॥ उद्वृ

त्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानांजयताँय्यन्तुघोषाः ॥ ४२ ॥ अ
स्म्माकमिन्द्रःसमृतेषुध्वजेष्वस्म्माकंय्याऽइषवस्ताजयन्तु ॥ अ
स्म्माकंवीराऽउत्तरेभवन्त्वस्म्माँ२ ऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ ४३ ॥
अमीषाञ्चित्त । म्प्रतिलोभयन्तीगृहाणाङ्गान्यप्वेपरेहि ॥ अ
भिप्प्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरन्धेनामित्रास्तमसासचन्ताम् ॥ ४४ ॥
अवसृष्टापरा । पतशरव्येब्रह्मसᳪशिते ॥ गच्छामित्रान्प्प्रप
द्यस्वमामीषाङ्कञ्चनोच्छिषः ॥ ४५ ॥ प्रेत ॥ प्रेताजयतानरऽइन्द्रो
वःशर्म्मयच्छतु ॥ उग्रावःसन्तुबाहवोनाधृष्यायथासथ ॥ ४६ ॥

असौया । सेनांमरुतुःपरेषामुब्भ्यैतिनुओजंसुास्प्पर्द्धमाना ॥ ता
ङ्गूंहतुतमुसापंव्रतेनुयथामीऽअन्यो ऽअन्यन्नजानन् ॥ ४७ ॥ यत्रं
बाणाः । सुम्पतन्तिकुमाराव्विशिखाऽइंव ॥ तन्नुऽइन्द्रोबृहस्प्प
तिरदितिुःशर्म्मंयच्छतुव्विश्श्वाहाशर्म्मंयच्छतु ॥ ४८ ॥ मर्म्मा
णिते ॥ मर्म्माणितेव्वर्म्मणाच्छादयामिसोमंस्त्वाराजामृतेनानु
वस्ताम् ॥ उरोर्व्वरीयोव्वरुणस्तेकृणोतुजयंन्तुन्त्वानुदेवामदन्तु ॥
॥ ४९ ॥ [१७] उदेनम् ॥ उदेनमुत्तरान्नयाग्नेघृतेनाहुत ॥ रायस्प्पो
षेणसꣳसृंजप्प्रजयांचबहूङ्कृधि ॥५०॥ शतम् १००॥इन्द्रेमम् ॥ इन्द्रे

मम्प्रंतुरान्नंयसजातानांमसद्दृशी ॥ समैनुंव्वर्च्चसासृजदेवानांम्भाग
दाऽअंसत् ॥५१॥ यस्यंकुम्मः ॥ यस्यंकुम्मोंगृहेहाविस्त्तमंग्ग्नेवर्द्धया
त्त्वम् ॥ तस्म्मैदेवाऽअधिब्ब्रुवन्नुयञ्चब्ब्रह्मणुस्प्पतिः ॥ ५२ ॥ उदु
त्त्वा ॥ उदुंत्त्वाव्विश्श्वैदेवाऽअग्ग्नुभरंन्तुचित्तिंभिः ॥ सनोंभवाशिव
त्त्वꣳसुप्प्रतीकोव्विभावसुः ॥ ५३ ॥ पञ्चदिशः ॥ पञ्चादिशोदैवी
र्य्यज्ञमंवन्तुदेवीरपामंतिन्दुर्म्मुतिम्बाधमानाः ॥ रायस्प्पोषेयज्ञप
तिमाभजंन्तीरायस्प्पोषेऽअधियज्ञोऽअंस्त्थात् ॥ ५४ ॥ समिद्धेऽ
अग्ग्नौ ॥ समिद्धेऽअग्ग्नावधिमामहानऽउक्थपंत्रुऽईड्योगृभीतः ॥ तु

ष्टङ्घर्म्मम्परिगृह्यायजन्तोर्जायद्युज्ञमयंजन्तदेवाः ॥ ५५ ॥ दै
व्यायधुर्त्रे ॥ जोष्टदेवुश्श्रीश्रीमनाःशतपयाः ॥ परिगृह्यदेवायुज्ञ
मायन्देवादेवेभ्योऽअध्वुर्य्यन्तोऽअस्थुः ॥ ५६ ॥ वीतहुविः । शं
मितश्शंमितायुजध्यैतुरीयोयुज्ञोयत्रहुव्यमेति ॥ ततोवाकाऽआशि
षोनोजुषन्ताम् ॥ ५७ ॥ सूर्य्यरश्मिर्हरिकेशःपुरस्तात्सवितार्ज्यो
तिरुदयाँ ऽअजस्रम् ॥ तस्यपूषाप्प्रसवेयातिविद्वान्त्सम्पश्यन्विश्
श्वा भुवनानिगोपाः ॥ ५८ ॥ विमानऽएषः ॥ विमानऽएषदिवोम
ध्यऽआस्तऽआपप्प्रिवान्रोदसीऽअन्तरिक्षम्॥सविश्वाचीरभिचष्टे

घृताचींरन्तुरापूर्व्वमपंरञ्चकेतुम् ॥ ५९ ॥ उुक्षासंमुद्रः ॥ उुक्षासंमु
द्रोऽअंरुणःसुंपुर्ण्णःपूर्व्वस्युयोनिंम्पितुराविवेश ॥ मद्धेर्यांदिुवोनिहिंतुः
पृश्श्निुरश्म्मुाविचंक्क्रमेुरजंसस्प्पात्त्यन्तौं ॥ ६० ॥ इन्द्रुंविश्श्वाः ॥ इ
न्द्रुंविश्श्वांऽअवींवृधन्त्समुद्द्रव्यंचसुङ्गिरंः ॥ रुथीतंमःरुथींनुांवाजां
नुाᳬसत्त्पंतिुम्पतिंम् ॥ ६१ ॥ देवुहूर्य्युज्ञः ॥ देवुहूर्य्युज्ञऽआचं
वक्षत्त्सुम्म्नुहूर्य्युज्ञऽआचंवक्षत् ॥ यक्षंदुग्निर्द्देवोदुेवाः ऽआचंवक्ष
त् ॥ ६२ ॥ वाजंस्यमा । प्प्रसुवऽउंदृग्राभेणोदंग्ग्रभीत् ॥ अधांसु
पत्क्कानिन्द्रोंमेनिग्ग्राभेणाधंराः अकः ॥ ६३ ॥ उुदृग्राभञ्चं । नि

म्याभश्चब्रह्मदेवाऽअवीवृधन् ॥ अधासुपत्क्कांनिन्द्राग्नीमेंविषूचीना
न्व्यस्यताम् ॥ ६४ ॥ [१५] क्रमंद्ध्वमुग्निनां ॥ क्रमंद्ध्वमुग्निनाना
कुमुक्ख्युर्ठहस्तेंषुविब्भ्रंतः ॥ दिवस्प्पृष्ठंस्वंर्गुत्त्वामिश्श्रादेवेभिं
राद्ध्वम् ॥ ६५ ॥ प्राचीमनु । प्प्रदिशुम्प्रेहिंविद्वानुग्नेरंग्नेपुरोऽअ
ग्निर्ब्भंवेह ॥ विश्श्वाऽआशादीद्यांनोविभाह्यूर्ज्जंन्नोधेहिद्विपदेचतुष्प
दे ॥ ६६ ॥ पृथिव्याऽअहम् ॥ पृथिव्याऽअहमुदन्तरिक्षमारुंह
मुन्तरिक्षाद्दिवमारुंहम् ॥ दिवोनाकंस्यपृष्ठात्स्वर्ज्ज्योतिरगामहम् ॥
॥ ६७ ॥ स्वर्य्यन्तः ॥ स्वर्य्यन्तोनापेक्षन्तऽआद्यांरोहन्तिरोदं

सी ॥ युञ्जन्त्यस्य विश्वतो धाराः सुविद्वांसो वितेनिरे ॥ ६८ ॥ अग्ने
प्र ॥ अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम् ॥ इयक्ष
माणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥ ६९ ॥ न
क्तोषासा ॥ नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकं समीची ॥
द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः ॥
॥ ७० ॥ अग्ने सहस्राक्ष । शतमूर्धञ्छतं ते प्राणाः सहस्रं व्यानाः ॥
त्वं साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा ॥ ७१ ॥
सुपर्णोसि । गरुत्मान्पृष्ठे पृथिव्याः सीद ॥ भासान्तरिक्षमापृण

ज्योतिषादिवमुत्तंभानुतेजसादिशऽउर्द्दृंह ॥ ७२ ॥ आजुह्वानःसु
प्प्रतीकः । पुरस्तादग्नेस्वँयोनिमासीदसाधुया ॥ अस्मिन्त्सध
स्थेऽअद्ध्युत्तरास्मिन्विश्वेदेवायजमानश्चसीदत ॥ ७३ ॥ ताᳬ
संवितुः ॥ ताᳬसवितुर्वरेण्यस्यचित्रामाहंवृणेसुमतिंविश्वजन्न्या
म् ॥ यामस्यकण्वोऽअदुहत्प्रपीनाᳬसहस्रधाराम्पयसामहीङ्गाम् ॥
॥ ७४ ॥ विधेमते । परमेजन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे ॥ य
स्माद्योनेरुदारिथायजेतम्प्रत्वेहवीᳬषिजुहुरेसमिद्धे ॥ ७५ ॥ प्रे
द्धोऽअग्ने । दीदिहिपुरोनोजस्रयासूर्म्म्यायविष्ठ ॥ त्वाᳬशश्वन्तऽउ

पंयन्तिवाजांऽ ॥ ७६ ॥ अन्ग्नेतम् ॥ अग्नेतमुद्याश्श्वन्नस्तोमैंऽक्रतु
न्नभुद्रर्ठहृदिस्पृशंम् ॥ ऋद्ध्यामांतुऽओहैंऽ ॥७७॥ चित्तिञ्जुहोमि ॥
चित्तिञ्जुहोमिमनंसाघृतेनुयथांदेवाऽइहागमंन्वीतिहोत्राऽऋतावृधंऽ॥
पत्त्युर्विश्श्वस्युभूमंनोजुहोमिविश्श्वकंम्मणेविश्श्वाहादाभ्यर्ठहुविः ॥
॥ ७८ ॥ सुप्ततें । अग्ग्नेसुमिधंःसुप्तजिह्वाःसुप्तऽऋषंयऽसुप्तधामं
प्प्रियाणिं ॥ सुप्तहोत्राऽसप्तुधात्त्वांयजन्तिसुप्तयोनीरापृंणस्वघृते
नुस्वाहा ॥ ७९ ॥ [१५] शुक्रज्ज्योतिश्च । चित्रज्ज्योतिश्चसुत्त्य
ज्ज्योतिश्चज्ज्योतिष्मांश्च ॥ शुक्रश्चऽऋतुपाश्चात्त्यर्ठहाऽ ॥८० ॥

ईदृङ् ॥ ईदृङ्चान्याद्दृङ्चसदृङ्चप्रतिसदृङ् ॥ मितश्चसम्मितश्चसभराः॥
॥ ८१ ॥ ऋतश्च । सत्यश्चध्रुवश्चधरुणश्च ॥ धर्ताचविधर्ताचवि
धारयः ॥ ८२ ॥ ऋतजिच्च । सत्यजिच्चसेनजिच्चसुषेणश्च ॥
अन्तिमित्रश्चदूरेऽअमित्रश्चगणः ॥ ८३ ॥ ईदृक्षासऽएतादृक्षा
सः ॥ ईदृक्षासऽएतादृक्षासऽऊषुणःसदृक्षासःप्रतिसदृक्षासऽएतन॥
मितासश्चसम्मितासोनोऽअद्यसभरसोमरुतोयज्ञेऽअस्मिन् ॥८४॥
स्वतवाँश्च । प्रघासीचसान्तपनश्चगृहमेधीच ॥ क्रीडीचशाकी
चोज्जेषी ॥ ८५ ॥ इन्द्रन्दैवीः ॥ इन्द्रन्दैवीर्विशोमरुतोनुवर्त्मानो

भवन्त्वथेन्द्रन्दैवीर्विशो मरुतोनुवर्त्मानो भवन् ॥ एवमिममं यजमा
नन्दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु ॥ ८६ ॥ [७]
इममस्तनम् ॥ इममस्तानूर्जस्वन्तन्धयापां प्रपीनमग्ने सरिर
स्यमध्ये ॥ उत्सञ्जुषस्व मधुमन्तमर्वन्त्समुद्रियं सदनमा विशस्व
॥ ८७ ॥ घृतम्मिमिक्षे ॥ घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतम्वस्य धाम ॥
अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम् ॥ ८८ ॥ समु
द्रादूर्म्मिः ॥ समुद्रादूर्म्मिर्म्मधुमाँ २ उदारदुपांशुना सममृतत्त्व
मानट् ॥ घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः ॥

॥ ८९ ॥ व्वयन्नाम ॥ व्वयन्नामप्प्रब्ब्रवामाघृतस्यास्म्मिन्न्यज्ञेधारया
मानमोभिः ॥ उपब्ब्रह्माशृणवच्छस्यमानञ्चतुःश्शृङ्गोवमीद्गौरऽएतत्
॥ ९० ॥ चत्त्वारिशृङ्गा ॥ चत्त्वारिशृङ्गात्त्रयोऽअस्यपादाद्द्वेशीर्षेसप्त
हस्त्तासोऽअस्य ॥ त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्त्याँ॥ऽआ
विवेश ॥ ९१ ॥ त्रिधाहितम् ॥ त्रिधाहितम्पणिभिर्गुह्यमानङ्ग
विदेवासोघृतमन्न्वविन्दन् ॥ इन्द्रऽएकꣳसूर्य्यऽएकञ्जजानव्वेनादेकं
ꣳस्वधयानिष्टतक्षुः ॥ ९२ ॥ एताऽअर्षन्ति ॥ एताऽअर्षन्तिहृद्यात्त्स
मुद्राच्छतब्ब्रजारिपुणानावचक्षे ॥ घृतस्यधाराऽअभिचाकशीमिहि

रुण्ण्ययोंवेतुसोमध्यंऽआसाम् ॥ ९३ ॥ सुम्म्यक्स्त्रवन्ति । सुरितो
नधेनाऽअन्तर्हृदामनंसापूयमानाः ॥ एतेऽअंर्षन्त्यूर्म्मयोघृतस्यंमृ
गाऽइंवक्षिपुणोरीषंमाणाः ॥ ९४ ॥ सिन्धोरिवप्प्राध्वने ॥ सिन्धो
रिवप्प्राध्वनेशूंघुनासोवातंप्प्रमियःपतयन्तियुह्वाः ॥ घृतस्युधाराः
अरुषोनवाजीकाष्ठाभिन्दन्नूर्म्मिभिःपिन्वंमानः ॥ ९५ ॥ अभिप्र
वन्त ॥ अभिप्रंवन्तुसमंनेवयोषाःकल्ल्याण्ण्यःस्म्मयमानासोऽअ
ग्निम् ॥ घृतस्युधाराःसमिधोनसन्तुताजुंषाणोहंर्थ्यतिजातवेदाः ॥
॥ ९६ ॥ कुन्न्याऽइववहतुम् ॥ कुन्न्याऽइववहतुमेतवाऽउऽअञ्ज्यञ्जाना

ऽअभिचाकशीमि ॥ यत्रसोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवन्ते ॥९७॥ अभ्यर्षत । सुष्टुतिङ्गव्यमाजिमस्मासुभद्राद्रविणानिध
त्त॥इमंय्यज्ञन्नयतदेवतानोघृतस्यधारामधुमत्पवन्ते ९८॥धामन्ते॥
धामन्तेव्विश्वम्भुवनमधिश्रितमन्तःसमुद्रेहृद्यन्तरायुषि ॥ अपाम
नीकेसमिथेयऽआभृतस्तमश्यामुमधुमन्तन्तऽऊर्म्मिम् ॥९९॥[१३]
इति शुक्लयजुःसंहितायांसप्तदशोऽध्यायः ॥१७॥ श्रीगणेशायनमः॥
॥ वेदपुरुषायनमः ॥वाजःसत्यमृक्चचतुष्काअश्माग्निस्त्रिकावंशुः
पञ्चैकाचतस्रोवाजायद्ववाजस्यत्र्यष्टावृताषाट्त्रयोदशाग्निंयुनज्मी

सप्तचदशकृताद्वात्रिंशत्त्र्यायदशकौत्रयोदशसप्तसप्ततिः ॥ हारः ॐवाजं श्च । मेप्रसवश्चमेप्रयतिश्चमेप्रसितिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्चमेस्वरश्च मेश्लोकश्चमेश्रवश्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेस्वश्चमेयज्ञेनकल्प न्ताम् ॥ १ ॥ प्राणश्च । मेपानश्चमेव्यानश्चमेसुश्चमेचित्तश्चमऽआ धीतश्चमेवाक्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमेश्रोत्रञ्चमेदक्षश्चमेबलञ्चमेयज्ञेनक ल्पन्ताम् ॥ २ ॥ ओजश्च । मेसहश्चमऽआत्माचमेतनूश्चमेशर्म्म चमेवर्म्मचमेङ्गानिचमेस्थीनिचमेपरूंषिचमेशरीराणिचमऽआयु श्चमेजराचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ३ ॥ ज्यैष्ठ्यञ्च । मऽआधिपत्त्य

श्चमेमुन्युश्चमेभामंश्चमेमंश्चमेम्भंश्चमेजेमाचंमेमहिमाचंमेव्वरि
माचंमेप्प्रथिमाचंमेव्वर्षिमाचंमेद्राघिमाचंमेवृद्धञ्चमेवृद्धिश्चमेयुज्ञेनं
कल्पन्ताम् ॥४॥ [४] सुत्त्यञ्च । मेश्रुद्धाचंमेजगंच्चमेधनंञ्चमेविश्वं
ञ्चमेमहंश्चमेक्रीडाचंमेमोदंश्चमेजातञ्चमेजनिष्यमाणञ्चमेसूक्तञ्च
मेसुकृतञ्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ ५ ॥ ऋतञ्च । मेमृतञ्चमेयुक्ष्मं
ञ्चमेनांमयच्चमेजीवातुश्चमेदीर्ग्घायुत्त्वञ्चमेनमित्रञ्चमेभंयञ्चमेसुख
ञ्चमेशयंनञ्चमेसूषाश्चमेसुदिनञ्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ ६ ॥ युन्ता
चं । मेधुर्ताचंमेक्षेमंश्चमेधृतिश्चमेविश्वञ्चमेमहंश्चमेसंविच्चमेज्ञा

त्रञ्चमेसूश्चमेप्प्रसूश्चमेसीरञ्चमेलयश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ७ ॥
शञ्चमेमयश्चमेप्प्रियञ्चमेनुकामश्चमेकामश्चमेसौमनसश्चमेभग
श्चमेद्द्रविणञ्चमेभद्रञ्चमेश्रेयश्चमेवसीयश्चमेयशश्चमेयज्ञेनकल्प
न्ताम् ॥ ८ ॥ [४] ऊर्क्च । मेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृत
ञ्चमेमधुचमेसग्ग्धिश्चमेसपीतिश्चमेकृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रञ्चमऽ
औद्भिद्यञ्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ९ ॥ रयिश्च । मेरायश्चमेपुष्टञ्च
मेपुष्टिश्चमेविभुचमेप्प्रभुचमेपूर्णञ्चमेपूर्णतरञ्चमेकुयवञ्चमेक्षितञ्च
मेन्नञ्चमेक्षुच्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १० ॥ वित्तञ्च । मेवेद्यञ्चमेभूत

श्चमेभविष्यच्चमेसुगञ्चमेसुपत्थ्यञ्चमऽऋद्धञ्चमेऽऋद्धिश्चमेक्लृप्तञ्च
मेक्लृप्तिश्चमेमतिश्चमेसुमतिश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ११ ॥ व्रीह
यश्च ॥ मेयवाश्चमेमाषाश्चमेतिलाश्चमेमुद्गाश्चमेखल्वाश्चमे
प्प्रियङ्गवश्चमेणवश्चमेश्यामाकाश्चमेनीवाराश्चमेगोधूमाश्चमेमसू
राश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १२ ॥ [४] अश्मांच ॥ मेमृत्तिका
चमेगिरयश्चमेपर्वताश्चमेसिकताश्चमेवनस्पतयश्चमेहिरण्यञ्चमे
यश्चमेश्यामञ्चमेलोहञ्चमेसीसञ्चमेत्रपुचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥
॥ १३ ॥ अग्निश्च । मऽआपश्चमेवीरुधश्चमऽओषधयश्चमेकृष्ट

पुच्याश्चमेकृष्टपुच्याश्चमेग्ग्राम्म्याश्चमेपुशवऽआरुण्याश्चमेवित्तञ्च
मेवित्तिश्चमेभूतञ्चमेभूतिश्चमेयुज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥ १४ ॥ वसुं
च । मेवसतिश्चमेकर्म्मचमेशक्तिश्चमेर्थश्चमऽएमश्चमऽइत्त्याचमे
गतिश्चमेयुज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥ १५ ॥ [३] अग्निश्च ।
मऽइन्द्रश्चमेसोमश्चमऽइन्द्रश्चमेसविताचमऽइन्द्रश्चमेसरस्वतीचम
ऽइन्द्रश्चमेपूषाचमऽइन्द्रश्चमेबृहस्प्पतिश्चमऽइन्द्रश्चमेयुज्ञेनकल्प्प
न्ताम् ॥ १६ ॥ मित्रश्च । मऽइन्द्रश्चमेवरुणश्चमऽइन्द्रश्चमे
धाताचमऽइन्द्रश्चमेत्त्वष्टाचमऽइन्द्रश्चमेमरुतश्चमऽइन्द्रश्चमेविश्वेच

मेदेवाऽइन्द्रश्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १७ ॥ पृथिवीचं । मुऽइन्द्रं
श्चमुन्तरिक्षञ्चमुऽइन्द्रश्चमेद्यौश्चंमुइन्द्रश्चमेसमाश्चमुऽइन्द्रश्चमेनक्ष
त्राणिचमुऽइन्द्रश्चमुदिशंश्चमुऽइन्द्रश्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १८ ॥
[३] अंशुश्च । मेरश्मिश्चमेदाभ्यश्चमेधिपतिश्चमऽउपांशुश्च
मेन्तर्यामश्चंमऽऐन्द्रवायवश्चंमेमैत्रावरुणश्चमऽआश्विनश्चमेप्प्राति
प्प्रस्थानश्चमेशुक्रश्चमेमुन्थीचंमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १९ ॥ आग्र
यणश्च । मेवैश्वदेवश्चंमेध्रुवश्चंमेवैश्वानरश्चंमऽऐन्द्राग्नश्चमेमहावै
श्वदेवश्चमेमरुत्वतीयाश्चमेनिष्केवल्यश्चमेसावित्रश्चमेसारस्वतश्च

मेपात्त्रीवुतश्चंमेहारियोजुनश्चंमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २० ॥ स्त्रुचं
श्च । मेचमुसाश्चंमेवायुव्व्यानिचमेद्द्रोणकलुशश्चंमुेग्ग्रावाणश्चमेधिष
वंणेचमेपूतुभृच्चंमऽआधवुनीयंश्चमुेवेदिंश्चमेबुर्हिश्चंमेऽवभूथश्चंमेस्व
गाकुारश्चंमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २१ ॥ अुग्निश्चं । मेघुर्म्मश्चं
मुेर्क्कश्चंमुेसूर्य्यंश्चमेप्प्राणश्चंमेश्वमुेधश्चंमेपृथिवीचुमेदितिश्चमुेदि
तिश्चमुेद्यौश्चंमेङ्गुलयुःशक्कुरयोदिशश्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २२ ॥
व्व्रुतञ्चं । मऽऋुतवंश्चमुेतपंश्चमेसंव्वत्सुरश्चंमेहोरुात्रेऽऊर्व्वष्ठीवेबृृह

द्रथन्तुरेचंमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २३ ॥ [५] एकांच । मेति
स्रश्चंमेतिस्रश्चंमुपञ्चंचमेपञ्चंचमेसुप्तचंमेसुप्तचंमेनवंचमेनवंचम्
ऽएकांदशचमु ऽ एकांदशचमेत्रयोंदशचमेत्रयोंदशचमेपञ्चंदशचमेप
ञ्चंदशचमेसुप्तदंशचमेसुप्तदंशचमेनवंदशचमेनवंदशचमुऽएकंविंꣳ
कंविंꣳशतिश्चमुऽएकंविंꣳशतिश्चमेत्रयोंविंꣳशतिश्चमेत्रयोंविंꣳशति
श्चमेपञ्चंविंꣳशतिश्चमेपञ्चंविंꣳशतिश्चमेसुप्तविंꣳशतिश्चमेसुप्तविं
ꣳशतिश्चमेनवंविंꣳशतिश्चमेनवविंꣳशतिश्चमुऽएकंत्रिंꣳशच्चमुऽएकं
त्रिंꣳशच्चमेत्रयंस्त्रिंꣳशच्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥२४॥ चतंस्रश्च । मेष्टौ

चंमेष्टौचमेद्वादंशचमेद्वादंशचमेषोडंशचमेषोडंशचमेविꣳशतिश्चमे
विꣳशतिश्चंमेचतुर्विꣳशतिश्चमेचतुर्विꣳशतिश्चमेष्टाविꣳशतिश्चमेष्टा
विꣳशतिश्चमेद्वात्रिꣳशच्चमेद्वात्रिꣳशच्चमेषट्त्रिꣳशच्चमेषट्त्रिꣳशच्चमे
चत्वारिꣳशच्चंचमेचत्वारिꣳशच्चंमेचतुश्चत्वारिꣳशच्चमेचतुश्चत्वा
रिꣳशच्चमेष्टाचत्वारिꣳशच्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥२५॥ त्र्यविश्च । मे
त्र्युवीचमेदित्युवाट्चमेदित्यौहीचंमेपञ्चाविश्चमेपञ्चावीचमेत्रिवत्स
श्चंमेत्रिवत्साचंमेतुर्य्युवाट्चमेतुर्य्यौहीचंमेयज्ञेनंकल्पन्ताम्॥ २६॥पु
ष्ठवाट् ॥ मेपष्ठौहीचमऽउक्षाचंमेवशाचंमऽऋषभश्चंमेवेहच्चंमेनड्वाँश्च

मेधेनुश्चमेयुज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २७ ॥ [४] व्वाजायुस्वाहा।
प्प्रसुवायुस्वाहांपिजायुस्वाहाक्क्रतवेस्वाहाव्वसवेस्वाहाहुर्प्पतयेस्वाहा
ह्नेमुग्ग्धायुस्वाहामुग्ग्धायंव्वैनᳪशिनायुस्वाहाव्विनᳪशिनऽआन्त्या
युनायुस्वाहान्त्यायभौवनायुस्वाहाभुवनस्युपतयेस्वाहाधिपतयेस्वा
हाप्प्रजापतयेस्वाहा ॥ इयन्तेराण्मित्रायंयुन्तासियमनऽऊर्ज्जेत्वावृ
ष्ट्यैत्त्वाप्प्रजानान्त्वाधिपत्त्याय ॥ २८ ॥ आयुर्य्युज्ञेन। कल्पता
म्प्राणोयुज्ञेनंकल्पतान्चक्षुर्य्युज्ञेनंकल्पताᳪश्रोत्रंय्युज्ञेनंकल्पतां
व्वाग्ग्युज्ञेनंकल्पताम्मनोयुज्ञेनंकल्पतामात्त्मायुज्ञेनंकल्पताम्ब्र

ह्मायुज्ञेनंकल्प्पताञ्ज्योतिर्य्युज्ञेनंकल्प्पताᳫंस्व॑र्य्युज्ञेनंकल्प्पताम्पृ
ष्ठंय्युज्ञेनंकल्प्पतांय्युज्ञोयुज्ञेनंकल्प्पताम् ॥ स्तोमंश्चुयजुश्चुऽऋक्चु
सामंचबृहच्चंरथन्तुरञ्च ॥ स्वंर्देवाऽअगन्मुामृताऽअभूमप्पुजापंतेः
प्प्रुजाऽअंभूमुवेट्स्वाहा ॥ २९ ॥ [२] व्वाजंस्युनु । प्प्रंसुवेमुातरं
म्मुहीमादिंतिन्नामुव्वचंसाकरामहे ॥ यस्यांमिुदंव्विश्श्वुम्भुवंनमाविुवे
शुतस्यांन्नोदेवᳫंसंविुताधर्म्मंसाविषत् ॥ ३० ॥ व्विश्वेंऽअुद्य । मुरुतो
विश्श्वंऽऊुतीव्विश्श्वेंभवन्त्वुग्न्यःसर्मिद्धाः ॥ व्विश्श्वेंनोदुेवाऽअवुसागंम
न्तुविश्श्वंमस्तुद्रविंणव्वाजोंऽअुस्म्मे ॥ ३१ ॥ व्वाजोंनः । सुप्तप्प्रुदि

शुश्च्वतंस्त्रोवापरावर्तं ॥ व्वाजोंनोविश्वैर्द्देवैर्द्धनसातविहावंतु ॥ ३२॥
व्वाजोंनः ॥ व्वाजोंनोऽअद्यप्प्रसुंवातिदानंव्वाजोदेवाँ२ ऽऋतुभिः
कल्पयाति ॥ व्वाजोहिमासर्वंवीरञ्जजानविश्श्वाऽआशाव्वाजपति
र्ज्जयेयम् ॥ ३३ ॥ व्वाजःपुरस्तात् ॥ व्वाजःपुरस्तादुतमद्ध्यतो
नोव्वाजोदेवाँहविषांवर्द्धयाति ॥ व्वाजोहिमासर्वंवीरञ्चकारसर्व्वाऽ
आशाव्वाजपतिर्भवेयम् ॥ ३४ ॥ सम्मा । सृजामिपयंसापृथिव्याः
सम्मांसृजाम्म्यद्भिरोषधीभिः ॥ सोहंव्वाजंसनेयमग्ने ॥ ३५ ॥ प
यंःपृथिव्याम् ॥ पयंःपृथिव्याम्पयऽओषधीषुपयोंदिव्यन्तरिक्षेपयों

धाऽ ॥ पयंस्वतीऽप्प्रदिशंःसन्तुमह्यम् ॥ ३६ ॥ देवस्यंत्त्वा । स
वितुंप्प्रंसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्यांम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ सरस्वत्त्यैवा
चोयन्तुर्य्यन्त्रेणाग्नेःसाम्म्राज्ज्येनाभिषिञ्चामि ॥ ३७ ॥ [८ ॥ ऋ
तुषाड्ऋतधांमा ॥ ऋतापाड्तधांमाग्निर्ग्गन्धर्वस्तस्यौषंधयोप्प्सर
सोमुदोनाम ॥ सनंऽइदम्ब्रह्मंक्षत्रम्पांतुतस्मैस्वाहावाट्ताब्भ्यःस्वा
हा ॥ ३८ ॥ सर्ठहितोविश्श्वसांमा । सूर्य्योग्गन्धर्वस्तस्यमरींच
योप्प्सरसंऽआयुवोनामं ॥ सनंऽइदम्ब्रह्मंक्षत्रम्पांतुतस्मैस्वाहावा
ट्ताब्भ्यःस्वाहा ॥ ३९ ॥ सुषुम्मणःसूर्य्यरंश्श्मिःऽ ॥ सुषुम्मणःसू

ठ्यँरश्म्मिश्चुन्द्रमागन्धुर्व्वस्त्तस्यनक्षत्त्राण्यप्प्सुरसौभेकुरंयोनाम ॥
सनऽइदम्ब्रह्मंक्षुत्त्रम्पांतुतस्म्मैस्वाहाावाह्वाभ्युंऽस्वाहा ॥ ४० ॥
इषिुरोविश्श्वव्यंचाः ॥ इषिुरोविश्श्वव्यंचाावातोगन्धुर्व्वस्त्तस्यापोऽ
अप्प्सुरसुऽऊर्ज्जोनाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मंक्षुत्त्रम्पांतुतस्म्मैस्वाहाावा
ह्वाभ्युंऽस्वाहा ॥ ४१ ॥ भुज्ज्युःसुंपुर्णः ॥ भुज्ज्युःसुंपुर्णोयुज्ञोग
न्धुर्व्वस्त्तस्युदक्षिणाऽअप्प्सुरसंस्तावानाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मंक्षुत्त्र
म्पांतुतस्म्मैस्वाहाावाह्वाभ्युंऽस्वाहा ॥ ४२ ॥ प्रजापंतिर्व्विश्श्वकर्म्मा
मनोगन्धुर्व्वस्त्तस्यंऽऋक्क्सामान्न्यंप्प्सुरसुऽएष्ट्टंयोनाम ॥ सनऽइदम्ब्र

ह्मंक्षत्त्रम्पांतुतस्म्मैस्वाहावाट्ताब्भ्युऽस्वाहां ॥ ४३ ॥ सनं÷ ॥ सनोभु
वनस्यपतेप्प्रजापतेयस्यंतऽउपारिंगृहायस्यंवेह ॥ अस्म्मैब्रह्मंणेस्मै
क्षत्त्रायमहिशर्म्मयच्छस्वाहां ॥ ४४ ॥ समुद्द्रोसिनभंस्वानार्द्रदानुंश्शु
म्भूर्म्मयोभूरभिमांव्वाहिस्वाहांमारुतोसिमरुतांग्गणः ॥ शम्भूर्म्म
योभूरभिमांव्वाहिस्वाहांवस्यूरंसिदुवंस्वाञ्छम्भूर्म्मयोभूरभिमांव्वाहि
स्वाहां ॥ ४५ ॥ यास्त । ऽअग्ग्नेसूर्य्येरुचोदिवंमातन्वन्तिरश्मि
भिं÷ ॥ ताभिर्न्नोऽअद्यसर्व्वाभीरुचेजनायनस्कृधि ॥ ४६ ॥ यावं÷ ॥
यावोदेवाऽसूर्य्येरुचोगोष्व्वश्श्वेषुयारुचं÷ ॥ इन्द्राग्ग्नीताभिंऽसर्व्वा

भीरुचंन्नोधत्तबृहस्प्पते ॥ ४७ ॥ रुचंन्नः ॥ रुचंन्नोधेहिब्राह्मणे
षुरुचुᳯराजसुनस्कृधि ॥ रुचंविश्वेषुशूद्रेषुमयिंधेहिरुचारुचंम् ॥
॥ ४८ ॥ तत्त्वां । यामिब्रह्मणावन्दंमानुस्त्तदाशांस्तेयजंमानोह
विर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहबोद्ध्युरुंशᳯसुमानुऽआयुःप्रमोषीः
॥ ४९ ॥ स्वुर्ण । घर्म्मःस्वाहास्वुर्णार्क्कःस्वाहास्वुर्णशुक्रःस्वाहास्वु
र्णज्ज्योतिःस्वाहास्वुर्णसूर्य्यःस्वाहा ॥ ५० ॥ [१३] अग्निंᳫयु
नज्ज्म ॥ अग्निंᳫयुनज्ज्मिशवंसाघृतेनंदिव्यᳯसुंपर्णंवयंसाबृह
न्तंम् ॥ तेनंवुयंगमेमब्रध्नस्यंविष्टपᳯस्वोरुहांणाऽअधिनाकंमत्तुम

म् ॥ ५१ ॥ शतम् ॥ १००० ॥ इमौते । पक्षावजरौपतत्रिणौ
याभ्याᳪरक्षाᳪस्यपहᳪस्यग्ने ॥ ताभ्याम्पतेमसुकृतामुलो
कंयत्रऽऋषयोजग्मुःप्रथमजाःपुराणाः ॥ ५२ ॥ इन्दुर्दक्षः ।
श्येनऽऋतावाहिरण्यपक्षःशकुनोभुरण्युः ॥ महान्त्सधस्थेध्रुवऽ
आनिषत्तोनमस्तेऽअस्तुमामाहिᳪसीः ॥ ५३ ॥ दिवोमूर्द्धा
सिपृथिव्यानाभिरूर्गपामोषधीनाम् ॥ विश्वायुःशर्म्मसप्रथान
मस्पथे ॥ ५४ ॥ विश्वस्यमूर्द्धन् ॥ विश्वस्यमूर्द्धन्नधितिष्ठसि
श्रितःसमुद्रेतेहृदयमप्स्वायुरपोदत्तोदधिम्भिन्त ॥ दिवस्पर्ज्जन्या

दुन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततोनोवृष्ट्यांव ॥ ५५ ॥ इष्टोयुज्ञः ॥ इष्टोयु
ज्ञोभृगुभीराशीर्द्दावसुभिः ॥ तस्यनऽइष्टस्यंप्प्रीतस्युद्रविणेहागमेः ॥
॥ ५६ ॥ इष्टोऽअग्निः ॥ इष्टोऽअग्निराहुतःपिपर्त्तुनऽइष्टꣳहविः ॥
स्वगेदन्देवेब्भ्योनमः ॥ ५७ ॥ [७] यदाकूतात् ॥ यदाकूतात्सुम
सुस्रोद्धृदोवामनसोवासम्भृतञ्चक्षुषोवा ॥ तदनुप्प्रेतसुकृतामुलोकं
व्यत्रऽऋषयोजग्मुःप्प्रथमजाःपुराणाः ॥ ५८ ॥ एतꣳसधस्थप
रितेददामियमावहाच्छेवधिञ्जातवेदाः ॥ अन्वागन्तायज्ञपतिवोऽ
अत्रुतꣳस्मंजानीतपरमेव्योमन ॥ ५९॥ एतञ्जानाथ । परमेव्योम

म् ॥ ५१ ॥ शतम् ॥ १००० ॥ इमौतें । पुक्षावुजरौपतुत्रिणौ
याभ्याुंरक्षांश्स्यपुहश्स्यंग्ने ॥ ताभ्याम्पतेमसुकृतांमुलो
कंयत्रऽऋषयोजुग्मुःप्रंथमुजाःपुराणाः ॥ ५२ ॥ इन्दुर्द्दक्षः ।
श्येनऽऋतावाहिरंण्यपक्षंःशकुनोभुरण्युः ॥ मुहान्त्सुधस्थेध्रुवऽ
आनिषंत्तोऽनमंस्तेऽअस्तुमामांहिंसीः ॥ ५३ ॥ दिवोमूर्द्धा
सिंपृथिव्यानाभिरूर्ग्गपामोषंधीनाम् ॥ विश्वायुःशर्म्मंसुप्रथुान
मंस्पथे ॥ ५४ ॥ विश्वंस्यमूर्द्धन् ॥ विश्वंस्यमूर्द्धन्नधिंतिष्ठसि
श्रितःसंमुद्रेतेहृदंयमुप्स्वायुरपोदंत्तोदधिम्भिन्त ॥ दिवस्पुर्ज्जन्न्या

दुन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततोंनोवृष्ट्यांव ॥ ५५ ॥ इष्टोयज्ञः ॥ इष्टोयु
ज्ञोभृगुंभीराशीर्दावसुभिः ॥ तस्यनऽइष्टस्यंप्प्रीतस्यद्रविंणेहागमेः ॥
॥ ५६ ॥ इष्टोऽअग्निः ॥ इष्टोऽअग्निराहुतंऽपिपर्त्तुनऽइष्टꣳहविः ॥
स्वगेदन्देवेभ्योनमः ॥ ५७ ॥ [७] यदाकूतात् ॥ यदाकूतात्सुम
सुंस्रोद्धृदोवामनंसोवासम्भृतञ्चक्षुंषोवा ॥ तदंनुप्प्रेतसुकृतांमुलोकं
यत्रुऋषयोजुग्मुःप्प्रंथमुजाःपुराणाः ॥ ५८ ॥ एतꣳसंधस्त्थुप
रिंतेददामिर्यमावहाच्छेवुधिञ्जातवेदाः ॥ अन्वागुन्तायज्ञपंतिर्वोऽ
अत्रुतꣳस्मंजानीतपरुमेव्योमन् ॥ ५९॥ एतञ्जानाथ । परुमेव्योमु

न्देवाꣳसधस्त्थाविदरूपमस्य ॥ यदागच्छात्पथिभिर्द्देवयानैरिष्टा
पूर्त्तेकृणवाथाविरस्म्मै ॥ ६० ॥ उद्बुद्ध्यस्व ॥ उद्बुद्ध्यस्वाग्ग्नेप्प्रति
जागृहित्त्वमिष्टापूर्त्तेसꣳसृजेथामयञ्च ॥ अस्म्मिन्त्सधस्त्थेऽअद्ध्यु
त्तरस्म्मिन्विश्श्वेदेवायजमानश्चसीदत ॥ ६१ ॥ येनवहसि । सह
स्रंयेनाग्ग्नेसर्व्ववेदसम् ॥ तेनेमंय्यज्ञन्नोनयस्वर्द्देवेषुगन्तवे ॥ ६२ ॥
प्रस्तरेणपरिधिना । स्रुचावेद्याचबर्हिषा ॥ ऋचेमंय्यज्ञन्नोनयस्वर्द्दे
वेषुगन्तवे ॥ ६३ ॥ यद्दत्तम् ॥ यद्दत्तंयत्त्परादानंय्यत्त्पूर्त्तंय्याश्श्चद
क्षिणाः ॥ तदग्ग्निर्वैश्श्वकर्म्मणःस्वर्द्देवेषुनोदधत् ॥६४॥ यत्रधाराः ॥

यत्रुधाराऽअनपेतामधोर्घृतस्यंचुयाः ॥ तदुग्निर्वैश्वकर्म्मणःस्वर्देवेषुनोदधत् ॥ ६५ ॥ अग्निरस्मि ॥ अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाघृतम्मेचक्षुरमृतम्मऽआसन् ॥ अर्कस्त्रिधातूरजंसोविमानोजस्रोघर्म्मोहविरस्मिनाम ॥ ६६ ॥ ऋचोनाम ॥ ऋचोनामास्मियजूंषिनामास्मिसामानिनामास्मि ॥ येऽअग्नयःपाञ्चजन्याऽअस्याम्पृथिव्यामधि ॥ तेषामसित्त्वमुत्तमःप्रनोजीवातवेसुव ॥ ६७ ॥
[१०] वार्त्रहत्यायशवसे । पृतनाषाह्यायच ॥ इन्द्रत्त्वावर्त्तयामसि ॥ ६८ ॥ सुहदानुम्पुरुहूतक्षियन्तमहस्तमिन्द्रसम्पिणक्कुणा

रुम् ॥ अभिवृत्रंवर्द्धमानुम्पियारुमुपादामिन्द्रतवसाजघन्थ ॥ ६९ ॥
विनंः ॥ विनंऽइन्द्रमृधोजहिनीचायंच्छपृतन्यतः ॥ योऽअस्मा २॥
ऽअभिदासत्त्यधरङ्गमयातमंः ॥ ७० ॥ मृगोन । भीमःकुचरोगि
रिष्ठाःपरावतऽआजगन्थापरस्याः ॥ सृकऽसुऽशायपविमिन्द्रति
ग्मंविशत्रून्ताड्हिविमृधोनुदस्व ॥ ७१ ॥ वैश्वानरोनंः ॥ वै
श्वानरोनऽऊतयऽआप्रयातुपरावतः ॥ अग्निर्न्नःसुष्टुतीरुप ॥
॥ ७२ ॥ पृष्टोदिवि । पृष्टोऽअग्निःपृथिव्याम्पृष्टोविश्वाऽओषधी
राविवेश ॥ वैश्वानरःसहसापृष्टोऽअग्निःसनोदिवासरिषस्पातुन

क्र्मम् ॥ ७३ ॥ अश्यामुतम् ॥ अश्यामुतङ्कामंमग्नेतवोतीऽअश्या
मंरुयिᳫरंयिवᳫंसुवीरंम् ॥ अश्यामुवाजमुभिवाजयन्तोऽश्यामंद्युम्न
मंजरुाजरंन्ते ॥ ७४ ॥ व्रुयन्त । ऽअुघरंरिमाहिकामंमुत्तानहंस्त्तानमं
सोपुसद्य ॥ यजिष्ठनुमनंसायाक्षिदुेवानस्त्रेधत्तामन्मंनाविप्प्रोऽअग्ग्रे ॥
॥७५॥ धामुच्छदुग्निः ॥ धामुच्छदुग्निरिन्द्रोंब्रह्मादुेवोबृहुस्प्पतिं÷
सचेतसोविश्श्वेदुेवायुज्ञम्प्रावन्तुनःशुभे ॥ ७६ ॥ त्वंय्यंविष्ठ । दाशु
षोनॄᳫंपाहिशृणुधीगिरं÷ ॥ रक्षांतोकमुतत्त्मनां ॥ ७७ ॥ [१० ॥]
इतिशुक्लयजुस्संहितायामष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषा

यनमः ॥ स्वाद्वींत्त्वैकादशदेवायज्ञांविंᳬशतिःसुरावंतᳬसप्तदशोदीर
तांत्रयोदशाच्याजानुर्दशसोमोराजाष्टौसीसेनतंत्रᳬषोडशसप्तपञ्चन
वतिः ॥ हरिःॐओम् ॥ स्वाद्वीन्त्वा । स्वादुनांतीव्रान्तीव्रेणामृतांमृ
तेन ॥ मधुमतीम्मधुमतासृजामिसᳬसोमेन ॥ सोमोस्यश्विभ्याम्
पच्यस्वसरस्वत्यैपच्यस्वेन्द्रायसुत्राम्णेपच्यस्व ॥१॥ परीतः ॥
परीतोषिञ्चतासुतᳬसोमोयऽउत्तमᳬहविः ॥ दधन्वायोनर्य्योऽअ
प्स्वन्तरासुषावसोमद्रिभिः ॥ २ ॥ वायोःपूतः । पवित्रेणप्रत्य
ङ्सोमोऽअतिद्रुतः ॥ इन्द्रस्ययुज्यःसखा ॥ वायोःपूतःपवित्रेण

प्राङ्क्सोमोऽअतिद्रुतः ॥ इन्द्रंस्यय्युज्ज्युंऽसखां ॥ ३ ॥ पुनातिते ।
परिस्रुतर्ठ०सोमर्ठ०सूर्य्यस्यदुहिता ॥ व्वारेणशश्वंतातनां ॥ ४ ॥ ब्रह्मं
क्षत्रम् ॥ ब्रह्मंक्षत्रम्पवतेतेजंऽइन्द्रियर्ठ०सुरंयासोमंःसुतऽआसुंतोमं
दाय ॥ शुक्रेणदेवदेवताःपिपृग्धिरसेनान्नंय्यजमानायधेहि ॥ ५ ॥
कुविदङ्ग । यवंमन्तोयवंश्चिद्यथादान्त्यनुपूर्वंव्वियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणु
हिभोजनानियेबर्हिषोनमंऽउक्तिंयजन्ति ॥ उपयामगृहीतोस्य
श्विभ्यांन्त्वासरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्त्वा सुत्रास्म्णऽएषतेयोनिस्तेजंसे
त्वावीर्य्यायत्त्वाबलायत्त्वा ॥ ६ ॥ नानाहि । वान्देवहितर्ठ०सदं

स्कृतम्मासꣳसृंक्षाथाम्परमेव्योमन् ॥ सुरात्त्वमसिशुष्मिणीसोम
ऽएषमामाहिꣳसीःस्वांयोनिमाविशन्ती ॥ ७ ॥ उपयामगृहीतो
सि ॥ उपयामगृहीतोस्याश्विनन्तेजःसारस्वतंवीर्य्यमैन्द्रम्बलम् ॥
एषतेयोनिर्म्मोदायत्त्वानन्दायत्त्वामहसेत्त्वा ॥ ८ ॥ तेजोसि ॥
तेजोसितेजोमयिधेहिवीर्य्यमसिवीर्य्यम्मयिधेहिबलमसिबलम्मयि
धेह्योजोस्योजोमयिधेहिमन्युरसिमन्युम्मयिधेहिसहोसिसहोमयि
धेहि ॥ ९ ॥ याव्याघ्रम् ॥ याव्याघ्रंविषूचिकोभौवृकञ्चरक्ष
ति ॥ श्येनम्पतत्रिणꣳसिꣳहꣳसेमम्पात्त्वꣳहसः ॥ १० ॥ यदापिपे

प । मातरंम्पुत्रःप्रमुदितोधयंन् ॥ एतत्तदंग्नेऽअनृणोभंवाम्म्यहं
तौपितरौमया ॥ सम्पृचंस्त्थसम्माभद्रेणंपृङ्क्तविपृचंस्त्थविमापाप्म
नांपृङ्क् ॥ ११ ॥ [११] देवायज्ञम् ॥ देवायज्ञमंतन्वतभेषजम्भि
षजाश्विनां ॥ वाचासरंस्वतीभिषगिन्द्रांयेन्द्रियाणिदधंतः ॥ १२ ॥
दीक्षायैरूपम् ॥ दीक्षायैरूपछंशष्पाणिप्प्रायणीयंस्यतोक्मानि ॥
क्रयस्यंरूपछंसोमस्यलाजाःसौमाछंशवोमधु ॥ १३ ॥ आतिथ्य
रूपम्मासरम् ॥ आतिथ्यरूपम्मासंरम्महावीरस्यंनग्नहुः ॥ रू
पमुपसदामेतत्तिस्रोरात्रीःसुरासुता ॥ १४ ॥ सोमंस्यरूपम् ॥ सो

मंस्यरूपङ्क्रीतस्यंपारिस्रुत्पारिषिच्च्यते ॥ अश्विभ्यान्दुग्धम्भैषुज
मिन्द्रायेन्द्रꣳसरस्वत्त्या ॥१५॥ आसुन्दीरूपम् ॥ आसुन्दीरूपꣳरा
जासुन्द्यैवेद्यैकुम्भीसुराधानी ॥ अन्तरऽउत्तरवेद्यारूपङ्कारोतरोभिष
क् ॥ १६ ॥ वेद्यावेदिः ॥ वेद्यावेदिःसमाप्प्यतेबुर्हिषाबुर्हिरिन्द्रिय
म् ॥ यूपेनयूपऽआप्प्यतेप्प्रणीतोऽअग्निरग्निना ॥ १७ ॥ हविर्द्धा
नंव्यत् ॥ हविर्द्धानंव्यदश्विनाग्नीध्रंव्यत्सरस्वती ॥ इन्द्रायै
न्द्रꣳसदस्कृतम्पत्क्रीशालङ्गार्हपत्त्यः ॥ १८ ॥ प्रैषेभिःप्रैषान् ॥ प्रै
षेभिःप्रैषानाप्प्नोत्त्याप्रीभिराप्रीर्य्यज्ञस्य ॥ प्रयाजेभिरनुयाजा

त्वंषट्कारैभिराहुतीः ॥ १९ ॥ पशुभिः पशून् ॥ पशुभिः पशूनाप्नो
तिपुरोडाशैर्हवींᳬंष्या ॥ छन्दोभिः सामिधेनीर्याज्याभिर्वषट्का
रान् ॥ २० ॥ धाना करम्भः सक्तवः परीवापः पयोदधि ॥ सोमस्य
रूपᳬंहविषऽआमिक्षावाजिनम्मधु ॥ २१ ॥ धानानाᳬंरूपम् ॥ धा
नानाᳬंरूपङ्कुवलम्परीवापस्यगोधूमाः ॥ सक्तूनाᳬंरूपम्बदरमुपवा
काः करम्भस्य ॥ २२ ॥ पयसोरूपम् ॥ पयसोरूपंयद्यवादध्नो
रूपङ्कर्कन्धूनि ॥ सोमस्यरूपंवाजिनᳬंसौम्यस्यरूपमामिक्षा ॥
॥ २३ ॥ आश्रावय ॥ आश्रावयेतिस्तोत्रियाः प्रत्याश्रावोऽअ

नुरूपं ॥ यजेतिधाय्यारूपम्प्रगाथायेयजामहाः ॥ २४ ॥ अर्द्धऽ
ऋचैरुक्थानाम् ॥ अर्द्धऽऋचैरुक्थानांरूपम्पदैराप्नोतिनिविदः ॥
प्रणवैःशस्त्राणांरूपम्पयसासोमऽआप्यते ॥ २५ ॥ अश्विभ्यां
म्प्रातःसवनम् ॥ अश्विभ्याम्प्रातःसवनमिन्द्रेणैन्द्रम्माध्यन्दि
नम् ॥ वैश्वदेवःसरस्वत्यातृतीयमाप्तःसवनम् ॥ २६ ॥ वा
यव्यैर्वायव्यानि ॥ वायव्यैर्वायव्यान्याप्नोतिसतेनद्रोणकलशम् ॥
कुम्भीभ्यामम्भृणौसुतेस्थालीभिस्थालीराप्नोति ॥ २७ ॥ यजु
र्भिराप्यन्ते ॥ यजुर्भिराप्यन्तेग्रहाग्रहैस्तोमाश्चविष्टुतीः ॥ छ

न्दोभिरुक्थाशुस्त्राणिसाम्नावभृथऽआप्यते ॥ २८ ॥ इडाभिर्भु
क्षान् ॥ इडाभिर्भुक्षानाप्नोतिसूक्तवाकेनाशिषः ॥ शंय्युनापत्नी
संय्याजान्त्समिष्टयजुषासुछंस्थाम् ॥ २९ ॥ व्रतेनदीक्षाम् ॥ व्रते
नदीक्षामाप्नोतिदीक्षयाप्नोतिदक्षिणाम् ॥ दक्षिणाश्श्रुद्धामाप्नोति
श्श्रुद्धयासुत्यमाप्यते ॥ ३० ॥ एतावद्रूपम् ॥ एतावद्रूपंयुज्ञस्ययद्दे
वैर्ब्रह्मणाकृतम् ॥ तदेतत्सर्वमाप्नोतियुज्ञेसौत्रामुणीसुते ॥ ३१ ॥
[२०] सुरावन्तम्बर्हिषदम् ॥ सुरावन्तम्बर्हिषदछंसुवीरंयुज्ञछंहि
न्वन्तिमहिषानमोभिः ॥ दधानाःसोमन्दिविदेवतासुमदेमेन्द्रंय्यज

मानाऽस्वक्काः ॥ ३२ ॥ यस्ते ॥ यस्तेरसुऽसम्भृतुऽओषधीषुसोमस्य
शुष्मुऽसुरयासुतस्य ॥ तेनजिन्वुयजमानुम्मदेनुसरस्वतीमुश्वि
नाविन्द्रमुग्निम् ॥ ३३ ॥ यमुश्विनानमुचेरासुरादधिसरस्वुत्यसु
नोदिन्द्रियाय ॥ इमन्तँशुक्रम्मधुमन्तुमिन्दुँसोमँराजानमिह
भक्षयामि ॥ ३४ ॥ यदत्र ॥ यदत्ररिप्तँरुसिनःसुतस्युयदिन्द्रोऽ
अपिबुच्छचीभिः ॥ अहन्तदस्यमनसाशिवेनुसोमँराजानमिह
भक्षयामि ॥ ३५ ॥ पितृभ्यःस्वधायिभ्यः । स्वधानमःपिता
महेभ्यःस्वधायिभ्यः स्वधानमुःप्रपितामहेभ्यःस्वधायिभ्यः

स्वधानमः ॥ अक्षन्पितरोमीमदन्तपितरोतीतृपन्तपितरः शुन्धध्वम् ॥ ३६ ॥ पुनन्तुमा । पितरःसोम्म्यासःपुनन्तुमापिता महाः पुनन्तुप्रपितामहाः ॥ पवित्रेणशतायुषा ॥ पुनन्तुमापितामहाःपुनन्तुप्रपितामहाः ॥ पवित्रेणशतायुषाविश्वमायुर्व्यश्नवै ॥ ॥ ३७ ॥ अग्नऽआयूंषि । पवसऽआसुवोर्ज्जमिषञ्चनः ॥ आरे बाधस्वदुच्छुनाम् ॥ ३८ ॥ पुनन्तुमा । देवजनाःपुनन्तुमनसाधियः ॥ पुनन्तुविश्वाभूतानिजातवेदःपुनीहिमा ॥ ३९ ॥ पवित्रेण पनीहिमा । शुक्रेणदेवदीद्यत ॥ अग्नेक्रत्वाक्रतूँ रनु ॥ ४० ॥

यत्तेँ । पुवित्रंमुर्च्चिष्ष्यग्नेवितंतमन्तुरा ॥ ब्रह्मतेनंपुनातुमा ॥४१॥
पवंमानुःसः ॥ पवंमानुःसोऽअुद्यनंःपुवित्रेंणुविचंर्षणिः ॥ यःपोतु
सपुंनातुमा ॥ ४२ ॥ उुभाब्भ्यांन्देव । सवितःपुवित्रेंणसुवेनंचुमा
म्पुंनीहिविुश्श्वतंः ॥ ४३ ॥ वैुश्श्वुदेवीपुंनुती । देुव्यागाद्यस्यां
मिुमावुह्व्यस्तुन्वोवीतपृष्ठाः तयामदंन्तःसधुमादेंषुवुयंᳬस्यांम
पतंयोरयुीणाम् ॥ ४४ ॥ येसंमानाःसमंनसःपितरोंयमुराज्ज्यें ॥ ते
षाँल्लोकःस्वुधानमोंयुज्ञोदुवेषुंकल्पताम् ॥ ४५ ॥ येसंमानाः ॥ येसं
मानाःसमंनसोजीवाजीवेषुंमामुकाः ॥ तेषाᳬश्श्रीर्म्मयिंकल्प्पता

मुस्मिँल्लोकेशृतꣳसमाꣳ ॥ ४६ ॥ द्वेसृती । ऽअंशृणवम्पितृणामुह न्देवानांमुतमर्त्त्यानाम् ॥ ताभ्यामिदंम्विश्वमेजत्त्समेतियदंन्तु रापितरम्मातरंञ्च ॥ ४७ ॥ इदꣳहविः । प्रजनंनम्मेऽअस्तुदशंवीरु ꣳसर्वगणꣳस्वस्त्तये ॥ आत्त्मसनिप्प्रजासनिपशुसनिलोकसन्न्यं भयसनि ॥ अग्निःप्प्रजाम्बहुलाम्मेकरोत्त्वन्नम्पयोरेतोऽअस्म्मासु धत्त ॥ ४८ ॥ [१७] उदीरताम् ॥ उदीरतामवंरऽउत्त्परासऽउन्म ध्यमाःपितरःसोम्म्यासः ॥ असुंय्यऽईयुरवृकाऽऋतज्ञास्तेनोवन्तु पितरोहवेषु ॥ ४९ ॥ आङ्गिरसोनः । पितरोनवंग्वाऽअर्थर्वाणो

भृगवः सोम्यासः ॥ तेषां वयꣳ सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे
स्याम ॥ ५० ॥ येनः ॥ ये नः पूर्वे पितरः सोम्यासोऽनूहिरे सो
मपीथं वसिष्ठाः ॥ तेभिर्यमः सꣳरराणो हवीꣳष्युशन्नुशद्भिः प्र
तिकाममत्तु ॥ ५१ ॥ त्वꣳसोम ॥ त्वꣳसोम प्रचिकितो मनीषा
त्वꣳरजिष्ठमनुनेषि पन्थाम् ॥ तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्न
मभजन्त धीराः ॥ ५२ ॥ त्वयाहि ॥ त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे
कर्म्माणि चक्रुः पवमान धीराः ॥ वन्वन्नवातः परिधीꣳ१ रपोर्णु वीरे
भिरश्वैर्म्मघवा भवानः ॥ ५३ ॥ त्वꣳसोम । पितृभिः संविदानो

नुद्यावांपृथिवीऽआतंतन्थ ॥ तस्म्मैंतऽइन्दोहुविषांविधेमव्वुयर्ठस्यां
मुपतंयोरयीणाम् ॥ ५४ ॥ वर्हिंषदंऽपितरंः ॥ वर्हिंषदंऽपितरऽऊ
त्त्यूर्वांगिमावोंहुव्याचंकृमाजुषद्धंम् ॥ तऽआगुतावंसाशन्तंमुनाथां
नुःशंय्योरंरुपोदंधात ॥ ५५ ॥ आहम् ॥ आहम्पितॄन्त्सुंविदत्रांः ॥
ऽअवित्त्सिनपांतश्चविक्कमंणश्वविष्णोंः ॥ बुर्हिषदोयेस्वुधयांसुत
स्युभजंन्तपित्त्वस्तऽइहागंमिष्ठाः ॥ ५६ ॥ उपंहूताःपितरं÷ । सो
म्म्यासोंवर्हिष्व्येषुनिधिषुंप्प्रियेषु ॥ तऽआगंमन्तुतऽइहश्श्रुंवन्त्वधिं
ब्रुवन्तुतेवन्त्वस्म्मान् ॥ ५७ ॥ आयंन्तु । नःपितरं÷सोम्म्यासों

ग्निष्वात्ताऽपथिभिर्देवयानैः ॥ अस्मिन्न्यज्ञेस्वधयामदन्तोधिब्रु
वन्तुतेवन्त्वस्म्मान् ॥ ५८ ॥ अग्निष्वात्ताऽपितरः ॥ अग्निष्वा
त्ताऽपितरऽएहगच्छतसदःसदःसदतसुप्प्रणीतयः ॥ अत्ताहवीꣳषि
प्प्रयंतानिबर्हिष्ष्यथारयिꣳसर्व्ववीरन्दधातन ॥ ५९ ॥ येऽअग्नि
ष्वात्ताः ॥ येऽअग्निष्वात्तायेऽअनग्निष्वात्तामद्ध्येदिवःस्वधया
मादयन्ते ॥ तेभ्यःस्वराडसुनीतिमेतांय्यथावशन्तन्वङ्कल्पयया
ति ॥ ६० ॥ अग्निष्वात्तानृतुमतः ॥ अग्निष्वात्तानृतुमतोहवा
महेनाराशꣳसेसोमपीथंय्यऽआशुः ॥ तेनोव्विप्प्रासःसुहवाभवन्तुव्व

यच्छंस्यांमुपतंयोरयीणाम् ॥ ६१ ॥ [१२] आच्याजानुं । दक्षिण
तोनिषद्येमंञ्यज्ञमभिगृणीतुविश्वें ॥ माहिंसिष्टपितरुःकेनंचिन्नो
यद्वुऽआगंःपुरुषताकरांम ॥ ६२ ॥ आसीनासोऽअरुणीनांम् ॥
आसीनासोऽअरुणीनांमुपस्थेरयिन्धंत्तदाशुषेमर्त्याय ॥ पुत्रेभ्यः
पितरुस्तस्यवस्वःप्रयंच्छतुतऽइहोर्जंन्दधात ॥ ६३ ॥ यमंग्ने ।
कव्यवाहनुत्त्वञ्चिन्मन्यसेरयिम् ॥ तन्नोगीर्भिःश्रवाय्यंन्देवत्रा
पनयायुजंम् ॥ ६४ ॥ योऽअग्निः । कव्यवाहंनःपितॄन्यक्षदृतावृ
धः ॥ प्रेदुहव्यानिंवोचतिदेवेभ्यश्चपितृभ्युऽआ ॥६५॥ त्वमंग्ने ॥

त्त्वमग्नऽईडितःकव्यवाहुनावाड्ढव्यानिसुरभीणिकृत्त्वी ॥ प्रादाःपितृ
ब्भ्यःस्वुधयातेऽअक्षन्नुद्धित्त्वन्देवुप्प्रयताहुवीꣳषि ॥ ६६ ॥ येच ॥
येचेुहपितरोयेचुनेहयाँश्चविद्मयाँ२ ॥ उचुनप्प्रविद्म ॥ त्त्वंवेत्त्थुयतिु
तेजातवेदःस्वुधाभिर्युज्ञꣳसुकृतञ्जुषस्व ॥ ६७ ॥ इदम्पितृब्भ्यो
नमोऽअस्त्वुद्ययेपूर्व्वासोयऽउपरासऽईयुः ॥ येपार्त्थिवेरजस्यानिष
त्तायेवानूनꣳसुवृजनासुविक्षु ॥ ६८ ॥ अधायथा । नःपितरःपरासः
प्प्रत्त्नासोऽअग्नऽऋृतमाशुषाणाः ॥ शुचीदयुन्दीधिमुक्क्थुशासःक्षा
माभिन्दन्तोऽअरुणीरपव्व्रन् ॥ ६९ ॥ उुशन्तस्त्वा ॥ उुशन्तस्त्वुानी

धीमह्युशन्तुःसमिधीमहि ॥ उशन्नुशतऽआवहपितृन्हविषेऽअत्त
वे ॥ ७० ॥ अपाम्फेनेन ॥ अपाम्फेनेनुनमुचेःशिरऽइन्द्रोदवर्त्तयः
विश्वायदजयुस्पृधः ॥ ७१ ॥ [१०] सोमोराजा ॥ सोमोराजा
मृतᳲसुतऽऋजीषेणाजहान्मृत्युम् ॥ ऋतेनसुत्त्यमिन्द्रियँविपानᳲ
शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७२ ॥ अद्भ्यःक्षीर
म् ॥ अद्भ्यःक्षीरंव्यपिबत्क्रुङ्ङाङ्गिरसोधिया ॥ ऋतेनसुत्त्यमिन्द्रि
यंविपानᳲशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७३ ॥
सोममद्भ्यः ॥ सोममद्भ्योव्यपिबच्छन्दसाहᳲसःशुचिषत् ॥ ऋते

नसुत्त्यमिन्द्रियंविपानꣳशुक्रमन्धसइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु
॥७४॥ शतं ११०० ॥ कण्डि ॥ ० ॥ अन्नात्परिस्रुतः॥ अन्नात्परि
स्रुतोरसम्ब्रह्मणाव्यपिबत्क्षत्रम्पयःसोमम्प्रजापतिः ॥ ऋतेनसत्त्य
मिन्द्रियंविपानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥
॥ ७५ ॥ रेतोमूत्रम् ॥ रेतोमूत्रंविजहातियोनिम्प्रविशदिन्द्रियम् ॥
गर्भोजरायुणावृतऽउल्बंजहातिजन्मना ॥ ऋतेनसत्त्यमिन्द्रियंवि
पानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७६ ॥ दृष्ट्वा
रूपे । व्याकरोत्सत्त्यानृतेप्रजापतिः ॥ अश्रद्धामनृतेदधाच्छ्रद्धा

ꣳसुत्त्येप्प्रजापतिः ॥ ऋतेनसुत्त्यमिन्द्रियंव्विपानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्र
स्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७७ ॥ व्वेदेनरूपे । व्व्यपिबत्सुतासु
तौप्प्रजापतिः ॥ ऋतेनसुत्त्यमिन्द्रियंव्विपानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्ये
न्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७८ ॥ दृष्ट्वापरिस्रुतः ॥ दृष्ट्वापरिस्रुतो
रसꣳशुक्रेणशुक्रंव्व्यपिबत्पयःसोमम्प्रजापतिः ॥ ऋतेनसुत्त्यमिन्द्रि
यंव्विपानꣳशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७९ ॥
[८] सीसेनतन्त्रम् ॥ सीसेनतन्त्रम्मनसामनीषिणऽऊर्णासूत्रेण
कवयोव्वयन्ति ॥ अश्विनायज्ञꣳसवितासरस्वतीन्द्रस्यरूपंव्वरुणो

भिषज्यन् ॥ ८० ॥ तद॑स्य । रूपम॒मृत॒ꣳशची॑भिस्ति॒स्रो द॑धुर्दे॒व
ताः॑ सꣳररा॒णाः ॥ लोमा॑नि॒ शष्पै॑र्बहु॒धा न तोक्म॑भि॒स्त्वग॑स्य मा॒ꣳस
म॑भव॒न्न ला॒जाः ॥ ८१ ॥ तद॒श्विना॑ । भि॒षजा॑ रु॒द्रव॑र्तनी॒ सर॑स्वती
व॒यति॒ पेशो॒ऽअन्त॑रम् ॥ अ॒स्थि म॒ज्जानं॒ मास॑रैः कारोत॒रेण॒ दध॑तो
ग॒वान्त्व॒चि ॥ ८२ ॥ सर॑स्वती॒ मन॑सा । पेश॒लं वसु॒ नास॑त्याभ्यां वय
ति दर्श॒तं वपुः॑ ॥ रसं॑ परि॒स्रुता॒ न रोहि॑तं न॒ग्नहु॒र्धीर॒स्तस॑रं॒ न वेम॑ ॥ ८३ ॥
पय॑सा शु॒क्रम् ॥ पय॑सा शु॒क्रम॒मृतं॑ ज॒नित्र॒ꣳ सुर॑या॒ मूत्रा॑ज्जनयन्त॒ रेतः॑ ॥
अपाम॑तिं दुर्म॒तिं बाध॑माना॒ऽऊव॑ध्यं॒ वात॒ꣳ सब्व॒न्तदा॒रात् ॥ ८४ ॥

इन्द्रःसुत्रामाहृदयेनसत्त्यम्पुरोडाशेनसविताजजान ॥ यकृत्क्लोमा
नंव्वरुणोभिषज्ज्यन्मतस्नेव्वायव्यैर्न्नमिनातिपित्तम् ॥ ८५ ॥ आन्त्रा
णिस्थालीः ॥ आन्त्राणिस्थालीम्मधुपिन्वमानागुदाःपात्राणि
सुदुघानधेनुः ॥ श्येनस्यपत्रन्नप्लीहाशचीभिरासन्दीनाभिरुदरन्न
माता ॥ ८६ ॥ कुम्भोव्वनिष्ठुः ॥ कुम्भोव्वनिष्ठुर्ज्जनिताशचीभिर्यं
स्मिन्नग्ग्रेयोन्न्याङ्गर्भोऽअन्तः ॥ प्लाशिर्व्यक्तःशतधारऽउत्सोदुहे
नकुम्भीस्वधाम्पितृब्भ्यः ॥ ८७ ॥ मुखꣳसत् ॥ मुखꣳसदस्यशिर
ऽइत्सतेनजिह्वापवित्रमश्विनासन्त्सरस्वती ॥ चप्प्यन्नापायुर्भिष

गंस्युवालोंब्रुस्त्तन्नंशेपोहरंसातरुस्वी ॥ ८८ ॥ अश्विभ्यांचक्षुः ॥
अश्विभ्यांचक्षुरमृतङ्ग्रहांभ्याञ्छागेनुतेजोहुविषांशतेनं ॥ पक्ष्मां
णिगोधूमैःकुवंलैरुतानिपेशानशुक्रमसितंवसाते ॥ ८९ ॥ अविन्नं ॥
मेषोनुसिञ्चीर्व्यायप्प्राणस्युपन्थाऽअमृतोग्ग्रहांभ्याम् ॥ सरंस्वत्त्यु
पवाकैर्व्यानन्नस्यांनिबर्हिर्बदरैर्ज्जजान ॥ ९० ॥ इन्द्रंस्यरूपम् ॥ इ
न्द्रंस्यरूपमृषभोबलांयुकर्णाभ्याᳬंश्श्रोत्रंममृतङ्ग्रहांभ्याम् ॥ य
वानबर्हिर्भ्रुविकेसंराणिकर्कन्धुंयज्ञेमधुंसारघम्मुखात् ॥ ९१ ॥ आ
त्त्वमन्नुपरुत्थै ॥ आत्त्वमन्नुपरुत्थैनवृकंस्यलोममुखेश्म्मश्श्रूंणिन ॥१६२॥

त्र्यांग्रलोम ॥ केशानशीर्षन्न्यशसेश्रियैशिखांसिꣳहस्यलोमत्त्विषि
रिन्द्रियाणि ॥ ९२ ॥ अङ्गान्न्यात्त्मन् ॥ अङ्गान्न्यात्त्मन्भिषजात
दश्श्विनात्त्मानमङ्गैꣳसमंधात्तसरस्वती ॥ इन्द्रस्यरूपꣳशतमानु
मायुश्चन्द्रेणज्ज्योतिरमृतन्दधानाः ॥ ९३ ॥ सरस्वतीयोन्न्याम् ॥
सरस्वतीयोन्न्याङ्गर्भमन्तरश्श्विभ्यांपत्त्नीसुकृतम्बिभर्ति ॥ अपा
ꣳरसेनवरुणोनसाम्न्नेन्द्रꣳश्रियैजनयन्नप्सुराजा ॥ ९४ ॥ तेजःप
शूनाम्॥तेजःपशूनाꣳहविरिन्द्रियावत्त्परिस्रुतापयसासारघम्मधु ॥
अश्विभ्यान्दुग्धम्भिषजासरस्वत्त्यासुतासुताभ्याममृतꣳसोम

ऽइन्दुः ॥ ९५ ॥ [१६] इति श्रीशुक्लयजुःसंहितापाठएकोनविंशति
तमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ क्षत्रस्ययोनिस्त्रयोदशयद्देवादशाभ्यादधाम्य
ष्टौयोभूतानांचतस्रः॥ समिद्धइंद्रएकादशायात्त्वष्टौसमिद्धोअग्निर्द्वा
दशाश्विनाहविस्त्रयोदशाश्विनातेजसैकादशनवनवतिः ॥ ॐक्षत्रस्य
योनिः ॥ क्षत्रस्ययोनिरसिक्षत्रस्यनाभिरसि ॥ मात्त्वाहिꣳसीन्मा
माहिꣳसीः ॥ १ ॥ निषसाद । धृतव्रतोवरुणःपुरुत्स्यास्वा ॥ साम्म्रा
ज्यायसुक्रतुः ॥ मृत्योःपाहिविद्योत्पाहि ॥ २ ॥ देवस्यत्त्वा । सवि
तुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अश्विनोर्भैष

ज्ज्येनुतेजसेब्ब्रह्मवर्च्चसायुाभिषिंञ्चामिसरंस्वत्त्यैभैषंज्ज्येनव्वीर्य्या
युान्नाद्यांयुाभिषिंञ्चामीन्द्रंस्येन्द्रियेणबलांयश्श्रियैयशंसेभिषिंञ्चामि
॥ ३ ॥ कोसि । कतुमोसिकस्म्यैत्त्वाकायंत्त्वा ॥ सुश्श्लोकुसुमंङ्गल
सत्त्यंराजन् ॥ ४ ॥ शिरोमे ॥ शिरोमुश्श्रीर्य्यशोमुखन्त्विषिंकेशा
श्चुश्म्मश्श्रूणि ॥ राजामेप्प्राणोऽअमृतंᳪसुम्म्राट्चक्षुर्व्विराट्श्रोत्रंम् ॥
॥ ५ ॥ जिह्वामे । भुद्द्रंवाङ्महोमनोमुन्न्युःस्वुराड्भामः ॥ मोदाःप्प्र
मोदाऽअङ्गुलीरङ्गानिमित्रम्मेसहः ॥६॥ बाहूमे ॥ बाहूमुबलमिन्द्रिय
ᳪहस्तौमेकर्म्मव्वीर्य्यंम् ॥ आत्त्माक्षत्रमुरोममं ॥७॥ पृष्ठीर्म्मे । रा

ष्ट्रमुदरमꣳसौग्ग्रीवाश्चश्श्रोणी ॥ ऊरूऽअरत्त्नीजानुनीविशोमेङ्गांनि
सुर्वतः ॥८॥ नाभिर्म्मे । चित्तंविज्ञानम्पायुर्म्मेपचितिर्भसत् ॥ आ
नन्दनन्दावाण्डौमेभगꣳसौभाग्ग्यम्पसः ॥ जङ्घाब्भ्याम्पद्भ्यान्ध
र्म्मोस्म्मिविशिराजाप्प्रतिष्ठितः ॥ ९॥ प्रतिक्षत्त्रे । प्प्रतितिष्ठामिराष्ट्रेप्प्र
त्त्यश्श्वेषुप्प्रतितिष्ठामिगोषु ॥ प्प्रत्त्यङ्गेषुप्प्रतितिष्ठाम्म्यात्त्मन्प्रतिप्प्रा
णेषुप्प्रतितिष्ठामिपुष्टेप्प्रतिद्यावापृथिव्योःप्प्रतितिष्ठामियज्ञे ॥१०॥ त्र
यादेवाः ॥ त्त्रयादेवाऽएकादशत्त्रयस्त्त्रिꣳशाःसुराधसः ॥ बृहस्प्पतिपु
रोहितादेवस्यसवितुःसवे ॥ देवादेवैरवन्तुमा ॥ ११ ॥ प्रथमाद्विती

यँऽ ॥ प्रथमाद्वितीयैर्द्वितीयास्तृतीयैस्तृतीयाःसत्त्येनसत्त्यँय्यज्ञेनय
ज्ञोयजुर्भिर्यजूᳬंषिसामभिःसामान्यृग्भिर्ऋचःपुरोनुवाक्याभिः
पुरोनुवाक्यायाज्ज्याभिर्याज्ज्यावषट्कारैर्वषट्काराऽआहुतिभिराहुत
योमेकामान्त्समर्द्धयन्तुभूःस्वाहा ॥१२॥ लोमानिप्प्रयतिऽ॥ लोमा
निप्प्रयतिम्र्ममत्वङ्मऽआनतिरागतिऽ ॥ माᳬंसम्मऽउपनतिर्व्वस्व
स्त्थिमज्जामऽआनतिऽ॥ १३ ॥ [१३] यद्देवाऽ ॥ यद्देवादेवहेडन
न्देवासश्चकृमावयम् ॥ अग्निर्म्मातस्म्मादेनसोविश्वान्मुञ्चत्वᳬं
हसऽ ॥ १४ ॥ यदिदिवा ॥ यदिदिवायदिनक्तमेनाᳬंसिचकृमाव

यम् ॥ वायुम्मातस्म्मादेनंसोविश्वांन्मुञ्चत्वꣳहंसः ॥ १५ ॥ य
दिजाग्रंत् ॥ यदिजाग्रद्यदिस्वप्न्ऽएनांꣳसिचकृमावयम् ॥ सूर्य्यों
मातस्म्मादेनंसोविश्वांन्मुञ्चत्वꣳहंसः ॥ १६ ॥ यद्ग्रामे ॥ यद्ग्रामेयद
रंण्येयत्सभायांय्यदिन्द्रिये ॥ यच्छूद्रेयदर्य्येयदेनश्चकृमावयंय्यदे
कस्याधिधर्म्मणितस्यावयजनमसि ॥ १७ ॥ यदापः ॥ यदापोऽअ
घ्न्याऽइतिवरुणेतिशपामहेततोवरुणनोमुञ्च ॥ अवंभृथनिचुम्पुणनि
चेरुरसिनिचुम्पुणः ॥ अवदेवैर्देवकृतमेनोयक्ष्यवमर्त्त्यैर्म्मर्त्त्यकृत
म्पुरुराव्णोदेवरिषस्पाहि ॥ १८ ॥ समुद्रेते ॥ समुद्रेतेहृदयमप्स्व

॥१६५॥

न्तश्सन्त्वांविशन्त्वोषधीरुतापः॥सुमित्रियानऽआपऽओषधयः सन्तु
दुर्म्मित्रियास्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मः ॥ १९ ॥ द्रुप
दादिवमुमुचानःस्विन्नःस्नातोमलादिव॥ पूतम्पवित्रेणेवाज्ज्यमापः
शुन्धन्तुमैनसः ॥ २० ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्परिस्वःप
श्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योतिरुत्तमम् ॥ २१ ॥
अपोऽअद्य ॥ अपोऽअद्यान्वचारिषुंरसेनसमसृक्ष्महि ॥ पयस्वान
ग्नऽआगमन्तम्मासुंसृजवर्च्चसाप्रजयाचधनेनच ॥ २२ ॥ ए
धोसि ॥ एधोस्येधिषीमहिसमिदसितेजोसितेजोमयिधेहि ॥ सु

मावंवर्त्तिपृथिवीसमुषाऽसमुसूर्य्यः समुविश्श्वंमिदञ्जगत् ॥ वैश्श्वा
नुरज्ज्योतिर्भूयासंविभून्कामान्व्यश्नवैभूःस्वाहा ॥ २३ ॥
[१०] अुभ्यादंधामि । सुमिधुमग्नेव्रतपतुत्वयिं ॥ व्रतञ्चंश्श्रुद्धा
ञ्चोपैमीन्धेत्वांदीक्षितोऽअुहम् ॥ २४ ॥ यत्रुब्रह्मंच ॥ क्षुत्रञ्चंसु
म्म्यञ्चौचरंतऽसुह ॥ तल्लोकम्पुण्ण्युम्प्रज्ञेषंय्यत्रंदेवाऽसुहाग्ग्निनां ॥
॥ २५ ॥ यत्रेन्द्रंः ॥ यत्रेन्द्रंश्चवायुश्चंसुम्म्यञ्चौचरंतऽसुह ॥ तँ
ल्लोकम्पुण्ण्युम्प्रज्ञेषंय्यत्रंसेदिर्न्नविद्यत ॥ २६ ॥ अुंशुनाते ॥ ऽअुंशु
शुःपृच्च्यतामपरुंषापरुः ॥ गुन्धस्तुसोमंमवतुमदांयुरसोऽअच्च्यु

तः ॥२७॥ सिुश्चान्तिुपारिं । षिश्वुन्त्युत्तिसश्चान्तिपुनान्तिच ॥ सुरांये
वुभ्भ्रैमदैंकिुन्त्वोब्वंदातिकिुन्त्वः ॥ २८ ॥ धुानावंन्तङ्करुम्भिणंम् ॥
धुानावंन्तङ्करुम्भिणंमपूपवंन्तमुक्थिनंम् ॥ इन्द्रंप्प्रातर्जुंषस्वनः ॥
॥ २९ ॥ बृहदिन्द्राय । गायतुमरुतोवृत्रहन्तंमम् ॥ येनुज्ज्योतिर
जंनयन्नृतावृधोदेवन्देवायुजागृंवि ॥ ३० ॥ अद्धुर्ध्योऽअद्रिभिः ॥
सुतठ्ठसोमंम्पुवित्त्रऽआनंय ॥ पुनाहीन्द्रायुपातंवे ॥ ३१ ॥ [८] योभु
तानाम् ॥ योभूतानामधिपतिर्य्यस्मिँल्लोकाऽअधिश्रिताः ॥ यऽई
शेमहुतोमुहाँस्तेनंगृह्णामित्वामुहम्मयिगृह्णामित्वामुहम् ॥ ३२ ॥

उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यांन्त्वासरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वासुत्राम्मणं
ऽएषतेयोनिरश्विभ्यांन्त्वासरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वासुत्राम्मणे ॥३३॥
प्राणपामे । ऽअपानपाश्चक्षुष्पाःश्श्रोत्रपाश्चमे ॥ वाचोमेवि
श्वभेषजोमनसोसिविलायकः ॥ ३४ ॥ अश्विनकृतस्यते ॥ अ
श्विनकृतस्यतेसरस्वतिकृतस्येन्द्रेणसुत्राम्मणाकृतस्य ॥ उपहूतऽ
उपहूतस्यभक्षयामि ॥ ३५ ॥ [४] समिद्धऽइन्द्रः ॥ समिद्धऽइन्द्रऽउ
षसामनीकेपुरोरुचापूर्वकृद्वावृधानः ॥ त्रिभिर्देवैस्त्रिꣳशतावज्रबाहु
र्जघानवृत्रंविदुरोववार ॥ ३६ ॥ नराशꣳसः प्रति ॥ नराशꣳसः

प्प्रतिशूरोमिमांनुस्तनूनपात्त्प्रतियज्ञस्यधाम ॥ गोभिर्व्वपावान्मधु
नासमुञ्जन्हिरण्ण्यैश्चुन्द्रीयंजतिप्प्रचेताः ॥ ३७ ॥ इडितोदेवैः ॥
इडितोदेवैर्हरिवाँऽअभिष्टिराजुह्वानोहुविषाशर्द्धमानः ॥ पुरन्दुरो
गोत्त्रभिद्वज्ज्रबाहुरायांतुयज्ञमुपनोजुषाणः ॥ ३८ ॥ जुषाणोबुर्हिः ॥
जुषाणोबुर्हिर्हरिवान्नुऽइन्द्रः प्प्राचीनंᳬसीदत्त्प्रदिशांपृथिव्याः ॥ उरु
प्प्रथाः प्प्रथमानᳬस्योनमादित्त्यैरक्तंवसुभिःसुजोषाः ॥ ३९ ॥ इ
न्द्रन्दुरः ॥ कवुष्ष्योधावमानावृषाणंय्यन्तुजनयः सुपत्त्नीः ॥ द्वारो
देवीरुभितोविश्श्रयन्ताᳬसुवीरावीरम्प्रथमानामहोभिः ॥ ४० ॥ उ

पासुानक्ता । बृहतीबृहन्तुमपयंस्वतीसुदुघेशूराामिन्द्रम् ॥ तन्तु
न्तुतम्पेशसासुंवयन्तीदेवानान्देवंय्यंजतऽसुरुक्मे ॥ ४१ ॥ दैव्यामि
मानुा । मनुंपऽपुरुत्राहोतारााविन्द्रम्प्रथमासुवाचा ॥ मूर्द्धन्युज्ञ
स्युमधुनादधानाप्प्राचीनुञ्ज्योतिर्हविपावृधातऽ ॥ ४२ ॥ तिस्त्रोदे
वीः ॥ तिस्त्रोदेवीर्हविपावर्द्धमानाऽइन्द्रंञ्जुपाणाजनंयोनपत्क्नीः ॥ अ
च्छिन्नुन्तन्तुंपयंसासरंस्वतीडादेवीभारतीविश्वतूर्तिः ॥४३॥ त्वष्टा
दधत ॥ त्वष्टादधच्छुष्ममुमिन्द्रायवृष्णेपाकोचिष्टुर्य्युशसेपुरूणि ॥
वृषायजुन्वृषणम्भूरिरेतामूर्द्धन्युज्ञस्युसमनक्तुदेवान् ॥ ४४ ॥ वन

स्पपातिरवंसूष्टुः ॥ व्वनुस्प्पातिरवंसूष्टोनपाशैस्त्मन्न्यासमुअन्छांसिता नदेवः ॥ इन्द्रंस्यहृद्दयैञ्जुठरम्पृणानःस्वदातिग्रुज्ञम्मधुनाघृतेनं ॥ ॥ ४५ ॥ स्तोकानामिन्दुंम् ॥ स्तोकानामिन्दुम्प्रतिशूरऽइन्द्रोवृषा यमाणोवृषभस्तुराषाट् ॥ घृतप्प्रुषामनंसामोदंमानाःस्वाहादेवाऽ अमृतामादयन्ताम् ॥ ४६ ॥ [११] आयांतु ॥ आयात्त्विन्द्रोव सऽउपनऽइहस्तुतःसंधमादंस्तुशूरं÷ ॥ व्वावृधानस्तविंषीर्य्यस्यपूर्वी द्यौर्न्नक्षत्रमभिभूतिपुष्यात् ॥ ४७ ॥ आनं÷ ॥ आनऽइन्द्रोदूरादा नऽआसादभिष्टिकृदवंसेयासदुग्ग्रः ॥ ओजिष्ठेभिर्न्नृपतिर्व्वज्ज्रबाहुःसु

ऽऽसुमत्त्सुंतुर्वीणिंःपृतुन्यून् ॥ ४८ ॥ आनंः ॥ आनुऽइन्द्रोहार्रिभिर्व्वुा
त्वच्छांर्वांचुीनोवंसुराधंसेच ॥ तिष्ठांतिवुज्जीमुघवांविरप्प्शीमंव्युज्ञ
मनुंनोवाजंसातौ ॥ ४९ ॥ त्रातारुमिन्द्रंम् ॥ त्रातारुमिन्द्रंमविता
रुमिन्द्रुᳬहवेंहवेसुहवुᳬशूरुमिन्द्रंम् ॥ ह्वयांमिशुक्रम्पुंरुहूतमिन्द्रᳬ
स्वुस्तिनोंमुघवांधात्त्विन्द्रंः ॥ ५० ॥ इन्द्रंःसुत्रामां ॥ इन्द्रंःसुत्रा
मुास्ववुाँ ॥ ऽअवोंभिःसुमृडीकोभंवतुविश्वर्वेदाः ॥ बाधंतान्द्वेषो
ऽअभंयङ्कृणोतुसुवीर्य्यस्युपतंयःस्याम ॥ ५१ ॥ तस्यंवुयम् ॥ त
स्यंवुयᳬसुंमतौयुज्ञियुस्यापिंभुद्रेसौंमनुसेस्यांम॥ससुत्रामुास्ववुाँ ॥

ऽइन्द्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोतु ॥ ५२ ॥ आमन्द्रैः ॥
आमन्द्रैरिन्द्रहरिभिर्याहिमयूररोमभिः ॥ मात्वाकेचिन्नियमन्विन्न
पाशिनोतिधन्वेवताँ२ ॥ ऽइहि ॥ ५३ ॥ एवेत् ॥ एवेदिन्द्रंवृषणंवज्ज्र
बाहुंवसिष्ठासोऽअभ्यर्च्चन्त्यर्कैः ॥ सनस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्यूयम्पा
तस्वस्तिभिःसदानः ॥ ५४ ॥ [८] समिद्धोऽअग्निः ॥ समिद्धो
ऽअग्निरश्विनातप्तोघर्म्मोविराट्सुतः ॥ दुहेधेनुःसरस्वतीसोमंशु
क्रमिहेन्द्रियम् ॥ ५५ ॥ तनूपाभिषजा । सुतेश्विनोभासरस्व
ती ॥ मध्वारजांसीन्द्रियमिन्द्रायपथिभिर्वहान् ॥ ५६ ॥ इन्द्रायेन्दुं

म् ॥ इन्द्रायेन्दुꣳसरस्वतीनराशꣳसेननग्नहुम् ॥ अधातामश्विना
मधुभेषजम्भिषजासुते ॥ ५७ ॥ आजुह्वानासरस्वतीन्द्रायेन्द्रिया
णिवीर्य्यम् ॥ इडाभिरश्विनाविषꣳसमूर्ज्जꣳसꣳरयिन्दधुः ॥ ५८ ॥
अश्विनानमुचेः । सुतꣳसोमꣳशुक्रम्परिस्रुता ॥ सरस्वतीतमा
भरद्बर्हिषेन्द्रायपातवे ॥ ५९ ॥ कवष्योन । व्यचस्वतीरश्वि
भ्यान्नदुरोदिशः ॥ इन्द्रोनरोदसीऽउभेदुहेकामान्त्सरस्वती ॥
॥ ६० ॥ उषासानक्तम ॥ उषासानक्तमश्विनादिवेन्द्रꣳसायमिन्द्रि
यैः ॥ सञ्जानानेसुपेशसासमञ्जातेसरस्वत्या ॥ ६१ ॥ पातन्नः ॥

पातन्नौऽअश्विनादिवांपाहिनक्क्ठ्ँसरस्वति ॥ दैव्यांहोताराभिषजा
पातमिन्द्रठ्ँसचासुते ॥ ६२ ॥ तिस्रस्त्रेधा । सरस्वत्यश्विनाभा
रतीडा ॥ तीव्रम्परिस्त्रुतासोममिन्द्रायसुषुवुर्म्मदम् ॥ ६३ ॥ अ
श्विनाभेषजम् ॥ अश्विनाभेषजम्मधुभेषजन्नुःसरस्वती ॥ इन्
द्रेत्वष्टायशःश्रियठ्ँरूपठ्ँरूपमधुःसुते ॥ ६४ ॥ ऋतुथेन्द्रः ॥ ऋतुथे
न्द्रोवनस्पतिःशशमानःपरिस्त्रुता ॥ कीलालमश्विभ्याम्मधुदुहधे
नुःसरस्वती ॥ ६५ ॥ गोभिर्न्न । सोममश्विनामासरेणपरिस्त्रुता ॥
समधातठ्ँसरस्वत्यास्वाहेन्द्रेसुतम्मधु ॥ ६६ ॥ [१२] अश्वि

नांहुविः ॥ अुश्विनांहुविरिन्द्रियन्नमुंचोर्द्धियासरंस्वती ॥ आशुक्र
मांसुराद्वसुंमुघमिन्द्रांयजभ्रिरे ॥ ६७ ॥ यमुश्विनां ॥ यमुश्वि
नुासरंस्वतीहुविषेन्द्रमवंर्द्धयन् ॥ सविंभेदवुलम्मुघन्नमुंचावासुरेस
चां ॥ ६८ ॥ तमिन्द्रंम् ॥ तमिन्द्रंम्पुशवुःसचुाश्विनुोभासरंस्वती ॥
दधांनाऽअुभ्यनूषतहुविषांयुज्ञऽइन्द्रियैः ॥ ६९ ॥ यऽइन्द्रे ॥
यऽइन्द्रऽइन्द्रियन्दुधुःसंवितावरुंणुोभगंः ॥ ससुत्रामांहुविष्पंतिर्य्य
जंमानायसश्चत ॥ ७० ॥ सुवितावरुंणः ॥ सुवितावरुंणोदधुद्यज
मानायदुाशुषें ॥ आदंत्तनमुंचेर्व्वसुंसुत्रामाबलंमिन्द्रियम् ॥ ७१ ॥

व्वरुणङ्क्षुत्रम् ॥ व्वरुणङ्क्षुत्रमिन्द्रियम्भगेनसवितािश्र्श्रियम् ॥ सुत्रामा यशसाबलन्दधानायज्ञमाशत ॥ ७२ ॥ अश्विनागोभिः ॥ अश्वि नागोभिरिन्द्रियमश्र्वेभिर्व्वीर्य्यम्बलम् ॥ हविषेन्द्रꣳसरस्वतीयज मानमवर्द्धयन् ॥ ७३ ॥ तानासत्या । सुपेशसाहिरण्यवर्त्तनीन रा ॥ सरस्वतीहविष्मतीन्द्रकर्म्मसुनोवत ॥ ७४ ॥ ताभिषजा । सुकर्म्मणासासुदुघासरस्वती ॥ सवृत्रहाशतक्रतुरिन्द्रायदधुरिन्द्रि यम् ॥ ७५ ॥ युवꣳसुरामम् ॥ युवꣳसुराममश्विनानमुचावासुरेस चा ॥ विपिपानाःसरस्वतीन्द्रङ्कर्म्मस्वावत ॥ ७६ ॥ पुत्रमिवपितरौ ॥

पुत्रमिवपितरावुश्विनोभेन्द्रावथुःकाव्यैर्दुंसनाभिः ॥ यत्सुरामं
व्यपिबुःशचीभिःसरस्वतीत्त्वामघवन्नभिष्णक ॥ ७७ ॥ यस्मिन्नश्वा
सः ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषुभासऽउक्षणोवुशामेषाऽअवसृष्टासु
ऽआहुताः ॥ कीलालुपेसोमपृष्ठायवुधसेहृदामतिञ्जनयुचारुमुग्नये ॥
॥ ७८ ॥ अहाव्यग्ने । हुविरास्येतस्त्रुचीवघृतञ्चुम्म्वीवुसोमः ॥ वा
जुसनिंरुयिमुस्मेसुवीरम्प्रशुस्तन्धेहियुशसम्बृहन्तम् ॥ ७९ ॥
[१३] ॥ शतम् ॥ १२०० ॥ अुश्विनातेजसाचक्षुःप्प्राणेनुसरस्वती
वीर्य्यम् ॥ वाचेन्द्रोवलेनेन्द्रायदधुरिन्द्रियम् ॥ ८० ॥ गोमदूषुणास

त्त्या ॥ गोमदुष्णांसुत्त्याश्वांवद्यातमश्विना ॥ वृत्तीरुद्रानृपाठ्यम्
॥ ८१ ॥ नयत् ॥ नयत्त्परोनान्तरऽआदुधर्षद्धृषण्वसू॥दुंशईस्रोम
त्त्यौरिपुः ॥ ८२ ॥ तानं ॥ तानुऽआवोंढमश्विनारुयिम्पुशङ्गंसन्द
शम् ॥ धिष्ण्यांव्वारिवोविदम् ॥ ८३ ॥ पावकानं ॥ पावुकानुऽसर
स्वतीव्वाजेंभिर्व्वाजिनींवति ॥ युज्ञंवष्टुधियावंसुः ॥ ८४ ॥ चोदयित्री
सूनृतांनाम् ॥ चोदयित्रीसूनृतानाश्चेतन्तीसुमतीनाम् ॥ युज्ञन्दधे
सरस्वती ॥ ८५ ॥ मुहोऽअर्णं ॥ मुहोऽअर्णऽसरस्वतीप्रचैतय
तिकेतुनां ॥ धियोव्विश्वाव्विराजति ॥ ८६ ॥ इन्द्रायाहि । चित्रभा

नोसुताऽइमेत्त्वायवं÷ ॥ अण्वीभिस्तनांपूतासं÷ ॥ ८७ ॥ इन्द्रायां
हि । धियेषितोव्विप्प्रंजूतऽसुतावंतः ॥ उपब्ब्रह्माणिव्वाघतं÷ ॥ ८८ ॥
इन्द्रायांहि॥इन्द्रायांहितूतुंजानुऽउपब्ब्रह्माणिहरिवः ॥ सुतेदंधिष्ष्व
नुश्चन÷ ॥९९॥ अश्श्विनांपिबताम् ॥ अश्श्विनांपिबतांम्मधुसरंस्व
त्यासुजोषंसा ॥ इन्द्रं÷सुत्रामांवृत्त्रहाजुषन्तांꣳसोम्म्यम्मधुं ॥९०॥
[११] इति वाजसनेयशुक्लयजुस्संहितापाठेविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥

इयं वाजसनेयसंहितापूर्वार्द्धं मुम्बय्यां क्षेमराज-श्रीकृष्णदास
श्रेष्ठिना स्वकीये " श्रीवेङ्कटेश्वर " (स्टीम्)-मुद्रणालये
मुद्रयित्वा प्रकाशितम्। संवत् १९६७, शके १८३२.

॥ इति वाजसनेयसंहितापूर्वविंशतिः समाप्ता ॥

॥ अथ वाजसनेयसंहितोत्तरविंशतिप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिःॐ ॥ इमम्मेंसमिद्धोअग्निरेकादशकौ
वसंतेनऋतुनाषड्ढोतायक्षत्त्समीधाग्निंद्वादशाश्विनौछागस्यसप्तदेवंब
हिंश्चतुर्द्दशषडेकषष्टिः ॥ ॐ इमम्मेंवरुणश्श्रुधीहवमुद्याचंमृडय ॥
त्त्वामवस्स्युराचके ॥ १ ॥ तत्त्वां । यामिब्रह्मणावन्दमानुस्तदाशा
स्त्तेयजमानोहविर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहबोद्ध्युरुशꣳसमानऽआ
युःप्प्रमोषीः ॥ २ ॥ त्त्वन्नः ॥ त्त्वन्नोऽअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहे
डोऽअवयासिसीष्टाः ॥ यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषाꣳसि
प्प्रमुमुग्ध्यस्म्मत् ॥ ३ ॥ सत्त्वम् ॥ सत्त्वन्नोऽअग्नेवमोभवोतीने

दिष्टोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ ॥अवंयक्ष्वनोवरुणꣳरराणोवीहिमृडीक
ꣳसुहवोनऽएधि ॥ ४ ॥ महीमूषु । मातरꣳसुव्रतानांमृतस्यपत्नी
मवसेहुवेम ॥ तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳसुशर्म्माणमदितिꣳसुप्र
णीतिम् ॥ ५ ॥ सुत्रामाणम्पृथिवीम् ॥ सुत्रामाणम्पृथिवीन्द्यामने
हसꣳसुशर्म्माणमदितिꣳसुप्रणीतिम् ॥ दैवीन्नावꣳस्वरित्रामनाग
समस्रवन्तीमारुहेमास्वस्तये ॥ ६ ॥ सुनावमारुहेयम् ॥ सुनावमा
रुहेयमस्रवन्तीमनागसम् ॥ शतारित्राꣳस्वस्तये ॥ ७ ॥ आनः ॥
आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् ॥ मध्वारजाꣳसिसुक्रतू ॥

॥ ८ ॥ प्रवाहवां। सिसृतश्रीवसैनुऽआनोगव्यूतिमुक्षतङ्गृतेनं ॥ आ
मुाजनेश्रवयतंयुवानाश्रुतम्मैमित्रावरुणाहवेमा ॥ ९ ॥ शन्नः ॥
शन्नोभवन्तुवाजिनोहवेषुदेवतांतामितद्रवःस्वर्काः ॥ जम्भयन्तोहिंवृ
कुंरक्षांॅसिसनेम्म्यस्म्मद्युयवन्नमीवाः ॥ १०॥ वाजेंवाजेवत ॥ वा
जिनोधनेषुविप्पाऽअमृताऽऋतज्ञाः ॥ अस्यमद्ध्वःपिबतमादयद्ध्वं
न्तृप्ताषातपथिभिर्द्देवयानैः ॥११॥ समिद्धोऽअग्निः । समिधासुसं
मिद्धोवरेण्यः ॥ गायत्रीच्छन्दऽइन्द्रियन्त्र्याविर्गौर्व्वयोदधुः ॥ १२ ॥
तनूनपाच्छुचिव्रतः ॥ तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूपाश्चसरस्वती ॥ उ

ष्णिहाच्छन्दऽइन्द्रियन्दित्यवाड्गौर्व्वयोदधुः ॥ १३ ॥ इडाभिरग्निः॥
इडाभिरग्निरीड्यः सोमोदेवोऽअमर्त्यः ॥ अनुष्टुप्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविर्गौर्व्वयोदधुः ॥ १४ ॥ सुबर्हिरग्निः । पूषण्वान्तस्तीर्णबर्हिरमर्त्यः ॥ बृहतीच्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सोगौर्व्वयोदधुः ॥ १५ ॥ दुरोदेवीः ॥ दुरोदेवीर्दिशोमहीर्ब्रह्मादेवोबृहस्पतिः ॥ पङ्क्तिश्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्यवाड्गौर्व्वयोदधुः ॥१६॥ उषेयह्वीसुपेशसाविश्वेदेवाऽअमर्त्याः ॥ त्रिष्टुप्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाड्गौर्व्वयोदधुः ॥१७॥ दैव्याहोतारा । भिषजेन्द्रेणसयुजायुजा ॥ जगतीच्छन्दऽइन्द्रियमनड्वा

न्गौर्व्वयोदधुः ॥ १८ ॥ तिस्रऽइडां ॥ तिस्रऽइडासरस्वतीभारतीमरु
तोविशः ॥ विराट्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुर्गौर्न्नवयोदधुः ॥ १९ ॥ त्वष्टा
तुरीपः ॥ त्वष्टातुरीपोऽअद्भुतऽइन्द्राग्नीपुष्टिवर्द्धना ॥ द्विपदाच्छन्द
ऽइन्द्रियमुक्षागौर्न्नवयोदधुः ॥२०॥ शमितानः ॥ शमितानोवनस्प
तिःसविताप्रसुवन्भगम् ॥ ककुप्छन्दऽइहेन्द्रियंवशावेहद्वयोदधुः ॥
॥२१॥ स्वाहायज्ञम् ॥ स्वाहायज्ञंवरुणःसुक्षत्रोभेषजङ्करत् ॥ अति
च्छन्दाऽइन्द्रियम्बृहदृषभोगौर्व्वयोदधुः ॥२२॥ [२२] वसन्तेनऽऋ
तुना । देवावसवस्त्रिवृतास्तुताः॥रथन्तरेणतेजसाहविरिन्द्रेवयोदधुः

॥ २३ ॥ ग्रीष्मेणऽऋतुनां । देवारुद्राःपंञ्चदुशेस्त्तुताः ॥ बृहताय
शंसाबलंऽहुविरिन्द्रेव्वयोंदधुः ॥ २४ ॥ वुर्षाभिर्ऋतुनांदित्त्यास्तोमें
सप्तदुशेस्तुताः ॥ वैरूपेणांविशौजंसाहविरिन्द्रेव्वयोंदधुः ॥ २५ ॥ शा
रुदेनंऽऋतुनां ॥ देवाऽएंकाविंऽशऽऋुभवंस्तुताः ॥ वैराजेनांश्रिया
श्रियंऽहुविरिन्द्रेव्वयोंदधुः ॥ २६ ॥ हेमुन्तेनंऽऋतुंनां ॥ देवास्त्रिण
वेमरुतंस्तुताः ॥ बलेनुशक्वरींऽसहांहुविरिन्द्रेव्वयोंदधुः ॥ २७ ॥ शै
शिरेणंऽऋतुनां । देवास्त्रयस्त्रिंऽशुमृतांस्तुताः ॥ सुत्त्येनंरेवतींऽक्षत्रंऽ
हुविरिन्द्रेव्वयोंदधुः ॥ २८ ॥ [६] होतांयक्षत् ॥ होतांयक्षत्त्सुमिधा

ग्निमिडस्प्पुदोश्विनेन्द्रꣳसरंस्वतीमजोधूम्म्रोनगोधूमैꣳकुवलैर्भेषुज
म्मधुशष्पैर्न्नतेजꣳइन्द्रियम्पयुꣳसोमंꣳपरिस्त्रुतांघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्य
स्युस्यहोतुर्य्यंज ॥ २९ ॥ होतांयक्षुत्तनूनपात्त्सरंस्वतीम् ॥ होतां
यक्षुत्तनूनपात्त्सरंस्वतीमविम्मेषोनभेषुजम्पथामधुमताभरंन्नश्विने
न्द्रायंव्वीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषुजन्तोक्मभिꣳपयुꣳसोमंꣳपरिस्त्रुतां
घृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यंज ॥ ३० ॥ होतांयक्षन्नराशं
सन्नग्नहुम्पतिꣳसुरंयाभेषुजम्मेषꣳसरंस्वतीभिषग्ग्रथोनचन्द्रघ्य
श्विनोंव्वपाꣳइन्द्रस्यव्वीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषुजन्तोक्मभिꣳपयुꣳ

सोमं÷ परिस्रुतांघृतम्मधुव्व्यन्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यंज ॥ ३१ ॥ होतां
यक्षदिडेडितं॑ ॥ होतांयक्षादिडेडितऽआजुह्वांनुᳪसरंस्वतीमिन्द्रम्बल
लैंनवर्द्धयंन्नृषभेणगवेंन्द्रियमुश्विनेन्द्रांयभेषुजंय्यवैं÷कुर्कंन्धुभिर्म्मं
धुंल्लुजैर्न्नमासंरम्पयुᳪसोमं÷परिस्रुतांघृतम्मधुव्व्यन्त्वाज्ज्यंस्युहोतर्य्यं
ज ॥ ३२ ॥ होतांयक्षद्बर्हिरूर्ण्णम्म्रदाᳪ ॥ होतांयक्षद्बर्हिरू
र्ण्णम्म्रदाभिुषङ्नासंत्त्याभिुषजाश्विनाश्वाशिशुंमतीभिुषग्ग्धेनुᳪसर
स्वतीभिुषग्ग्दुहऽइन्द्रांयभेषुजम्पयुᳪसोमं÷परिस्रुतांघृतम्मधुव्व्यन्त्वा
ज्ज्यंस्युहोतुर्य्यंज ॥ ३३ ॥ होतांयक्षद्दुरोदिशं÷ । कवुष्ष्यो

नव्यचंस्वतीरश्विभ्यान्नदुरोदिशऽइन्द्रोनरोदसीदुघेदुहेधेनुःसरस्व
त्यश्विनेन्द्रायभेषजꣳशुक्रन्नज्योतिरिन्द्रियम्पयःसोमःपरिस्रुताघृ
तम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षत्सुपेशसोषे ।
नक्तन्दिवाश्विनासमञ्जातेसरस्वत्यात्त्विषिमिन्द्रेनभेषजꣳश्येनो
नरजंसाहृदाश्रियानुमासरम्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वा
ज्यस्यहोतर्यज ॥ ३५ ॥ होतायक्षद्दैव्याहोतारा । भिषजाश्वि
नेन्द्रन्नजागृविदिवानक्तन्नभेषजैःशूषꣳसरस्वतीभिषक्सीसेनदुहऽइ
न्द्रियम्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥३६॥

होतांयक्षत्तिस्रोदेवीः ॥ होतांयक्षत्तिस्रोदेवीर्न्नभेषजन्त्रयंस्त्रिधात
वोपसोरूपमिन्द्रेहिरण्ययमश्विनेडानभारतीवाचासरस्वतीमहइ
न्द्रायदुहऽइन्द्रियम्पयःसोमः ॥ परिस्रुतांघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यस्य
होतर्य्यज ॥ ३७ ॥ होतांयक्षत्सुरेतसमृषभम् ॥ होतांयक्षत्सुरे
तसमृषभन्नर्य्यापसन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विनाभिषजन्नसरस्वतीमोजोन
जूतिरिन्द्रियंवृकोनरभसोभिषग्ग्यशःसुरयाभेषजꣳश्रियानमासर
म्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ ३८ ॥
होतांयक्षद्वनस्पतिꣳशमितारम् ॥ होतांयक्षद्वनस्पतिꣳशमिता

रꣳशृतङ्क्रतुम्भीमन्नमन्युꣳराजानन्दध्युग्घ्नन्नमंसाश्विनाभ्यामꣳसरस्व
तीभिषगिन्द्रायदुहऽइन्द्रियम्पयꣳसोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वा
ज्ज्यस्यहोतुर्यज ॥ २९ ॥ होतायक्षदग्निꣳस्वाहा ॥ होतायक्षद
ग्निꣳस्वाहाज्ज्यस्यस्तोकानाꣳस्वाहामेदसाम्पृथक्स्वाहागच्छाग
मश्विभ्याꣳस्वाहामेषꣳसरस्वत्यैस्वाहाऽऋषभमिन्द्रायसिꣳहाय
सहसऽइन्द्रियꣳस्वाहाग्निम्भेषजꣳस्वाहासोममिन्द्रियꣳस्वाहेन्द्र
ꣳसुत्रामाणꣳसवितारंवरुणम्भिषजाम्पतिꣳस्वाहावनस्पतिम्प्रिय
म्पाथोनभेषजꣳस्वाहादेवाऽआज्ज्यपाजुषाणोऽअग्निर्भेषजम्पयꣳसो

मं॑ परि॒स्रुता॑ घृ॒तम्मधु॒ व्यन्त्वाज्य॑स्य॒ होत॒र्यज॑ ॥ ४० ॥ [१२] होता॑ यक्षद॒श्विनौ॒ छाग॑स्य। व॒पाया॒ मेद॑सो जु॒षेता॑ᳬ ह॒विर्होत॒र्यज॑ ॥
होता॑ यक्ष॒त्सर॑स्वतीम्मे॒षस्य॑ व॒पाया॒ मेद॑सो जु॒षता॑ᳬ ह॒विर्होत॒र्यज॑ ॥
होता॑ यक्ष॒दिन्द्र॑मृष॒भस्य॑ व॒पाया॒ मेद॑सो जु॒षता॑ᳬ ह॒विर्होत॒र्यज॑ ॥४१॥
होता॑ यक्षद॒श्विनौ॒ सर॑स्वतीम् ॥ होता॑ यक्षद॒श्विनौ॒ सर॑स्वती॒मिन्द्र॑ᳬ सु॒त्रामा॑णमि॒मे सोमाः॑ सु॒रामा॑ण॒श्छागै॒र्न मे॒षैर्ऋ॑ष॒भैः सु॒ताः शष्पै॒र्न तोक्म॑भि॒र्लाजै॒र्मह॑स्वन्तो॒ मदा॒ मास॑रेण॒ परि॑ष्कृताः शु॒क्राः पय॑स्वन्तो॒ऽमृताः॒ प्रस्थि॑ता वो मधु॒श्चुत॒स्तान॒श्विना॒ सर॑स्व॒तीन्द्रः॑ सु॒त्रामा॑ वृत्र॒हा जु॒ष

न्ताꣳसोम्म्यम्मधुपिबन्तुमदन्तुव्यन्तुहोतुर्य्यजं ॥४२॥ होतायक्षदु
श्विनौच्छागस्य । हविषऽआत्तामुद्यमद्ध्युतोमेदऽउद्भृतम्पुराद्द्वेषोभ्यः
पुरापौरुषेय्यागृभोघस्त्तान्नूनङ्घासेऽअज्ज्राणांय्यवसप्प्रथमाना
ꣳसुमत्क्षराणाꣳशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पा
र्श्वतःश्श्रोणितःशितामुतऽउत्सादतोङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करतऽएवाश्वि
नाजुषेताꣳहविर्होतुर्य्यज ॥ ४३ ॥ होतायक्षत्सरस्वतीम्मेषस्यहवि
षऽआवयदद्यमद्ध्युतोमेदऽउद्भृतम्पुराद्द्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभो
घसन्नूनङ्घासेऽअज्ज्राणांय्यवसप्प्रथमानाꣳसुमत्क्षराणाꣳशतरुद्रि

याणामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामु
तऽउत्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करदेवꣳसरस्वतीजुषताꣳहविर्होतर्य्य
ज ॥ ४४ ॥ होतायक्षदिन्द्रमृषभस्यहविषऽआवयदद्यमध्यतोमेदऽ
उद्भृतम्पुराद्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभोघस्तन्नूनङ्घासेऽअज्राणांयव
सप्प्रथमानाꣳसुमत्क्षराणाꣳशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवोप
वसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतउत्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्ताना
ङ्करदेवमिन्द्रोजुषताꣳहविर्होतर्य्यज ॥ ४५ ॥ होतायक्षद्वनस्पतिम
भि । हिपिष्टतमयारभिष्ठयारशनयाधित ॥ यत्राश्विनोश्छागस्य

हविषःप्प्रियाधामानियत्रसरस्वत्त्यामेषस्यहविषःप्प्रियाधामानियत्र
त्रेन्द्रस्यऽऋषभस्यहविषःप्प्रियाधामानियत्राग्ग्नेःप्प्रियाधामानियत्र
सोमस्यप्प्रियाधामानियत्रेन्द्रस्यसुत्राम्म्णःप्प्रियाधामानियत्रसवि
तुःप्प्रियाधामानियत्रवरुणस्यप्प्रियाधामानियत्रवनस्प्पतेःप्प्रियापा
थांसियत्रदेवानामाज्ज्यपानाम्प्प्रियाधामानियत्राग्ग्नेर्होतुःप्प्रिया
धामानितत्रैतान्प्रस्तुत्त्येवोपस्तुत्त्येवोपावस्रक्षद्रभीयसऽइवकृत्त्वीकरं
देवन्देवोवनस्प्पतिर्ज्जुषताꣳहविर्होतर्य्यज ॥४६॥ होतायक्षदग्ग्निꣳ ॥१८२॥
स्विष्टकृतम् ॥ होतायक्षदग्ग्निꣳस्विष्टकृतमयाडग्ग्निरश्श्विनोच्छागस्य

हविषंःप्प्रियाधामान्न्ययाट्टसरस्वत्त्यामेषस्यहविषंःप्प्रियाधामान्न्यया
डिन्द्रस्यऋषभस्यहविषंः प्प्रियाधामान्न्ययाडग्ग्नेःप्प्रियाधामान्न्य
याट्टसोमस्यप्प्रियाधामान्न्ययाडिन्द्रस्यसुत्राम्म्णंःप्प्रियाधामान्न्ययाट्स
वितुःप्प्रियाधामान्न्ययाड्वरुणस्यप्प्रियाधामान्न्ययाड्वनस्प्पतेंःप्प्रिया
पाथाᳬंस्ययाड्देवानामाज्ज्यपानाम्प्प्रियाधामानियक्षदग्ग्नेर्होतुंःप्प्रि
याधामानियक्षत्त्स्वम्महिमानमायजतामेज्ज्याऽइषंःकृणोतुसोऽअद्ध्व
राजातवेदाजुषताᳬंहविर्होतर्य्यज ॥४७॥ [७] देवम्बर्हिःसरस्वतीसु
देवमिन्द्रेऽअश्विना ॥ तेजोनचक्षुरक्ष्योर्बर्हिषादधुरिन्द्रियंवसुवनेंव

सुधेयंस्यव्यन्तुयजं ॥ ४८ ॥ देवीर्द्वारः ॥ देवीर्द्वारोऽअश्विनांभिषजे
न्द्रेसरंस्वती ॥ प्राणन्नवीर्य्यंन्नासिद्वारोंदधुरिन्द्रियंवंसुवनेंवसुधेयंस्य
व्यन्तुयजं ॥४९॥ देवीऽउषासौ ॥ देवीऽउषासांवश्विनांसुत्रामेन्द्रेसरं
स्वती ॥ बलन्नवाचमास्यऽउषाभ्यांन्दधुरिन्द्रियंवंसुवनंवसुधेयंस्य
व्यन्तुयज ॥ ५० ॥ देवीजोष्ट्री ॥ देवीजोष्ट्रीसरंस्वत्यश्विनेन्द्रंमवर्द्ध
यन् ॥ श्रोत्रन्नकर्णयोर्यशोजोष्ट्रीभ्यान्दधुरिन्द्रियंवंसुवनेंवसुधेयं
स्यव्यन्तुयज ॥ ५१ ॥ देवीऽऊर्ज्जाहुती ॥ देवीऽऊर्जाहुतीदुघेसुदुघेन्द्रे
सरंस्वत्यश्विनांभिषजांवतः ॥ शुक्रन्नज्ज्योतिस्तनंयोराहुतीधत्तऽ

इन्द्रियंव्वसुवनैव्वसुधेयंस्यव्ययन्तुयज ॥५२॥ देवादेवानाम् ॥ देवादेवा
नाम्भिषजाहोतारावन्द्रमश्विना । व्वषट्कारैःसरस्वतीत्त्विषिन्नह्दद
येमतिᳬंहोतृब्भ्यान्दधुरिन्द्रियंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्ययन्तुयज ॥ ५३ ॥
देवीस्तिस्त्रः॥देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीरश्विनेडासरस्वती॥शूषन्नमद्ध्ये
नाब्भ्यामिन्द्रायदधुरिन्द्रियंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्ययन्तुयज ॥ ५४ ॥
देवऽइन्द्रः ॥ देवऽइन्द्रोनराशᳬंसस्त्रिवरूथःसरस्वत्त्याश्विब्भ्यामी
यतेरथः ॥ रेतोनरूपममृतञ्जनित्रमिन्द्रायत्त्वष्टादधदिन्द्रियाणिव्व
सुवनेव्वसुधेयस्यव्ययन्तुयज ॥ ५५ ॥ देवोदेवैः ॥ देवोदेवैर्व्वनस्प्पति

हिरंण्ययपर्णाऽअश्विभ्यांᳬसरंस्वत्त्यासुपिप्पुलऽइन्द्रांयपच्च्युतेम
धुं ॥ ओजोनजूतिर्ऋषुभोनभामुंव्वनुस्प्पातिंर्न्नोंदधांदिन्द्रियाणिंव्वसु
वनेंव्वसुधेयंस्यव्यन्तुयज ॥ ५६ ॥ देवम्बुर्हिः ॥ देवम्बुर्हिर्व्वारितीना
मद्धुरेस्त्तीर्ण्णमुश्विभ्यामूर्ण्णम्म्रदाःसरंस्वत्त्यास्योनमिन्द्रतेसदंः
ईशायैमुन्न्युᳬराजांनम्बुर्हिषांदधुरिन्द्रियंव्वसुवनेंव्वसुधेयंस्यव्यन्तुयज
॥ ५७ ॥ देवोऽअग्निः । स्विष्टुकृद्देवान्न्यंक्षद्यथायुथᳬहोतांराविन्द्र
मुश्विनांव्वाचाव्वाचᳬसरंस्वतीमुग्निᳬसोमंᳬस्विष्टुकृत्स्विष्टुऽइन्द्रंः
सुत्रामांसविताव्वरुंणोभिषगिष्टोदेवोव्वनुस्प्पतिःस्विष्टादेवाऽआंज्ज्यु

पाᳬस्विष्टोऽअग्निरग्निनाहोताहोत्रेस्विष्टकृद्यशोनदधदिन्द्रियमूर्ज्ज
मपचितिᳬस्वधांवसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ ५८ ॥ अग्निमद्य।
होतारमवृणीतायंयजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोडाशान्बध्नन्नश्वि
भ्याञ्छागᳬसरस्वत्यैमेषमिन्द्रायऽऋषभᳬसुन्वन्नश्विभ्याᳬसर
स्वत्याऽइन्द्रायसुत्राम्णेसुरासोमान्सूपस्थाऽअद्य ॥५९॥सूपस्थाऽ
अद्यदेवोवनस्पतिरभवदश्विभ्याञ्छागेनसरस्वत्यैमेषेणेन्द्रायऽ
ऋषभेणाक्षँस्तान्मेदस्तःप्रतिपचताग्रभीषतावीवृधन्तपुरोडाशैरपुर
श्विनासरस्वतीन्द्रःसुत्रामासुरासोमाँस्त्वामद्य ॥ ६० ॥ त्वाम

द्यॅऽऋष आर्षेयऽऋषीणान्नपादवृणीतायंयजमानो बहुभ्यऽआसङ्गं
तेभ्यऽएषमेदेवेषुवसुवार्य्यायक्ष्यतऽइतिताया देवादेवदानान्यदु
स्तान्यस्मऽआचुशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रेषि
तोमानुषऽसूक्तवाकायसूक्ताब्रूहि ॥ ६१ ॥ इतिवाजसनेयशुक्लयजुःसं
हितायामेकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ तेजोसिपञ्चाग्नयएकाहिंकारायद्व
तत्सवितुर्द्वशविभूर्मात्रैकाकायद्व आब्रह्मँस्त्रयोदश शेषादैकैकोनवि
ऽशतिरश्चतुस्त्रिऽशत ॥ ओम् तेजोसि॥तेजोसिशुक्रममृतमायुष्पा
ऽआयुर्म्मेपाहि ॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांम्पूष्णोह

स्ताभ्यामाददे ॥१॥ इमामगृभ्णन् ॥ इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य
पूर्वऽआयुषिविदथेषुकव्या ॥ सानोऽअस्मिन्त्सुतऽआबभूवऽऋतस्य
सामन्त्सरमारपन्ती ॥२॥ अभिधाऽअसि॥अभिधाऽअसिभुवनमसि
यन्तासिधर्ता॥सत्त्वमग्निंवैश्वानरꣳसप्रथसङ्गच्छस्वाहाकृतः॥३॥
स्वगात्त्वा ॥ देवेभ्यः प्रजापतयेब्रह्मन्नश्वम्भन्त्स्यामिदेवेभ्यः
प्रजापतयेनराध्यासम् । तम्बधानदेवेभ्यः प्रजापतयेतेनराध्नुहि
॥४॥ प्रजापतयेत्त्वा ॥ प्रजापतयेत्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामीन्द्राग्निभ्यान्त्वा
जुष्टम्प्रोक्षामिवायवेत्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुष्ट

संहि. म्प्रोक्षामिसर्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुष्टम्प्रोक्षामि ॥ योऽअर्वन्तञ्जिघाᳩसं उ.अ
॥१८६॥ सतितमभ्यमीतिवरुणः। परोमर्त्तः परः श्वा ॥५॥[५]अग्नयेस्वाहा ॥ २२
अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहापाम्मोदायस्वाहासवित्रेस्वाहावायवेस्वा
हाविष्णवेस्वाहेन्द्रायस्वाहाबृहस्पतयेस्वाहामित्रायस्वाहावरुणा
यस्वाहा॥६॥[१]हिङ्कारायस्वाहा ॥ हिङ्कारायस्वाहाहिङ्कृतायस्वाहा
क्रन्दतेस्वाहावक्रन्दायस्वाहाप्प्रोथतेस्वाहाप्प्रप्प्रोथायस्वाहागन्धा
यस्वाहाग्घ्रातायस्वाहानिविष्टायस्वाहोपविष्टाय स्वाहासन्दिताय ॥१८६॥
स्वाहावल्गतेस्वाहासीनायस्वाहाशयानायस्वाहास्वपतेस्वाहाजा

ग्यंतेस्वाहाकूजंतेस्वाहाप्प्रबुद्धायस्वाहाविजृम्भमाणायस्वाहाविचृ
तायस्वाहासꣳहानायस्वाहोपस्त्थितायस्वाहायनायस्वाहाप्प्रायणा
यस्वाहा ॥ ७ ॥ यतेस्वाहा ॥ यतेस्वाहाधावतेस्वाहोद्द्रावायस्वाहोद्द्रु
तायस्वाहाशूकारायस्वाहाशूकृतायस्वाहानिषण्णायस्वाहोत्त्थिताय
स्वाहाजवायस्वाहाबलायस्वाहाविवर्त्तमानायस्वाहाविवृत्तायस्वाहा
विधून्वानायस्वाहाविधूतायस्वाहाशुश्श्रूषमाणायस्वाहाशृण्वतेस्वा
हेक्षमाणायस्वाहेक्षितायस्वाहाव्वीक्षितायस्वाहानिमेषायस्वाहायद
त्तितस्म्मैस्वाहायत्त्पिबंतितस्म्मैस्वाहायन्मूत्रंकरोतितस्म्मैस्वाहा

३२

कुर्वुतेस्वाहांकृतायुस्वाहां ॥ ८ ॥ [२] तत्सवितुर्वरेण्ण्यम्भर्गोदेव
स्यंधीमहि ॥ धियोयोनंःप्प्रचोदयात् ॥ ९ ॥ हिरंण्यपाणिमूतयें ।
सवितारुमुपंह्वये ॥ सचेत्तादेवतांपदम् ॥ १०॥ देवस्यचेततः ॥ देव
स्यचेतंतोमहीम्प्रसंवितुर्हवामहे ॥ सुमतिर्ठसत्त्यरांधसम् ॥ ११ ॥
सद्युतिर्ठसुमतीवृधः॥ सुद्युतिर्ठसुमतीवृधोरातिर्ठसंवितुरीमहे ॥ प्रदे
वायमतीविदे ॥ १२ ॥ रातिर्ठसत्त्पतिम् ॥ रातिर्ठसत्त्पतिम्महेसंवि
तारुमुपंह्वये ॥ आसुवन्देववीतये ॥१३॥ देवस्यंसवितुः ॥ देवस्यंस
वितुर्म्मतिमासवंविश्श्वदैव्यम् ॥ धियाभर्गम्मनामहे ॥ १४ ॥

अग्निꣳस्तोमेन । बोधयसमिधानोऽअमर्त्त्यम् ॥ हव्यादेवेषुनोद
धत् ॥ १५ ॥ सहव्यवाट् ॥ सहव्यवाडमर्त्त्यऽउशिग्दूतश्चनोहितः॥
अग्निर्द्धियासमृण्वति ॥ १६ ॥ अग्निन्दूतम् ॥ अग्निन्दूतम्पुरोदधे
हव्यवाहमुपब्रुवे ॥ देवाꣳ ॥ ऽआसादयादिह ॥ १७ ॥ अजीजनो
हि । पवमानसूर्य्यंविधारेशक्मनापयः ॥ गोजीरयारꣳहमाणःपुर
न्ध्या ॥ १८ ॥ [९] विभूर्म्मात्रा । प्रभूःपित्राश्वोसिहयोस्यत्यो
सिमयोस्यर्वासिसप्तिरसिवाज्यसिवृषासिनृमणाऽअसिययुर्न्नामा
सिशिशुर्न्नामास्यादित्यानाम्पत्त्वान्विहिदेवाऽआशापालाऽएतन्देवे

भ्यो॑ऽश्वुम्मेधा॑युप्प्रोक्षि॑तꣳरक्षतुहरा॑न्ति॑रिहरं॑मता॑मिहधृ॑र्ति॑रिहस्वधृ॑
तिःस्वाहा॑ ॥१९॥ [२] कायुस्वाहा॑ ॥ कायुस्वाहाकस्म्मैस्वाहा॑कत॒
मस्म्मैस्वाहास्वाहाधिमाधी॑तायुस्वाहामनः॑प्प्रजाप॑तयुस्वाहा॑चित्तं॑
विज्ञा॑तायादि॑त्त्यैस्वाहादि॑त्त्यैमुह्यैस्वाहादि॑त्त्यैसुमृडी॑कायैस्वाहास
र॑स्वत्त्यैस्वाहासर॑स्वत्त्यैपावुकायैस्वाहासर॑स्वत्त्यैबृहुत्त्यैस्वाहा॑पू
ष्णणेस्वाहा॑पष्णणेप्प्र॑पुत्थ्या॑युस्वाहा॑पूष्णणेनुरन्धिषायुस्वाहात्त्वष्ट्रेस्वा
हात्त्वष्ट्रे॑तुरी॑यायुस्वाहात्त्वष्ट्रेपुरुरू॑पायुस्वाहाविष्णणवेस्वाहाविष्णणवे
निभूयुपायुस्वाहाविष्णणवेशिपिविष्टायस्वाहा ॥ २० ॥ विश्वोदेव

स्यं । नेतुम्मंत्तौंव्वुरीतसुकल्व्यम् ॥ व्विश्वौंरायऽइंषुद्धयतिद्युम्न्नंवृंणी
तपुष्ष्यसेुस्वाहां२१[१]आब्रह्मंन् ॥ आब्रह्मंन्ब्राह्मुणोब्रह्मवर्च्चुसी
जांयतामाराुष्ट्रेरांजुन्न्युःशूरंऽइषुव्व्योतिव्व्याधीमंहारुथोजांयतान्दो
ग्ध्रींधेनुर्व्वोढानुड्वानाुशुःसप्प्तिःपुरंन्धिर्य्योषांजिष्णूरंथेुष्ठाःसुभेयोयु
वांस्युयजंमानस्यव्वीरोजांयतान्निकामेनिंकामेनःपुर्ज्जन्न्योंव्वर्षतुफलंव
त्त्योनुऽओऽषंधयःपच्च्यन्तांय्योगक्षेुमोनःकल्प्पताम् ॥ २२ ॥
[१] प्राणायुस्वाहां । पानायुस्वाहांव्यानायुस्वाहाुचक्षुंषेुस्वाहाुश्श्रो
त्रांयुस्वाहांव्वाुचेस्वाहाुमनंसेुस्वाहा ॥ २३ ॥ [१] ॥ प्राच्च्यैंदिशे ।

स्वाहार्वाच्च्यैदिशेस्वाहादक्षिणायैदिशेस्वाहार्वाच्च्यैदिशेस्वाहाप्प्रती
च्यैदिशेस्वाहार्वाच्यैदिशेस्वाहोदीच्यैदिशेस्वाहार्वाच्च्यैदिशेस्वाहो
र्ध्वायैदिशेस्वाहार्वाच्च्यैदिशेस्वाहावाच्च्यैदिशेस्वाहार्वाच्च्यैदिशेस्वा
हा ॥ २४ ॥ [१] अद्भ्यःस्वाहा ॥ वार्भ्यःस्वाहोदकायस्वाहातिष्ठ
न्तीभ्यःस्वाहास्रवन्तीभ्यःस्वाहास्यन्दमानाभ्यःस्वाहाकूप्प्या
भ्यःस्वाहासूद्याभ्यःस्वाहाधार्य्याभ्यःस्वाहार्णवायस्वाहासमुद्रा
यस्वाहासरिरायस्वाहा ॥ २५ ॥ [१] वातायस्वाहा ॥ धूमायस्वाहा
भ्रायस्वाहामेघायस्वाहाविद्योतमानायस्वाहास्तनयतेस्वाहावस्फू

ज्जंतुस्वाहाव्वर्षतुस्वाहांवुव्वर्षतुस्वाहोग्ग्रंव्वर्षतुस्वाहांशीग्ग्रंव्वर्षतुस्वाहौ
द्गृह्णतेस्वाहोद्गृहीतायुस्वाहांप्प्रुष्णुतेस्वाहांशीकायुतेस्वाहाप्प्रुष्ष्वा
भ्युःस्वाहांह्रादुनीभ्युःस्वाहांनीहारायुस्वाहां ॥ २६ ॥ [१] अग्न
येस्वाहां ॥ अग्नयेस्वाहासोमायुस्वाहेन्द्रायुस्वाहांपृथिव्यैस्वाहान्त
रिक्षायुस्वाहांदिवेस्वाहांदिग्ग्भ्यःस्वाहाशांभ्युःस्वाहोर्व्व्यैदिशेस्वा
हार्वाच्च्यैदिशेस्वाहां ॥ २७ ॥ [१] नक्षत्रेभ्युःस्वाहां । नक्षत्रि
येभ्युःस्वाहांहोरात्रेभ्युःस्वाहांर्द्धमासेभ्युःस्वाहामासेभ्युःस्वाहऽ
ऋतुभ्युःस्वाहांर्त्तवेभ्युःस्वाहांसंवत्त्सरायुस्वाहाद्यावापृथिवीभ्या

ॐस्वाहांचन्द्रायस्वाहासूर्य्यायस्वाहारश्मिभ्यःस्वाहावसुभ्यः
स्वाहारुद्रेभ्यःस्वाहादित्येभ्यःस्वाहामुरुद्भ्यःस्वाहाविश्वेभ्योदे
वेभ्यःस्वाहामूलेभ्यःस्वाहाशाखाभ्यःस्वाहावनुस्पतिभ्यःस्वा
हापुष्पेभ्यःस्वाहाफलेभ्यःस्वाहौषधीभ्यःस्वाहा ॥ २८ ॥ [१]
शतम् ॥१३००॥ पृथिव्यैस्वाहा ॥ पृथिव्यैस्वाहान्तरिक्षायस्वाहादिवे
स्वाहासूर्य्यायस्वाहाचन्द्रायस्वाहानक्षत्रेभ्यःस्वाहाद्भ्यःस्वाहौषधी
भ्यःस्वाहावनुस्पतिभ्यःस्वाहापारिप्लवेभ्यःस्वाहाचराचरेभ्यः
स्वाहासरीसृपेभ्यःस्वाहा ॥ २९ ॥ [१] असवेस्वाहा ॥ असं

वेस्वाहावसवेस्वाहाविभुवेस्वाहाविवस्वतेस्वाहागणश्रियेस्वाहागण
पतयेस्वाहाभिभुवेस्वाहाधिपतयेस्वाहाशूषायस्वाहासꣳसर्पायस्वा
हाचन्द्रायस्वाहाज्योतिषेस्वाहामलिम्लुचायस्वाहादिवापतयते
स्वाहा ॥ ३० ॥ [१] मधवेस्वाहा ॥ मधवेस्वाहामाधवायस्वाहा
शुक्रायस्वाहाशुचयेस्वाहानभसेस्वाहानभस्यायस्वाहेषायस्वाहो
र्ज्जायस्वाहासहसेस्वाहासहस्यायस्वाहातपसेस्वाहातपस्यायस्वा
हाꣳहसस्पतयेस्वाहा ॥ ३१ ॥ [१] वाजायस्वाहा । प्रसवाय
स्वाहापिजायस्वाहाक्रतवेस्वाहास्वःस्वाहामूर्ध्नेस्वाहाव्यश्नुविनेस्वा

हान्त्यायस्वाहान्त्यायभौवनायस्वाहाभुवनस्यपतयेस्वाहाधिपत
येस्वाहाप्रजापतयेस्वाहा ॥ ३२ ॥ [१] आयुर्यज्ञेन । कल्पता
ꣳस्वाहाप्राणोयज्ञेनकल्पताꣳस्वाहापानोयज्ञेनकल्पताꣳस्वाहा
व्यानोयज्ञेनकल्पताꣳस्वाहोदानोयज्ञेनकल्पताꣳस्वाहासमानो
यज्ञेनकल्पताꣳस्वाहाचक्षुर्यज्ञेनकल्पताꣳस्वाहाश्रोत्रंयज्ञेन
कल्पताꣳस्वाहावाग्यज्ञेनकल्पताꣳस्वाहामनोयज्ञेनकल्पताꣳ
स्वाहात्मायज्ञेनकल्पताꣳस्वाहाब्रह्मायज्ञेनकल्पताꣳस्वाहा
ज्ज्योतिर्यज्ञेनकल्पताꣳस्वाहास्वर्यज्ञेनकल्पताꣳस्वाहापृष्ठंयु

ज्ञेनंकल्पताᳪंस्वाहांयज्ञोयज्ञेनंकल्पताᳪंस्वाहां ॥ ३३॥ एकंस्मै
स्वाहाद्वाभ्याᳪंस्वाहांशतायस्वाहैकंशतायस्वाहाव्युष्टयैस्वाहांस्व
र्गायस्वाहां ॥ ३४ ॥ [१] इति श्रीवाजसनेयशुक्लयजुःसंहितायांदी
र्घपाठेद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ हिरण्यगर्भोयःप्राणतोद्विकौसुअन्त्य
ष्टौवायश्वापश्चप्राणायतिस्रउत्तसक्थ्याद्वादशगायत्रीकस्त्वाषट्कौकः
स्विदष्टौकास्विदशसुभुःस्वयंभूस्तिस्रएकादशपंचषष्टिः॥ ॐहिरण्य
गर्भःसम॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यंजातःपतिरेकऽआसी
त्॥सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मैदेवायंहविषाविधेम॥१॥ उपया

मगृंहीतोसि॥प्रजापंतयेत्त्वाजुष्टङ्गृह्णाम्म्येषतेयोनिःसूर्य्यस्तेमहिमा॥
यस्तेहंन्त्संवत्त्सरेमहिमासम्बभूवयस्तेवायावन्तरिक्षेमहिमासम्ब
भूवयस्तेदिविसूर्य्येमहिमासम्बभूवतस्म्मैतेमहिम्म्नेप्प्रजापंतयेस्वा
हादेवेब्भ्यः ॥२॥ [२] यःप्प्राणतोनिमिषतोमहित्त्वैकऽइद्राजाजग
तोबभूव ॥ यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुंष्पदःकस्म्मैदेवायंहविषाविधे
म ॥ ३ ॥ उपयामगृंहीतोसि । प्प्रजापंतयेत्त्वाजुष्टङ्गृह्णाम्म्येषतेयो
निश्चन्द्रमास्तेमहिमा ॥ यस्तेरात्रौसंवत्त्सरेमहिमासम्बभूवयस्ते
पृथिव्यामग्ग्नौमहिमासम्बभूवयस्तेनक्षत्रेषुचन्द्रमसिमहिमासम्ब

भूवुतस्म्मैतेमहिम्म्नेप्प्रजापतयेदेवेब्भ्युःस्वाहा ॥ ४ ॥ [२] युञ्ज
न्तिब्र्ध्नमरुषञ्चरन्तुम्परितस्त्थुषः ॥ रोचन्तेरोचुनादिवि ॥ ५ ॥
युञ्जन्त्यस्य ॥ युजन्त्यस्युकाम्म्याहरीविपक्षसारथे ॥ शोणाधृष्ण्णु
नृवाहसा ॥ ६ ॥ यद्वातः ॥ यद्वातोऽअपोऽअगनीगन्न्प्रियामिन्द्रस्य
तन्न्वम् ॥ एतब्स्तोतरनेनपथापुनरश्श्वमावर्तयासिनः ॥ ७ ॥ व
संवस्त्वा । अन्तुगायत्रेणच्छन्दसारुद्द्रास्त्वाअन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्द
सादित्त्यास्त्वाअन्तुजागतेनच्छन्दसा ॥ भूर्भुवःस्वर्लाजी३ञ्छाची३
न्यव्येगव्यऽएतदन्नमत्तदेवाऽएतदन्नमद्धिप्प्रजापते ॥८॥ कःस्वित् ॥

कश्स्विदेकाकीचंरतिकऽउस्विज्जायतेपुनः ॥ किंस्विद्धिमस्यंभेषुज
ङ्किम्म्वावपंनम्मुहत् ॥ ९ ॥ सूर्य्यऽएकाकी । चंरतिचन्द्रमांजायते
पुनः॥अग्निर्हिमस्यंभेषुजम्भूमिरावपंनम्मुहत् ॥ १०॥ कास्वित् ॥
कास्विदासीत्पूर्वचित्तिःकिस्विदासीद्बृहद्वयः ॥ कास्विदासीत्पि
लिप्पिलाकास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥ ११ ॥ द्यौरांसीत् ॥ द्यौरांसी
त्पूर्वचित्तिरश्वंऽआसीद्बृहद्वयः ॥ अविरासीत्पिलिप्पिलारात्रिरासी
त्पिशङ्गिला ॥ १२ ॥ [८] वायुष्ट्वा । पचुतैरंवत्त्वासितग्ग्रीवश्छा
गैर्न्यग्ग्रोधश्चमुसैःशल्मलिर्वृद्ध्या ॥ एषस्यराथ्योवृषापुड्भिश्चु

तुर्भिरदङ्गश्रुहमाकृष्णश्चनोवतुनमोग्नये ॥ १३ ॥ संशितोर
श्मिनारथःसंशितोरश्मिनाहयः ॥ संशितोऽअप्स्वप्सुजाब्र
ह्मासोमपुरोगवः ॥ १४ ॥ स्वयंवाजिन् ॥ स्वयंवाजिंस्तन्वङ्कल्प
यस्वस्वयंयजस्वस्वयञ्जुषस्व ॥ महिमातेन्येननसन्नशे ॥ १५ ॥
नवै ॥ नवाऽउऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँ ऽइदेषिपथिभिःसुगे
भिः ॥ यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययुस्तत्रत्वादेवःसवितादधातु ॥ १६ ॥
अग्निःपशुः ॥ अग्निःपशुरासीत्तेनायजन्तसऽएतँल्लोकमजयद्यस्मि
न्नग्निःसतेलोकोभविष्यतितञ्जेष्यसिपिबैताऽअपः ॥ वायुःपशुरा

सीत्तेनायजन्तुसऽएतँल्लोकमंजयद्यस्म्मिन्न्वायुःसतेँलोकोभविष्यति
तञ्जेष्यसिपिबैताऽअपः ॥ सूर्य्यःपशुरासीत्तेनायजन्तुसऽएतँल्लोक
मंजयद्यस्म्मिन्त्सूर्य्यःसतेँलोकोभविष्यतितञ्जेष्यसिपिबैताऽअपः
॥ १७ ॥ प्राणायस्वाहा । पानायस्वाहाव्यानायस्वाहा ॥ अम्बेऽअ
म्बिकेम्बालिकेनमानयतिकश्चन ॥ ससस्त्यश्वकःसुभद्रिकाङ्का
म्पीलवासिनीम् ॥ १८॥ गणानान्त्वा । गणपतिँहवामहेप्प्रियाणा
न्त्वाप्प्रियपतिँहवामहेनिधीनान्त्वानिधिपतिँहवामहेवसोमम ॥
आहमजानिगर्ब्भधमात्त्वमजासिगर्ब्भधम् ॥ १९ ॥ ताऽउभौ । चतु

रं॑ऽपुदः॑सुम्प्रसा॑रयावस्तु॒र्गेलो॒केप्रोर्ण्णुवाथां॒वृषा॑ग्वा॒जीरे॑तो॒धारेतोंद
धातु ॥ २० ॥ [३] उत्स॑क्थ्या॒ऽअव॑ । गु॒दन्धे॑हि॒सम॒ञ्जिञ्चा॑रयावृ
षन् ॥ यस्त्रीणा॑जी॒वभोज॑नः ॥ २१ ॥ यु॒कासु॒कौ । शं॑कु॒न्ति॒काह
लगि॒ति॒वञ्च॑ति ॥ आहं॑न्ति॒गभेप॒सोनि॒ग॑ल्गली॒ति॒धार॑का ॥ २२ ॥ यु
कोसु॒कौ । शं॑कु॒न्तु॒कऽआ॒हल॒गि॒ति॒वञ्च॑ति ॥ विव॑क्षत॒ऽइ॒वते॒मुख॒मद्ध्व
र्य्यो॒मानु॒स्त्वम॒भिभा॑षथाः ॥ २३ ॥ मा॒ता॒च॑ । ते॒पि॒ता॒चु॒तेग्र॑॑वृक्ष
स्य॑रो॒हतः ॥ प्रति॒ला॒मीति॒ते॒पि॒तागभे॒मु॒ष्टिम॑तं॒सयत् ॥ २४ ॥ मा
ता॒च॑ । ते॒पि॒ता॒चु॒तेग्ग्रे॒वृक्ष॒स्य॑क्रीडतः ॥ विव॑क्षत॒ऽइ॒वते॒मुख॒म्ब्रह्म॒न्

 लोमुविचिन्वन्तुमनीषया ॥ देवानुम्पत्क्न्योदिशः सूचीभिः शम्म्य
 न्तुत्त्वा ॥ ३६ ॥ रुजुताहारणीऽसीसायुजौयुज्ज्यन्तुकर्म्मभिः ॥ अ
श्वंस्यवाजिनंस्त्वचिसिमाऽशम्म्यन्तुशम्म्यंन्तीः ॥ ३७ ॥ कुविदु
ङ्ग ॥ यवमन्तोयवश्चिद्यथादान्त्यनूपूर्वंवियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणुहिभोज
नानियेबर्हिषोनमऽउक्तिंय्यजन्ति ॥ ३८ ॥ [८] कस्त्त्वा ॥ कस्त्त्वा
च्छ्यतिकस्त्वाविशास्तिकस्तेगात्राणिशम्म्यति ॥ कऽउतेशमिता
कविः ॥३९॥ ऋतवस्ते ॥ ऋतवस्तऽऋतुथापर्वंशमितारोविशासतु॥
संवत्सरस्यतेजसाशमीभिः शम्म्यन्तुत्त्वा ॥ ४० ॥ अर्द्धमासाःप

रूꣳषितेमासाऽआच्छ्यन्तुशम्म्यन्तः ॥ अहोरात्राणिमरुतोवि
लिष्टꣳसूदयन्तुते ॥ ४१ ॥ दैव्याऽअध्वर्य्यवस्त्वाच्छ्यन्तुविचशा
सतु॥गात्राणिपर्वशस्तेसिमाꣳकृण्वन्तुशम्म्यन्तीः ॥ ४२ ॥ द्यौस्ते ।
पृथिव्यन्तरिक्षंवायुश्छिद्रम्पृणातुते ॥ सूर्य्यस्तेनक्षत्रैꣳसहलोकङ्कृणो
तुसाधुया ॥ ४३ ॥ शन्ते ॥ शन्तेपरेभ्योगात्रेभ्यꣳशमस्त्ववरे
भ्यः ॥ शमस्थभ्योमज्जभ्यꣳशम्वस्तुतन्वैतव ॥४४॥ [६] कः
स्वित् ॥ कःस्विदेकाकीचरतिकऽउस्विज्जायतेपुनः ॥ किꣳस्विद्धिम
स्यभेषजङ्किम्वावपनम्महत् ॥ ४५ ॥ सूर्य्यऽएकाकी । चरतिचन्द्र

माञ्जायतेपुनः ॥ अग्निर्हिमस्यभेषजम्भूमिरावपनम्महत् ॥ ४६ ॥
किꣳस्वित् ॥ किꣳस्वित्सूर्य्यसमञ्ज्योतिःकिꣳसमुद्रसमꣳसरः ॥
किꣳस्वित्पृथिव्यैवर्षीयःकस्यमात्रानविद्यते ॥ ४७ ॥ ब्रह्मसूर्य्यस
मम् ॥ ब्रह्मसूर्य्यसमञ्ज्योतिर्द्यौःसमुद्रसमꣳसरः ॥ इन्द्रःपृथिव्यैव
र्षीयान्गोस्तुमात्रानविद्यते ॥ ४८ ॥ पृच्छामित्त्वा । चितयेदेवसख
यदित्त्वमत्त्रमनसाजगन्थ ॥ येषुविष्णुस्त्रिषुपदेष्वेष्टस्तेषुविश्व
म्भुवनमाविवेश ॥ ४९ ॥ अपितेषु । त्रिषुपदेष्वस्मियेषुविश्व
म्भुवनमाविवेश ॥ सद्यःपर्य्यमिपृथिवीमुतद्यामेकेनाङ्गेनदिवोऽअस्य

पृष्ठम् ॥ ५० ॥ केष्वन्तः । पुरुषऽआविवेश कान्यन्तः पुरुषेऽअर्प्पितानि ॥ एतद्ब्रह्मन्नुपवल्हामसि त्वा किᳬस्विन्नः प्रति वोचास्यत्र ॥ ॥ ५१ ॥ पञ्चस्वन्तः । पुरुषऽआविवेश तान्यन्तः पुरुषेऽअर्प्पितानि ॥ एतत्त्वात्र प्रतिमन्वानोऽअस्मि न मायया भवस्युत्तरो मत् ॥ ५२ ॥ [८] कास्वित् ॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिः किᳬस्विदासीद्बृहद्वयः ॥ कास्विदासीत्पिलिप्पिला कास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥ ५३ ॥ द्यौरासीत् ॥ द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्वऽआसीद्बृहद्वयः ॥ अविरासीत्पिलिप्पिला रात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥ ५४ ॥ काऽईम् ॥ काऽईमरे पिशङ्गिला

काऽईङ्कुरुपिशाङ्गिला ॥ कऽईमास्कन्दमर्षतिकऽईम्पन्थांविसर्प्पति ॥
॥ ५५ ॥ अजारे । पिशाङ्गिलाश्वाविकुरुपिशाङ्गिला ॥ शशऽआस्क
न्दमर्षत्यहिःपन्थांविसर्प्पति ॥ ५६ ॥ कत्यस्य । विष्ठाःकत्यक्षरा
णिकतिहोमासःकतिधासमिद्धः ॥ यज्ञस्यत्वाविदथापृच्छमत्रकति
होतारऋतुशोयजन्ति ॥ ५७ ॥ षडस्य । विष्ठाःशतमक्षराण्यशी
तिहोमाःसमिधोहतिस्रः ॥ यज्ञस्यतेविदथाप्रब्रवीमिसप्तहोतारऽ
ऋतुशोयजन्ति ॥ ५८ ॥ कोऽअस्य । वेदभुवनस्यनाभिङ्कोद्यावापृ
थिवीऽअन्तरिक्षम् ॥ कःसूर्य्यस्यवेदबृहतोजनित्रङ्कोवेदचन्द्रमसंय

तोजाः ॥ ५९ ॥ वेदाहम ॥ वेदाहमस्यभुवनस्यनाभिंवेदद्यावापृथि
वीऽअन्तरिक्षम ॥ वेदसूर्य्यस्यबृहतोजनित्रमथोवेदचन्द्रमसंयतो
जाः ॥ ६० ॥ पृच्छामित्वा ॥ पृच्छामित्वापरमन्तम्पृथिव्याःपृ
च्छामियत्रभुवनस्यनाभिः ॥ पृच्छामित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतःपृ
च्छामिवाचःपरमंव्योम ॥ ६१ ॥ इयंवेदिः ॥ इयंवेदिःपरोऽअन्तः
पृथिव्याऽअयंयज्ञोभुवनस्यनाभिः॥ अयꣳसोमोवृष्णोऽअश्वस्यरे
तोब्रह्मायंवाचःपरमंव्योम ॥ ६२ ॥ [१०] सुभूःस्वयम्भूः । प्प्रथ
मोन्तर्म्महत्त्यर्णवे ॥ दधेहगर्ब्भमृत्त्वियंय्यतोजातःप्प्रजापतिः ॥

॥ ६३ ॥ होतायक्षत् ॥ होतायक्षत्प्रजापतिꣳसोमस्यमहिम्नः ॥
जुषताम्पिबतुसोमꣳहोतर्यज ॥ ६४ ॥ प्रजापते न । त्वदेतान्य
न्योविश्वारूपाणिपरिताबभूव ॥ यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुव
यꣳस्यामपतयोरयीणाम् ॥ ६५ ॥ [३] इति श्रीवाजसनेयशुक्लय
जुस्संहितायांदीर्घपाठेत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ ॥ २३ ॥ अश्वस्तूपरो
धूम्रान्वसंतायसमुद्रायशिशुमारान्मयुःप्राजापत्योदशकाश्चत्वारश्च
त्वारिꣳशत् ॥ ॐ अश्वस्तूपरः ॥ अश्वस्तूपरोगोमृगस्तेप्राजा
पत्याःकृष्णग्रीवऽआग्नेयोरराटेपुरस्तात्सारस्वतीमेष्यधस्ताद्ध

न्वोराश्विनावधोरामौबाह्वोःसौमापौष्णःश्यामोनाभ्यांᳬसौर्य्य
यामौश्वेतश्चकृष्णश्चपार्श्वयोस्त्वाष्ट्रौलोमशसक्थौसक्थ्योर्वायु
व्यःश्वेतःपुच्छइन्द्रायस्वपस्यायवेहद्वैष्णवोवामनः ॥१॥ रोहितो
धूम्ररोहितः । कर्कन्धुरोहितस्तेसौम्म्याबभ्रुररुणबभ्रुःशुकबभ्रु
स्तेवारुणाःशितिरन्ध्रोन्यतःशितिरन्ध्रःसमन्तशितिरन्ध्रस्तेसावित्रा
ःशितिबाहुरन्यतःशितिबाहुःसमन्तशितिबाहुस्तेबार्हस्पत्त्याःपृष
तीक्षुद्रपृषतीस्थूलपृषतीतामैत्रावरुण्यः ॥ २ ॥ शुद्धवालःसर्वशु
द्धवालोमणिवालस्तआश्विनाःश्येतःश्येताक्षोरुणस्तेरुद्रायपशुपत

येकृष्णाभौमाऽअंवालिप्सारौद्रानभोरूपाःपार्ज्जन्न्याः ॥ ३ ॥ पृ
श्निस्तिरश्चीनंपृश्निः ॥पृश्निस्तिरश्चीनंपृश्निरूर्द्ध्वपृश्निस्तेमारु
ताःफल्गूर्ल्लोहितोर्णीपलक्षीताःसारस्वत्त्यःप्लीहाकर्णःशुण्ठाकर्णो
द्ध्यालोहकर्णस्तेत्त्वाष्ट्राःकृष्णग्रीवःशितिकक्षोञ्जिसक्थस्तऽऐन्द्रा
ग्नाःकृष्णाञ्जिरल्पाञ्जिर्म्महाञ्जिस्तऽउषस्याः ॥ ४ ॥ शिल्पावै
श्वदेव्यः ॥ शिल्पावैश्वदेव्योरोहिण्ण्यस्त्र्यवयोवाचेविज्ञाताऽअदि
त्यैसरूपाधात्रेवत्सतर्योदेवानाम्पत्नीभ्यः ॥ ५ ॥ कृष्णग्रीवा
आग्नेयाः । शितिभ्रवोवसूनाᳯरोहितारुद्राणाᳯश्वेताऽअवरोकि

णंऽआदित्त्यानान्नभौरूपाऽपार्ज्जुन्न्याः ॥ ६ ॥ उन्नतऽऋषभः ॥ उन्न
तऽऋषभोव्वांमनस्त्तऽऐन्द्राव्वैष्णवाऽउन्नतःशितिबाहुःशितिपृष्ठस्त्तऽ
ऐन्द्राबार्हस्पत्त्याःशुकरूपाव्वाजिनाःकल्म्माषाऽआग्निमारुताःश्यु
माःपौष्णाः ॥ ७ ॥ एताऽऐन्द्राग्नाः ॥ एताऽऐन्द्राग्नाद्विरूपाऽअ
ग्नीषोमीयाव्वामनाऽअनड्वाहऽआग्नावैष्णवाव्वशामैत्रावरुण्यन्न्यत
ऽएन्न्यौमैत्र्यः ॥ ८ ॥ कृष्णग्ग्रीवाऽआग्नेयाः ॥ कृष्णग्ग्रीवाऽ
आग्नेयाबभ्रवःसौम्म्याःश्वेताव्वायव्व्याऽअविज्ञाताऽअदित्त्यैसरूपा
धात्त्रेव्वत्त्सतर्य्योदेवानाम्पत्नीब्भ्यः ॥ ९ ॥ कृष्णाभौमाः ॥ कृष्णा

भौमाधूम्म्राऽआन्तरिक्षाबृहन्तौदिव्याःशबलावैद्युताःसिध्मास्तार
काः ॥ १० ॥ [१०] धूम्म्रान्वसन्ताय ॥ धूम्म्रान्वसन्तायालभते
श्वेतान्ग्रीष्म्मायकृष्णान्वर्षाभ्योरुणाञ्छरदेपृषतोहेमन्तायपिश
ङ्गाञ्छिशिराय ॥११॥ त्र्यवयोगायत्र्यै । पञ्चावयस्त्रिष्टुभेदित्त्यवाहोज
गत्त्यैत्रिवत्त्साऽअनुष्टुभेतुर्य्यवाहऽउष्णिहे॥ १२ ॥ पृष्ठवाहोविराजे॥
पृष्ठवाहोविराजऽउक्षाणोबृहत्त्याऽऋषभाःककुभेनड्वाहःपङ्क्त्यैधेन
वोतिच्छन्दसे॥१३॥कृष्णग्ग्रीवाऽआग्नेयाः ॥कृष्णग्ग्रीवाऽआग्नेयाब
भ्रवःसौम्म्याऽउपध्वस्ताःसावित्रावत्त्सतर्य्यःसारस्वत्त्यःश्यामाःपौ

ष्णाःपृश्निर्योमारुताबहुरूपावैश्वदेवाव्वशाद्यावापृथिवीयाः ॥ १४ ॥
उक्ताःसञ्चराः ॥ उक्ताःसञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्नाःकृष्णावारुणाःपृश्नि
र्योमारुताःकायास्तूपराः ॥ १५ ॥ अग्नयेनीकवते । प्प्रथमजानाल
भतेमरुद्भ्यःसान्तपनेभ्यःसवात्यान्मरुद्भ्योगृहमेधिभ्योबष्किहा
न्मरुद्भ्यःक्रीडिभ्यःसꣳसृष्टान्मरुद्भ्यःस्वतवद्भ्योनुसृष्टान् ॥ १६॥
उक्ताःसञ्चराः ॥ उक्ताःसञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्नाःप्प्राशृङ्गामाहेन्द्राबहु
रूपावैश्वकर्मणाः॥१७॥धूम्म्राबभ्रुनीकाशाः । पितृणाꣳसोमवता
म्बभ्रवोधूम्म्रनीकाशाः ॥ पितृणाम्बर्हिषदाङ्कृष्णाबभ्रुनीकाशाःपितृ

णामग्निष्वात्तानां कृष्णा पृषन्तस्त्रैयम्बकाः ॥१८॥ उल्काः संश्चुरा ॥
उल्काः संश्चुराऽएता शुनासीरीयाः श्वेता वायव्याः श्वेताः सौर्याः ॥१९॥
वसन्ताय कपिञ्जलान् ॥ वसन्ताय कपिञ्जलानालभते ग्रीष्माय कलवि
ङ्कान् वर्षाभ्यस्तित्तिरीञ्छरदे वर्त्तिका हेमन्ताय ककराञ्छिशिराय विक
करान् ॥२०॥ [१०] समुद्राय शिशुमारान् ॥ समुद्राय शिशुमाराना
लभते पर्ज्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो मत्स्यान्मित्राय कुलीपयान्वरुणाय
नाक्रान् ॥ २१ ॥ सोमाय हंसान् ॥ सोमाय हंसानालभते वायवे
बलाकाऽइन्द्राग्निभ्याङ्क्रुञ्चान्मित्राय मद्गून्वरुणाय चक्रवाकान्॥

॥ २२ ॥ अग्नयेंकुटरूँन् ॥ अग्नयेंकुटरूनालंभतेवनस्पतिभ्युऽ
उलूकानग्नीषोमांभ्याञ्चाषानुश्विभ्यांम्मयूरांन्मित्रावरुंणाभ्या
ङ्कपोतांन् ॥ २३ ॥ सोमांयलबानालंभतेत्वष्ट्रेंकौलीकान्गोषादीर्देवा
नाम्पत्नींभ्यःकुलीकादेवजामिभ्योग्नयेंगृहपंतयेपारुष्णान् २४॥
अह्नेंपारावंतान् ॥ अह्नेंपारावंतानालंभतेरात्र्यैसीचापूरंहोरात्रयोः
सन्धिभ्योंजतूम्मासेंभ्योदात्यौहान्त्संवत्सरायंमहतःसुपर्णान् ॥
॥ २५ ॥ भूम्म्यांऽआखून् ॥ भूम्म्यांऽआखूनालंभतेन्तरिक्षायपाङ्क्त्रा
न्दिवेकशान्दिग्भ्योनंकुलान्बभ्रुंकानवान्तरदिशाभ्यः ॥ २६ ॥

वसुभ्यऽऋश्यान् ॥ वसुभ्यऽऋश्यानालभते रुद्रेभ्यो रुरूनादित्ये
भ्यो न्यङ्कून्विश्वेभ्यो देवेभ्यः पृषतान्त्साध्येभ्यः कुलुङ्गान् ॥२७॥
ईशानायपरस्वतऽ ॥ ईशानायपरस्वतऽआलभते मित्राय गौरान्वरु
णाय महिषान्बृहस्पतये गवयाँस्त्वष्ट्रऽउष्ट्रान् ॥ २८ ॥ प्रजापतये
पुरुषान् ॥ प्रजापतये पुरुषान्हस्तिनऽआलभते वाचे प्लुषींश्चक्षुषे
मशकाञ्छ्रोत्राय भृङ्गाः ॥२९॥ शतम् ॥ १४०० ॥ प्रजापतये च । वाय
वे च गोमृगो वरुणायारण्यो मेषो यमाय कृष्णो मनुष्यराजाय मर्कटः
शार्दूलाय रोहिदृषभाय गवयी क्षिप्रश्येनाय वर्त्तिका नीलङ्गोः कृमिः स

मुद्रायशिशुमारोहिमवतेहस्ती ॥ ३० ॥ [१०] मयुःप्राजा
पत्त्यः ॥ मयुःप्राजापत्त्यऽउलोहलिक्ष्णोवृषदंशस्तेधात्रेदिशाङ्कङ्को
धुङ्क्षाग्नेयीकलविङ्कोलोहिताहिःपुष्करसादस्तेत्त्वाष्ट्रावाचेक्रुञ्चः ॥
॥ ३१ ॥ सोमायकुलुङ्गः ॥ सोमायकुलुङ्गऽआरण्योजोनकुलःशका
तेपौष्णाःक्रोष्टामायोरिन्द्रस्यगौरमृगःपिद्वोन्यङ्कुःकक्कटस्तेनुमत्त्यै
प्प्रतिश्श्रुत्कायैचक्रवाकः ॥ ३२ ॥ सौरीबलाका । शार्गःसृञ्ज
यःशयाण्डकस्तेमैत्राःसरस्वत्त्यैशारिःपुरुषवाक्श्वाविद्भौमीशार्दूलो
वृकःपृदाकुस्तेमन्यवेसरस्वतेशुकःपुरुषवाक् ॥ ३३ ॥ सुप

र्णः पार्जन्यः ॥ सुपर्णः पार्जन्य आतिर्वाहसो दर्विदा ते वायवे बृह
स्पतये वाचस्पतये पैङ्गराजोऽलज आन्तरिक्षः प्लवो मद्गुर्मत्स्यस्ते नं
दीपतये द्यावापृथिवीयः कूर्मः ॥ ३४ ॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसः ॥
पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गोधा कालका दार्वाघाटस्ते वनस्पतीनाङ्कृकवाकुः
सावित्रो हंसो वातस्य नाक्रो मकरः कुलीपयस्तेऽकूपारस्य ह्रियै शल्य
कः ॥ ३५ ॥ एण्यह्नः ॥ एण्यह्नो मण्डूको मूषिका तित्तिरिस्ते स
र्पाणाँ लोपाश आश्विनः कृष्णो रात्र्या ऋक्षो जतूः सुषिलीका त इतर
जनानां जहका वैष्णवी ॥ ३६ ॥ अन्यवापोऽर्द्धमासानामृश्यो

॥२०४॥

मयूरः सुपर्णस्ते गन्धर्वाणामपामुद्रो मासां कश्यपो रोहित्कुण्डृणाची
गोलत्तिका तेऽप्सरसां मृत्यवेऽसितः ॥३७॥ वर्षाहूर्ऋतूनाम् ॥ वर्षाहू
र्ऋतूनामाखुः कशो मान्थालस्ते पितॄणां बलायाजगरो वसूनां कपिञ्ज
लः कपोत उलूकः शशस्ते निर्ऋत्यै वरुणायारण्यो मेषः ॥३८॥ श्वित्र
आदित्यानाम् ॥ श्वित्र आदित्यानामुष्ट्रो घृणीवान्वार्ध्रीनसस्ते म
त्या अरण्याय सृमरो रुरू रौद्रः क्वयिः कुटरुर्दात्यौहस्ते वाजिनां कामा
य पिकः ॥ ३९ ॥ खड्गो वैश्वदेवः । श्वा कृष्णः कर्णो गर्दभस्तरक्षुस्ते र
क्षसामिन्द्राय सूकरः सिंहो मारुतः कृकलासः पिप्पका शकुनिस्ते शर

व्यायैविश्वेषान्देवानांम्पृषुतः ॥ ४० ॥ [४] इतिश्रीवाजसनेयशु
क्लयजुःसंहितायांदीर्घपाठेचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ शादंदद्भिर्नवै
कैकाहिरण्यगर्भश्चतस्रआनोदशमानोमित्रोषदश्वस्याष्टकौयत्तेषाडि
मानुकंद्वेपंचदशसप्तचत्त्वारिंशत् ॥ ॐम् ॥ शादंन्दद्भिः ॥ शादंन्द
द्भिरवकान्दन्तमूलैम्मृदुम्बस्वैस्तेगान्दष्ट्राभ्याᳯसरस्वत्त्याऽअ
ग्रजिह्वञ्जिह्वायाऽउत्त्सादमवक्रन्देनतालुवाजᳬहनुभ्यामपऽआ
स्येऽनुवृषणमाण्डाभ्यामादित्त्याँश्मश्रुभिःपन्थानम्भ्रूभ्यान्द्या
वापृथिवीवर्तोभ्यांविद्युतंकनीनकाभ्याᳯशुक्लायस्वाहाकृष्णायस्वा

ह्वापार्य्याणिपक्ष्माण्यवार्य्याऽइक्षवोव्वार्य्याणिपक्ष्माणिपार्य्याऽइक्षवः
१॥ [१] व्वातंम्प्राणेनं ॥ व्वातंम्प्राणेनापानेननासिकेऽउपयाममध
रेणौष्ठेनसदुत्तरेणप्प्रकाशेनान्तरमनूकाशेनबाह्यन्निवेष्ष्यम्मूर्द्ध्नास्तनं
यित्नुन्निर्ब्बाधेनाशनिम्मस्तिष्क्केणव्विद्युतंकनीनकाभ्याङ्कर्णाभ्याᳫं
श्रोत्रᳫंश्रोत्राभ्याङ्कर्णौतेदनीमधरकण्ठेनापःशुष्ष्ककण्ठेनचित्तम्म
न्याभिरदितिᳫंशीर्ष्ष्णानिर्ऋतिन्निर्ज्जर्ज्जल्प्येनशीर्ष्ष्णासंक्क्रोशैः
प्प्राणान्रेष्म्माणᳫंस्तुपेन॥२॥ [१] मशकान्केशैः॥ मशकान्केशैरि
न्द्रᳫंस्वपसाव्वहेनबृहस्प्पतिᳫंशकुनिसादेनकूर्म्मान्छफैराक्रमणᳫं

स्थूराभ्याम्मृक्षलाभिःकपिञ्जलाञ्जवञ्जङ्घाभ्यामध्वानम्बाहुभ्याञ्जा
म्बीलेनारण्यमग्निमतिरुग्भ्याम्पूषणन्दोर्भ्यामश्विनावᳪसाभ्या
ᳪरुद्रᳪरोराभ्याम्॥३॥[१]अग्नेःपक्षतिः॥अग्नेःपक्षतिर्वायोर्निपक्ष
तिरिन्द्रस्यतृतीयासोमस्यचतुर्थ्यदित्यैपञ्चमीन्द्राण्यैषष्ठीमरुताᳪ
सप्तमीबृहस्पतेरष्टम्यर्य्यम्णोनवमीधातुर्दशमीन्द्रस्यैकादशीव
रुणस्यद्वादशीयमस्यत्रयोदशी ॥४॥ [१] इन्द्राग्न्योःपक्षतिःसरस्व
त्यैनिपक्षतिर्मित्रस्यतृतीयापाञ्चतुर्थीनिर्ऋत्यैपञ्चम्यग्नीषोम
योःषष्ठीसर्पाणाᳪसप्तमीविष्णोरष्टमीपूष्णोनवमीत्वष्टुर्दशमीन्द्र

स्यैकादशीव्वरुणस्यद्वादशीयमस्यत्रयोदशीद्यावापृथिव्योर्द्दक्षिणम्पा
र्श्वंविश्वेषान्देवानामुत्तरम् ॥ ५ ॥ [१] मरुताᳬंस्कन्धाः ॥ मरुतां
ᳬस्कन्धाव्विश्वेषान्देवानाम्प्रथमाकीकसारुद्राणां द्वितीयादित्यानां
न्तृतीयाव्वायोःपुच्छमग्नीषोमयोर्भासदौक्रुञ्चौश्रोणिभ्यामिन्द्रा
बृहस्पतीऽऊरुभ्याम्मित्रावरुणावल्गाभ्यामाक्रमणᳬंस्थूराभ्या
म्बलङ्कुष्ठाभ्याम् ॥ ६ ॥ [१] पूषणंव्वनिष्ठुनान्धाहीन्त्स्थूलगुद
यासर्प्पान्गुदाभिर्व्विहुतऽआन्त्रैरपोवस्तिनाव्वृषणमाण्डाभ्यांव्वाजिन
ᳬंशेपेनप्प्रजाᳬंरेतसाचाषान्पित्तेनप्प्रदरान्पायुनाकूश्मान्छकपि

ण्डैः ॥ ७ ॥ [१] इन्द्रस्यक्क्रोडः ॥ इन्द्रस्यक्क्रोडोदित्यैपाजु
स्यन्दिशांजुत्रवोदित्यैभुसज्जीमूतान्हृदयौपुशेनान्तरिक्षम्पुरीततान
भंऽउदुर्य्येणचक्रवाकौमतंस्नाभ्यान्दिवंवृक्काभ्यांग्गिरीन्प्लाशिभिरु
पलान्प्लीह्नावल्मीकान्क्लोमभिर्ग्लौभिर्गुल्मान्हिराभिःस्रवन्तीर्ह्र
दान्कुक्षिभ्याँसमुद्रमुदरेणवैश्वानरम्भस्मना ॥ ८ ॥ [१]
विधृतिन्नाभ्या । घृतर्ठरसेनापोयूष्णामरीचीर्व्विप्रुड्भिर्न्नीहारमूष्म
णाशीनंवसयाप्रुष्वाऽअश्रुभिर्ह्रादुनीर्दूषीकाभिरस्नारक्षाँसिचि
त्राण्यङ्गैर्न्नक्षत्राणिरूपेणपृथिवीन्त्वचाजुम्बकायस्वाहा ॥ ९ ॥ [१]

हिरण्यगर्भःसम ॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेक
ऽआसीत ॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मैदेवायहविषाविधेम ॥
॥ १० ॥ यःप्राणत ॥ यःप्राणतोनिमिषतोमहित्वैकऽइद्राजाजग
तोबभूव ॥ यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मैदेवायहविषाविधेम॥
॥ ११ ॥ यस्येमे । हिमवन्तोमहित्वायस्यसमुद्रꣳरसयासहाहुः ॥
यस्येमाःप्रदिशोयस्यबाहूकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ १२ ॥ यऽ
आत्मदा ॥ यऽआत्मदाबलदायस्यविश्वऽउपासतेप्रशिषंय
स्यदेवाः॥ यस्यच्छायामृतंयस्यमृत्युःकस्मैदेवायहविषाविधेम॥

॥ १३ ॥ [४] आनः ॥ आनोभुद्राःक्रतवोयन्तुविश्वतोदब्धासोऽअप
रीतासऽउद्भिदः ॥ देवानोयथासदमिद्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदि
वेदिवे ॥ १४ ॥ देवानाम्भुद्रा । सुमतिर्ऋजूयतान्देवानांरातिरुभि
नोनिवर्त्तताम् ॥ देवानांसुख्यमुपसेदिमाव्वयन्देवानऽआयुःप्र
तिरन्तुजीवसे ॥ १५ ॥ तान्पूर्व्वयानिविदाहूमहेव्वयम्भगम्मित्रमदि
तिन्दक्षमुस्त्रिधम् ॥ अर्य्यमणंव्वरुणःसोममुश्विनासरस्वतीनःसुभ
गामयस्करत् ॥१६॥ तन्नः ॥ तन्नोवातोमयोभुवातुभेषजन्तन्माताप्
थिवीतत्पिताद्यौः ॥ तद्ग्रावाणःसोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणत

न्धियण्ण्याषुवम् ॥१७॥ तमीशांनम् ॥ तमीशांनुञ्जगंतस्त्तुस्त्थुषुस्प्प
तिंन्धियञ्जिन्न्वमवंसेहूमहेव्वुयम्॥पूषानोयथाव्वेदंसामसंद्बृधेरंक्षितापा
युरदंब्धःस्वुस्तयें ॥१८॥ स्वुस्त्तिनं॥ स्वुस्तिनऽइन्द्रोंवृद्धश्रंवाऽस्वु
स्त्तिनंःपषाव्विश्श्ववेंदाऽ ॥ स्वुस्त्तिनुस्त्ताक्ष्यौंऽअरिंष्टनेमिऽस्वुस्त्तिनो
वृहस्प्पतिंर्द्धातु ॥ १९ ॥ पृषंदश्श्वामुरुत्तं ॥ पृषंदश्श्वामुरुतुंऽपृश्श्नि
मातरंऽशुभुंय्यावांनोव्विदथेंषुजग्ग्मंयऽ ॥ अग्निजिह्वामनंवुऽस्सूरंचक्षसो
व्विश्श्वेंनोदेवाऽअवुसागंमन्निह ॥ २० ॥ भुद्रङ्कर्णेंभिऽश्शृणुयामदेवाभुद्र
म्पंश्श्येमाक्षभिर्य्यंजत्राऽ ॥ स्त्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाछंसंस्तुनूभिर्व्व्यंशेमहि

देवहितुंयदायुः ॥ २१ ॥ शतमित् ॥ शतमिन्नुशरदोऽअन्तिदे
वायत्रानश्चक्राजरसंन्तनूनाम् ॥ पुत्रासोयत्रपितरोभवन्तिमानोम
द्ध्यारीरिषतायुर्गन्तोः ॥ २२ ॥ अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदिति
र्म्मातासपितासपुत्रः ॥ विश्वेदेवाऽअदितिःपञ्चजनाऽअदितिर्ज्जात
मदितिर्ज्जनित्त्वम् ॥ २३ ॥ [१०] मानः ॥ मानोमित्रोवरुणोऽअ
र्य्यमायुरिन्द्रऽऋभुक्षामरुतःपरिक्ख्यन् ॥ यद्वाजिनोदेवजातस्यसप्ते
ःप्प्रवक्ष्यामोविदथेवीर्य्याणि ॥ २४ ॥ यन्निर्णिजा । यन्निर्णिजारेक्णं
साप्प्रावृतस्यरातिङ्गृभीताम्मुखतोनयन्ति ॥ सुप्प्राङजोमेम्यद्वि

श्वरूपऽइन्द्रापूष्णोःप्प्रियमप्प्यैतिपाथः ॥२५॥ एषच्छागः। पुरोऽ
अश्वेनव्वाजिनापूष्णोभागोनीयतेव्विश्वदेव्व्यः ॥ अभिप्प्रियंय्यत्पु
रोडाशमर्व्वतात्त्वष्टेदेनꣳसौश्श्रवसायंजिन्न्वति ॥२६॥ यद्धविष्ष्यम् ॥
यद्धविष्ष्यमृतुशोदेवयानन्त्रिर्म्मानुषाःपर्य्यश्श्वन्नयन्ति॥ अत्रापूष्णꣳ
प्प्रथमोभागऽएतियज्ञन्देवेब्भ्यःप्प्रतिवेदयन्नजः॥२७॥होताद्ध्वर्युः।
होताद्ध्वर्य्युरावयाऽअग्निमिन्धोग्ग्रावग्ग्राभऽउतशꣳस्तासुविप्प्रः ॥
तेनयज्ञेनस्वरङ्कृतेनस्विष्टेनव्वक्षणाऽआपृणद्ध्वम् ॥ २८ ॥ यूपव्रस्काऽ
उत ॥ येयूपवाहाश्चषालंयेऽअश्वयूपायतक्षति ॥ येचार्व्वतेपचनꣳ

सुम्भरन्त्युतोतेषामुभिगूर्तिर्न्नऽइन्वतु ॥ २९ ॥ उपुप्प्र ॥ उपुप्प्रागा
त्सुमन्न्मेधायिमन्न्मंदेवानुामाशाऽउपवीतपृष्ठः ॥ अन्वेनुंविप्पाऽऋ
षयोमदन्तिदेवानाम्पुष्टेचंकृमासुवन्धम् ॥ ३० ॥ यद्वाजिनं॥ यद्वा
जिनोदामसुन्दानुमर्वतोयाशीर्षुण्यारशनारज्जुरस्य ॥ यद्वांघास्यु
प्प्रभृतमास्येतृणः सर्व्वाताते॒ऽअपिदेवेष्ष्वस्त्तु ॥ ३१ ॥ [८] यदश्वं
स्यक्क्रविषोमक्षिकाशुयद्वास्वरौस्वधितौरिप्प्तमस्त्ति ॥ यद्धस्त्तयोः
शमितुर्य्यन्नुखेषुसर्व्वाताते॒ऽअपिदेवेष्ष्वस्त्तु ॥ ३२ ॥ यदूवंद्ध्यम् ॥
यदूवंद्ध्यमुदरस्यापुवातियऽआमस्यक्क्रविषोगन्धोऽअस्त्तिसुकृतात

च्छमितारःकृण्वन्तूतमेधꣳशृतपाकम्पचन्तु ॥३३॥ यत्ते ॥ यत्तेगात्रा
दुग्निनापुच्यमानादुभिशूलन्निहतस्यावधावति ॥ मातद्भूम्म्यामा
श्रिषुन्मातृणेषुदेवेभ्युस्तदुशद्भ्योरातमस्तु ॥३४॥ येवाजिनम् ॥ ये
वाजिनम्परिपश्यन्तिपुक्वꣳयऽईमाहुःसुरभिर्न्निर्हरेति ॥येचार्वतोमाꣳ
सभिक्षामुपासतऽउतोतेषामुभिगूर्त्तिर्न्नऽइन्वतु ॥३५॥ यन्नीक्षणम् ॥
यन्नीक्षणम्माꣳस्पचन्न्याऽउखायायापात्राणियूष्णऽआसेचनानि ॥
ऊष्मण्यापिधानाचरूणामङ्काःसूनाःपरिभूषन्त्यश्वम् ॥ ३६ ॥
मात्त्वा ॥ मात्त्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्म्माखाभ्राजन्त्युभिविक्तकुज

संहि. ग्घ्रः ॥ इष्टंवीतमभिगूर्तंवषट्कृतन्तन्देवासःप्रतिगृभ्णन्त्यश्वम् ॥ व.अ.
॥२११॥ ॥ ३७ ॥ निक्रमणन्निषदनम् ॥ निक्रमणन्निषदनंविवर्तनंयच्चपड्वी २५
शमर्वतः ॥ यच्चपपौयच्चघासिञ्जघाससर्वाताऽतेऽअपिदेवेष्वस्तु ॥
॥ ३८ ॥ यदश्वाय ॥ यदश्वायवासऽउपस्तृणन्त्यधीवासंय्याहिर
ण्यान्यस्मै॥सन्दानमर्वन्तम्पड्वीशम्प्रियादेवेष्वायामयन्ति ॥३९॥
[८]यत्तेसादेमहसाशूकृतस्यपार्ष्ण्यावाकशयावातुतोद ॥ स्रुचेवता
हविषोऽअध्वरेषुसर्वाताताब्रह्मणासूदयामि॥४०॥चतुस्त्रिंशद्वाजि ॥२११॥
नः ॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेववन्धोर्वङ्क्रीरश्वस्यस्वधितिःसमेति॥अ

च्छिद्रागात्रांब्रुयुनांकृणोतुपरुंष्पपरुरनुघुष्ष्याविशंस्त ॥४१॥ एकुस्त्व
ष्टुं÷ ॥ एकुस्त्वष्टुरश्वंस्याविशुस्ताद्वायुन्तारांभवतुस्तथंऽऋतुः ॥ यात्ते
गात्रांणामृतथाकृणोमितातापिण्डांनाम्प्रजुंहोम्म्यग्नौ ॥४२॥ मात्वां
तपत्प्रियऽआत्माऽपियन्तुम्मास्वधितिस्तुन्वुऽआतिंष्ठिपत्ते ॥ माते
गृद्धुरविशुस्ताऽतिहायंच्छिद्रागात्रांण्युसिनामिथूंकः ॥४३॥ नवै ॥ न
वाऽउंऽएतन्म्रियसेनरिष्यासिदेवाँ इदेषिपुथिभिं÷सुगेभिं÷ ॥ हरीं
तेयुञ्जापृषंतीऽअभूतामुपांस्थाद्वाजीधुरिरासंभस्य ॥४४॥ सुगव्यं
न्नः ॥ सुगव्यंन्नोवाजीस्वश्व्यंम्पुंसःपुत्राँऽउतविंश्वापुषंरुयिम् ॥

अनुागुास्त्वन्नोऽअदितिङ्कृणोतुक्षुत्रन्नोऽअश्श्वोवनताᳩंह्हुविष्मान् ।
॥ ४५ ॥ [६] इमानु । कुम्भुवंनासीषधुामेन्द्रंश्श्चविश्श्वेचदेवाः ॥
आदित्त्यैरिन्द्रंःसगणोमुरुद्भिरुस्म्मब्भ्यंम्भेषुजाकरत ॥ युज्ञश्श्चनस्तु
न्न्वंचप्प्रुजाञ्चादित्त्यैरिन्द्रंःसुहसीषधाति ॥ ४६ ॥ अग्ग्नेत्त्वन्नोऽअन्त
मऽउतत्त्राताशिवोभवावरूत्थ्यः ॥ वसुरुग्ग्निर्व्वसुश्श्रवाऽअच्छांनक्षि
द्युमत्तमᳩंरयिन्दाः ॥ तन्त्वाशोचिष्ठदीदिवःसुम्म्नायनूनमीमहेसखि
भ्यः ॥४७॥ [२] इतिवाजसनेयशुक्लयजुःसंहितायांपंचविंशोऽध्या
यः ॥ २५ ॥ [१५] अग्निश्चपंचदशाच्चातएकादशद्वौषड्विंशतिः ।

ॐ अग्निश्च । पृथिवीचसन्नतेतेमेसन्नमतामदोवायुश्चान्तरिक्षञ्चस
न्नतेतेमेसन्नमतामदऽआदित्यश्चद्यौश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदऽआप
श्चवरुणश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदः ॥ सप्तसꣳसदोऽअष्टमीभूतसा
धनी ॥ सकामाꣳ ॥ अद्ध्वनस्कुरुसञ्ज्ञानमस्तुमेमुना ॥ १ ॥ यथेमा
म् ॥ यथेमांवाचङ्कल्ल्याणीमावदानिजनेभ्यः ॥ ब्रह्मराजन्याभ्या
ꣳशूद्रायचार्य्यायचस्वायचारणायच ॥ प्रियोदेवानान्दक्षिणायैदा
तुरिहभूयासमयम्मेकामःसमृद्ध्यतामुपमादोनमतु ॥ २ ॥ बृहस्पप
तेऽअति ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्य्योऽअर्हाद्युमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु॥

यद्दीदयुच्छवंसऽऋतप्प्रजातुतदुस्म्मासुद्रविणन्धेहिचित्रम् ॥ उपयु
मगृंहीतोसिबृहुस्प्पतंयेत्त्वैषतेयोनिर्बृहुस्प्पतंयेत्त्वा ॥ ३ ॥ इन्द्रुगो
मंन् ॥ इन्दुगोमन्निहायांहिपिबासोमꣳशतक्रतो ॥ विद्याद्भिर्ग्ग्रावंभिः
सुतम् ॥ उपयामगृंहीतुसीन्द्रांयत्त्वागोमंतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वा
गोमंते ॥ ४ ॥ इन्द्रायाहि ॥ इन्द्रायाहिवृत्रहुन्पिबासोमꣳशतक्रतो ॥
गोमंद्भिर्ग्ग्रावंभिःसुतम् ॥ उपयामगृंहीतुसीन्द्रायत्त्वागोमंतऽएषते
योनिरिन्द्रांयत्त्वागोमते ॥ ५ ॥ ऋतावानंवैश्वानुरम् ॥ ऋतावानंवै
श्वानुरमृतस्युज्ज्योतिषुस्प्पतिम् ॥ अजस्रङ्घर्म्ममीमहे ॥ उपयामगृं

हीतोसिवैश्वानरायत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्त्वा ॥ ६ ॥ वैश्वानर
स्यसुमतौ । स्यामराजाहिकम्भुवनानामभिश्रीः ॥ इतोजातोवि
श्वमिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्य्येण ॥ उपयामगृहीतोसिवैश्वानरा
यत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्त्वा ॥ ७ ॥ वैश्वानरोनः ॥ वैश्वानरो
नऽऊतयऽआप्रयातुपरावतः ॥ अग्निरुक्थेनवाहसा ॥ उपयामगृही
तोसिवैश्वानरायत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्त्वा ॥ ८ ॥ अग्निर्ऋषिः ॥
अग्निर्ऋषिःपवमानःपाञ्चजन्यःपुरोहितः ॥ तमीमहेमहागयम् ॥ उ
पयामगृहीतोस्यग्नयेत्त्वावर्च्चसऽएषतेयोनिरग्नयेत्त्वावर्च्चसे ॥ ९ ॥

मुहाँ२ इन्द्रः ॥ मुहाँ२ इन्द्रोवज्रहस्तःषोडशीशर्म्मयच्छतु ॥
हन्तुपाप्मानंयोस्मान्द्वेष्टि ॥ उपयामगृहीतोसिमहेन्द्रायत्वैषतेयो
निर्म्महेन्द्रायत्वा ॥ १० ॥ तंवः ॥ तंवोदस्ममृतीषहंवसोर्म्मन्दान
मन्धसः ॥ अभिवत्सन्नस्वसरेषुधेनवऽइन्द्रंगीर्भिर्न्नवामहे ॥ ११ ॥
यद्वाहिष्ठम् ॥ यद्वाहिष्ठन्तदग्नयेबृहदर्च्चविभावसो ॥ महिषीवत्वद्रयि
स्त्वद्वाजाऽउदीरते ॥ १२ ॥ एहि ॥ एह्यूषुब्रवाणितेग्नऽइत्थेतरा
गिरः ॥ एभिर्वर्द्धासऽइन्दुभिः ॥ १३ ॥ ऋतवस्ते ॥ ऋतवस्तेयज्ञं
वितन्वन्तुमासारक्षन्तुतेहविः ॥ संवत्सरस्तेयज्ञन्दधातुनःप्रजाञ्च

परिपातुनः ॥ १४ ॥ उपह्वरेगिरीणाम् ॥ उपह्वरेगिरीणाᳬसङ्गमेच

नदीनाम् ॥ धियाविप्रोऽअजायत ॥ १५ ॥ [१५] उच्चाते ॥ उच्चा

तेजातमन्धसोदिविसद्भूम्याददे ॥ उग्रᳬशर्म्मुमहिश्रवः ॥ १६ ॥

सनः ॥ सनऽइन्द्रायुयज्ज्यवेवरुणायमरुद्भ्यः ॥ वरिवोवित्परिस्रव ॥

॥ १७ ॥ एनाविश्वानि ॥ एनाविश्वान्यर्य्यऽआद्युम्नानिमानु

षाणाम् ॥ सिषासन्तोवनामहे ॥ १८ ॥ अनुवीरैः ॥ अनुवीरैरनुपु

ष्यास्मगोभिरन्वश्वैरनुसर्वेणपुष्टैः ॥ अनुद्विपदानुचतुष्पदावय

न्देवानोयज्ञमृतुथानयन्तु ॥ १९ ॥ अग्नेपत्नीः ॥ अग्नेपत्नीरि

हावंहदेवानांमुशुतीरुपं ॥ त्त्वष्टांरुꣳसोमंपीतये ॥ २० ॥ अुभियुज्ञ
म् ॥ अुभियुज्ञङ्गृंणीहिनोग्नावोनेष्टुःपिबऽऋृतुनां ॥ त्त्वꣳहिरंत्नुधाऽ
असिं ॥ २१ ॥ द्रविुणोदाःपिपीषति । जुहोतुप्प्रचंतिष्ठत ॥ नेुष्ट्रादृतु
भिरिष्ष्यत ॥ २२ ॥ तवायम् ॥ तवायꣳसोमुस्त्त्वमेह्यर्वाङ्शश्व
त्तमꣳसुमनांऽअुस्यपाहि ॥ अुस्स्मिन्न्यज्ञेबुर्हिष्ष्यानिुषद्यांदधिुष्ष्वे
मञ्जठरुऽइन्दुमिन्द्र ॥ २३ ॥ अुमेवंनः ॥ अुमेवंनःसुहवाऽआहिग
न्तंनुनिवुर्हिपिंसदतनुारणिष्टन ॥ अथामन्दस्वजुजुषाणोऽअन्धंसु
स्त्त्वष्टर्देवेभिुर्ज्जनिंभिःसुुमद्गंणः ॥ २४ ॥ स्वादिंष्ठया ॥ स्वादिंष्ठया

मदिष्ठयापवस्वसोमधारया ॥ इन्द्रायपातवेसुतः ॥ २५ ॥ रक्षोहा
विश्वचर्षणिरभियोनिमयोहते ॥ द्रोणेसधस्थमासदत् ॥ २६ ॥
[११] ॥ २ ॥ इतिशुक्लयजुःसंहितायांषड्विंशतितमोऽध्यायः ॥२६॥
समास्त्वादशोद्वाअस्यपीवोअन्नाद्वादशकावभिस्त्वैकादशचत्वारःपं
चचत्वारिंशत् ॥ ॐसमास्त्वा ॥ समास्त्वाग्नऽऋतवोवर्द्धयन्तुसंव
त्सराऽऋषयोयानिसत्या ॥ सन्दिव्येनदीदिहिरोचनेनविश्वाऽआ
भाहिप्रदिशश्चतस्रः ॥ १ ॥ सञ्च ॥ सञ्चेध्यस्वाग्नेप्रचबोधयैनमुच्च
तिष्ठमहतेसौभगाय ॥ माचरिषदुपसत्तातेऽअग्नेब्रह्माणस्तेयशसःस

न्तुमान्ये ॥ २ ॥ त्वामंग्ने ॥ त्वामंग्नेवृणतेब्राह्मणाऽइमेशिवोऽअंग्ने
संवरंणेभवानः ॥ सपुत्न्हानोऽअभिमातिजिच्चस्वेगयेजागृह्यप्र
युच्छन् ॥ ३ ॥ इहैव ॥ इहैवाग्नेऽअधिधारयारयिम्मात्वानिक्रन्पू
र्वचितोनिकारिणः ॥ क्षत्रमंग्नेसुयमंमस्तुतुभ्यमुपसत्तावर्द्धतान्तेऽ
अनिष्टृतः ॥ ४ ॥ क्षत्रेणांग्ने ॥ क्षत्रेणांग्नेस्वायुःसꣳरंभस्वमित्रेणा
ग्नेमित्रधेयेयतस्व ॥ सजातानांम्मद्ध्यमस्त्थाऽएधिराज्ञामग्नेविह
व्योदीदिहीह ॥ ५ ॥ अतिनिहः ॥ अतिनिहोऽअतिस्त्रिधोत्यचित्ति
मत्त्यरातिमग्ने ॥ विश्वाह्यग्नेदुरितासहस्वाथास्म्मभ्यꣳसहवी

राष्ट्रंरुयिन्दाः ॥ ६ ॥ अनाधृष्योजातवेदाः ॥ अनाधृष्योजातवे
दाऽअनिष्टृतोविराडग्नेक्षत्रभृद्दीदिहीह ॥ विश्वाऽआशाःप्रमुञ्च
न्मानुषीर्भियःशिवेभिरद्यपरिपाहिनोवृधे ॥ ७ ॥ बृहस्पतेसवि
तः ॥ बृहस्पतेसवितर्बोधयैनꣳसꣳशितञ्चित्सन्तराꣳसꣳशिशाधि ॥
वर्द्धयैनम्महतेसौभगायविश्वऽएनमनुमदन्तुदेवाः ॥ ८ ॥ अमुत्रभू
यादधं ॥ अमुत्रभूयादधयद्यमस्यबृहस्पतेऽअभिशस्तेरमुञ्चः ॥ प्र
त्यौहतामश्विनामृत्युमस्माद्देवानामग्नेभिषजाशचीभिः ॥ ९ ॥
उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्परिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासू

स्युंमगंन्मुज्ज्योतिरुत्तमम् ॥ १० ॥ [१०] उर्द्ध्वाऽअंस्यसुमिधोभव
न्त्यूर्द्ध्वाशुक्राशोचीर्ठंष्युग्नेः ॥ द्युमत्तमासुप्रतीकस्यसूनोः ॥११॥
तनूनपादसुरः ॥ तनूनपादसुरोवि॒श्ववेदादुवोदेवेषुदेवः ॥ पुथोऽअ
नक्तुमद्ध्वांघृतेन ॥१२॥ मद्ध्वायुज्ञम् ॥ मद्ध्वायुज्ञन्नक्षसेप्प्रीणानोनरा
शर्ठंसोऽअग्ने ॥ सुकृद्देवःसंविताविश्श्ववारः ॥ १३ ॥ अच्छायम् ॥
अच्छायमेति शवसाघृतेनेडानोवह्निर्न्नमसा ॥ अग्निर्ठंस्त्रुचोऽअ
द्ध्वरेषुप्प्रयत्सु ॥ १४ ॥ सयंक्षत् ॥ सयंक्षदस्यमहिमानंमुग्नेःसऽइं
म्मुन्द्रासुप्प्रयसंः ॥ वसुश्चेतिष्ठोवसुधातंमश्च ॥१५॥ द्वारोदेवीः ॥

द्वारो॑दे॒वीर॒न्व॑स्य॒विश्वे॑व्व्र॒ताद॑दन्ते॒ऽअ॒ग्नेः॑ ॥ उ॒रु॒व्यच॑सो॒धाम्ना॒पत्य॑
माना॒ः॥१६॥ शतम् १५०० ॥ ते॒ऽअ॑स्य ॥ ते॒ऽअ॑स्य॒योष॑णे॒दि॒व्येन॒यो
ना॒ऽउ॒षासा॒नक्ता॑ ॥ इ॒मंय॒ज्ञम॑वताम॒ध्वरन्न॑ः ॥ १७॥ दैव्या॒होता॑रा।
ऽऊ॒र्द्ध्वम॑ध्व॒रन्नो॑ग्ने॒र्जि॒ह्वाम॒भिगृ॑णीतम् ॥ कृ॒णु॒तन्न॒ऽस्वि॑ष्टिम् ॥ १८ ॥
ति॒स्रोदे॒वीः॑ ॥ ति॒स्रोदे॒वीर्ब॒र्हिरे॒दꣳस॑द॒न्त्विडा॒सर॑स्वती॒भार॑ती ॥ म॒ही
गृ॒णा॒ना ॥ १९ ॥ तन्न॑ः॥तन्न॑स्तु॒रीप॒मद्भु॑तम्पुरु॒क्षुत्वष्टा॑सु॒वीर्य॑म् ॥
रा॒यस्पोष॒व्विष्य॑तु॒नाभि॑म॒स्मे ॥ २० ॥ व्वन॑स्पते॒वसृ॒जाऽर॑राण॒
स्त्मना॑दे॒वेषु॑ ॥ अ॒ग्निर्ह॒व्यꣳश॑मि॒तासू॑दयाति ॥ २१ ॥ अग्ने॒स्वा

हां । कृणुहिजातवेदइन्द्रायहव्यम् ॥ विश्वेदेवाहविरिदञ्जुषन्ताम् ॥
॥ २२ ॥ [१२] पीवोऽअन्नारयिवृधः । सुमेधाःश्वेतःसिषक्ति
नियुतामभिश्रीः ॥ तेवायवेसमनसोवितस्थुर्विश्वेन्नरःस्वपत्त्या
निचक्रुः ॥२३॥ रायेनु । यञ्जज्ञतूरोदसीमेरायेदेवीधिषणाधातिदे
वम् ॥ अधवायुन्नियुतःसश्चतस्वाऽउतश्वेतंवसुधितिन्निरेके ॥ २४ ॥
आपोह॥आपोहयद्बृहतीर्विश्वमायन्गर्भन्दधानाजनयन्तीरग्निम् ॥
ततोदेवानाᳪंसमवर्त्ततासुरेकःकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ २५ ॥ य
श्चित् ॥ याश्चिदापोमहिनापर्य्यपश्यद्दक्षन्दधानाजनयन्तीर्य्यज्ञम् ॥

योदेवेष्वधिदेवऽएकऽआसीत्कस्मैदेवायंहविषाविधेम॥२६॥ प्रया
भिः ॥ प्रयाभिर्य्यासिदाश्वाꣳसमच्छांनियुद्भिर्वायविष्टयेदुरोणे ॥
निनोरयिꣳसुभोजसंयुवस्वनिवीरङ्गव्यमश्व्यंश्चराधः ॥ २७ ॥
आनः ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरꣳसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञ
म् ॥ वायोऽअस्मिन्त्सवनेमादयस्वयूयम्पातस्वस्तिभिःसदानः ॥
॥ २८ ॥ नियुत्वान्वायो ॥ नियुत्वान्वायवागह्ययꣳशुक्रोऽअया
मिते ॥ गन्तासिसुन्वतोगृहम् ॥ २९ ॥ वायोशुक्रः ॥ वायोशुक्रोऽ
अयामितेमध्वोऽअग्रन्दिविष्टिषु ॥ आयाहिसोमपीतयेस्पार्होदेवनि

युत्वंता ॥ ३० ॥ वायुरंग्ग्रेगाः ॥ वायुरंग्ग्रेगायज्ञप्रीःसाकङ्गन्मनं
सायुज्ञम् ॥ शिवोनियुद्भिः शिवाभिः॥३१॥वायोये। तेंसहस्त्रिणोरथां
सुस्तोभिरागहि ॥ नियुत्त्वान्त्सोमंपीतये ॥ ३२ ॥ एकंयाच । दुश
भिश्चस्वभूतेद्वाभ्यांमिष्टयेंविंशतीचं ॥ तिसृभिश्चवहंसेत्रिं
शतांचनियुद्भिर्वायविहताविमुंञ्च ॥ ३३ ॥ तवंवायो ॥ तवंवायवृत
स्पतेत्त्वष्टुर्ज्जामातरद्भुत ॥ अवाःस्यावृणीमहे ॥३४॥[१२]॥ अभि
त्त्वां । शूरनोनुमोदुग्ग्धाऽइवधेनवंः ॥ ईशानमस्यजगतःस्वर्द्दशमी
शानमिन्द्रतस्त्थुषंः॥ ३५ ॥ नत्त्वावान् ॥ नत्त्वावां २ अन्योदि

स्योनपार्थिवोनजातोनजनिष्यते ॥ अश्वायन्तोमघवन्निन्द्रवा
जिनोगव्यन्तस्त्वाहवामहे ॥ ३६ ॥ त्वामित् ॥ त्वामिद्धिहवामहे
सातौवाजस्यकारवः ॥ त्वांवृत्रेष्विन्द्रसत्पतिन्नरस्त्वाङ्काष्ठास्ववं
तः ॥ ३७ ॥ सत्त्वम् ॥ सत्त्वन्नश्चित्रवज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवा
नोऽअद्रिवः ॥ गामश्वंरथ्यमिन्द्रसङ्किरसत्रावाजन्नजिग्युषे ॥
॥३८॥ कयानः ॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृधःसखा ॥ कया
शचिष्ठयावृता ॥ ३९॥ कस्त्वा । सत्योमदानाम्मंहिष्ठोमत्सदन्ध
सः ॥ दृढाचिदारुजेवसु ॥ ४० ॥ अभीषुणः ॥ अभीषुणःसखीना

मवितार्जरितॄणाम् ॥ शतम्भवास्यूतये ॥ ४१ ॥ यज्ञायज्ञावः ॥ यज्ञा
यज्ञावोऽअग्नयेगिरागिराचदक्षसे ॥ प्रप्रवयममृतञ्जातवेदसम्प्रिय
म्मित्रन्नशꣳसिषम् ॥ ४२ ॥ पाहिनः ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्यु
तद्वितीयया ॥ पाहिगीर्ब्भिस्तिसृभिरूर्ज्जाम्पतेपाहिचतसृभिर्व्वसो
॥ ४३ ॥ ऊर्ज्जोनपातम् ॥ ऊर्ज्जोनपातꣳसहिनायमस्म्मयुर्दाशेम
हव्यदातये ॥ भुवद्वाजेष्वविताभुवद्वृधऽउतत्त्रातातनूनाम् ॥ ४४ ॥
संव्वत्सरोसि ॥ परिवत्सरोसीदावत्सरोसीद्वत्सरोसिवत्सरोसि ॥
उषसस्तेकल्पन्तामहोरात्रास्तेकल्पन्तामर्द्धमासास्तेकल्पन्ता

म्मासांस्तेकल्पन्तामृतवस्तेकल्पन्ता७संवत्सरस्तेकल्पताम् ॥
प्रेत्त्याऽएत्त्यैसञ्चाञ्चप्प्रचसारय ॥ सुपर्णचिदसितयादेवतयाङ्गिरस्व
द्ध्रुवःसीद॥४५॥[११]इतिशुक्लयजुःसंहितायांसप्तविंशोध्यायः॥२७॥
होतायक्षदेकादशदेवंबर्हिर्द्वादशपुनरप्प्येवंचत्त्वारःषट्चत्त्वारिᳬशत् ॥
ॐ होतायक्षत्॥होतायक्षत्त्समिधेन्द्रमिडस्पदेनाभापृथिव्व्याऽअधि॥
दिवोवर्ष्मन्त्समिद्ध्यतऽओजिष्ठश्चर्षणीसहांवेत्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज
॥ १ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमूतिभिः ॥ होतायक्षत्तनूनपातमूतिभिर्ज्जे
तारमपराजितम् ॥ इन्द्रन्देवᳬस्वर्विदम्पथिभिर्म्मधुमत्तमैर्न्नराशᳬसं

नुतेजंसुावेत्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं॥२॥होतांयक्षदिडांभिरिन्द्रंम् ॥होतां
यक्षदिडांभिरिन्द्रंमीडितमाजुह्वांनुममंर्त्त्यंम् ॥देवोदेवैःसवींर्य्योवज्ज्र
हस्तःपुरन्दुरोवेत्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥ ३ ॥ होतांयक्षद्बुर्हिषीन्द्रंम्॥
होतांयक्षद्बुर्हिषीन्द्रंन्निषद्धुरंवृंषुभन्नर्य्यांपसम् ॥ वसुंभीरुद्रैरांदित्त्यैः
सुयुग्भिर्ब्बुर्हिरासंदद्वेत्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥४॥ होतांयक्षदोजोनवी
र्य्यंर्ठ्सहोद्धारऽइन्द्रंमवर्द्धयन् ॥ सुप्प्रायुणाऽअुस्मिन्न्यज्ञेविश्श्रंयन्ता
मृतावृधोद्धारऽइन्द्रांयमीढुषेव्यन्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥५॥ होतांय
क्षदुपेऽइन्द्रंस्य। धेनूसुदुघेमातरांमुही ॥ सुवातरौनतेजंसावृत्समि

न्द्रंमवर्द्धताँव्वीतामाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥ ६ ॥ होतांयक्षुद्दैव्युाहोतांरा
भिुषजुासखांयाहुविषेन्द्रंम्भिषज्ज्यतः ॥ कुवीदेुवौप्प्रचेतसाुविन्द्रांय
धत्तऽइन्द्रियंव्वीतामाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥७॥ होतांयक्षत्तिुस्रोदेुवीः॥
होतांयक्षत्तिुस्रोदेुवीर्न्नभेषुजन्त्रयंस्त्रिधातंवोुपसुऽइडासरंस्वतीुभारं
तीमुहीः॥ इन्द्रंपत्त्नीर्हुविष्मंतीर्व्वयन्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥८॥ हो
तांयक्षुत्त्वष्टांरुमिन्द्रंम् ॥ होतांयक्षुत्त्वष्टांरुमिन्द्रंन्देुवम्भिुषजंᳬसुयजं
ङ्घृतुश्श्रियंम्॥पुरुुरूपंᳬसुरेतंसम्मुघोनुमिन्द्रांयुत्त्वष्टादधंदिन्द्रिया
णिुवेत्त्वाज्ज्यंस्युहोतुर्य्यजं ॥ ९ ॥ होतांयक्षुद्व्नुस्प्पतिंᳬशमितारंम्॥

होतायक्षद्वनस्पतिꣳशमितारꣳशतक्रतुन्धियोजोष्टारमिन्द्रियम् ॥
मद्ध्वांसमञ्जन्पथिभिः सुगेभिः स्वदातियज्ञम्मधुनाघृतेनवेत्त्वाज्ज्यं
स्यहोतर्यज ॥ १० ॥ होतायक्षदिन्द्रꣳस्वाहा ॥ होतायक्षदिन्द्रꣳ
स्वाहाज्ज्यस्यस्वाहामेदसꣳस्वाहास्तोकानाꣳस्वाहास्वाहाकृतीना
ꣳस्वाहाहव्यसूक्तीनाम् ॥ स्वाहादेवाऽआज्ज्यपाजुषाणाऽइन्द्रऽआ
ज्ज्यस्यव्यन्तुहोतर्यज ॥ ११ ॥ [११] देवम्बर्हिरिन्द्रꣳसुदेवन्देवै
र्वीरवत्स्तीर्णवेद्यामवर्द्धयत् ॥ वस्तोर्वृतम्प्राक्तोर्भृतꣳरायाबर्हिष्म
तोत्यगाद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ १२ ॥ देवीर्द्वारः ॥ देवीर्द्वारऽइन्द्र

ऽसद्द्युतेद्युद्युर्ध्यांमन्त्रवर्द्धयन् ॥ आवृत्सेनुतरुणेनकुमारेणचमीवता
पावीणंरेणुकंकाटन्नुदन्तांवसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ १३ ॥ देवी
ऽउषासानक्ता ॥ देवीऽउषासानक्तेन्द्रंव्यज्ञेप्रयत्यह्वेताम् ॥ दैवीर्वि
शःप्रायासिष्टाᳪंसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥१४॥
देवीजोष्ट्री ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीदेवमिन्द्रमवर्द्धताम् ॥ अयाव्यन्या
घाद्वेषाᳪंस्यान्यावक्षद्वसुवार्य्याणियजमानायशिक्षितेवसुवनेवसुधेयं
स्यवीतांयज ॥ १५ ॥ देवीऽऊर्जाहुती ॥ देवीऽऊर्जाहुतीदुघेसुदु
घेपयसेन्द्रमवर्द्धताम् ॥ इषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिᳪंसपीतिमन्या

३८

नवेनुपूर्वन्दयमानेपुराणेनुनवमधाताम्मूर्जमूर्जाहुतीऽऊर्जयमानेवसु
वार्याणियजमानायशिक्षितेवसुवनेवसुधेयस्यव्वीताँऽयज ॥ १६ ॥
देवादैव्या ॥ देवादैव्याहोतारादेवमिन्द्रमवर्द्धताम् ॥ हुताघशर्ठसा
वाभार्ष्टांवसुवार्याणियजमानायशिक्षितौवसुवनेवसुधेयस्यव्वीताँऽय
ज ॥ १७ ॥ देवीस्तिस्त्रः ॥ देवीस्तिस्त्रस्तिस्त्रोदेवीःपतिमिन्द्रम
वर्द्धयन् ॥ अस्पृक्षद्भारतीदिवर्ठरुद्रैर्यज्ञर्ठसरस्वतीडावसुमतीगृहा
न्वसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ १८ ॥ देवऽइन्द्रः ॥ देवऽइन्द्रोन
राशर्ठसस्त्रिवरूथस्त्रिवन्धुरोदेवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ शतेनशितिपृष्ठा

नासाहितꣳसहस्त्रेणप्प्रवर्त्ततेमित्त्रावरुणेदस्यहोत्त्रमर्हतोबृहस्प्पतिस्त्तो
त्त्रमश्श्विनाद्ध्वर्य्यवंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वेतुयज ॥ १९ ॥ देवोदेवैः ॥ देवो
देवैर्व्वनस्प्पतिर्हिरण्ण्यपर्णोमधुशाखꣳसुपिप्पलोदेवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ दि
वमग्ग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षम्पृथिवीमदृꣳहीद्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वेतुयज ॥
॥ २० ॥ देवम्बर्हिः ॥ देवम्बर्हिर्व्वारितीनान्देवमिन्द्रमवर्द्ध
यत् ॥ स्वासस्त्थमिन्द्रेणासन्नमन्न्याबर्हीꣳष्ष्यब्भ्यभूद्वसुवनेव्वसु
धेयस्यव्वेतुयज ॥ २१ ॥ देवोऽअग्ग्निः ॥देवोऽअग्ग्निꣳस्विष्टकृद्देवमिन्द्र
मवर्द्धयत् ॥ स्विष्टङ्कुर्व्वन्त्स्विष्टकृत्स्विष्टमद्यकरोतुनोव्वसुवनेव्वसुधेय

स्यवेतुयजं ॥ २२ ॥ अग्निमुद्य ॥ होतारमवृणीतायंऽयजमानुःप
चुन्पक्तीःपचंन्पुरोडाशम्बुद्धन्निन्द्रायुच्छागंम् ॥ सूपुस्त्थाऽअुद्यदे
वोवनुस्पतिरभवुदिन्द्रायुच्छागेन ॥ अघुतम्मेदुस्तःप्रतिपचुता
ग्ग्रंभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामुद्यऽऋषे ॥ २३ ॥ [१२] होता
यक्षत् ॥ होतायक्षत्सुमिधानम्मुहद्यशुःसुसंमिद्धुंवरेण्यमुग्निमिन्द्रं
वयोधसंम् ॥ गायुत्रीच्छन्दंऽइन्द्रियन्त्र्यविङ्गांवयोदधुद्वेत्वाज्ज्यस्य
होतुर्य्यज ॥२४॥ होतायक्षुत्तनूनपातमुद्भिदंम् ॥ होतायक्षुत्तनूनपात
मुद्भिदंऽयङ्गर्भुमदितिर्दधेशुचिमिन्द्रंवयोधसंम् ॥ उष्णिहुञ्छन्दंऽइ

न्द्रियन्दित्त्यवाहङ्गांव्वयोदधद्वेत्त्वाज्ज्यस्यहोतुर्य्यज ॥ २५ ॥ होता
यक्षदीडेन्यमीडितम् ॥ होतायक्षदीडेन्यमीडितंव्वृत्रहन्तमिडाभि
रीड्यर्ठ०सहःसोममिन्द्रंव्वयोधसम् ॥ अनुष्टुभुञ्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चा
विङ्गांव्वयोदधद्वेत्त्वाज्ज्यस्यहोतुर्य्यज ॥ २६ ॥ होतायक्षत्सुबर्हिषं
म्पूषण्वन्तम् ॥ होतायक्षत्सुबर्हिषम्पूषण्वन्तममर्त्त्यर्ठ०सीदन्तम्बर्हि
षिप्प्रियेमृतेन्द्रंव्वयोधसम् ॥ बृहतीच्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सङ्गांव्वयोद
धद्वेत्त्वाज्ज्यस्यहोतुर्य्यज ॥ २७ ॥ होतायक्षद्व्यचस्वतीःसुप्प्राय
णाः ॥ होतायक्षद्व्यचस्वतीःसुप्प्रायणाऽऋतावृधोद्वारोदेवीर्हिरण्ययीः

वृंहमाणमिन्द्रंव्वयोधसम् ॥ पुङ्क्तिश्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्य्यवाहङ्गांव्वयो
दधुद्धयन्त्वाज्ज्यंस्यहोतुर्य्यंज ॥ २८ ॥ होतायक्षत्सुपेशसासुशि
ल्पे । बृहतीऽउभेनक्तोषासानदर्शतेव्विश्वमिन्द्रंव्वयोधसम् ॥ त्रि
ष्टुभुञ्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाहङ्गांव्वयोदधद्वीतामाज्ज्यंस्यहोतुर्य्यंज ॥
॥ २९ ॥ होतायक्षत्प्रचेतसादेवानामुत्तमंय्यशोहोतारादैव्याकवीसु
युजेन्द्रंव्वयोधसम् ॥ जगतीश्छन्दऽइन्द्रियमनड्वाहङ्गांव्वयोदधद्वीता
माज्ज्यंस्यहोतुर्य्यंज ॥ ३० ॥ होतायक्षत्पेशस्वतीस्तिस्रः ॥ होता
यक्षत्पेशस्वतीस्तिस्रोदेवीर्हिरण्ययीर्भारतीर्बृहतीर्म्महीःपतिमिन्द्रं

वयोधसम् ॥ द्विराजुञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुङ्गान्नवयोदधुद्वयन्त्वाज्ज्य
स्युहोतुर्य्यजं ॥ ३१ ॥ होतांयक्षत्त्सुरेतंसुन्त्वष्टारम् ॥ होतांयक्षत्त्सु
रेतंसुन्त्वष्टारंपुष्टिवर्द्धनंरूपाणिबिभ्रतुम्पृथक्पुष्टिमिन्द्रंवयोधस
म् ॥ द्विपदुञ्छन्दऽइन्द्रियमुक्षाणङ्गान्नवयोदधुद्वेत्वाज्ज्यस्युहोतुर्य्य
जं ॥ ३२ ॥ होतांयक्षुद्वनुस्पतिंशमितारम् ॥ होतांयक्षुद्वनुस्प
तिंशमितारंशतक्रतुंहिरण्यपर्णमुक्थिनंरशनाम्बिभ्रतंवशि
म्भगमिन्द्रंवयोधसम् ॥ ककुभुञ्छन्दऽइहेन्द्रियंवशांवेहतङ्गांवयोद
धुद्वेत्वाज्ज्यस्यहोतुर्य्यजं ॥ ३३ ॥ होतांयक्षुत्त्स्वाहाकृतीरग्निम् ॥

होतायक्षत्त्स्वाहाकृतीरग्निङ्गृहपतिम्पृथग्वरुणम्भेषजङ्कविङ्क्षत्रमिन्द्रं
वयोधसम् ॥ अतिच्छन्दसञ्छन्दऽइन्द्रियम्बृहदृषभङ्गांवयोदधद्व्य
न्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज॥३४॥[११]देवम्बर्हिः॥ देवम्बर्हिर्वयोधसन्दे
वमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ गायत्र्याच्छन्दसेन्द्रियञ्चक्षुरिन्द्रेवयोदधद्वसुवने
वसुधेयस्यवेतुयज ॥३५॥ देवीर्द्वारः ॥ देवीर्द्वारोवयोधसꣳशुचिमिन्द्र
मवर्द्धयन् ॥ उष्णिहाच्छन्दसेन्द्रियम्प्राणमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसु
धेयस्यव्यन्तुयज ॥ ३६ ॥ देवीऽउषासानक्ता । देवमिन्द्रंवयोधसं
न्देवीदेवमवर्द्धताम् ॥ अनुष्टुभाच्छन्दसेन्द्रियम्बलमिन्द्रेवयोदधद्द

सुवनेव्वसुधेयंस्यव्वीतांयज ॥ ३७ ॥ देवीजोष्ट्री ॥ देवीजोष्ट्रीव्वसुधि
तीदेवमिन्द्रंव्वयोधसंन्देवीदेवमवर्द्धताम् ॥ बृहत्याच्छन्दसेन्द्रियꣳ
श्रोत्रमिन्द्रेव्वयोदधद्वसुवनेव्वसुधेयंस्यव्वीतांयज ॥ ३८ ॥ देवीऽऊर्ज्जाहु
ती ॥ देवीऽऊर्ज्जाहुतीदुघेसुदुघेपयसेन्द्रंव्वयोधसंन्देवीदेवमवर्द्धताम् ॥
पङ्क्त्याच्छन्दसेन्द्रियꣳशुक्रमिन्द्रेव्वयोदधद्वसुवनेव्वसुधेयंस्यव्वीतांयज
॥ ३९ ॥ देवादैव्या ॥ देवादैव्याहोतारादेवमिन्द्रंव्वयोधसंन्देवौदेव
मवर्द्धताम् ॥ त्रिष्टुभाच्छन्दसेन्द्रियन्त्विषिमिन्द्रेव्वयोदधद्वसुवनेव्व
सुधेयंस्यव्वीतांयज॥४०॥देवीस्तिस्रः ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीर्व्वयो

धसुम्पतिमिन्द्रमवर्द्धयन् ॥ जगत्याच्छन्दसेन्द्रियꣳशूषमिन्द्रेवयोद
धद्वसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥४१॥देवोनराशꣳसः॥देवोनराशꣳसो
देवमिन्द्रंवयोधसन्देवोदेवमवर्द्धयत् ॥ विराजाच्छन्दसेन्द्रियꣳरूप
मिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ४२ ॥ देवोवनस्पतिः ॥
देवोवनस्पतिर्द्देवमिन्द्रंवयोधसन्देवोदेवमवर्द्धयत् ॥ द्विपदाच्छन्द
सेन्द्रियम्भगमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ४३ ॥ देव
म्बर्हिः ॥ देवम्बर्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्रंवयोधसन्देवन्देवमवर्द्धयत् ॥ ॥२२७॥
ककुभाच्छन्दसेन्द्रियय्यशऽइन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥

॥ ४४ ॥ देवोऽअग्निः । स्विष्टकृद्देवमिन्द्रंव्वयोधसन्देवोदेवमवर्द्ध
यत् ॥ अतिच्छन्दसाच्छन्दसेन्द्रियङ्क्षत्रमिन्द्रेव्वयोदधद्वसुवनेव्वसु
धेयस्यव्वेतुयज ॥ ४५ ॥ अग्निमद्य । होतारमवृणीतायंयजमानः
पचन्पक्तीःपचन्पुरोडाशम्बध्नन्निन्द्रायव्वयोधसेच्छागम् ॥ सूपस्था
ऽअद्यदेवोव्वनस्पतिरभवदिन्द्रायव्वयोधसेच्छागेन ॥ अघत्तम्मेदस्तः
प्रतिपचताग्रभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामद्यऽऋषे ॥४६॥ [१२]
॥ इति श्रीवाजसनेयशुक्लयजुःसंहितायामष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥
समिद्धोअग्नेकादशयदक्रंदस्त्रयोदशसमिद्धोअद्यद्वादशकेतुंकृण्वं.

श्चत्त्वारःषष्टिः॥ॐसमिद्धोऽअुञ्जन्॥समिद्धोऽअुञ्जन्कृदंरम्मतीनाङ्घृ
तमंग्नेमधुंमत्पिन्त्वंमानः ॥ वाजीवर्हन्वाजिनंञ्जातवेदोदेवानांवक्षि
प्प्रियमासुधस्त्थंम् ॥ १ ॥ घृतेनाुञ्जन् ॥ घृतेनाुञ्जन्त्सम्पुथोदेवुया
नांत्प्रजानन्वाुज्ज्यप्प्यैतुदेवान् ॥ अनुंत्त्वासप्तेप्प्रदिशंःसचन्ताॅं
स्वुधामुस्म्मैयजंमानायधेहि ॥ २ ॥ ईड्यंश्च ॥ ईड्यश्चासिवन्द्य
श्चवाजिन्नाशुश्चासिमेद्धयश्चसप्ते ॥ अुग्ग्निष्ट्वादेवैर्वसुंभिःसुजोषाः
प्प्रीतंवह्निंवहतुजातवेदाः ॥ ३ ॥ स्तीर्णम्बुर्हिः ॥ सुष्टरीमाजुषाणा
रुपृथुप्प्रथंमानम्पृथिव्याम् ॥ देवेभिर्युक्तमदितिःसुजोषाःस्योनङ्कृ

ण्वानासुवितेदधातु ॥ ४ ॥ एताऽउवः । सुभगाविश्वरूपाविपक्षो
भिःश्रयमाणाऽउदातैः ॥ ऋष्वाःसतीःकवषःशुम्भमानाद्वारोदेवीः
सुप्रायणाभवन्तु ॥ ५ ॥ अन्तरामित्रावरुणा ॥ अन्तरामित्रावरुणा
चरन्तीमुखंयज्ञानामभिसंविदाने ॥ उषासावाꣳसुहिरण्येसुशि
ल्पेऽऋतस्ययोनाविहसादयामि ॥ ६ ॥ प्रथमावाम् ॥ प्रथमावाꣳ
सरथिनासुवर्णादेवौपश्यन्तौभुवनानिविश्वा ॥ अपिप्रयञ्चोदना
वाम्मिमानाहोताराज्योतिःप्रदिशादिशन्ता ॥७॥ आदित्यैर्नः ॥
आदित्यैर्नोभारतीवष्टुयज्ञꣳसरस्वतीसहरुद्रैर्नऽआवीत् ॥ इडोपहू

तावसुंभिंऽसुजोषांयुज्ञन्नोदेवीरमृतेषुधत्त ॥ ८ ॥ त्वष्टांवीरम् ॥ त्व
ष्टांवीरन्देवकांमअजानुत्त्वष्टुरवाजायतऽआशुरश्वंः ॥ त्वष्टेदंविश्श्व
म्भुवंनअजानबुहोःकुर्त्तारंमिहयंक्षिहोतः ॥ ९ ॥ अश्श्वोघृतेनुत्त्म
न्न्यासमंक्तुऽउपंदेवाऽऋतुशःपार्थऽएतु ॥ ब्वनुस्पतिंर्देवलोकम्प्र
जानन्नुग्ग्निनांहुव्यास्वंदितानिवक्षत् ॥ १० ॥ प्रजापतेस्तपंसा । वा
वृधानःसुद्योजातोदंधिषेयुज्ञमंग्ग्ने ॥ स्वाहांकृतेनहुविषांपुरोगायाहि
साद्ध्याहुविरंदंतुदेवाः ॥ ११ ॥ [११] यदक्रन्दः । प्प्रथुमञ्जायंमानऽउद्य
न्त्समुद्रादुतवापुरीषात् ॥ श्येनस्यंपुक्षाहंरिणस्यंबाहूऽउंपस्तुत्यम्म

हिंन्वातन्तेऽअर्व्वन् १२॥ यमेनदत्तम्॥ यमेनंदत्तन्त्रितऽएंनमायुनगिन्द्रं
ऽएणम्प्रथमोऽअद्ध्यंतिष्ठत् ॥ गन्धर्व्वोऽअंस्यरशनामंगृभ्णात्सूराद
श्वंवसवोनिरंतष्ट ॥ १३ ॥ असियमः ॥ असियमोऽअस्यांदित्यो
ऽअर्व्वन्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन ॥ असिसोमेनसमयाविपृक्तऽआहुस्ते
त्रीणिदिविबन्धनानि ॥ १४ ॥ त्रीणिते ॥ त्रीणितऽआहुर्दिविबन्धना
नित्रीण्यप्सुत्रीण्यन्तः समुद्रे ॥ उतेवमेवरुणश्छन्त्स्यर्व्वन्यत्रांतऽआ
हुः परमञ्जनित्रम्॥ १५ ॥ इमाते । वाजिन्नवमार्ज्जनानीमाशफानां
ᳪसनितुर्निधानां ॥ अत्रांतेभद्रारशनाऽअंपश्यमृतस्ययाऽअभिरक्ष

न्तिगोपाः ॥ १६ ॥ आत्त्मानंन्ते ॥ आत्त्मानंन्तेमनंसारादंजा
नामुवोदिवापुतयंन्तम्पतुङ्गम् ॥ शिरोऽअपश्यम्पुथिभिःसुगेभिररे
णुभिर्जेहंमानम्पतुत्रि ॥ १७ ॥ अत्रांते । रूपमुंत्तममंपश्यञ्जिगी
षमाणमिषऽआपुदेगोः ॥ यदातेमर्त्तोऽअनुभोगमानुडादिद्ग्रसिष्ठऽओ
षधीरजीगः ॥ १८ ॥ अनुंत्त्वा ॥ अनुंत्त्वारथोऽअनुमर्य्योऽअर्वुन्ननु
गावोनुभगःकुनीनांम् ॥ अनुव्व्रातासुस्तवंसुख्यमीयुरनुदेवाममि
रेवीर्य्यन्ते ॥ १९ ॥ हिरंण्यशृङ्गोयः ॥ हिरंण्णशृङ्गोयोऽअस्युपा
दामनोजवाऽअवंरऽइन्द्रंऽआसीत् ॥ देवाऽइदंस्यहविरद्यंमायुन्न्योऽअ

वृन्तम्प्रथमोऽअुद्धयतिंष्ठत् ॥ २० ॥ ईम्मान्तांसुऽसिलिकमद्धय
मासः ॥ ईम्मान्तांसुऽसिलिकमद्ध्यमासुऽसहशूरंणासोदिव्यासोऽ
अत्याः ॥ हुठ्ठसाऽइंवश्श्रेणिशोयतन्तुयदाक्षिषुर्दिव्यमज्ज्मुमश्वाः ॥
॥ २१ ॥ तवुशरीरम् ॥ तवुशरीरम्पतयिष्णवृर्वुन्तवंचित्तंवातऽइवुध्र
जीमान् ॥ तवुशृङ्गाणिविष्ठितापुरुत्रारण्येषुजर्भुराणाचरन्ति ॥२२॥
उपुप्र ॥ उपुप्रागाच्छसंनंवाज्यवादेवद्रीचामनसादीध्यानः ॥ अु
जःपुरोनीयतेनाभिरुस्यानुपुश्चात्कुवयोयन्तिरेभाः ॥ २३ ॥ उपु
प्र ॥ उपुप्रागात्परुमंठ्यत्सुधस्थुमर्वांऽअच्छांपितरम्मातरंश्च ॥

अद्यादेवाजुष्टंतमोहिगम्म्याऽअथाशांस्तेदाशुषेवार्य्याणि ॥ २४ ॥
[१३] समिद्धोऽअद्य । मनुषोदुरोणेदेवोदेवान्यजसिजातवेदः ॥
आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वन्दूतःकविरसिप्प्रचेताः ॥ २५ ॥ श
तम् ॥ १६०० ॥ तनूनपात्पथः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्ययानान्मद्ध्वा
समञ्जन्त्स्वदयासुजिह्व ॥ मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देवत्राचकृण
ह्यध्वरन्नः ॥ २६ ॥ नराशꣳसस्यमहिमानम् ॥ नराशꣳसस्यमहि
मानमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्ञैः ॥ येसुक्रतवःशुचयोधियन्धाः
स्वदन्तिदेवाऽउभयानिहव्या ॥२७॥ आजुह्वानऽईड्यः ॥ आजुह्वानऽ

ईडयोनमस्यस्तिरस्तमांसिदेवःसुजोषाः ॥ त्वन्देवानामसियह्वहो
ताऽएनानियक्षीषितोयजीयान् ॥ २८ ॥ प्राचीनम्बर्हिः । प्रदिशा
पृथिव्याव्वस्तोरस्याव्वृज्यतेऽअग्रेऽअह्नाम् ॥व्युप्रथतेवितरंवरीयो
देवेभ्योऽअदितयेस्योनम् ॥ २९ ॥ व्यचस्वतीरुर्विया । विश्रयन्ताम्
पतिभ्योनजनयःशुम्भमानाः ॥ देवीर्द्वारोबृहतीर्विश्वमिन्वादे
वेभ्योभवतसुप्रायणाः ॥ ३० ॥ आसुष्वयन्ती । यजतेऽउपाकेऽ
उषासानक्तासदतान्नियोनौ ॥ दिव्येयोषणेबृहतीसुरुक्मेऽअधिश्रि
यंशुक्रपिशन्दधाने ॥ ३१ ॥ दैव्याहोतारा । प्रथमासुवाचामिमा

नायुज्ञम्मनुषोयजंध्यै ॥ प्रचोदयन्ताविदथेषुकारूप्राचीनुञ्ज्योतिः
प्प्रदिशादिशन्ता ॥ ३२ ॥ आनः ॥ आनोयुज्ञम्भारतीतूयमेत्त्वि
डामनुष्ष्वदिहचेतयन्ती ॥ तिस्रोदेवीर्बुर्हिरेदछंस्योनंᳬसरस्वतीस्व
पसꣳसदन्तु ॥ ३३ ॥ यऽइमे । द्यावापृथिवीजनित्रीरूपैरपिᳬशुद्भुव
नानिविश्वा ॥ तमुद्यहोतारमिषितोयजीयान्देवन्त्वष्टारमिहयक्षिविद्वा
न् ॥ ३४ ॥ उपावसृजत्त्वमन्न्या । समञ्जन्देवानाम्पाथऽऋतुथाहुवी
छंषि ॥ वनस्प्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदन्तुहव्यम्मधुनाघृतेन ॥
॥३५॥ सद्योजातः॥सद्योजातोव्यमिमीतयुज्ञमुग्निर्देवानामभवत्पु

रोगाः ॥ अस्य होतुः प्प्रदिश्यृतस्य वाचि स्वाहाकृतᳪ हविरदन्तु देवाः ॥
॥ ३६ ॥ [१२] केतुङ्कृण्वन् ॥ केतुङ्कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्य्या अपेश
से ॥ समुषद्भिरजायथाः ॥ ३७ ॥ जीमूतस्येव भवति ॥ जीमूतस्येव
भवति प्प्रतीकँयद्वर्म्मी याति समदामुपस्त्थे ॥ अनाविद्धया तन्वा जय
त्वᳪ स त्वा वर्म्मणो महिमा पिपर्त्तु ॥ ३८ ॥ धन्वना गाः ॥ धन्वना गा ध
न्वनाजिञ्जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम ॥ धनुः शत्त्रोरपकामङ्कृणो
ति धन्वना सर्व्वाः प्प्रदिशो जयेम ॥ ३९ ॥ व्वक्ष्यन्तीवेत् ॥ व्वक्ष्यन्तीवेदा
गनीगन्ति कर्ण्णम्प्रियᳪ सखायम्परिषस्वजाना ॥ योषेव शिङ्क्ते वितता

धिधन्वज्याऽइयꣳसमनेपारयन्ती४०॥तेऽआचरन्ती॥तेऽआचरन्ती
समनेवयोषामातेवपुत्रम्बिभृतामुपस्त्थे ॥ अपशत्रून्विद्ध्यताꣳसं
विदानेऽआर्त्क्नीऽइमेविष्फुरन्तीऽअमित्रान् ॥४१॥ बह्वीनाम्पिता ।
बहुरस्यपुत्राश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य ॥ इषुधिःशङ्काःपृतनाश्च
सर्वाःपृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः ॥ ४२ ॥ रथेतिष्ठन् ॥ रथेतिष्ठन्नयति
वाजिनःपुरोयत्रयत्रकामयतेसुषारथिः ॥ अभीशूनाम्महिमानम्पना
यतमनःपश्चादनुयच्छन्तिरश्मयः ॥ ४३ ॥ तीव्रान्घोषान् ॥ ती
व्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपाणयोश्वारथेभिःसहवाजयन्तः ॥ अवक्राम

न्तुःप्रपदैरुमित्राँ२क्षिणन्तिशत्रूँ२रनपव्ययन्तः ॥ ४४ ॥ रथवाह
णꣳहविः ॥ रथवाहणꣳहविरस्यनामयत्रायुधन्निहितमस्यवर्म्म ॥ त
त्रारथमुपशग्मꣳसदेमविश्वाहावयꣳसुमनस्यमानाः ॥ ४५ ॥ स्वा
दुषꣳसदःपितरः ॥ स्वादुषꣳसदःपितरोवयोधाःकृच्छ्रेश्रितःशक्ती
वन्तोगभीराः ॥ चित्रसेनाइषुबलाअमृध्राःसतोवीराउरवोव्रातसा
हाः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणासःपितरः ॥ ब्राह्मणासःपितरःसोम्यासः
शिवेनोद्यावापृथिवीअनेहसा ॥ पूषानःपातुदुरितादृतावृधोरक्षामा
किर्नोअघशꣳसईशत ॥४७॥ सुपर्णंवस्ते । मृगोअस्यादन्तोगो

भिऽसन्नंद्धापततिप्प्रसूंता ॥ यत्त्रानरुऽसब्भ्युविचुद्द्रवंन्तितत्त्रास्म्मब्भ्यु
मिषंवुऽशम्मंयब्ऽसन् ॥ ४८ ॥ ऋजीतेपरि ॥ वृङ्ग्धिनोऽस्म्मांभवतन्न
स्तुनूः ॥ सोमोऽअधिंब्रवीतुनोदिंतिऽशम्मंयच्छतु ॥ ४९ ॥ आजंङ्घ
न्ति ॥ आजंऽन्तिसान्वेषाञ्जघनाऽँऽउपंजिग्घ्नते ॥ अश्श्वांजनि
प्प्रचैतुसोश्श्वांन्त्सुमत्त्सुंचोदय ॥ ५० ॥ अहिंरिवभोगैःपर्थ्यैतिबाहु
ञ्ज्यायांहेतिम्पंरिबाधंमानः ॥ हुस्तुग्घ्नोविश्श्वांवुयुनांनिविद्द्वान्पुमान्पु
मांऽसम्परिपातुविश्श्वतंः ॥ ५१ ॥ वनंस्प्पतेवीड्वङ्गः ॥ वनंस्प्पतेवीडु
ङ्गोहिभूयाऽअस्म्मत्त्संखाप्प्रुतरंणऽसुवीरंः ॥ गोभिऽसन्नंद्धोऽअसिवी

डयंस्वास्त्थातातैंजयतजेत्वांनि ॥ ५२ ॥ दिवःपृथिव्याः ॥ दिवः
पृथिव्याःपर्य्योजऽउद्भृतंवनस्पतिभ्यःपर्य्याभृतंसहः ॥ अपामो
ज्म्मानम्परिगोभिरावृतमिन्द्रस्यवज्ज्रंहविषारथंयज ॥ ५३ ॥ इ
न्द्रस्यवज्ज्रः ॥ इन्द्रस्यवज्ज्रोमरुतामनीकंमित्रस्यगर्ब्भोवरुणस्य
नाभिः ॥ सेमान्नोहव्यदातिञ्जुषाणोदेवरथप्प्रतिहव्यागृभाय ॥५४॥
उपंश्वासय । पृथिवीमुतद्याम्पुरुत्रातेमनुतांविष्ठितञ्जगत् ॥ सदु
न्दुभेसजूरिन्द्रेणदेवैर्दूराद्दवीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ ५५ ॥ आक्रन्दय ॥
आक्रन्दयबलमोजोनऽआधानिष्टनिहिदुरिताबाधमानः ॥ अपप्प्रोथ

दुन्दुभेदुच्छुनाऽइतऽइन्द्रस्यमुष्टिरसिवीडयस्व ॥५६॥ आमूः ॥ आ
मूरजप्रत्यावर्तयेमाःकेतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति ॥ समश्वपर्णाश्चरं
न्तिनोनरोस्म्माकमिन्द्ररथिनोजयन्तु ॥ ५७ ॥ आग्नेयःकृष्णग्रीं
वः । सारस्वतीमेषीबभ्रुःसौम्म्यःपौष्णःश्यामःशितिपृष्ठोबार्हस्प
त्त्यः शिल्पोवैश्वदेवऽऐन्द्रोरुणोमारुतःकल्माषऽऐन्द्राग्नःसंहि
तोधोरामःसावित्रोवारुणःकृष्णऽएकशितिपात्पेत्त्वः ॥ ५८ ॥ अ
ग्नयेनीकवते ॥ अग्नयेनीकवतेरोहिताञ्जिरनड्वानधोरामौसावित्रौ
पौष्णौरजतनाभीवैश्वदेवौ पिशङ्गौतूपरौमारुतःकल्माषऽआग्ने

यऽकृष्णोजऽसारस्वतामेषीवारुणऽपेत्वः ॥ ५९ ॥ अग्नयेगायत्राय । त्रिवृतेराथन्तरायाष्टाकपालऽइन्द्रायत्रैष्टुभायपञ्चदशायबार्हतायै कादशकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्योजागतेभ्यऽ सप्तदशेभ्योवैरूपेभ्योद्वादशकपालोमित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविꣳशाभ्यां वैराजाभ्याम्पयस्याबृहस्पतयेपाङ्क्तायत्रिणवाय शाक्वरायचरुऽसवित्रऽऔष्णिहायत्रयस्त्रिꣳशायरैवतायद्वादशकपालऽप्राजापत्यश्चरुरदित्यैविष्णुपत्न्यैचरुरग्नयेवैश्वानराय द्वादशकपालोनुमत्याऽअष्टाकपालऽ॥६०॥ [२४]॥४॥इति श्रीशुक्लयजुःसंहितापाठे एकोन

त्रिंशोऽध्यायः॥ २९ ॥ देवसवितःषट्तपसेकौलालꣳषोडशद्वौद्वाविꣳ
शातः॥ओ३म्देवंसवितः॥देवंसवितःप्प्रसुंवयुज्ञम्प्रसुंवयुज्ञपंतिम्भगाय॥
दिव्योगंन्धुर्व्वःकेतुपूःकेतंन्नःपुनातुव्वाचस्प्पतिर्व्वाचंन्नःस्वदतु ॥ १ ॥ त
त्त्सवितुः ॥ तत्त्संवितुर्व्वरेण्युम्भर्गोदेवस्यंधीमहि ॥ धियोयोनःप्प्र
चोदयांत् ॥ २ ॥ विश्वानिदेव । सवितर्द्दुरितानिपरांसुव ॥ यद्भद्रन्त
न्नऽआसुंव ॥३॥ विभक्तारꣳहवामहे ॥ विभक्तारꣳहवामहेव्वसोश्चित्रस्यराधंसः ॥ सुवितारंन्नृचक्षंसम् ॥ ४ ॥ ब्रह्मणेब्राह्मणम् ॥ ब्र
ह्मणेब्राह्मणङ्क्षत्रायंराजन्न्यम्मरुद्भ्योवैश्युन्तपंसेशूद्रन्तमंसे तस्करं

र्न्नारकायंव्वीरहणम्पाप्मनेंक्लीवमाँक्रयायाऽअयोगूङ्कामायपूँश्चलूम
तिक्क्रुष्टायमागधम् ॥ ५ ॥ नृत्तायंसूतम् ॥ नृत्तायंसूतङ्गीतायशैलू
षन्धर्म्मायसभाचरन्नरिष्ठायैभीमलन्नर्म्मायरेभंहसायु कारिमानु
न्दायंस्त्रीषखम्प्रमदेंकुमारीपुत्रम्मेधायैरथकारन्धैर्य्यायतक्षाणम् ॥
॥ ६ ॥ [६ ॥ तपसेकौलालम्मायायैकर्म्मारंरू
पायंमणिकारंशुभेवपंशरव्यायायाऽइषुकारंहेत्यै धनुष्कारङ्कर्म्मणे
ज्याकारन्दिष्टायरज्जुसर्जम्मृत्यवेमृगयुमन्तकायश्वनिनम् ॥ ७ ॥
नदीभ्यःपौञ्जिष्ठम् ॥ नदीभ्यःपौञ्जिष्ठमृक्षीकाभ्योनैषादम्पुरुष

व्याघ्रायंदुर्म्मदंङ्गन्धर्व्वाप्सरोभ्योव्व्रात्यंम्प्रयुग्भ्यऽउन्मत्तᳪ सर्प्पदे
वजनेभ्योऽप्रतिपदमयेभ्यः कितवमीर्य्यतायाऽअकितवम्पिशाचे
भ्योविदलकारींय्यातुधानेभ्यःकण्टकीकारीम् ॥ ८ ॥ सन्धयेजा
रम् ॥ सन्धयेजारङ्गेहायोपपतिमार्त्यैपरिवित्तन्निर्ऋत्यैपरिविविदान
मराध्याऽएदिधिषुःपतिन्निष्कृत्यैपेशस्कारीᳪसञ्ज्ञानाय स्मरका
रीम्प्रकामोद्यायोपसदंव्वर्णायानुरुधम्बलायोपदाम् ॥ ९ ॥ उत्सादे
भ्यःकुब्जम् ॥ उत्सादेभ्यःकुब्जम्प्रमुदेव्वामनन्द्वार्भ्यःस्रामᳪस्व
प्नायान्धमधर्म्मायबधिरम्पवित्रायभिषजम्प्रज्ञानायनक्षत्रदर्शमाशि

क्षायैप्प्रश्निनमुपशिक्षायाऽअभिप्प्रश्निनम्मर्य्यादायैप्प्रश्नविवाक
म् ॥ १० ॥ अर्म्मेभ्योहस्तिपम् ॥ अर्म्मेभ्योहस्तिपञ्जवायाश्श्व
पम्पुष्ट्यैगोपालंवीर्य्यायाविपालन्तेजसेजपालमिरायैकीनाशङ्कीला
लायसुराकारम्भद्रायगृहपँश्श्रेयसेवित्तधमाद्ध्यक्ष्यायानुक्षत्तारम्
॥ ११ ॥ भायैदार्व्वाहारम् ॥ भायैदार्व्वाहारम्प्रभायाऽअग्न्येधम्ब्रध्न
स्यविष्टपायाभिषेक्तारंवर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारन्देवलोकायपेशिता
रम्मनुष्यलोकायप्प्रकरितारँसर्व्वेभ्योलोकेभ्यऽउपसेक्तारमवऽ
ऋत्यैवधायोपमन्थितारम्मेधायवासःपल्पूलीम्प्रकामायरजयित्री

म् ॥ १२ ॥ ऋतयैस्तेनहृदयम् ॥ ऋतयैस्तेनहृदयंवैरहत्यायपिशु
नंविविक्त्यैक्षत्तारमौपद्रष्ट्यायानुक्षत्तारम्बलायानुचरम्भूम्नेपरिष्कु
न्दम्प्रियायप्प्रियवादिनमरिष्ट्याऽअश्वसादꣳस्वर्गायलोकायभा
गदुघंवर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारम् ॥ १३ ॥ मन्यवेयस्तापम् ॥ म
न्यवेयस्तापङ्क्रोधायनिसरꣳयोगाययोक्तारꣳशोकायाभिसर्तारङ्क्षेमा
यविमोक्तारमुत्कूलनिकूलेभ्यस्त्रिष्ठिनंवपुषेमानस्कृतꣳशीलायाञ्ज
नीकारीन्निर्ऋत्यैकोशकारीय्यमायासूम् ॥ १४ ॥ यमायंयमसूम् ॥
यमायंयमसूमथर्वभ्योवतोकाꣳसंवत्सरायपर्यायिणीम्परिवत्सरा

यावैजातामिदावत्सरायातीत्त्वरीमिद्वत्सरायातिष्कद्वरींवत्सराय
विजर्ज्जराꣳसँवत्सरायपलिक्नीमृभुभ्योऽजिनसन्धꣳसाध्येभ्य
श्चर्म्मम्नम् ॥ १५ ॥ सरोभ्योधैवरम् ॥ सरोभ्योधैवरमुपस्त्था
वराभ्योदाशंवैशन्ताभ्योबैन्दन्नड्वलाभ्यःशौष्कलम्पारायमार्ग्गार
मवारायकैवर्त्तन्तीर्थेभ्यऽआन्दंविषमेभ्योमैनालꣳस्वनेभ्यःपर्ण्णं
कङ्गुहाभ्यःकिरातꣳसानुभ्योजम्भकम्पर्वतेभ्यःकिम्पूरुषम् ॥
॥ १६ ॥ बीभत्सायैपौल्कसम् ॥ बीभत्सायैपौल्कसंवर्ण्णायहिरण्य
कारन्तुलायैवाणिजम्पश्चादोषायग्लाविनंविश्वेभ्योभूतेभ्यः

सिध्मुलम्भूत्यैंजागरणमभूत्यैस्वपनमार्त्यैजनवादिनंव्यृद्ध्याऽअप
गल्भर्ठसंशरायंप्प्राच्छिदम् ॥ १७ ॥ अक्षराजायंकितवम् ॥
अक्षराजायंकितवङ्कृतायांदिनवदर्शन्त्रेतायैकल्पिनन्द्वापरायाधिक
ल्पिनमास्कन्दायसभास्थाणुम्मृत्यवेंगोव्यच्छमन्तकायगोघात
ङ्क्षुधेयोगांविकृन्तन्तम्भिक्षमाणऽउपतिष्ठतिदुष्कृतायचरकाचार्य
म्पाप्मनेंसैलगम् ॥ १८ ॥ प्रतिश्श्रुत्कायाऽअर्त्तनम् ॥ प्रतिश्श्रु
त्कायाऽअर्त्तनङ्घोषायभषमन्तायबहुवादिनमनन्तायमूकठ्शब्दाया
डम्बराघातम्महसेवीणावादङ्क्रोशायतूणवध्ममवरस्पुरायशङ्खध्मं

व॒नाय॒ व॒नुपमु॒न्त्यत॑रण्याय॒ दावुपम् ॥१९॥ नुम्मा॑यपु॒ँश्चुलूम् ॥ नुम्मा॑
यपुँ॒श्चुलूॅं हसा॑यु कारिँ॒ यादं॑से शाबुल्याङ्ग्रामु॒ण्युङ्गण॑कमभिक्रो॒शंकु
न्ताऽम॑हंसे ब्रुीणावादम्पा॒णिघ्नन्तूॅंणवुध्मन्तान्नृत्ताया॒नुन्दाय॑ंतलुवम्
॥ २० ॥ अुग्नयेुपीवा॑नम् ॥ अुग्नयेुपीवा॑नम्पृ॒थि॒व्यैपी॑ठसु॒र्प्पिणं॑ वा॒य
वे॑चाण्डा॒लमु॒न्तरि॑क्षायवृ॒ꣳशनु॒र्तिनं॑ न्दि॒वे खंलुतिँ सूर्य्या॑य हर्य्यु॒क्षन्नक्ष॑
त्रेभ्य॒ꣳ किर्म्मिुरश्चुन्द्रम॑से कि॒लासुमह्ने॑ शुुक्लम्पिङ्गा॒क्षꣳरात्र्यैं॑ कृुष्णं
म्पिङ्गा॒क्षम् ॥ २१ ॥ अथैतान् ॥ अथैता॒नुष्टौ विरू॑पानालंभुतेतिं
दी॒र्घंञ्चातिह्रस्वञ्चातिस्थूलञ्चातिकृशञ्चातिशुक्लञ्चातिकृष्णञ्चाति

कुह्लुश्चातिलोमशश्च ॥ अशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्राजापत्त्याः ॥ मा
गुधः पुँश्चलीकितवः क्लीबोऽशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्राजापत्त्याः ॥ २२ ॥
[१६] इति श्रीशुक्लयजुस्संहितापाठे त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३० ॥
सहस्रशीर्षाषोडशाद्यःसंभूतःषट्द्वौद्वाविंशतिः॥ ॐसुहस्रशीर्षापुरु
षः । सहस्राक्षःसुहस्रपात् ॥ सभूमिꣳसुर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गु
लम् ॥१॥ पुरुषऽएव ॥ पुरुषऽएवेदꣳसर्वंय्यद्भूतंय्यच्चभाव्यम् ॥ उ
तामृतत्त्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ २ ॥ एतावानस्य । महिमा
तोज्ज्यायाँश्चपूरुषः ॥ पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतन्दि

॥२४०॥

वि ॥ ३॥ त्रिपादूर्द्ध्वः ॥ त्रिपादूर्द्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोऽस्येहाभवत्पुनः॥
ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि ॥४॥ ततोविराट् ॥ ततो
विराडजायतविराजोऽअधिपूरुषः॥ सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमि
मथोपुरः ॥ ५ ॥ तस्माद्यज्ञात् ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसम्भृतम्पृष
दाज्ज्यम् ॥ पशूँस्ताँश्चक्रेवायव्यानारण्याग्ग्राम्म्याश्चये ॥६॥ त
स्म्माद्यज्ञात् ॥ तस्म्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्ञिरे ॥ छन्दा
ᳫँसिजज्ञिरेतस्म्माद्यजुस्तस्म्मादजायत ॥ ७ ॥ तस्म्मादश्वाः ॥
तस्म्मादश्वाऽअजायन्तयेकेचोभयादतः ॥ गावोहजज्ञिरेतस्म्मा
५१

तस्माज्जाताऽअजावयः ॥ ८ ॥ तंय्यज्ञम् ॥ तंय्यज्ञम्बर्हिषिप्प्रौक्ष
न्पुरुषञ्जातमग्ग्रतः ॥ तेनदेवाऽअयजन्तसाद्ध्याऽऋषयश्चये ॥ ९ ॥
यत्पुरुषम् ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् ॥ मुखङ्किम
स्यासीत्किम्बाहूकिमूरूपादाऽउच्यते ॥ १० ॥ ब्राह्मणोस्य ॥ ब्रा
ह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः ॥ ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्या
ᳪंशूद्रोऽअजायत ॥ ११ ॥ चन्द्रमामनसः ॥ चन्द्रमामनसोजात
श्चक्षोःसूर्य्योऽअजायत ॥ श्रोत्राद्वायुश्चप्प्राणश्चमुखादग्निरजाय
त ॥ १२ ॥ नाभ्याऽआसीत् ॥ नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षᳪंशीर्ष्णो

द्यौꣳसमवर्त्तत ॥ पुद्ध्याम्भूमुिर्द्दिशुःश्रोत्त्रात्तथांलुोकाँ२ ऽअंकल्पयन्
॥१३॥ यत्पुरुषेण । हुविषांदेवायुज्ञमतंन्वत ॥ वुसुन्तोस्स्यासुीदा
ज्ज्यंग्ग्रीष्म्मऽइुध्मःशुरद्धविः ॥१४॥ सुप्तास्स्यांसन् । सुप्तास्स्यांस
न्परिुधयुस्त्रिःसुप्तसुमिधंःकृताः ॥ देवायद्युज्ञन्तंन्वानाऽअबंध्नन्पु
रुषम्पशुम ॥१५॥युज्ञेनंयुज्ञम् ॥ युज्ञेनंयुज्ञमंयजन्तदेवास्त्तानिधर्म्मां
णिप्प्रथमान्यांसन् ॥ तेहुनाकंम्माहुिमानंःसचन्तुयत्त्रुपूर्वेसाद्ध्याःस
न्तिदेवाः ॥ १६ ॥ [१६] अुद्भ्यःसम्भृंतः । पृथिुव्यैरसांच्चाविश्श्वकंर्म्म
णःसमंवर्त्तुताग्ग्रे ॥ तस्स्युत्त्वष्टांविदधंद्रूपमेंतितन्मर्त्त्यंस्स्यदेवुत्त्व

मुजानुमग्ग्रे ॥१७॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमेतम्पुरुषम्मुहान्तमादित्त्यवं
ण्णुन्तमसऽपुरस्तात् ॥ तमेवविदित्त्वातिमृत्त्युमेतिनान्न्यःपन्थाविद्यु
तेयनाय ॥१८॥ प्रजापतिश्चरति ॥ प्रजापतिश्चरतिगर्ब्भेऽअन्तरजा
यमानोवहुधाविजायते ॥ तस्युयोनिम्परिपश्यन्तिधीरास्तस्मिन्हह
तस्त्थुर्ब्भुवनानिविश्श्वा ॥१९॥ योदेवेब्भ्यः ॥ योदेवेब्भ्यऽआतपति
योदेवानाम्पुरोहितः ॥ पूर्व्वोयोदेवेब्भ्योजातोनमोरुचायब्राह्मये ॥
॥२०॥रुचम्ब्राह्मम्॥रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तोदेवाऽअग्ग्रेतदब्ब्रुवन् ॥ य
स्त्वैवम्ब्राह्मणोविद्यात्तस्यदेवाऽअसन्वशे ॥ २१ ॥ श्रीश्च ॥ श्रीश्च

तेलक्ष्मीश्चपत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम् ॥
इष्णन्निषाणामुम्मंऽइषाणसर्वलोकम्मंऽइषाण ॥ २२ ॥ [६] ॥२॥
इति श्रीशुक्लयजुःसंहितायां एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ तदेवसस्तवेन
स्तन्नवद्वोषोडश ॥ ॐतदेव ॥ तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुस्तदुचन्द्र
माः ॥ तदेवशुक्रन्तद्ब्रह्मताऽआपःसप्रजापतिः ॥ १ ॥ सर्वेनिमे
षाः ॥ सर्वेनिमेषाजज्ञिरेविद्युतःपुरुषादधि ॥ नैनमूर्द्ध्वन्नतिर्य्यञ्चन्नम
ध्येपरिजग्रभत् ॥ २ ॥ नतस्य । प्रतिमाऽअस्तियस्यनाममहु
हद्यशः ॥ हिरण्यगर्भऽइत्येषमामाहिंसीदित्येषायस्मान्नजातऽइ

त्येपः ॥ ३ ॥ एषोहं ॥ देवःप्रदिशोनुसर्वाःपूर्वोहजातःसऽउगर्भेऽ
अन्तः ॥ सऽएवजातःसजनिष्यमाणःप्रत्यङ्जनास्तिष्ठतिसर्वतोमुखः
॥ ४ ॥ यस्माज्जातम् ॥ यस्माज्जातन्नपुराकिञ्चनैवयऽआबभूवभु
वनानिविश्वा ॥ प्रजापतिःप्रजयासꣳरराणस्त्रीणिज्ज्योतीꣳषिसच
तेसषोडशी ॥ ५ ॥ येनद्यौः ॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीचंदृढायेनस्वस्त
भितंयेननाकः ॥ योऽअन्तरिक्षेरजसोविमानःकस्मैदेवायहविषावि
धेम ॥ ६ ॥ यङ्क्रन्दसी ॥ यङ्क्रन्दसीऽअवसातस्तभानेऽअभ्यैक्षेताम्म
नसारेजमाने ॥ यत्राधिसूरऽउदितोविभातिकस्मैदेवायहविषाविधे

म ॥ आपोहयद्बृहतीऽर्थ्याश्चिदापः ॥७॥ [७] वेनस्तत् ॥ वेनस्त
त्पश्यन्निहितङ्गुहासद्यत्रविश्वम्भवत्येकनीडम् ॥ तस्मिन्निदꣳसञ्च
विचैतिसर्वꣳसऽओतःप्प्रोतश्चविभूःप्प्रजासु ॥ ८ ॥ प्रतत् ॥ प्रतद्वो
चेदमृतन्नुविद्वान्गन्धर्वोधामविभृतङ्गुहासत् ॥ त्रीणिपदानिनिहितागु
हास्ययस्तानिवेदसपितुःपितासत् ॥९॥ सनः ॥ सनोबन्धुर्जनिता
सविधाताधामानिवेदभुवनानिविश्वा ॥ यत्रदेवाऽअमृतमानशानास्तृ
तीयेधामन्नध्यैरयन्त ॥ १० ॥ परीत्यभूतानि । परीत्यलोकान्परी
त्यसर्वाःप्प्रदिशोदिशश्च ॥ उपस्थायप्प्रथमजामृतस्यात्मना

अग्नेयक्षिस्स्वन्दंमम् ॥ ३ ॥ युक्ष्वाहि । देवहूतमाँ३ऽअश्वाँ२ऽ
अग्नेरुथीरिव ॥ निहोतापूर्व्यः सदः ॥ ४ ॥ द्वेविरूपे । चरतः
स्वर्थे ऽअन्यान्यावत्समुपधापयेते ॥ हरिरन्यस्याम्भवतिस्वधावा
ञ्छुक्रोऽअन्यस्यान्ददृशेसुवर्चाः ॥५॥ शतम् १७०० ॥ अयमिह ।
प्प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअद्ध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानोभृ
गवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ ६ ॥ त्रीणिशता । त्रीसह
स्राण्यग्निन्त्रिꣳशच्चदेवानवचासपर्य्यन् ॥ औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिर
स्मा ऽआदिद्धोतारन्न्यसादयन्त ॥७॥ मूर्द्धानन्दिवः ॥ मूर्द्धानन्दि

वोऽअंरतिम्पृंथिव्यावैश्वानुरमृतऽआजातमुग्निम् ॥ कुविꣳसुम्म्रा
जमतिंथिञ्जनांनामुासन्नापात्रंञ्जनयन्तदुवाः ॥ ८ ॥ अुग्निर्वृत्राणि ।
जङ्घनद्द्रविणस्युर्विपुन्यया ॥ समिद्धःशुक्रऽआहुतः ॥ ९ ॥ विश्वेभिः
सोम्म्यम् ॥ विश्वेभिःसोम्म्यम्मध्वग्नऽइन्द्रेणवायुना ॥ पिबामित्र
स्युधामंभिः ॥ १० ॥ आयत् ॥ आयदुिषेनृपतिन्तेजऽआनट्शुचिरे
तोनिषिक्तन्द्यौरभीके ॥ अुग्निःशर्द्धमनवुद्यंयुवानꣳस्वाध्यञ्जनय
त्सूदयच्च ॥ ११ ॥ अग्नेशर्द्ध । महतेसौभंगायतवद्युम्नान्युत्तमा
निसन्तु ॥. सञ्जास्पुत्यꣳसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहाꣳ

ठंसि ॥ १२ ॥ त्त्वाठंहि । मुन्द्रतंमयर्क्कशोकैर्व्वंवृमहेमहिंनुःश्रोष्ष्व्य
ग्ने ॥ इन्द्रन्नत्त्वाशवंसादेवताव्वायुम्पृंणन्तिराधंसानृत्तंमाः ॥ १३ ॥
त्त्वेऽअग्ने । स्वाहुतप्प्रियासंःसन्तुसूरयंः ॥ युन्तारोयेमघवांनोज
नांनामूर्व्वान्दयंन्तुगोनांम् ॥ १४ ॥ श्रुधिश्श्रुंत्त्कर्ण्ण ॥ श्रुधिश्श्रुंत्त्क
र्ण्णवह्निंभिर्द्देवैरंग्नेसयावंभिः ॥ आसींदन्तुबुर्हिषिमित्त्रोऽअंर्य्यमा
प्प्रांतुर्य्यावाणोऽअद्धरम् ॥ १५ ॥ व्विश्वेषामदितिः ॥ व्विश्वेषाम
दितिर्य्युज्ञियांनांव्विश्वेषामतिथिम्र्मानुंषाणाम् ॥ अग्निर्द्देवानामव
ऽआवृणानःसुमृडीकोभंवतुजातवेदाः ॥ १६ ॥ मुहोऽअग्नेः । संसि

धानस्यशर्म्मण्यनांगामित्रेवरुणेस्वस्तयें ॥ श्रेष्ठंस्यामसवितुःसवींम
नितद्देवानामवोऽअद्यावृंणीमहे ॥ १७ ॥ [१७] आपश्चित् ॥ आ
पंश्चित्पिप्युस्तर्य्योनगावोनक्षन्नृतञ्जंरितारंस्तऽइन्द्र ॥ याहिवायुर्न
नियुतोंनोऽअच्छात्वर्ठहिंधीभिर्दयंसेविवाजांन् ॥१८॥ गावऽउप ॥
गावऽउपावतावतम्महीयज्ञस्यंरप्सुदां ॥ उभाकर्णांहिरण्ययां ॥
॥१९॥ यदद्य । सूरऽउदितेनांगामित्रोऽअर्य्यमा ॥ सुवातिसविता
भगः ॥ २० ॥ आसुतासिंश्चतश्रियर्ठरोदंस्योरभिश्रियम् ॥ रसा
दंधीतवृषभम् ॥ तम्प्रत्नथायंवेनः ॥ २१ ॥ आतिष्ठन्तम्परिं ॥ आ

तिष्ठंन्तुमपरिविश्वेऽअभूषुञ्छ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः ॥ मुहत्त
ह्रुष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ ॥ २२ ॥ प्र
वः ॥ प्रवोमुहेमन्दमानायान्धुसोर्चाविश्वानरायविश्वाभुवे ॥ इ
न्द्रस्युयस्युसुमखꣳसहोमहिश्रवोनृम्णञ्चरोदसीसपुर्यतः ॥२३॥
बृहन्नित् ॥ बृहन्निदिध्मऽएषाम्भूरिशुस्तम्पृथुꣳस्वरुः ॥ येषामि
न्द्रोयुवासखा ॥ २४ ॥ इन्द्रेहि ॥ इन्द्रेहिमत्स्यन्धसोविश्वे
भिःसोमपर्वभिः ॥ मुहाँऽअभिष्टिरोजसा ॥ २५ ॥ इन्द्रोवृत्रम् ॥
इन्द्रोवृत्रमवृणोच्छर्द्धनीतिःप्प्रमायिनामामिनाद्वर्प्पणीतिः ॥ अहन्व्य

६समुशधुग्म्वनैष्व्युविद्धैनाऽअक्नुणोद्द्याम्म्याणाम् ॥ २६ ॥ कुतु
स्त्वम् ॥ कुतुस्त्वमिन्द्रमाहिनुःसन्नेकौयासिसत्पतेकिन्तंऽइत्थास
म्पृच्छसेसमराणःशूभानैर्वोचेस्तन्नोंहरिवोयत्तेऽअस्मे ॥ मुहाँ२
ऽइन्द्रोयऽओजसाकुदाचनस्तरीरसिकदाचनप्रयुच्छसि ॥२७॥ आ
तत्तंऽइन्द्रायवःपनन्ताभियऽऊर्वङ्गोमन्तुन्तित्तृत्सान् ॥ सुकृत्स्वंय्ये
पुरुपुत्राम्मुहीᳬसुहस्त्रधाराम्बृहतीन्दुदुक्षन् ॥२८॥ इमान्ते ॥ इमा
न्तेधियम्प्रभेरेमुहोमुहीमुस्यस्तोत्रेधिषणायत्तंऽआनुजे ॥ तमुत्सुवे
चप्रसवेचंसासुहिमिन्द्रन्देवासुःशवसामदन्ननु ॥ २९ ॥ [१२] व्रि

ञ्भ्राड्बृहत् ॥ व्विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्म्यम्मद्ध्वायुर्द्दधंद्यज्ञपंतावविंहुत
म् ॥ व्वातंजूतोयोऽअंभिरक्षंतित्त्मनांप्प्रजाःपुंपोषपुरुधाव्विरांजति ॥
॥ ३० ॥ उदुत्त्यम् ॥ उदुत्त्यञ्जातवेंदसन्देवंव्वंहन्तिकेतवंः ॥ दृशेव्वि
श्वांयसूर्य्यंम् ॥ ३१ ॥ येनांपावक ॥ येनांपावकुचक्षंसाभुरण्ण्यन्तु
ञ्जनाँ२ऽअनुं ॥ त्त्वंव्वंरुणपश्श्यंसि ॥ ३२ ॥ दैव्यांवद्ध्वर्य्यूऽआगंतुंᳪरथे
नुसूर्य्यंत्त्वचा ॥ मद्ध्वांयुज्ञᳪसमंञ्जाथे ॥ तम्प्रुत्त्नथायंव्वेनाश्श्चित्रन्देवा
नांम् ॥ ३३ ॥ आनः ॥ आनुऽइडांभिर्व्विदथेंसुशुस्तिव्विश्वानंरःसवि
तादेवऽएंतु ॥ अपियथांयुवानोमत्त्संथानोव्विश्श्वुञ्जगंदभिपित्त्वेमंनी

षा ॥ ३४ ॥ यदद्य ॥ कच्चंवृत्रहन्नुदगाऽअभिसूर्य्य ॥ सर्वन्तदिन्द्रते
वशे ॥ ३५ ॥ तरणिर्विश्वदर्शतः ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्ज्योतिष्कृद
सिसूर्य्य ॥ विश्वमाभासिरोचनम् ॥ ३६ ॥ तत्सूर्य्यस्य । देवत्वन्त
न्महित्वम्मध्याकर्त्तोर्विततꣳसञ्जभार ॥ यदेदयुक्तहरितःसधस्त्था
दाद्रात्रीवासस्तनुतेसिमस्मै ॥३७॥ तन्मित्रस्य ॥ तन्मित्रस्यवरुण
स्याभिचक्षेसूर्य्योरूपङ्कृणुतेद्योरुपस्थे ॥ अनन्तमन्यद्रुशदस्यपाजः
कृष्णमन्यद्धरितꣳसम्भरन्ति ॥३८॥ बण्महान् ॥ बण्महाँ२ऽअसि
सूर्य्यबडादित्यमहाँ२ऽअसि ॥ महस्तेसतोमहिमापनस्यतेद्धादेव

महाँ२ऽअसि ॥ ३९ ॥ बट्सूर्य्यश्रवसामहाँ२ऽअसिसत्रादेवमहाँ२ऽअ
सि ॥ मह्नादेवानामसुर्य्यःपुरोहितोविभुज्ज्योतिरदाभ्यम् ॥४०॥
श्रायन्तऽइवसूर्य्यम् ॥ श्रायन्तऽइवसूर्य्यंविश्वेदिन्द्रस्यभक्षत ॥ वसू
निजातेजनमानऽओजसाप्रतिभागन्नदीधिम ॥ ४१ ॥ अद्यादेवाः॥
अद्यादेवाऽउदितासूर्य्यस्यनिरंहसःपिपृतानिरवद्यात् ॥ तन्नोमित्रो
वरुणोमामहन्तामदितिःसिन्धुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ४२ ॥ आकृ
ष्णेन ॥ आकृष्णेनरजसावर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतम्मर्त्यञ्च ॥ हि
रण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ ४३ ॥ [१४] प्र

वांवृजे ॥ सुप्प्रयावर्हिरेषामाविश्पतीववीरिटऽइयाते ॥ विशामक्तो
रुषसंःपूर्वहूतौवायुःपूषास्वस्तयेनियुत्त्वांन् ॥ ४४ ॥ इन्द्रवायूबृहु
स्पतिम् ॥ इन्द्रवायूबृहस्पतिम्मित्राग्निम्पूषणम्भगम् ॥आदित्त्या
न्मारुतङ्गणम् ॥ ४५ ॥ वरुणःप्राविता । भुवन्मित्रोविश्वाभिरू
तिभिः ॥ करंतान्नःसुराधसः ॥ ४६ ॥ अधिनः ॥ अधिनऽइन्द्रैषांवि
ष्णोसजात्त्यानाम् ॥ इतामरुतोऽअश्विना ॥ तम्प्रत्नथायंवेनाश्चे
देवासऽआनऽइडाभिर्विश्वेभिःसोम्म्यम्मद्धोमासश्चर्षणीधृतः॥४७॥
अग्नऽइन्द्र । वरुणमित्रदेवाःशर्द्धःप्प्रयन्तमारुतोतविष्णो ॥ उभा

नासत्त्यारुद्रोऽअधुग्ग्नाःपूषाभगुःसरस्वतीजुषन्त ॥ ४८ ॥ इन्द्राग्ग्नी
मित्रावरुणा । दितिꣳस्वःपृथिवीन्द्याम्मरुतःपर्व्वताँ२ऽअपः ॥ हुवे
विष्णुम्पूषणम्ब्रह्मणस्प्पतिम्भगन्नुशꣳसꣳसवितारमूतये ॥ ४९ ॥
अस्म्मेरुद्राः ॥अस्म्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्त्येभरहूतौसजोषाः ॥
यःशꣳसतेस्तुवतेधायिपज्ज्रऽइन्द्रज्ज्येष्ठाऽअस्म्माँ२ऽअवन्तुदेवाः ॥
॥ ५० ॥ अर्व्वाञ्चोऽअद्य ॥ अर्व्वाञ्चोऽअद्याभवतायजत्राऽआवो
हार्द्दिभयमानोव्ययेयम् ॥ त्राद्ध्वन्नोदेवानिजुरोवृकस्यत्राद्ध्वङ्कर्तादवप
दोयजत्राः ॥ ५१ ॥ विश्श्वेऽअद्य । मरुतोविश्श्वऽऊतीविश्श्वेभवन्त्व

ग्म्रयुꣳसमिद्धाः ॥ व्विश्श्वेनोदेवाऽअवुसागमन्तुव्विश्श्वमस्त्तुद्रविणं
व्वाजोऽअस्म्मे ॥ ५२ ॥ व्विश्श्वेदेवाः । शृणुतेमꣳहवम्मेयेऽअन्तरि
क्षेयऽउपुद्यविष्ठ ॥ येऽअग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्यास्मिन्बर्हि
षिमादयद्ध्वम् ॥ ५३ ॥ देवेब्भ्योहि । प्प्रथमंयज्ञियेब्भ्योमृतत्त्व
ꣳसुवसिभागमुत्तमम् ॥ आदिद्दामानꣳसवितुर्व्यूर्णुषेनूचीनाजीवि
तामानुषेब्भ्यः ॥ ५४ ॥ [११] प्रवायुम् ॥ प्रवायमच्छाबृहतीमं
नीषाबृहद्रयिंव्विश्श्ववारꣳरथप्प्राम् ॥ द्युतद्यामानियुतःपत्त्यमानःकु
विःकविमियक्षसिप्प्रयज्ज्यो ॥ ५५ ॥ इन्द्रवायूऽइमे । सुताऽउप

प्प्रयोभिरागतम् ॥ इन्द्रंवोवामुशन्तिहि ॥ ५६ ॥ मित्रर्ठहुवे । पू
तदंक्षंवरुणञ्चरिशादंसम् ॥ धियंङ्घृताचीर्ठसाधन्ता ॥ ५७ ॥ दस्रा
युवाकंवःसुतानासंत्त्यावृक्क्तबर्हिषः ॥ आयांतर्ठरुद्रवर्त्तनी ॥ त
म्प्रत्क्कथायंव्वेनः ॥ ५८ ॥ विदद्यादीं ॥ विदद्यदींसुरम्मारुगणमद्रेर्म्म
हिपाथःपूर्व्यर्ठसध्यक्कः ॥ अग्ग्रंन्नयत्त्सुपद्यक्षंराणामच्छारवंम्प्रथमा
जानतीगात् ॥ ५९ ॥ नहिस्पशम् ॥ नहिस्पशमविदन्नन्न्यमस्म्मा
द्वैश्वानरात्पुरऽएतारमग्ग्नेः ॥ एमेनमवृधन्नमृताऽअमर्त्त्यंवैश्वानर
ङ्क्षैत्रजित्त्यायदेवाः ॥ ६० ॥ उग्ग्राविघनिनां ॥ उग्ग्राविघनिनामृधऽ

इन्द्राग्नीहवामहे ॥ तानोमृडातऽईदृशे ॥ ६१ ॥ उपास्म्मैगायताग्न
रःपवमानायेन्दवे ॥ अभिदेवाँऽइयक्षते ॥ ६२ ॥ येत्त्वां । हिह
त्त्येमघवन्नवर्द्धन्न्येशाम्बुरेहरिवोयेगविष्टौ ॥ येत्त्वांनूनमनुमदन्तिविप्प्राः
पिबेन्द्रसोमꣳसगणोमरुद्भिः ॥ ६३ ॥ जनिष्ठाऽउग्ग्रः । सहसेतु
रायमन्द्रऽओजिष्ठोवहुलाभिमानः ॥ अवर्द्धन्निन्द्रम्मुरुतश्श्चिदत्रमा
तायद्वीरन्दधनद्धनिष्ठा ॥ ६४ ॥ आतू ॥ आतूनऽइन्द्रवृत्रहन्नस्म्माक
मर्द्धमागहि ॥ महान्महीभिरूतिभिः ॥ ६५ ॥ त्त्वामिन्द्र ॥ त्त्वामिन्द्र
प्प्रतूर्त्तिष्ष्वभिविश्श्वाऽअसिस्पृधः ॥ अशस्तिहाजनिताविश्श्वतूर

सित्त्वन्तूर्ध्वंतरुण्युतः ॥ ६६ ॥ अनुं॑ते ॥ अनुं॑तेशुष्म्मंन्तरयन्तमी
यतुःक्षोणीशिशुन्नमातरा ॥ विश्वांस्तेस्पृधंःश्नथयन्तमुन्यवेवृत्रं
यदिन्द्रतूर्वसि ॥ ६७ ॥ युज्ञोदेवानांम् ॥ युज्ञोदेवानाम्प्रत्येतिसु
म्नमादित्त्यासोभवंतामृडयन्तंः ॥ आवोर्वाचीसुमतिर्ववृत्त्यादुंहो
श्चिद्यावरिवोवित्तरासंत् ॥ ६८ ॥ अदंब्धेभिःसवितः । पायुभिष्ट्व
ᳪशिवेभिरुद्यपरिंपाहिनोगयंम् ॥ हिरंण्यजिह्वःसुवितायनव्यंसेरक्षा
माकिंर्नोऽअघशᳪसऽईशत ॥ ६९ ॥ [१५] प्रवीरया । शुचंयोदाद्रिरे
वामध्वर्युभिर्मधुमन्तःसुतासंः ॥ वहंवायोनियुतोयाह्यच्छापिबा

सुतस्यान्धसोमदाय ॥ ७० ॥ गावुऽउपं । गावुऽउपावतावुतम्मुही
युज्ञस्यरुप्सुदा ॥ उुभाकर्णाहिरुण्ययां ॥७१॥ काव्ययोराजानेषु ॥
काव्ययोराजानेषुक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासुधस्त्थुऽआ ॥
॥७२॥ दैव्यावद्ध्वर्यू ॥ दैव्यावद्ध्वर्यूऽआगतुᳬरथेनुसूर्य्यत्त्वचा ॥ म
द्ध्वायुज्ञᳬसमञ्जाथे ॥ तम्प्रुत्नथायंव्वेनः ॥ ७३ ॥ तिुरुश्चीनोवितं
तः ॥ तिुरुश्चीनोवितंतोरुश्मिरेषामुधःस्विदासी ३ दुपरिस्विदासी
३ त् ॥ रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसन्त्स्वुधाऽअुवस्तात्प्रयंतिःपु
रस्तात् ॥ ७४ ॥ आरोदसीऽअपृणदास्वंर्म्महज्जातंय्यदेनमुपसोऽ

अधारयन् ॥ सोऽअंद्धुरायपरिणीयतेकुविरत्त्योनवाजंसातयेचनोहि
तः ॥ ७५ ॥ उक्थेभिर्वृत्रहन्तंमा ॥ उक्थेभिर्वृत्रहन्तंमायामन्दानाचि
दागिरा ॥ आङ्गूषैराविवांसतः ॥ ७६ ॥ उपनः ॥ सूनवोगिरःशृण्व
न्त्वमृतंस्ययें ॥ सुमृडीकाभवन्तुनः ॥ ७७ ॥ ब्रह्माणिमे । मतयुः
शर्ठसुतासुःशुष्मःइयर्त्तिप्प्रभृतोमेऽअद्रिंः ॥ आशासतेप्प्रतिहर्ट्य
न्त्युक्थमाहरीवहतस्तानोऽअच्छं ॥ ७८ ॥ अनुत्तमाते । मघवन्न
किर्नुनत्वावाँऽअस्तिदेवताविदानः ॥ नजायंमानोनशतेनजातो
यानिंकरिष्याकृणुहिप्प्रवृद्ध ॥ ७९ ॥ तादित् ॥ तदिदासभुवनेषुज्ज्ये

पृष्ठ्यतोंयज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्णः ॥ सद्योजंज्ञानोनिरिंणातिशत्रूननुयं
विश्वेमदन्त्यूमाः ॥ ८० ॥ इमाऽउंत्त्वा । पुरूवसोगिरोंवर्द्धन्तुया
ममं ॥ पावकवंर्णाःशुचंयोविपश्चितोभिस्तोमैरनूषत ॥ ८१ ॥ यस्या
यम् ॥ यस्यायंविश्वऽआर्य्योदासःशेवधिपाऽअरिः ॥ तिरश्चिद
र्य्येरुशमेपवीरवितुभ्येत्सोऽअज्ज्यतेरयिः ॥ ८२ ॥ अयꣳसहस्र
म् ॥ अयꣳसहस्रमृषिंभिःसहंस्कृतःसमुद्रऽइवपप्रथे ॥ सत्त्यःसोऽ
अस्यमहिमागृणेशवोयज्ञेषुविप्रराज्ज्ये ॥ ८३ ॥ अदंब्धेभिःसवि
तः । पायुभिष्ट्वꣳशिवेभिरद्यपरिंपाहिनोगयंम् ॥ हिरंण्यजिह्वःसुवि

तायनव्यंसुरक्षामाकिन्नोंऽअघशंऽसऽईशत ॥८४॥ [१५ ॥ आनं ॥
आनोंयुज्ञन्दिविस्पृशुंवायोंयाहिसुमन्मंभिः ॥ अन्तःपवित्रंऽउपरिं
श्रीणानोयंशुक्रोंऽअंयामिते ॥ ८५ ॥ इन्द्रवायूसुंसुन्दृशां । सुह
वेहहंवामहे ॥ यथांनुःसर्वुऽइज्जनोंनमीवःसुङ्गमेंसुमनाऽअसंत्॥८६॥
ऋधंगित्था । समर्त्त्यःशशुमेदेवतांतये ॥ योनूनम्मित्रावरुंणावुभि
ष्टंयऽआचुक्रेहुव्यदांतये ॥ ८७ ॥ आयांतम् ॥ आयांतुमुपंभूषतुम्म
ध्वःपिबतमाश्विना ॥ दुग्धम्पयोंवृषणाजेन्याव सूमानोंमर्द्धिष्टमागं
तम् ॥ ८८ ॥ प्रैतु ॥ प्रैतुब्रह्मंणुस्पतिःप्प्रदेव्येतुसूनृतां ॥ अच्छांवी

रन्नऽर्य्यम्पुङ्क्षिरांधसन्देवायुज्ञन्नंयन्तुनः॥ ८९ ॥ चन्द्रमाऽअप्प्सु ॥
चन्द्रमाऽअप्प्स्वन्तरासुंपुर्णोधावतेदिवि ॥ रयिम्पिशङ्गम्बहुलम्पुरु
स्पृहर्ठहरिरेतिकनिक्क्रदत् ॥ ९० ॥ देवन्देवंवः ॥ देवन्देवंवोवसेदेव
न्देवमभिष्टये ॥ देवन्देवर्ठहुवेमवाजसातयेगृणन्तोदेव्याधिया ॥९१॥
दिविपृष्टः ॥ दिविपृष्टोऽअरोचताग्निर्वैश्श्वानरोबृहन् ॥ क्ष्मयांवृ
धानऽओजसाचनोहितोज्ज्योतिषाबाधतेतमः ॥ ९२ ॥ इन्द्राग्नीऽ
अपात् ॥ इन्द्राग्नीऽअपादियम्पूर्वागात्पद्वतीभ्यः॥ हित्वीशिरोजि
ह्वयावावदच्चरंत्त्रिर्ठशत्पदान्न्यक्क्रमीत॥९३॥ देवासोहिष्मा । मनवेस

मंन्यवोविश्श्वैंसाकॅसरांतयं॥ तेनौऽअद्यतेऽअंपरन्तुचेतुनोभवंन्तुव
रिवोविदंः ॥ १४ ॥ अपांधमत् ॥ अपांधमदभिशंस्तीरशस्तिहाथे
न्द्रोंद्युम्न्याभंवत् ॥ देवास्तंऽइन्द्रसुक्ख्यायंयेमिरेबृहंद्भानोमरुंद्गण
॥ १५ ॥ प्रवंः ॥ प्रवऽइन्द्रांयबृहतेमरुंतोब्रह्मांर्चत ॥ वृत्रॅहंनतिवृ
त्रहाशतक्रंतुर्वज्ज्रेणशतपंर्वणा ॥ १६ ॥ अस्येदिन्द्रोंवावृधेवृष्ण्यॅ
शवोमदंसुतस्यविष्णंवि ॥ अद्यातमंस्यमहिमानंमायवोनुंष्टुवन्तिपू
र्वथां ॥ इमाऽउंत्त्वापस्यायमुयॅसुहस्रंमूर्द्धऽऊपुणंः ॥ १७ ॥ [१३]
इति श्रीशुक्लयजुःसंहितापाठे त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३॥ यज्जाग्रतःप

श्चनद्यःसोमोधेनुमाकृष्णेनपूषंतवदशकान्तदष्टौषडष्टापञ्चाशत् ॥
ॐयज्जाग्ग्रंतऽ॥यज्जाग्ग्रंतोदूरमुदैतिदैवन्तदुसुप्तस्यतथैवेति ॥ दूरङ्ग
मञ्ज्योतिषाञ्ज्योतिरेकन्तन्मेमनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥१॥ येनकर्म्मा
णि ॥ येनकर्म्माण्ण्यपसोमनीषिणोयज्ञेकृण्वन्तिविदथेषुधीराऽ ॥ य
दपूर्वंय्यक्षमन्तःप्प्रजानान्तन्मेमनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २ ॥ यत्प्र
ज्ञानम् ॥ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्चयज्ज्योतिरन्तरमृतम्प्रजासु ॥
यस्स्मान्नऽऋतेकिञ्चनकर्म्माक्रियतेतन्मेमनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥३॥
येनेदम् ॥ येनेदम्भूतम्भुवनम्भविष्यत्परिगृहीतममृतेनसर्व्वम् ॥ ये

नंयुज्ञस्त्तायतेंसुप्प्तहोंत्तुातन्मेमर्नंःशिवसंङ्कल्प्पमस्त्तु ॥४॥ यस्म्मिन्नृ
चःॆ॥यस्म्मिन्नृचुःसामुयजूंर्ठंषियस्म्मिन्प्प्रतिष्ट्ठितारथनाभाविवाराः।
यस्मिँश्चित्तर्ठ्सर्व्वमोतम्प्रुजानान्तन्मेमर्नंःशिवसंङ्कल्प्पमस्त्तु ॥ ५ ॥
सुषारथिरश्श्वांनिव ॥ सुषारथिरश्श्वांनिवयन्मनुष्ष्यान्नेनीयतेभीशु
भिर्व्वाजिनऽइव ॥ हृत्प्रतिष्ठुंय्यदंजिरञ्जविष्ठुन्तन्मेमर्नंःशिवसंङ्कल्प्प
मस्त्तु ॥ ६ ॥ पितुन्नु । स्त्तोंषम्मुहोधुम्मांणन्तविंषीम् ॥ यस्यंत्त्रितो
व्योजंसावृत्रंविपंर्व्वमुर्दयंत ॥ ७ ॥ अन्विंत् ॥ अन्विदंनुमतुेत्त्वंमन्न्या
सैशञ्चंनस्कृधि ॥ क्रत्त्वेदक्षांयनोहिनुप्प्रणऽआयूंर्ठंषितारिषः ॥ ८ ॥

शतम् ॥१८०॥ अनुंनः ॥ अनुंनोद्यानुंमतिर्य्युज्ञन्देवेषुमन्यताम् ॥
अग्निश्चंहव्युवाहंनोभवंतन्दाशुषेमयः ॥९॥ सिनींवालिपृथुंष्टुके ॥
सिनींवालिपृथुंष्टुकेयादेवानामसिस्वसां ॥ जुषस्वंहव्यमाहुंतम्प्रजा
न्देंविदिदिड्ढिनः ॥१०॥ [१०] पञ्चंनद्यः ॥ पञ्चंनद्यःसरंस्वतीमपिंय
न्तिसस्रोंतसः ॥ सरंस्वतीतुपंञ्चधासोदेशेभवत्सरित् ॥ ११ ॥ त्वम
ग्ने ॥ प्प्रथमोऽअङ्गिराऽऋषिंर्देवोदेवानांमभवः शिवःसखां ॥ तवंव्रतेक
वयोंविद्मनापसोजांयन्तमुरुतोभ्राजंदृष्टयः ॥१२॥ त्वन्नंः ॥ त्वन्नों
ऽअग्नेतवंदेवपायुभिम्मुघोनोंरक्षतन्वश्चवन्द्य ॥ त्रातातोकस्युतनं

युगवांमुस्यनिंमेषुर्द्रक्षंमाणुस्तवंब्रुते ॥ १३ ॥ उत्तानायामवं । भरा
चिकित्वान्त्सुद्यः प्रवींताुवृषंणञ्जजान ॥ अरुषस्तूंपोरुशंदस्यपाज
ऽइडांयास्पुत्रोवुयुनेंजनिष्ट ॥ १४ ॥ इडांयास्त्वा । पुदेवुयन्ना
भांपृथिव्याऽअधि ॥ जातंवेदोनिधींमुह्यग्नेंहुव्यायुवोढवे ॥ १५ ॥
प्रमंन्महे । शवसुनायंशूषमांङ्गूषाङ्गिर्वणसेऽअङ्गिरुस्वत् ॥ सुवृक्ति
भिंस्तुवुतऽऋग्मियायार्चामार्कन्नरेवुिश्रुताय ॥ १६ ॥ प्रवं ॥ प्रवो
मुहेमहिनमोंभरद्ध्मांङ्गूष्यर्ठ्शवसानायुसामं ॥ येनांनुःपूर्वोपितरं
पदुज्ञाऽअर्चन्तोऽअङ्गिरसोगाऽअविन्दन् ॥ १७ ॥ इच्छान्तित्वासो

म्म्यासुःसखांयःसुन्वन्तिसोमुन्दधंतिप्प्रयांᳫंसि ॥ तितिंक्षन्तेऽअ
भिशंस्तिञ्जनांनामिन्द्रत्वदाकश्चुनहिप्प्रंकेतः ॥ १८ ॥ नतें । दूरेपं
रमाचिद्रजाᳫंस्यातुप्प्रयांहिहरिवोहरिंब्भ्याम् ॥ स्त्थिरायवृष्णुस
वंनाकृतेमायुक्क्ताग्ग्रावाणःसमिधानेऽअग्ग्रौ ॥ १९ ॥ अषाढंय्युत्सु ।
पृतंनासुपप्प्रिᳫंस्वुर्षामुप्प्सांवृजनंस्यगोपाम् ॥ भुरेषुजाᳫंसुंक्षिति
ᳫंसुश्श्रवंसुअयंन्तुन्त्वामनुंमदेमसोम ॥२०॥ [१०] सोमोंधेनुम्॥
सोमोंधेनुᳫंसोमोऽअवंन्तमाशुᳫंसोमोंवीरङ्कंर्म्मुण्ण्यन्ददाति ॥ सादु
न्न्यंविदुत्थ्यᳫंसुभेयंम्पितृश्श्रवंणुंय्योददांशदस्म्मै ॥ २१ ॥ त्वमि

माऽ ॥ त्वमिमाऽओषधीःसोमविश्वास्त्वमपोऽअजनयस्त्वङ्गाः ॥
त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षन्त्वञ्ज्योतिषाव्वितमोव्ववर्त्थ ॥२२॥ देवेनंनः ॥

देवेनंनोमनसादेवसोमरायोभागꣳसहसावन्नभियुद्ध्य ॥ मात्त्वात
नुदीशिषेव्वीर्य्यस्योभयेभ्यःप्रचिकित्सागविष्टौ ॥ २३ ॥ अष्टौव्वि॥
अष्टौव्व्यख्यत्ककुभःपृथिव्यास्त्रीधन्वयोजनासप्तसिन्धून् ॥ हिर
ण्याक्षःसवितादेवऽआगाद्दधद्रत्नादाशुषेव्वार्य्याणि ॥ २४ ॥ हिरण्य
पाणिःसविता । विचर्षणिरुभेद्यावापृथिवीऽअन्तरीयते ॥ अपामी

वाम्वाधतेव्वेतिसूर्य्यमभिकृष्णेनरजसाद्यामृणोति ॥ २५॥ हिरण्य

हस्त्योऽअसुरः । सुनीथः सुमृडीकः स्ववाँ यात्वर्वाङ् ॥ अपसेधन्न्रक्ष
सो यातुधानानस्थाद्देवः प्रतिदोषङ्गृणानः ॥ २६ ॥ येते ॥ येते पन्थाः
सवितः पूर्व्यासो ऽरेणवः सुकृता ऽअन्तरिक्षे ॥ तेभिर्नो ऽअद्य पथिभिः सु
गेभी रक्षा च नो ऽअधि च ब्रूहि देव ॥२७॥ उभापिबतम् ॥ उभापिबतम
श्विनोभा नः शर्म्म यच्छतम् ॥ अविद्रियाभिरूतिभिः ॥ २८ ॥ अप्न
स्वतीमश्विना वाचमस्मे कृतन्नो दस्रा वृषणा मनीषाम् ॥ अद्यूत्त्येव
से निह्वये वां वृधे च नो भवतं वाजसातौ ॥ २९ ॥ द्युभिरक्तुभिः ॥ द्युभिर
क्तुभिः परि पातमस्मानरिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः ॥ तन्नो मित्रो वरु

णोमामहन्तामदितिꣳसिन्धुः पृथिवीऽउतद्यौः ॥३०॥ [१०]॥ आकृ
ष्णेन । रजसावर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतम्मर्त्त्यञ्च ॥ हिरण्ययेनसवि
तारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ ३१ ॥ आरात्रि । पार्थिवꣳरजः
पितुरप्रायिधामभिः ॥ दिवꣳसदाꣳसिबृहतीवितिष्ठसऽआत्वेषंवर्त्त
तेतमः ॥ ३२ ॥ उषस्तत् ॥ उषस्ताच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीव
ति ॥ येनतोकञ्चतनयञ्चधामहे॥३३॥ प्रातरग्निम् ॥प्रातरग्निम्प्रा
तरिन्द्रꣳहवामहेप्रातर्म्मित्रावरुणाप्रातरश्विना ॥ प्रातर्भगम्पूषण
म्ब्रह्मणस्पतिम्प्रातःसोममुतरुद्रꣳहुवेम ॥३४ प्रातर्जितम्भगम्॥प्रा

तुर्जितुम्भगंमुग्ग्रꣳहुवेमव्वुयम्पुत्रमदितेर्य्यो विधुर्त्ता ॥ आद्ध्रश्चिद्यम्म
न्न्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यम्भगम्भुक्षीत्याह ॥ ३५॥ भगुप्प्रणेतः ॥
भगुप्प्रणेतुर्ब्भगुसत्यराधोभगेमान्धियमुदवादुदन्नः ॥ भगुप्प्रनोजन
युगोभिरश्वैर्ब्भगुप्प्रनृभिर्न्नृवन्तःस्याम ॥ ३६ ॥ उतेदानीम् ॥ उ
तेदानीम्भगवन्तःस्यामोतप्प्रपित्वऽउतमद्ध्येऽअह्नाम् ॥ उतोदिता
मघवुन्त्सूर्य्यस्यव्वुयन्देवानाꣳसुमतौस्याम् ॥ ३७॥ भगऽएवभग
वाꣳ ॥ ऽअस्तुदेवास्तेनव्वुयम्भगवन्तःस्याम ॥ तन्त्वाभगुसर्व्वऽइज्जो
हवीतिसनोभगपुरऽएताभवेह॥३८॥समद्ध्वराय ॥ समद्ध्वरायोषसोन

मन्तदधिक्रावैंवुशुचंयेपुदायं ॥ अुर्व्वाचीनंवंसुविदुम्भगंन्नोरथांमिवा
श्वांव्वाजिनुऽआवंहन्तु ॥ ३९ ॥ अश्वांवतीग्गौमंतीः ॥ अश्वांवती
ग्गौमंतीर्न्नऽउुषासोंव्वीरवंतीःसदंमुच्छन्तुभुद्राः ॥ घृतन्दुहांनाव्विश्व
तुंऽप्रपींतायूयंपांतस्वुस्तिभिुःसदांनः ॥४०॥ [१०] ॥ पूषुन्तवं । व्व्रु
तेव्वुयन्नरिंष्ष्येमुकदांचुन ॥ स्तोुतारंस्तऽइहस्म्मंसि ॥ ४१ ॥ पुथ
स्प्पंथुःपरिंपतिम् ॥ पुथस्प्पंथुःपरिंपतिंव्वचुस्याकामैंनकृुतोऽअुब्भ्याू
नडुर्क्कम् ॥ सनोंरासच्छुरुधंश्चुन्द्राग्ग्राधियंन्धियऽसीषधातिुप्प्रपूषा
॥ ४२ ॥ त्रीणिपुदाव्विचंक्रमेव्विष्ण्णुंग्गोुपाऽअदांब्भ्यः ॥ अतोुधम्र्माणि

॥२६०॥

णिधारयंन् ॥४३॥ तद्विप्प्रांसऽ ॥ तद्विप्प्रांसोविपुन्यवोजागृवाᳬसुः
सामिन्धते ॥ विष्णोर्य्यत्परमम्पदम् ॥ ४४ ॥ घृतवंतीभुवनाना
म् ॥ घृतवंतीभुवनानामभिश्रियोर्वीपृत्थ्वीमंधुदुघेसुपेशंसा ॥ द्यावा
पृथिवीवरुणस्युधर्मणाविष्कंभितेऽअजरुभूरिरेतसा ॥ ४५ ॥ येनंःसु
पत्त्काऽअपुतेभवन्त्विन्द्राग्निभ्यामवंबाधामहेतान् ॥ वसंवोरुद्राऽ
आंदित्याऽउपरिस्पृशम्मोग्ग्रञ्चेत्तारमधिराजमंक्रन् ॥ ४६ ॥ आनां
सत्त्या ॥ त्रिभिरेकादुशैरिहदेवेभिर्य्यातम्मधुपेयमश्विना ॥ प्रायु
स्त्तारिष्टन्नीरपांᳬसिमृक्षतᳬसेधंतन्द्वेषोभवंतᳬसचाभुवा ॥ ४७ ॥ ए

पर्वः ॥ एषवुस्तोमोमरुतऽइयङ्गीम्मान्दार्य्यस्यमान्यस्यकारोः ॥
एपायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनञ्जीरदानुम् ॥४८॥ सहस्तोमाः
सहच्छन्दसः ॥ सहस्तोमाःसहच्छन्दसऽआवृतःसहप्प्रमाऽऋष
यःसप्तदैव्याः ॥ पूर्वेषाम्पन्थामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्योनर
श्मीन् ॥४९॥ आयुष्ष्यंवर्चस्यम् ॥ आयुष्ष्यंवर्चस्यर्ठ०रायस्पोष
मौद्भिदम् ॥ इदर्ठ०हिरण्यंवर्चस्वज्जैत्रायाविशतादुमाम् ॥५०॥ नतत् ॥ न
तद्रक्षाठंसिनपिशाचास्तरन्तिदेवानामोजःप्प्रथमजठंह्येतत् । योवि
भर्तिदाक्षायणर्ठ०हिरण्यर्ठ०सदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुःसमनुष्ष्येषुकृणुते

दीर्घमायुः॥५१॥यदाबध्नन् ॥ यदाबध्नन्दाक्षायणाहिरण्यꣳशता
नीकायसुमनस्यमानाः ॥ तन्मऽआबध्नामिशतशारदायायुष्मा
ञ्जरदष्टिर्य्यथासम् ॥ ५२ ॥ उतनः ॥ उतनोहिर्बुध्न्यः शृणो
त्वजऽएकपात्पृथिवीसमुद्रः ॥ विश्वेदेवाऽऋतावृधोहुवानास्तुताम
न्त्राःकविशस्ताऽअवन्तु ॥ ५३ ॥ इमागिरः ॥ इमागिरऽआदित्ये
भ्योघृतस्नूःसनाद्राजभ्योजुह्वाजुहोमि॥शृणोतुमित्रोऽअर्य्यमाभगो
नस्तुविजातोवरुणोदक्षोऽअꣳशः ॥ ५४ ॥ सप्तऽऋषयः ॥ सप्तऽऋ
षयःप्रतिहिताःशरीरेसप्तरक्षन्तिसदमप्रमादम् ॥ सप्तापःस्वपतो

लोकमायुस्तत्रं जागृतोऽअस्वप्नजौसत्रसदौचदेवौ ॥ ५५ ॥ उत्तिष्ठ
ब्रह्मणस्पतेदेवयन्तस्त्वेमहे ॥ उपप्रयन्तुमरुतःसुदानवऽइन्द्र
प्राशूर्भवासचा ॥ ५६ ॥ प्रनूनम् ॥ प्रनूनम्ब्रह्मणस्पतिर्म्मन्त्रं व
दत्युक्थ्यम् ॥ यस्मिन्निन्द्रोवरुणोमित्रोऽअर्य्यमादेवाऽओकांसि
चक्रिरे ॥ ५७ ॥ ब्रह्मणस्पते ॥ ब्रह्मणस्पतेत्त्वमस्ययन्तासूक्त
स्यबोधितनयञ्चजिन्व ॥ विश्वन्तद्भद्रंयदवन्तिदेवाबृहद्वदेमविद
थेसुवीराः ॥ यऽइमाविश्वाविश्वकर्म्मायोनःपितान्नपतेन्नस्यनो
देहि ॥ ५८ ॥ [१८] इति श्रीशुक्लयजुःसंहितापाठे चतुस्त्रिंशोऽ

ध्यायः ॥३४॥ अपेतोदशापाघंद्वादशद्वौद्वाविंशतिः ॥ ॐअपेतः ॥
अपेतोयन्तुपणयोसुंम्नादेवपीयवं÷ ॥ अस्यलोकःसुतावतः ॥ द्युभि
रहोभिरक्तुभिर्व्यक्तंय्यमोदंदात्त्ववसानंमस्मै ॥१॥ सवितातें ॥ स
वितातेशरीरेभ्यःपृथिव्यांल्लोकमिच्छतु ॥ तस्मैयुज्ज्यन्तामुस्त्रि
यां÷ ॥ २ ॥ वायुःपुनातु । सवितापुनात्वग्ग्नेर्भ्राजसासूर्य्यस्यवर्च्च
सा ॥ विमुच्च्यन्तामुस्त्रियां÷ ॥ ३ ॥ अश्वत्थेवं÷ ॥ अश्वत्थेवोनिष
दंनम्पर्णेवोवसतिष्कृता ॥ गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुष
म ॥४॥ सवितातें । शरीराणिमातुरुपस्त्थआवपतु ॥ तस्मैपृथि

विशम्भव ॥ ५ ॥ प्रजापतौत्त्वा । देवतायामुपोदकेलोकेनिदधाम्म्य
सौ ॥ अपनुऽशोशुचदघम् ॥ ६ ॥ परम्मृत्यो ॥ परम्मृत्योऽअनुपरे
हिपन्थांय्यस्तेऽअन्यऽइतरोदेवयानात् ॥ चक्षुष्म्मतेशृण्वतेतेब्ब्रवीमि
मानःप्प्रजाꣳरीरिषोमोतवीरान् ॥ ७ ॥ शंव्वातः । शꣳहितेघृणिःश
न्तेभवन्त्विष्टकाः ॥ शन्तेभवन्त्वग्नयऽपार्त्थिवासोमात्वाभिशूशुच
न् ॥ ८ ॥ कल्प्पन्तान्ते । दिशस्तुभ्यमापःशिवतमास्तुभ्यम्भव
न्तुसिन्धवः ॥ अन्तरिक्षꣳशिवन्तुभ्यङ्कल्प्पन्तान्तेदिशःसर्व्वाः ॥९॥
अश्मन्वतीरीयतेसꣳरभद्ध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः ॥ अत्राजहीमो

शिवायेऽअसंच्छिवान्त्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥१०॥ [१०] अपाघ
म् ॥ अपाघमपकिल्विषमपकृत्यामपोरपः ॥ अपामार्गत्त्वमस्मम
दपदुःष्वप्न्यँसुव ॥११॥ सुमित्रियानः ॥ सुमित्रियानुऽआपुऽओ
षधयःसन्तुदुर्मित्रियास्तस्मैसन्तुयोऽस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मः ।
॥ १२ ॥ अनड्वाहमन्वारभामहेसौरभेयँस्वस्तये ॥ सनऽइन्द्रऽइ
वदेवेभ्योवह्निःसन्तारणोभव ॥ १३ ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्प
रिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योतिरुत्तमम् ॥
॥ १४ ॥ इमञ्जीवेभ्यः । परिधिन्दधामिमैषान्नुगादपरोऽअर्थमेत

त् ॥ शुतञ्जीवन्तुशुरदंःपुरूचीरुन्तम्मृत्युन्दंधताम्पर्वतेन ॥ १५ ॥
अग्नुऽआयूᳬषि । पवसुऽआसुवोर्ज्जुमिषञ्चनः ॥ आुरेबांधस्वदुच्छु
नांम् ॥ १६ ॥ आयुंष्म्मानग्ने । हुविषांवृधानोघृतप्प्रंतीकोघृतयों
न्निरेधि ॥ घृतम्पीुत्वामधुचारुगव्व्यंम्पितेवंपुत्रमुभिरंक्षतादिमान्त्स्वा
हा॥१७॥ परीमे । गामंनेषतुपर्य्युग्निमंहृषत ॥ देवेष्ष्वंक्क्रतुश्श्रवुः
कऽइमाँ२ऽआदंधर्षति ॥ १८ ॥ क्रुव्यादंमुग्निम् ॥ क्रुव्यादंमुग्नि
म्प्रहिणोमिदूरंय्यमराज्ज्यंङ्गच्छतुरिप्प्रवाहः ॥ इहैवायमितरोजातु
वेदादेवेब्भ्योंहुव्यंवंहतुप्प्रजानन् ॥ १९ ॥ वहंवुपाम् ॥ वहंवुपाञ्जात

वेदंपितृभ्योयत्रैनान्वेत्थनिहितान्पराके ॥ मेदंसःकुल्याऽउपतान्त्स्रवन्तुसत्याऽएषामाशिषःसन्नमन्ताᳬस्वाहा ॥ २० ॥ स्योना पृथिवि । नोभवानृक्षरानिवेशनी ॥ यच्छानःशर्म्मसप्रथाः ॥ अपनःशोशुचदघम् ॥ २१ ॥ अस्मात्त्वम् ॥ अस्मात्त्वमधिजातोसित्त्वदयञ्जायताम्पुनः ॥ असौस्वर्गायलोकायस्वाहा ॥ २२ ॥
[१२] ॥ इति श्रीशुक्लयजुःसंहितापाठे पञ्चत्रिᳬशोऽध्यायः ॥३५॥
ऋचंवाचᳬषोडशद्यौःशांतिरष्टौद्वौचतुर्विᳬशतिः ॥ हरिः ॐ ऋचंवाचम् ॥ ऋचंवाचम्प्रपद्येमनोयजुःप्रपद्येसामप्राणम्प्रपद्येचक्षुःश्रोत्र

म्प्रपंद्ये ॥ वागोजंःसुहौजोमयिंप्प्राणापानौं ॥ १ ॥ यन्मे । च्छिद्रञ्चक्षुंषोहृदंयस्यमनंसोवातितृण्णम्बृहस्प्पतिंम्मेतद्दंधातु ॥ शन्नोंभवतुभुवंनस्ययस्प्पतिंः ॥ २ ॥ भूर्भुवंः ॥ भूर्भुवुःस्वस्तत्त्संवितुर्व्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यंधीमहि ॥ धियोयोनःप्प्रचोदयात् ॥ ३ ॥ कयांनः ॥ कयांनश्चित्रऽआभुंवदूतीसदावृंधःसखां ॥ कयाशचिष्ठयावृता ॥ ४ ॥ कस्त्त्वां । सत्योमदांनाम्मर्ठहिष्ठोमत्सदन्धंसः ॥ दृढाचिदारुजेवसुं ॥ ५ ॥ अभीषुणःसखींनामविताजंरितृणाम् ॥ शतम्भंवास्यूतिभिंः ॥ ६ ॥ कयात्त्वम् ॥ कयात्त्वन्नंऽऊत्याभिप्प्रमं

न्देसंवृषन् ॥ कयास्त्तोतृभ्य्युऽआभर ॥ ७ ॥ इन्द्रोव्विश्वस्यराज
ति ॥ शन्नोऽअस्तुद्विपदेशञ्चतुष्प्पदे ॥ ८ ॥ शन्नोमित्रःशंव्वरुणःशन्नो
भवत्त्वर्य्यमा ॥ शन्नऽइन्द्रोबृहस्प्पतिःशन्नोव्विष्णुरुरुक्क्रमः ॥ ९ ॥
शन्नोव्वातः । पवताॐशन्नस्त्तपतुसूर्य्यः ॥ शन्नःकनिक्क्रदद्देवःपर्ज्ज
न्न्योऽअभिवर्षतु ॥ १० ॥ अहानिशम् ॥ अहानिशम्भवन्तुनः
शर्ठराज्रीःप्रतिधीयताम् ॥ शन्नऽइन्द्राग्नीभवतामवोभिःशन्नऽइन्द्रा
वरुणारातहव्व्या ॥ शन्नऽइन्द्रापूषणाव्वाजसातौशमिन्द्रासोमासुविता
यशंय्योः ॥ ११ ॥ शन्नः ॥ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये ॥

शंठ्योरुभिस्स्रंवन्तुनः ॥ १२ ॥ स्योनापृंथिवि । नोभवानृक्षुरानिवे
शंनी ॥ यच्छांनुःशर्म्मंसुप्प्रथाः ॥ १३ ॥ आपोहि । ष्ठामंयोभुव
स्तानंऽऊर्ज्जेदंधातन ॥ मुहेरणांयुचक्षंसे ॥ १४ ॥ योवं÷शिवतंमो
रसुस्त्तस्यंभाजयतुेहनं÷ ॥ उशुतीरिंवमातरः ॥ १५ ॥ तस्म्मुाऽअ
रंम् ॥ तस्मुाऽअरंङ्गमामवोयस्युक्षयांयुजिन्न्वंथ ॥ आपोजुनयंथाच
नः ॥१६॥[१६] द्यौः शान्तिं÷ ॥ द्यौःशान्तिरुन्तरिंक्षुऽशान्ति÷पृथिवी
शान्तिरापुःशान्तिरोषंधयुःशान्तिं÷ ॥ वुनस्प्पतंयुःशान्तिर्विंश्श्वेदुवाः
शान्तिर्ब्रह्मुशान्तिुःसर्वुंऽशान्तिुःशान्तिरेवशान्तिुःसामुाशान्तिरेधि

॥१७॥दृतेदृᳬहंमा। मित्रस्यंमाचक्षुंषासर्वाणिभूतानिसमींक्षन्ताम्॥
मित्रस्याहञ्चक्षुंषासर्वाणिभूतानिसमींक्षे ॥ मित्रस्यचक्षुंषासमींक्षा
महे ॥ १८ ॥ दृतेदृᳬहंमा । ज्योक्तेंसन्दृशिजीव्यासञ्ज्योक्तेंसन्दृशि
जीव्यासम् ॥ १९ ॥ नमंस्तेहरंसेशोचिषेनमंस्तेऽअस्त्वर्चिषे ॥ अ
न्याँस्तेंऽअस्मत्तंपन्तुहेतयंःपावकोऽअस्मभ्यᳬशिवोभंव ॥२०॥
नमंस्ते । अस्तुविद्युतेनमंस्तेस्तनयित्नवे ॥ नमंस्तेभगवन्नस्त
यतंःस्वःसमीहंसे ॥ २१ ॥ यतोयतःसमीहंसेततोनोऽअभंयङ्कुरु ॥
शन्नंःकुरुप्रजाभ्योभंयन्नःपशुभ्यंः ॥ २२॥ सुमित्रियानंः ॥ सुमि

त्रियानुऽआपुऽओषधयःसन्तुदुर्म्मित्रियास्तस्म्मैसन्तुठ्योस्म्मान्द्वे
ष्टियञ्चंवुयन्द्विष्म्मः ॥ २३ ॥ तच्चक्षुः ॥ तच्चक्षुर्द्देवहितम्पुरस्त्ताच्छु
क्रमुच्चरत् ॥ पश्येमशुरदः शुतञ्जीवेमशुरदः शुतᳫं शृणुयामशुरदः शु
तम्प्रब्रवामशुरदः शुतमदीनाऽस्यामशुरदः शुतम्भूयश्च शुरदः शुतात् ॥
॥२४॥ [८] इतिश्रीशुक्लयजुःसंहितापाठे षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥३६॥ देव
स्यत्त्वादशयमायत्त्वैकादशद्वावेकाविᳫंशतिः ॥ ॐदेवस्यत्त्वा ॥ सवि
तुःप्प्रसवेऽश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्त्ताब्भ्याम् ॥ आददेनारिरसि
॥ १ ॥ युञ्जतेमनः ॥ युञ्जतेमनऽउतयुञ्जतेधियोविप्पाविप्प्रस्यबृह

तोविपश्चितंः ॥ विहोत्रांदधेवयुनाविदेकुऽइन्मुहीदेवस्यंसवितुःपरि
ष्टुतिः ॥ २ ॥ देवीद्यावापृथिवी । मुखस्यंवामुद्यशिरोराद्ध्यासन्दे
वुयजनेपृथिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णे ॥ ३ ॥ देव्योव
म्म्र्यः ॥ देव्योवम्म्र्योभूतस्यंप्प्रथमुजामुखस्यंवोद्यशिरोराद्ध्यास
न्देवुयजनेपृथिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णे ॥ ४ ॥ शतमू
॥१९००॥ इयुत्त्यग्ग्रे ॥ इयुत्त्यग्ग्रेऽआसीन्मुखस्यंतेद्यशिरोराद्ध्यास
न्देवुयजनेपृथिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णे ॥ ५ ॥ इन्द्र
स्यौजः ॥ इन्द्रस्यौजस्त्थमुखस्यंवोद्यशिरोराद्ध्यासन्देवुयजनेपृ

थिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वा
शीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंशीष्णर्णें ॥ ६ ॥ प्रैतु ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिः
रुप्पतिःप्प्रदेव्येतुसूनृता ॥ अच्छावीरन्नर्य्यम्पङ्क्तिराधसन्देवायज्ञन्नेयन्तुनः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वा
शीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ ७ ॥ मुखस्यशिरः ॥ मुखस्यशिरोऽसि ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखस्यशिरोऽसि ॥
मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखस्यशिरोऽसि ॥ मुखायंत्त्वामु
खस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीष्णर्णें ॥ मुखायंत्त्वामु

खस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ ८ ॥ अश्श्वं
स्यत्त्वा । वृष्ण्णः शुक्क्राधूंपयामिदेवयजंनेपृथिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामु
खस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ अश्श्वंस्यत्त्वावृष्ष्णः शुक्क्राधूंपयामिदेवयजंनेपृ
थिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ अश्श्वस्यत्त्वावृष्ण्णः शु
क्क्राधूंपयामिदेवयजंनेपृथिव्याः ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥
मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥
मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ ९ ॥ ऋजवेंत्त्वा । साधवेंत्त्वासुक्षि
त्यैत्त्वा ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वाशीर्ष्णर्णौ ॥ मुखायंत्त्वामुखस्यंत्त्वा

शीर्ष्णे ॥ मुखायत्त्वामुखस्यत्त्वाशीर्ष्णे ॥१०॥ [१०] ख्रुमायत्त्वा ।
मुखायत्त्वासूर्य्यस्यत्त्वातपसे ॥ देवस्त्त्वासवितामद्ध्वानक्तुपृथिव्याः
सुᳬस्पृशस्प्पाहि ॥ अर्च्चिरसिशोचिरसितपोसि ॥ ११ ॥ अनाधृष्टा
पुरस्तात् ॥ अनाधृष्टापुरस्ताद्ग्ग्नेराधिपत्त्यऽआयुर्म्मेदाः पुत्रवतीद
क्षिणतऽइन्द्रस्याधिपत्त्येप्प्रजाम्मेदाऽसुखदापश्चाद्देवस्यसवितुराधि
पत्त्येचक्षुर्म्मेदाऽआश्श्रुतिरुत्तरतोधातुराधिपत्त्येरायस्पोषम्मेदाः ॥
विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्प्पतेराधिपत्त्यऽओजोमेदाविश्श्वाब्भ्योमानाष्ट्रा
ब्भ्यस्प्पाहिमनोरश्श्वासि ॥ १२ ॥ स्वाहामरुद्भिः । परिश्श्रीय

स्वर्द्दिवःसुर्थंस्पृशंस्पाहि ॥ मधुमधुमधुं ॥ १३॥ गर्ब्भोदेवानाम् ॥
गर्ब्भोदेवानाम्पितामतीनाम्पतिःप्रजानाम् ॥ सन्देवोदेवेनसवित्रा
गतःसर्ठःसूर्य्येणरोचते ॥ १४ ॥ समग्निः ॥ समग्निरग्निनागतस
न्दैवेनसवित्रासर्ठःसूर्य्येणारोचिष्ट ॥ स्वाहासमग्निस्तपसागतसन्दै
व्येनसवित्रासर्ठःसूर्य्येणारूरुचत ॥ १५ ॥ धर्तादिवः ॥ धर्तादिवो
विभातितपसस्पृथिव्यान्धर्तादेवोदेवानाममर्त्त्यस्तपोजाः ॥ वाचम
स्मेनियच्छदेवायुवम् ॥ १६ ॥ अपश्यङ्गोपाम् ॥ अपश्यङ्गोपाम
निपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरन्तम् ॥ ससध्रीचीःसविषूचीर्वसा

नुऽआवरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥ १७ ॥ विश्वासाम्भुवाम् ॥ विश्वा
साम्भुवाम्पते विश्वस्य मनसस्पते विश्वस्य वचसस्पते सर्वस्य वचस
स्पते ॥ देवश्रुत्त्वन्देव घर्म्म देवो देवान्पाह्यत्र प्रावीरनु वान्देववी
तये ॥ मधुमाद्धीभ्याम्मधुमाधूचीभ्याम् ॥ १८ ॥ हृदे त्त्वा । मन
से त्त्वा दिवे त्त्वा सूर्याय त्त्वा ॥ ऊर्द्ध्वोऽअद्ध्वरन्दिवि देवेषु धेहि ॥१९॥ पि
तानः ॥ पिता नोसि पिता नो बोधि नमस्तेऽअस्तु मा मा हिꣳसी ॥ त्वष्ट्
मन्तस्त्वा सपेम पुत्त्रान्पशून्मयि धेहि प्रजामस्मासु धेह्यरिष्टाहꣳस
हपत्त्या भूयासम् ॥२०॥ अहः केतुना । जुषताꣳसुज्ज्योतिर्ज्ज्योति

षास्वाहां ॥ रात्रिःकेतुनांजुषताꣳसुज्ज्योतिज्ज्योतिषास्वाहां ॥२१॥
[११] इति श्रीवाजसनेयशुक्लयजुःसंहितायां दीर्घपाठे सप्तत्रिꣳशोऽ
ध्यायः ॥ ३७॥ देवस्यत्त्वाष्टौघमायत्त्वाक्षत्रस्यत्त्वादशकौत्रयोष्टावि
ꣳशतिः ॥ ओँदेवस्यंत्त्वा ॥ देवस्यंत्त्वासवितुःप्प्रंसवेश्विनोर्बाहुब्भ्यां
म्पूष्ण्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ आददेदित्त्यैरास्न्नासि ॥ १ ॥ इडऽएहि ॥
इडऽएह्यदितऽएहिसरंस्वत्त्येहि ॥ असावेह्यसावेह्यसावेहि ॥ २ ॥
अदित्त्यैरास्न्नासिन्द्राण्याऽउष्णीषं ॥ पूषासिघर्म्मायदीष्ष्व ॥ ३ ॥
अश्विब्भ्यांम्पिन्न्वसरंस्वत्त्यैपिन्न्वस्वेन्द्रायपिन्न्वस्व॥स्वाहेन्द्रवत्स्वा

हेन्द्रंवृत्रस्वाहेन्द्रंवत ॥ ४ ॥ यस्तेस्तनः । शशयोयोमयोभूर्योरत्न
धावसुविद्यःसुदत्रः॥ येनविश्वापुष्ष्यसिवार्य्याणिसरस्वतितमिहधा
तवेकः ॥ उर्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ ५ ॥ गायत्रञ्छन्दः ॥ गायत्रञ्छन्दो
सित्रैष्टुभञ्छन्दोसिद्यावापृथिवीभ्यान्त्वापरिगृह्णाम्यन्तरिक्षेणोप
यच्छामि ॥ इन्द्राश्विनामधुनःसारघस्यघर्म्मम्पातवसवोयजत
वाट्स्वाहासूर्य्यस्यरश्मयेवृष्टिवनये ॥ ६ ॥ समुद्रायत्वा । वाताय
स्वाहासरिरायत्वावातायस्वाहा ॥ अनाधृष्यायत्वावातायस्वाहा
प्रतिधृष्यायत्वावातायस्वाहा ॥ अवस्यवेत्वावातायस्वाहाशिमि

दायंत्त्वाव्वातांयुस्वाहा ॥ ७ ॥ इन्द्रांयत्त्वा । व्वसुंमतेरुद्रवंतुस्वाहेन्द्रां
यत्त्वादित्त्यवंतुस्वाहेन्द्रांयत्त्वाभिमातिघ्नेस्वाहा ॥ सुवित्रेत्त्वंऽऋभु
मतेंव्विभुमतेव्वाजंवतुस्वाहाव्वृहस्पतंयेत्त्वाव्विश्श्वदेंव्यावतेस्वाहा ॥
॥ ८ ॥ [८] युमायुत्त्वाङ्गिरस्वतेपितृमतेस्वाहा ॥ स्वाहांघर्म्मायु
स्वाहांघर्म्मः पित्रे ॥ ९ ॥ व्विश्श्वाऽआशांः ॥ व्विश्श्वाऽआशांदक्षि
णुसद्व्विश्श्वान्देवानयांडिह ॥ स्वाहांकृतस्यघर्म्मस्युमधोंःपिवतम
श्श्विना ॥१०॥ दिविधांः ॥ दिविधांऽइमंयुज्ञमिमंयुज्ञन्दिविधांः॥
स्वाहाग्नयेंयुज्ञियांयुशंय्यजुंर्भ्यः ॥ ११ ॥ आश्श्विनाघर्म्मम् ॥ अ

श्विनाघर्म्मम्पातुᳬहार्द्दानमहार्द्दिवाभिरूतिभिः ॥ तन्त्रायिणेनमो
द्यावापृथिवीभ्याम् ॥ १२ ॥ अपातामश्विना । घर्म्ममनुद्यावापृथि
वीऽअमᳬसाताम् ॥ इहैवरातयःसन्तु ॥ १३ ॥ इषेपिन्वस्व ॥ इषेपि
न्वस्वोर्ज्जेपिन्वस्वब्रह्मणेपिन्वस्वक्षत्रायपिन्वस्वद्यावापृथिवीभ्या
म्पिन्वस्व ॥ धर्म्मासिसुधर्म्मामेन्यस्म्मेनृम्णानिधारयब्रह्मधार
यक्षत्रन्धारयविशन्धारय ॥ १४ ॥ स्वाहापूष्णे । शरसेस्वाहाग्ग्रा
वभ्यःस्वाहाप्प्रतिरवेभ्यः ॥ स्वाहापितृभ्यऽऊर्द्ध्वबर्हिभ्योघर्म्म
पावभ्यःस्वाहाद्यावापृथिवीभ्याᳬस्वाहाविश्वेभ्योदेवेभ्यः ।१५॥

स्वाहांरुद्राय । रुद्रहूतयेस्वाहासञ्ज्योतिषाज्ज्योतिः ॥ अहःकेतुनां जुषताᳪंसुज्ज्योतिज्ज्योतिषास्वाहां ॥ रात्रिःकेतुनांजुषताᳪंसुज्ज्योतिज्ज्योतिषास्वाहां ॥ मधुंहुतमिन्द्रंतमेऽअग्नावुश्श्यामंतेदेवघर्म्मनमंस्तेऽअस्तुमामांहिᳪंसीः ॥ १६ ॥ अभीमम् ॥ अभीमम्मांहिमादिवंविप्प्रोबभूवसुप्प्रथाः ॥ उतश्श्रवंसापृथिवीᳪंसᳪंसीदस्वमहाँऽअंसिरोचंस्वदेववीतमः ॥ विधूममंग्नेऽअरुषम्मियेद्ध्यसृजप्प्रंशस्त्तदर्शतम् ॥ १७ ॥ यातेघर्म्मदिव्याशुग्ग्यागायत्र्याᳪंहविर्द्धानें ॥ सातऽआप्प्यायतान्निष्ट्यांयतान्तस्यैतेस्वाहां ॥

यातेंघर्म्मान्तरिक्षेशुग्ग्यात्रिष्टुब्भ्याग्नीध्रे ॥ सातुऽआप्प्यायतान्नि
ष्ट्यायतान्तस्यैतुस्वाहा ॥ यातेंघर्म्मपृथिव्याᳪंशुग्ग्याजगत्त्याᳪं
सदुस्स्या ॥ सातुऽआप्प्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यैतुस्वाहा ॥ १८ ॥
[१०] क्षत्रस्यत्त्वा । पुरस्पायुब्रह्मणस्तुत्त्वम्पाहि ॥ विशस्त्त्वा
धर्म्मणाव्वयमनुक्क्रामामसुवितायुनव्यसे ॥ १९ ॥ चतुंःस्त्राक्क्रिर्न्ना
भिः ॥ चतुंःस्त्राक्क्रिर्न्नाभिर्कृतस्यसुप्प्रथाःसनोविश्वायुःसुप्प्रथाःस
नःसर्वायुःसुप्प्रथाः ॥ अपुद्वेषोऽअपह्वरोन्न्यव्रतस्यसश्चिम ॥ २० ॥
घर्म्मैतत ॥ घर्म्मैतत्तेपुरीषुन्तेनुवर्द्धस्वचाचप्प्यायस्व ॥ वुर्द्धिषी

महिचह्वयमाचंप्प्यासिषीमहि ॥ २१ ॥ अचिक्रदुद्वृषाहरिम्मुंहा
न्मित्रोनदर्शतः ॥ सर्ठ्ठसूर्य्येणादिद्युतदुदधिर्न्निधिः ॥ २२ ॥ सुमि
त्रियानः ॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदुर्म्मित्रियास्तस्मै
सन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मः ॥ २३ ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्
स्परिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योतिरुत्तम
म् ॥ २४ ॥ एधोसि ॥ एधोस्येधिषीमहिसमिदसितेजोसितेजोमयि
धेहि ॥ २५ ॥ यावतीद्यावापृथिवी ॥ यावच्चसप्तसिन्धवोवितस्थिरे ॥
तावन्तमिन्द्रतेग्ग्रहमूर्ज्जागृह्णाम्म्यक्षितम्मयिगृह्णाम्म्यक्षितम् ।२६॥

मयित्त्यत् ॥ मयित्त्यादिन्द्रियम्बृहन्मायिदक्षोमयिक्रतुं ॥ घर्म्मस्त्रि
शुग्विराजतिव्विराजाज्ज्योतिषासुहब्ब्रह्मणातेजसासुह ॥ २७ ॥
पयसोरेतः ॥ पयसोरेतऽआभृतन्तस्यदोहमशीमह्युत्तरामुत्तराᳪंस
मांम् ॥ त्त्विषः संव्वृक्क्रत्त्वेदक्षस्यतेसुषुम्म्णस्यतेसुषुम्म्णाग्ग्निहुतः ॥
इन्द्रपीतस्यप्प्रजापतिभक्षितस्यमधुमतऽउपहूतऽउपहूतस्यभक्षया
मि ॥ २८ ॥ [१०] इति श्रीशुक्लयजुःसंहितायामष्टात्रिंशोऽ
ध्यायः ॥ ३८ ॥ स्वाहाप्प्राणेभ्यःषडुयश्चसप्तद्वौत्रयोदश ॥ ॐस्वाहा
प्प्राणेभ्यः ॥ स्वाहाप्प्राणेभ्यःसाधिपतिकेभ्यः ॥ पृथिव्यैस्वाहाग्ग्न

येस्वाहान्तरिक्षायस्वाहांवायवेस्वाहां ॥ दिवेस्वाहासूर्य्यायस्वाहां॥
॥ १ ॥ दिग्भ्यःस्वाहां । चन्द्रायस्वाहानक्षंत्रेभ्यःस्वाहाद्भ्यःस्वाहा
वरुंणायस्वाहा ॥ नाभ्यैस्वाहांपूतायस्वाहां ॥ २ ॥ वाचेस्वाहां ।
प्प्राणायस्वाहां प्प्राणायस्वाहां॥चक्षुंषेस्वाहाचक्षुंषेस्वाहां ॥श्श्रोत्रांय
स्वाहाश्श्रोत्त्रांयस्वाहां ॥ ३ ॥ मनंसुःकामंम् ॥ मनंसुःकामुमाकूं
तिंवाचःसुत्त्यमंशीय ॥ पुशूनाॅंरूपमन्नंस्यरसोयशःश्रीःश्रंयताम्म
यिस्वाहां ॥ ४ ॥ प्रजापंतिः । सम्भ्रियमांणःसम्म्राट्सम्भृतोंवैश्वदे
वःसंसन्नोघम्मंःप्रवृंक्तस्तेजऽउद्यंतऽआश्श्विनःपयंस्यानीयमांनेपौ

ण्णोत्रिष्टुन्दमानो मारुतः क्राथन्न ॥ मैत्रः शर्म्मसन्तः शर्म्ममानो वायु
र्हियमाणऽआग्नेयो हूयमानो वाग्घुतः ॥५॥ सविता प्रथमे । हन्न
ग्निर्द्वितीये वायुस्तृतीयऽआदित्यश्चतुर्थे चन्द्रमाः पञ्चमऽऋतुः षष्ठे म
रुतः सप्तमे बृहस्पतिरष्टमे ॥ मित्रो नवमे वरुणो दशमऽइन्द्रऽएकाद
शे विश्वे देवा द्वादशे ॥ ६ ॥ उग्रश्च । भीमश्च ध्वान्तश्च धुनिश्च ॥
सासह्वाँश्चाभियुग्वा च विक्षिपः स्वाहा ॥ ७ ॥ अग्निꣳ हृदयेन ॥ अ
ग्निꣳ हृदयेनाशनिꣳ हृदयाग्रेण पशुपतिं कृत्स्नहृदयेन भवं यक्ना ॥
शर्वम्मतस्नाभ्यामीशानम्मन्युना महादेवमन्तःपर्शव्येनोग्रन्देवं

वनिष्ठुनांवसिष्ठहनुःशिङ्गीनिकोश्याभ्यांम् ॥ ८ ॥ उग्रँल्लोहितेनमि
त्रꣳसौव्रत्येनरुद्रन्दौर्व्रत्येनेन्द्रंप्रक्रीडेनंमरुतोबलेनसाद्ध्यान्प्रमु
दां ॥ भवस्यकण्ठ्यꣳरुद्रस्यान्तःपार्श्व्यम्महादेवस्ययकृच्छर्वस्यव
निष्ठुःपशुपतेःपुरीतत् ॥९॥ लोमभ्यःस्वाहा ॥ लोमभ्यःस्वाहात्व
चेस्वाहात्वचेस्वाहालोहितायस्वाहालोहितायस्वाहामेदोभ्यःस्वा
हामेदोभ्यःस्वाहा ॥ माꣳसेभ्यःस्वाहामाꣳसेभ्यःस्वाहास्न्ना
वभ्यःस्वाहास्न्नावभ्यःस्वाहास्थभ्यःस्वाहास्थभ्यःस्वाहामज्ज
भ्यःस्वाहामज्जभ्यःस्वाहा ॥ रेतसेस्वाहापायवेस्वाहा ॥ १० ॥ आया

सायुस्वाहा । प्प्रयासायुस्वाहासंठ्यासायुस्वाहाव्वियासायुस्वाहो
द्युासायुस्वाहा ॥ शुचेस्वाहाशोचंतेस्वाहाशोचंमानायुस्वाहाशोका
युस्वाहा ॥ ११ ॥ तपसेस्वाहा ॥ तपंसेस्वाहातप्यंतेस्वाहातप्यंमा
नायुस्वाहातप्तायुस्वाहाघुर्म्मायुस्वाहा ॥ निष्कृत्यैस्वाहाप्प्रायश्चि
त्त्यैस्वाहाभेषुजायुस्वाहा ॥ १२ ॥ युमायुस्वाहा ॥ युमायुस्वाहान्त
कायुस्वाहामृत्यवेस्वाहा ॥ ब्रह्मणेस्वाहाब्रह्महुत्त्यायैस्वाहाव्विश्श्वे
भ्योदेवेभ्युःस्वाहाद्यावापृथिवीभ्याᳪस्वाहा ॥ १३ ॥ इति श्रीशु
क्लयजुःसंहितायां दीर्घपाठे एकोनचत्त्वारिंशततमोऽध्यायः ॥३९॥

ईशावास्यमष्टावंधंतमोनवद्वैसप्तदश ॥ ॐईशावास्यम् ॥ ईशावा
स्यमिदᳬसर्वंय्यत्किञ्चजगंत्यांजगंत् ॥ तेनंत्यक्तेनंभुञ्जीथामागृधः
कस्यंस्विद्धनंम् ॥ १ ॥ कुर्वन्नेव ॥ कुर्वन्नेवेहकर्म्माणिजिजीविषेच्छ
तᳬसमाः ॥ एवन्त्वयिनान्यथेतोस्तिनकर्म्मलिप्यतेनरे ॥ २ ॥
असुर्य्यानामतेलोकाऽअन्धेनतमसावृताः ॥ तांस्तेप्रेत्याभिगच्छ
न्तियेकेचात्महनोजनाः ॥ ३ ॥ अनेजदेकम् ॥ अनेजदेकम्मन
सोजवीयोनैनंद्देवाऽआप्नुवन्पूर्वमर्शत् ॥ तद्धावतोन्यानत्येतितिष्ठत्त
स्मिन्नपोमातरिश्वादधाति ॥ ४ ॥ तदेजति । तन्नैजतितद्दूरेतद्वन्ति

के ॥ तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य बाह्यतः ॥५॥ यस्तु ॥ यस्तु
सर्वाणि भूतान्यात्मन्नेवानुपश्यति ॥ सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न वि
चिकित्सति ॥ ६ ॥ यस्मिन्त्सर्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद्विजानतः॥
तत्र को मोहः कः शोकऽएकत्वमनुपश्यतः ॥ ७ ॥ स पर्य ॥ स पर्य
गाच्छुक्रमकायमव्रणमस्नाविरꣳ शुद्धमपापविद्धम् ॥ कविर्मनी
षी परिभूः स्वयम्भूर्याथातथ्यतोऽर्थान्व्यदधाच्छाश्वतीभ्यः समा
भ्यः ॥ ८ ॥ अन्धन्तमः । प्रविशन्ति ये सम्भूतिमुपासते ॥ ततो
भूयऽइव ते तमो यऽउ सम्भूत्याꣳ रताः ॥ ९ ॥ अन्यदेव ॥ अन्यदेवा

हुꣳसंम्भुवादुन्यदांहुरसंम्भवात् ॥ इतिंशुश्श्रुमुधीरांणाुꣳयेनुस्त्ताद्विंच
चक्षिरे ॥ १० ॥ सम्भूंतिश्च । विनाशश्चुयस्त्तद्वेदोभयंꣳसुह ॥ विना
शेनंमृत्त्युन्तीर्त्वासम्भूंत्त्यामृतंमश्श्रुते ॥ ११ ॥ अन्धन्तमुः । प्प्रावि
शन्तिुयेविंद्यामुपासंते ॥ ततोभूयंऽइवतेतमोयऽउंविद्यायांꣳरुताः ॥
॥ १२ ॥ अन्यदेव ॥ अन्यदेवाहुविंद्यायांऽअन्यदांहुरविंद्यायाः ॥ इ
तिंशुश्श्रुमधीरांणाँꣳयेनुस्त्ताद्विंचचक्षिरे ॥ १३ ॥ विद्याञ्च ॥ विद्याञ्चा
विंद्याञ्चुयस्त्तद्वेदोभयंꣳसुह ॥ अविंद्ययामृत्त्युन्तीर्त्वाविद्ययामृतंम
श्नुते ॥ १४ ॥ वायुरनिंलम् ॥ वायुरनिंलमुमृतमथेदम्भस्म्मान्तुꣳ

शरीरम् ॥ ओ॒३म् क्रतो॑स्म्मर ॥ क्लि॒बेस्म्म॑र ॥ कृ॒तᳫंस्म्म॑र ॥१५॥ अग्ग्नेनय॑ । सु॒पथा॑रा॒येऽअ॒स्म्मान्विश्श्वा॑निदेववयु॒ना॑निवि॒द्वान् ॥ यु॒योद्ध्यु॒स्म्मज्जु॑हुरा॒णमेनो॒भूयि॑ष्ठान्तेनम॑ऽउक्क्तिम्विधेम ॥ १६ ॥ हि॒रण्मयेन॒पात्त्रेण । स॒त्त्यस्या॑पिहि॑तम्मुख॑म् ॥ योसावा॑दि॒त्त्येपुरु॑षᳫं सो॒सावहम् ॥ १७ ॥ ओ॒३म् खम्ब्रह्म॑ ॥ १८ ॥ इति श्रीवाजसनेयसंहितायां दीर्घपाठे चत्वारिंशतितमोऽध्यायः ॥४०॥ श्रीवेदपुरुषार्पणमस्तु ॥ ॥ ॐनमोभगवतेवासुदेवाय ॥ ॐनमोभगवतेशङ्कराय ॥ ॥ दशाध्यायेसमाख्यातानुवाकाःसर्वसङ्ख्यया ॥ शतंदशानु

वाकाश्चनवान्येचमनीषिभिः ॥ १ ॥ सप्तषष्ठिश्चितोज्ञेयाःसौत्रेद्वाविंश
तिस्तथा ॥ अश्वएकोनपंचाशत्पंचत्रिंशत्खिलेस्मृताः ॥ २ ॥ शुक्रि
येपुतुविज्ञेयाएकादशमनीषिभिः ॥ एकीकृत्यसमाख्यातंत्रिशतंव्य
धिकंमतम् ॥ ३ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायामनुवाकाःसमाप्ताः ॥
॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ प्रतिज्ञा ॥ मन्त्रब्राह्मणयोर्वेदनामधेयं त
स्मिञ्छुक्ले याजुषाम्नाये माध्यन्दिनीयके मन्त्रे स्वरप्रक्रिया ह्यनुदा
त्तो मूर्ध्न्युदात्तः श्रुतिमूले स्वरित एवं जात्यादयोऽभिहिता ब्राह्मणे
तूदात्तानुदात्तौ भाषिकस्वारौ तानस्वराणि छन्दोवत्सूत्राणि ॥ १ ॥

अथान्तस्थानामाद्यस्य पदादिस्थस्यान्यहलसंयुक्तस्य संयुक्तस्या
पि रेफोष्मान्त्याभ्यामृकारेण चाविशेषेणादिमध्यावसानेषूच्चारणे
जकारोच्चारणं द्विर्भावेप्येवमथापरांतस्थस्यायुक्तान्यहलः संयुक्तस्यो
ष्मऽऋकारै रेकारसहितोच्चारणमेवं तृतीयांतस्थस्य क्वचिद्दकारस्य
तु संयुक्तासंयुक्तस्याविशेषेण सर्वत्रैवमथान्त्यस्यान्तस्थानां पदादि
मध्यान्तस्थस्य त्रिविधं गुरुमध्यलघुवृत्तिभिरुच्चारणमथो मूर्द्धन्यो
ष्मणोऽसंयुक्तस्य टुमृतेसंयुक्तस्य च खकारोच्चारणमध्ययनादिकर्म
स्वर्थवेलायां प्रकृत्या ॥२॥ अथानुस्वारस्यॅ इत्यादेशः शषसहरेफेषु

तस्य त्रैविध्यमाख्यातं ह्रस्वदीर्घगुरुभेदैर्दीर्घात्परो ह्रस्वो ह्रस्वात्परो दीर्घौ गुरौ परे गुरुः परसवर्णवत्प्रकृत्या चान्यत्र विसर्गेष्वीषद्विरामः पदाद्यस्य संयुक्ताकारस्येषद्दीर्घता च भवतीषद्दीर्घता च भवति ॥ ३ ॥ इति कात्यायनपरिशिष्टसूत्रं समाप्तम् ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ वेदपारायणविधिः ॥ ॥ स्थंडिलंक ल्पयित्वाग्निमुपसमाधायसंपरिस्तीर्य्याज्यनैताभ्योदेवताभ्योजुहो तिअग्नयेसोमायेंद्रायविश्वेभ्योदेवेभ्यःऋषिभ्यऋग्भ्योयजुर्भ्यःसाम भ्यःश्रद्धायैप्रज्ञायैमेधायैधारणायैश्रियैह्रियैसावित्र्यैसावित्रेप्रजापतये

कांडऋषयेसोमायकांडऋषयेअग्नयेकांडऋषयेविश्वेभ्योदेवेभ्यःकांड
ऋषिभ्यःसंहिताभ्योदेवताभ्यउपनिषद्भ्योयाज्ञिकीभ्योदेवताभ्यउप
निषद्भ्योवारुणीभ्योदेवताभ्यउपनिषद्भ्योहव्यवाहायविश्वेभ्यऋग्गणे
भ्योऽनुमत्यैस्विष्टकृतेचपृथक्स्वाहाकारेणव्याहृतिभिश्चपुनःपरिषिंच
ति ॥ समाप्तेचैतायजुषातर्पयति । एवमृग्वेदस्यकांडऋष्यादिवर्ज्यं
मास्विष्टकृतस्तेषांस्थानेशतर्चिभ्योमाध्यमेभ्योगृत्समदायविश्वामि
त्रायवामदेवायात्रयेभरद्वाजायजामदग्न्यायगौतमायवसिष्ठायप्रगा
थेभ्यःपावमानीभ्योदेवताभ्यःक्षुद्रसूक्तेभ्योमहासूक्तेभ्योमहानाम्नी

भ्यइति ॥ ततोवेदादिमारभ्यसंततमधीयीतेत्याहभगवान्बौधाय
नः ॥ इति वेदपारायणोपक्रमविधिः ॥ ॥ अथ वेदपारायणे कलश
प्रतिष्ठापनादिप्रकारः ॥ तीर्थे देवालये गेहे प्रशस्ते सुपरिष्कृते ॥ कल
शंसुदृढंतत्र सुनिर्णिक्तं विभूषितम् ॥ पुष्पपल्लवमालाभिश्चन्दनैःकुंकु
मादिभिः॥मृत्तिकाभिश्चसंमिश्रंवेदिमध्येन्यसेत्ततः ॥ पंचाशद्भिःकुशैः
कार्योब्रह्मापश्चान्मुखस्थितः ॥ स्नापितःस्थापितः कुम्भेच्चतुर्बाहुश्चतु
र्मुखः ॥वत्सजान्वाकृतिंदण्डमुत्तराग्रैःकुशैःकृतम्॥ब्रह्मोपधानेदत्त्वातं
ततःस्वस्त्ययनंपठेत् ॥ प्रतिष्ठांकारयेत्पश्चात्पूजाद्रव्यमथोच्यते ॥

यज्ञोपवीतनैवेद्यवस्त्रचन्दनकुंकुमैः । स्रग्धूपदीपतांबूलैरक्षतैश्चापिता
महम् ॥ ब्रह्मयज्ञानामिति वागायत्र्यावाप्रपूजयेत् ॥ उपाध्यायश्चसंपू
ज्योयथापाठंपठेत्ततः ॥ इति वेदपारायणेकलशप्रतिष्ठापनादिप्रकारः॥
॥ ॥ अथानक्षत्रपारायणविधिः ॥ ॥ अथातोनक्षत्रपारायणविधिं
व्याख्यास्यामः ॥ आसमाप्तेर्नाश्नीयात् यथाशक्तिवाऽऽपःपयः फ
लान्योदनंवाहविष्यमल्पं भुक्त्वातदाशेषमधीयीत ॥ ग्रामात्प्राची
मुदीचींवादिशमुपगम्याग्निमुपसमाधाय परिस्तीर्येध्मं प्रदायाज्येनै
ताभ्योदेवताभ्योजुहोति ॥ अग्नये सोमायेन्द्राय प्रजापतये बृहस्प

तयेविश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मणे ऋषिभ्यऋग्भ्यो यजुर्भ्यः श्रद्धायै मेधायै प्रज्ञायै धारणायै सदसस्पतये अनुमतये श्रियै ह्रियै सावित्र्यै सवित्रे प्रजापतये कांडऋषये सोमाय कांडऋषये विश्वेभ्यो देवेभ्यःकांडऋषिभ्यःसाहितीभ्योदेवताभ्य उपनिषद्भ्यो याज्ञिकीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यो वारुणीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्योहव्यवाहाय विश्वेभ्यऋगणेभ्य अनुमत्यै स्विष्टकृतेच पृथक्स्वाहाकारेण हुत्वा व्याहृतिभिश्च पुनःपरिषिञ्चति ॥ समाप्तेचैतायजुषा तर्पयति एवमृग्वेदिकानां कांडऋष्यादिवर्जमास्विष्टकृतस्तेषांस्थाने शतर्चिभ्यो माध्यमेभ्यो

गृत्समदाय विश्वामित्राय वामदेवायात्रये भरद्वाजाय जामदग्न्याय गौतमाय वासिष्ठाय प्रगाथेभ्यः पावमानीभ्यः क्षुद्रसूक्तेभ्योमहानाम्नीभ्य इति ॥ ततो वेदादिमारभ्य संततमधीयीत ॥ नास्यान्तरानध्यायो नास्यान्तराजननमरणेअशुचीनान्तराव्याहरेन्नान्तराविरमेत् या वदन्तमधीयीत ॥ यद्यन्तराविरमेत्त्रीन्प्राणायामानायम्य प्रणवं वा प्रणिधाय यावत्कालमधीयीत ॥ ततः सर्वं निशोनिशान्तरं संग्रामारण्यसलिलं प्रलोप्यपरिदध्यात् ॥ आदावन्तेच ब्राह्मणभोजनं दक्षिणादानंच दद्यात् ॥ परातेन विधिनावेदमधीयीत सततः पूतोवे

दोभवति मनःशुद्धश्चभवति॥द्वाभ्यां पारायणाभ्यां ऋग्भिश्च॥भोजन
इहाधीत अनृतेभ्यः प्रमुच्यते॥ त्रिभिर्बहुभ्यः पातकोपपातकेभ्यः शू
द्रायां रेतःसिक्त्वागंगासुनिमज्जंश्चभवति॥चतुर्भ्यः शूद्रान्नभोजनात्त
त्सेवनात्तत्स्त्रीसेवनाच्च ॥ पञ्चभिरयाज्ययाजनात्पूतोभवति ॥ अग्रा
ह्यग्रहणादग्राह्याग्रहणादभ्यासोपासनाच्च षड्भिर्ब्राह्मणस्य लोहित
करणात्स्त्रीलोहितकरणात्पशुहननात्सुवर्णस्तेयात्पतितसंप्रयोगाच्च।
सप्तभिः प्राजापत्यानांहीनाचरणाद्यज्ञोपवेधनाच्च ॥ अष्टभिश्चान्द्रा
यणस्यान्तरानाचरणाद्गुरुतल्पगमनाद्रजस्वलागमनाच्च ॥ नवभिः

सुरापानाच्च ॥ दशभिरश्रोत्रिययाजनादसोमपानादन्यायतश्च ॥ ए
कादशभिर्ब्राह्मणहननाद्भ्रूणहननात् ॥ द्वादशभिःपूर्वजन्मेहजन्मकृतैः
सर्वैः पापैः प्रमुच्यते स्वर्गलोकं गच्छति पितॄन्स्वर्गलोकं गमयत्य
ग्निष्टोमादीन्क्रतून्यजति तैः क्रतुभिरिष्टंभवति ॥ वेदाध्यायी सदै
वस्याद्यथावैसत्यवाक्शुचिः ॥ यंयंकामयतेकामंतंतंवेदेनसाधयेत् ।
असाध्यं नास्ति यत्किंचिद्ब्रह्मणोहिफलंमहद्ब्रह्मणोहिफलंमहादिति
समाप्तौ यजुषातर्पयतीति ॥ समाप्ते वेदपरायणे समाप्ते एतादेवताःपू
र्वोक्ताअग्निसोमाद्यजुषातर्पयति यजुर्वेदपरायणे तस्यवेदस्यप्राधान्य

मुच्यते अथवाभूरादिव्याहृतिचतुष्टयात्मकं यजुःशब्देनगृह्यते ॥ तेनै तदुक्तंभवति ॥ भूर्देवांस्तर्पयामीत्यनेनप्रकारेणतर्पयित्वा अग्नि सोमादींस्तर्पयेदिति ॥ नास्यांतराजननमरणे ॥ अशुचीइतिनाशुचि हेतुभूतेइत्यर्थः ॥ नांतराव्याहरेदिति ॥ उपक्रांतवेदपारायणमध्ये न व्याहरेन्नाध्यापयेत्तथा लौकिकवचनमपि न ब्रूयात् ॥ विहितं नित्य नैमित्तिकं कर्मानुपयुक्त्वावाक्किं न कुर्यादित्यर्थः ॥ निशानिशान्तरं संग्रामारण्यसलिलं लोप्यपरिदध्यादिति लोप्यछित्त्वापरिहार्य्यं वर्ज यित्वेत्यर्थः इतियावत् ॥ परिदध्यात्समापयेत् ॥ निशान्तरं निशी

थः संध्यावा ॥सलिलं वृष्टिरुदकसमीपभूमिकावा॥निशादिकालान्दे
शांश्चवर्जयित्त्वा समापयेदित्त्यर्थः ॥ सततः पूतोवेदोभवतीति वेदो
भवति वेदात्मको भवति उत्कृष्टज्ञानवान्भवेदित्यर्थः ॥ द्वाभ्यां पारा
यणाभ्यां ऋग्भिश्चेति ऋग्भिः पावमानीभिः पारायणद्वयं पावमान्य
श्चमिलित्त्वोक्तफलायकल्प्येते इत्यर्थः ॥एवमुत्तरत्र पारायणत्रयं गंगा
स्नानंचामिलित्वा साधनम्॥निमज्जंश्च भवति पूतोभवतीत्त्यर्थः॥ प्रजा
पत्यानाचरणं प्रक्रान्तप्राजापत्यानामननुष्ठानम् एवं चान्द्रायणस्या
नाचरणं यज्ञोपवेधनं यज्ञविनाशः ॥ इत्यनश्नत्पारायणविधिः ॥

॥ अथ याज्ञवल्क्यशिक्षाप्रारम्भः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ याज्ञवल्क्यशिक्षाप्रारम्भः ॥ ॥ अथात
स्त्रैस्वर्यलक्षणंव्याख्यास्यामः॥उदात्तश्चानुदात्तश्चस्वरितश्चतथैवच ॥
लक्षणंवर्णयिष्यामिदैवतंस्थानमेवच ॥ १ ॥ शुक्लमुच्चंविजानीयान्नीचं
लोहितमुच्यते ॥ श्यामंतुस्वरितंविद्यादग्निरुच्चेतुदैवतम् ॥ २ ॥ नीचे
सोमंविजानीयात्स्वरितेसविताभवेत् ॥ उदात्तंब्राह्मणंविद्यान्नीचःक्ष
त्रियउच्यते ॥ ३ ॥ वैश्यंतुस्वरितंविद्याद्भारद्वाजमुदात्तकम् ॥ नीचं
गौतममित्याहुर्गार्ग्यंचस्वरितंविदुः ॥ ४ ॥ विद्यादुदात्तंगायत्रंनीचंत्रै
ष्टुभमुच्यते ॥ जागतंस्वरितंविद्यादतएवंनियोगतः ॥ ५ ॥ गांधर्ववेदे

येप्रोक्ताःसप्तषड्जादयःस्वराः ॥ तएववेदेविज्ञेयास्त्रयउच्चादयःस्वराः
॥ ६ ॥ उच्चौनिषादगांधारौनीचौऋषभधैवतौ ॥ शेषास्तुस्वरिताज्ञे
याःषड्जमध्यमपंचमाः ॥ ७ ॥ षड्जोवेदेशिखंडीस्यादृषभःस्याद
जामुखे ॥ गावोरटंतिगांधारंक्रौंचाश्चैवतुमध्यमम् ॥८॥ कोकिलःपञ्च
मोज्ञेयोनिषादंतुवदेद्गजः ॥ आश्वश्चधैवतोज्ञेयःस्वराःसप्तेतिगीयते
॥ ९ ॥ निमेषमात्रःकालःस्याद्विद्युत्कालस्तथापरे ॥ अक्षरात्तुल्ययो
गाच्चमतिःस्यात्सोमशर्मणः ॥१०॥ सूर्यरश्मिप्रकाशाद्याकणिकायत्र
दृश्यते ॥ आणवस्यतुसामात्रामात्राचचतुराणवा ॥ ११ ॥ मानसेचा

णवंविंद्यात्कण्ठेविंद्याद्द्विराणवम् ॥ त्रिराणवंतुजिह्वाग्रेनिस्सृतंमात्रिकं
विदुः ॥ १२ ॥ अवग्रहेतुकालःस्यादर्धमात्राप्रकीर्त्तिता ॥ पदयोरंतरे
कालएकमात्राविधीयते ॥१३॥ ऋचोर्द्धेतुद्विमात्रःस्यात्त्रिमात्रःस्याद्द
गंतके ॥ रिक्तंतुपाणिमुत्क्षिप्यद्धेमात्रेधारयेद्बुधः ॥१४॥ एकमात्रोभ
वेद्ध्रस्वोद्विमात्रोदीर्घउच्यते ॥ त्रिमात्रस्तुप्लुतोज्ञेयोव्यंजनश्चार्द्धमात्र
कम् ॥ १५ ॥ विवृतौचावसानेचऋचोर्द्धेचतथापरे ॥ पदेच्चपादसं
स्थानेशून्यहस्तंविधीयते ॥ १६ ॥ प्रणवंतुप्लुतंकुर्याद्व्याहृतीमात्रिका
विदुः ॥ चापस्तुवदतेमात्रांद्विमात्रांवायसोऽब्रवीत् ॥१७॥ शिखीव

देत्रिमात्रांवैमात्राणामितिसंस्थितिः ॥ वर्णोजातिश्चमात्राचगोत्रंछं
न्दश्चदैवतम् ॥ १८ ॥ एतत्सर्वंसमाख्यातंयाज्ञवल्क्येनधीमता ॥ ह
स्तौतुसंयतौधार्यौजानुभ्यामुपरिस्थितौ ॥ १९ ॥ गुरोरनुमतंकुर्या
त्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥ ऊरुभागेतृतीयेतुकरंविन्यस्यदक्षिणम्॥२०॥
प्रसन्नमानसोभूत्वाकिंचिन्निम्नमधोमुखम् ॥ प्रणवंप्राक्प्रयुञ्जीतव्या
हृतीस्तदनंतरम् ॥ २१ ॥ सावित्रींचानुपूर्व्येणततोवेदान्समारभेत् ॥
कूर्मोङ्गानीवसंहृत्यचेष्टांदृष्टिंदृढंमनः ॥२२॥ स्वस्थःप्रशांतोनिर्भीको
वर्णानुच्चारयेद्बुधः ॥ नाभ्याहन्यान्नानहन्यान्नगायेन्नैवकंपयेत् ॥२३॥

यथैवोच्चारयेद्वर्णांस्तथैवैतान्समापयन् ॥ निवेश्यदृष्टिंहस्ताग्रेशास्त्रा
र्थमनुचिन्तयेत् ॥ २४ ॥ सममुच्चारयेद्वर्णान्हस्तेनचमुखेनच ॥
स्वरश्चैवतुहस्तश्चद्वावेतौयुगपत्स्थितौ ॥२५॥ हस्तभ्रष्टःस्वरभ्रष्टोनवे
दफलमश्नुते ॥ नकरालोनलंबोष्ठोनाव्यक्तोनानुनासिकः ॥ २६ ॥ गद्ग
दोबद्धजिह्वश्चनवर्णान्वक्तुमर्हति ॥ प्रकृतिर्यस्यकल्याणीदंतोष्ठौयस्य
शोभनौ ॥ २७ ॥ प्रगल्भश्चविनीतश्चसवर्णान्वक्तुमर्हति ॥ शंकितंभीत
मुद्घुष्टमव्यक्तमनुनासिकम् ॥ २८ ॥ काकस्वरंमूर्ध्निगतंतथास्थानवि
वर्जितम् ॥ विस्वरंविरसंचैवाविश्लिष्टंविषमाहतम् ॥ २९ ॥ व्याकुलंता

लहीनंचपाठदोषाश्चतुर्दश ॥ संहितास्वारबहुलःपदसंज्ञासमाकुलः ॥
॥ ३० ॥ क्रमसंधिसमाकीर्णोदुस्तरोमंत्रसागरः ॥ ऋक्संहितांत्रिर
भ्यस्ययजुषांवासमाहितः ॥ ३१ ॥ साम्नांवासरहस्यांचसर्वपापैःप्रमु
च्यते ॥ संहितानयतेसूर्यंपदंचशशिनःपदम् ॥ ३२ ॥ क्रमश्चनयतेसू
क्ष्मंयत्तत्पदमनामयम् ॥ कालिंदीसंहिताज्ञेयापदयुक्तासरस्वती ॥
॥ ३३ ॥ क्रमेणावर्त्ततेगंगाशंभोर्वाणीतुनान्यथा ॥ यथामहाह्रदंप्राप्य
क्षिप्तोलोष्टोविनश्यति ॥ ३४ ॥ एवंदुश्चरितंसर्वंवेदेत्रिवृतिमज्जति ॥
आम्रपालाशबिल्वानामपामार्गशिरीषयोः ॥ वाग्यतःप्रातरुत्था

यभक्षयेद्दंतधावनम् ॥३५॥ खादिरश्चकदंबश्चकरवीरकरंजकौ ॥ ए
तेकंटकिनःपुण्याःक्षीरिणस्तुयशस्विनः ॥ ३६ ॥ तेनास्यकरणेसूक्ष्मं
माधुर्यंचैवजायते ॥ त्रिफलांलवणाक्तांवैभक्षयेच्छिष्यकःसदा ॥ क्षी
णमेधाजनन्येपास्वरवर्णकरीतथा ॥ ३७ ॥ हस्तहीनंतुयोधीतेमंत्रंवे
दविदोविदुः ॥ यजूꣳषिनोसाधयंतिभुक्तमव्यंजनंयथा ॥ ३८ ॥ हस्त
हीनंतुयोधीतेस्वरवर्णविवर्जितम् ॥ ऋग्यजुस्सामभिर्दग्धोवियोनि
मधिगच्छति ॥ ३९ ॥ ऋचोयजूꣳषिसामानिहस्तहीनानियःपठेत्॥
अनृचोब्राह्मणस्तावद्यावत्स्वारंनविंदति ॥ ४० ॥ ज्ञातव्यश्चतथैवां

र्थवेदानांकर्मसिद्धये ॥ पठन्मात्रापपाठात्तुपंकेगौरिवसीदति ॥४१॥ स्वरवर्णंप्रयुंजानोहस्तेनाधीतमाचरन् ॥ ऋग्यजुस्सामभिःपूतोब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ ४२ ॥ नकुर्वीतपदंदीर्घंनकुर्वीताविलंबितम् ॥ पदस्यग्रहमोक्षौचयथाशीघ्रगतिर्हयः ॥ ४३ ॥ आगमंकुरुयत्नेनकारणंहितदात्मकम् ॥ आस्येनचशयंकुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥ ४४ ॥ नचास्यमुष्टिवंधीस्यान्नचात्युत्तममाचरेत् ॥ चुलुनौकास्फुटोदंडीस्वतिकोमुष्टिराकृतिः ॥ एतेवैहस्तदोषाःस्युःपरशुश्चैवसप्तमः ॥ ४५ ॥ यथावाणीतथापाणीरिक्तंतुपरिवर्जयेत् ॥ यत्रयत्रस्थितावाणीपाणि

स्तत्रैवतिष्ठति ॥ ४६ ॥ यथाधनुष्याविततेशरेक्षिप्तेपुनर्गुणः ॥ स्व
स्थानंप्रतिपद्येततद्वद्धस्तगतःस्वरः ॥ ४७ ॥ उत्तानंसोन्नतंकिंचित्सु
व्यक्तांगुलिरंजितम् ॥ स्वरविद्धंकरंकुर्यात्प्रादेशोद्देशगामिनम् ॥४८॥
अंगुष्ठस्योत्तरेपर्वेतर्जन्युपरियद्भवेत् ॥ प्रादेशस्यतुसोद्देशस्तन्मात्रं
चालयेत्करम् ॥४९॥ मनुष्यतीर्थोच्चंकृत्वापितृतीर्थोदकंव्रजेत् ॥ ना
मितंकरपृष्ठेतुसव्यत्कांगुलिमोक्षणम् ॥ ५० ॥ स्वारितेत्र्यंगुलंविद्यान्नि
पातेतुषडंगुलम् ॥ उत्थानेतुनवांगुल्यमेतत्स्वारस्यलक्षणम् ॥५१॥
अभ्यासार्थेद्रुतांवृत्तिंप्रयोगार्थेतुमध्यमाम् ॥ शिष्याणामुपदेशार्थेकु

यंद्वृत्तिंविलंबिताम् ॥ ५२ ॥ ऐंद्रीतुमध्यमावृत्तिःप्राजापत्याविलंबि
ता ॥ अग्निमारुतयोर्वृत्तिःसर्वशास्त्रेषुनिंदिता ॥ ५३ ॥ मुष्ट्याकृति
मंकारेतुनकारेतुनखाग्रतः ॥ अनुस्वारेंगुष्ठपातऊष्मांतेंगुलिमोक्षणम्
॥ ५४ ॥ उदात्तंभुविपातेनप्रचयंनोग्रएवच ॥ शेषंषडंगुलंविद्यान्नि
चितंतुविधीयते ॥ ५५ ॥ षडंगुलंतुजात्यस्यहस्तस्यानुपथस्यच ॥
तच्चतुर्भागमात्रंतुहस्तस्तेनैववर्तयेत् ॥ ५६ ॥ ककारांतेटकारांतेङ
णेचांगुलिनामयेत् ॥ पंचांगुल्यमकारेतुतकारेकुण्डलाकृतिः ॥५७॥
ऊर्ध्वक्षेपाच्चयोष्माचअधःक्षेपाच्चयोभवेत ॥ एकैकामुत्सृजेद्धीरःस्व

रितेतूभयंक्षिपेत् ॥ ५८ ॥ अंगुष्ठाकुंचनंलघावनुस्वारेत्वपाꣳरसम्॥
दीर्घेरंगेचतर्जन्याःप्रसारःपरिकीर्तितः ॥ ५९ ॥ तर्जन्यंगुष्ठयोःस्पर्शे
प्युदात्तंप्रतिविद्यते ॥ नीचंतुमध्यमंकुर्याच्छेषंनीचतरंक्रमात् ॥६०॥
स्वरितंयद्भवेत्किंचिद्वकारसहसंयुतम् ॥ ऊष्माणंतद्विजानीयान्निक्षि
पेदुभयोरपि ॥ ६१ ॥ स्वरितसंज्ञेचानिक्षिप्तेसंयोगोयत्रदृश्यते ॥ द्वि
मात्रिकेभवेदेकमात्रिकेतूभयंक्षिपेत् ॥ ६२ ॥ जात्येचस्वरितेचैववव
कारोयत्रदृश्यते ॥ कर्तव्यस्तूभयोःक्षेपोवायव्यइतिदर्शनम् ॥ ६३ ॥
शृंगवद्वाथवत्सस्यकुमारीकुचयुग्मवत् ॥ उभक्षेपस्वरोयत्रसविसर्ग

उदाहृतः ॥६४॥ विसर्गांतस्वरोयत्रस्वरितोयत्रदृश्यते ॥ दीर्घश्चैवतु
कारश्चतत्रोभक्षेपउच्यते ॥ ६५ ॥ त्रिविधस्तुभवेदूष्माप्रचितावलका
तरा ॥ स्वरितेप्रचिताविद्यान्निपातेबलकांविदुः ॥ ६६ ॥ उत्थानेतुत
थाताराएताभिस्त्रिभिरूष्मभिः॥ मात्रामात्रांविदित्वातुततःक्षेपंप्रयो
जयेत् ॥ ६७ ॥ अक्षरंभजतेकाचित्काचिद्धित्तेप्रातिष्ठितम् ॥ समाने
जातिकाकाचित्काचिदूष्माप्रदायिका ॥ ६८ ॥ यथाबालस्यसर्पस्य
उच्छ्वासोलघुचेतसः ॥ एवमूष्माप्रयोक्तव्याहकारपरिवर्जितः ॥६९॥
विवृतिंप्रत्ययादूष्मांप्रवदंतिमनीषिणः ॥ तामेवप्रतिषेधंतिआईऊए

निदर्शनम् ॥७०॥ अष्टौस्वरान्प्रवक्ष्यामितेषामेवतुलक्षणम् ॥ जात्यो
भिनिहितःक्षैप्रःप्रश्लिष्टश्चतथापरः ॥७१॥ तैरोव्यञ्जनसंञ्ज्ञश्च तथा तै
रोविरामकः॥पापवृत्तोभवेत्तद्वत्तथाभाव्यइतिस्वराः॥७२॥एकपदेनी
चपूर्वःसयवोजात्यइष्यते।अपूर्वोऽपिपरस्तद्वद्धान्यंकन्यास्वरित्यपि॥
एकपदइत्याह ॥ नीचपूर्वःसयकारवकारोवाजात्यःस्वरितोभवति ॥
यथाजात्यंमनुष्यानिति।सुप्प्वेति।चम्वीव।धान्यम् । कन्याइव।स्वः ।
वीर्यं । एवं ह्याह्यानिचान्यानीदृग्लक्षणानिपदानिभवंति । एओआभ्या
मुदात्ताभ्यामकारोरिफितश्चयः॥अकारोयत्रलुप्येततंचाभिनिहितंवि
दुः॥७३॥यथा कुक्कुटः+असि। कुक्कुटोसि । वेदः+असि। वेदोसि। भागः

असि+भागोसि। मारुतः+असि। मारुतोसि । श्वात्रः+असि। श्वात्रोसि।ते+अप्सरसाम्। तेप्सरसाम्।ते+अवंतु। तेवंतु।कः+असि।कोसि। सः+अहम् । सोहम । एवंव्याहृयानिचान्यानिईदृग्लक्षणानिपदानि भवंति। इउवर्णौयदोदात्तावापद्येतेयवौक्वचित् ॥ अनुदात्तेपदेनित्यंविद्यात्क्षैप्रस्यलक्षणम्॥७४॥यथा त्रि+अंबकम् । त्र्यंबकम् । द्रु+अन्नः। द्र्वन्नः। वीड्+अंगः । वीड्वंगः। वाजी+अर्वन् । वाज्यर्वन् । एवंव्याहृयानि०॥ इकारोयत्रदृश्येतइकारेणैवसंयुतः॥उदात्तश्चानुदात्तेनप्रश्लिष्टो भवतिस्वरः॥७५॥ अभि+इन्धताम् । अभीन्धताम् । अभि+इमम् ।

अभीमम् । वि+इहि । वीहि । स्रुचि+इव । स्रुचीव । चम्वी+इव । च
म्वीवेति। एवंछ्याहयानिचान्यानि ०॥ उदात्तपूर्वंयत्किंचिच्छंदसिस्व
रितंपदम्॥ एषसर्वबहुस्वारस्तैरोव्यंजनउच्यते॥७६॥ इडे। रंते। हव्ये।
काम्ये। चंद्रे। ज्योते। अदिति। सरस्वता। महि। विश्रुतीतिभ
वंति। एवंछ्याहयानि० भवंति॥ अवग्रहात्परोयस्तुस्वरितःस्याद
नंतरम्॥ तैरोविरामंतंविद्यादुदात्तोयद्यवग्रहः॥ ७७ ॥ यथागोम
दितिगो+मत्। गोपतावितिगो+पतौ। प्रप्रेतिप्र+प्र। विततेतिवि+
तता। समिद्धेतिसम्+इद्धः। एवंछ्याहयानि० भवंति॥ स्वरेति

स्वरितेचैवविवृतिर्यत्रदृश्यते ॥ पादवृत्तोभवेत्स्वारःश्वित्रआदित्येति
निदर्शनम् ॥ श्वित्रः+आदित्यानाम् ॥ श्वित्र आदित्यानाम् । पु
त्रः+ईधे । पुत्रईधे । दात्रे+एधि । दात्रएधि । कः+ईम् कईम् । ताः+
अस्य । ताअस्य । एवंह्याहयानि० ॥ उदात्ताक्षरयोर्मध्येभवेन्नीच
स्त्ववग्रहः ॥ तथाभाव्यंभवेत्कंपंस्तनूनप्त्रेतितिनिदर्शनम् ॥ ७८ ॥
यथातनूनप्त्रइति तनू+नप्त्रे । तनूनपादिति तनू+नपात् । तनूनपात
मिति तनू नपातम् । एवंह्याहयानिपदानिलक्षणानिभवंति ॥ इत्य
ष्टपदसमाम्नायेवैशेषिकेयाज्ञवल्क्यवचनानांपदानांपाठःसमासः ॥

 माध्यंदिनविरोधिःस्यात्तथाभाव्यस्तुयःस्मृतः ॥ स्वरोनैवात्रदृश्ये
॥ १ ॥ तस्मिन्नोदात्तानुदात्तकौ ॥ १ ॥ स्वराःस्पर्शाताःस्थोष्माणः ॥ कण्ठ्य–
जिह्वामूलीय–तालव्य–मूर्धन्य–दंत्य–ओष्ठ्य–यम–विसर्जनीयनि
पाताद्याश्चकिंवर्णदैवत्यलिंगाः । स्मराः शुक्लाः नानादैवत्याः । स्प
र्शाः कृष्णाः । कपिलाअंतस्थाः । ऊष्माणोऽरुणाः । नीलायमाः । ह
रितानासिक्याः । पीतोनुस्वारः । रक्तोजिह्वामूलीयः । पीतउपध्मा
नीयः । श्वेतोविसर्जनीयः । शबलोरंगः । नीलोनुनासिक्यः । इत्यंत ॥ १ ॥
मध्यमयोर्नासिक्यंविद्यात् ॥ द्विरुदात्ताख्याइतिस्मृतः । उदमनुद

निपातेआद्येचोपसर्गैनामाख्यातेचोपसर्गनिपाताश्चेति । किंदैवत्या
अक्षराणांचकेपुरुषाः । काःस्त्रियः । कानिनपुंसकानिइत्यत्रब्रूमः ।
कंठ्याआग्नेयाः । अकारादयः । जिह्वामूलीयानैर्ऋत्याःककाराद
यः । तालव्याः सौम्याश्चचकारादयः । वायव्यामूर्धन्याष्टकाराद
यः । रौद्रादंत्यास्तकारादयः । औष्ठ्याआश्विन्याः पकारादयः ।
शेषावैश्वदेवाः । अंइत्येवमादयः ॥ स्वरास्तुब्राह्मणाज्ञेयावर्गाणांप्र
थमाश्चये ॥ द्वितीयाश्चतृतीयाश्चचतुर्थाश्चापिभूमिपाः ॥ २ ॥ वर्गा
णांपंचमावैश्याअंतस्थाश्चतथैवच ॥ ऊष्माणश्चहकारश्चशूद्राएवप्र

कीर्तिताः ॥ ३ ॥ शुक्लवर्णानिनामानिआख्यातारोहितामताः ॥ क
पिंजलास्तूपसर्गाःकृष्णाश्चैवनिपातकाः ॥ ४ ॥ भार्गवगोत्राणिना
मानिभारद्वाजाआख्याताः ॥ वासिष्ठाउपसर्गास्तुनिपाताःकाश्य
पाःस्मृताः ॥ पीतवर्णश्चोपसर्गोनिपातःकृष्णवर्णकः ॥ सर्वंतुसौम्य
माख्यातंवायव्यंनामदृश्यते ॥ आग्नेयस्तूपसर्गःस्यान्निपातोवारुणः
स्मृतः ॥ ५ ॥ प्रथमाश्चतथांतस्थाःस्त्रीलिंगाःपरिकीर्तिताः ॥ शेषा
क्षराणिषंढानिप्राहुर्लिंगविवेचकाः ॥ ६ ॥ नाम्नामिंद्रोदेवताव
रुणउपसर्गाणामादित्यःसर्वस्याक्षरगणस्यस्वराविसर्जनीयोयमाश्चपुं

ल्लिगाः । ङञणनमायरलवाः स्त्रीलिंगाः । शेषाण्यक्षराणिनपुंसकल्लि गानीति ॥ संधिश्चतुर्विधोभवतीति ॥ लोपागमौवर्णविकारः प्रकृति भावश्चेति । तद्यथा तत्रलोपोभवति अयक्ष्माः+मा अयक्ष्मामा । शततेजाः+वायुः शततेजावायुः । तिग्मतेजाः+द्विषतः । तिग्मतेजाद्विषतः । इतिलोपः॥आगमोभवति यथा प्रत्यङ्+सोमः प्रत्यक्सोमः। प्राक्सोमःप्राङ्+सोमः।अस्मान्+सीतेअस्मान्त्सीते।त्रीन्+समुद्रान् त्रीन्त्समुद्रान्। इतिआगमः॥विकारोभवति आ+इदम् एदम्। आ+इमे एमे । आ+इष्टयःएष्टयः।प्र+इषितः प्रेषितः। इतिविकारः॥प्रकृति

भावः यथा आशुः शिशानः । युञ्जानःप्रथमम् । अदितिःषोडशाक्षरेण । देवोवःसविता । इतिप्रकृतिभावः ॥ आकाशस्थायथाविद्युत्स्फुटितामणिसूत्रवत् ॥ एषच्छेदोविवृत्तीनांयथाबालेषुकर्तरी ॥ ७ ॥ द्वयोस्तु स्वरयोर्मध्येसंधिर्यत्रनदृश्यते ॥ विवृत्तिस्तत्रविज्ञेयायईशेतिनिदर्शनम् ॥ ८ ॥ पिपीलिकापाकवतीतथावत्सानुसारिणी ॥ वत्सानुसंसृताचैवचतस्रस्तुविवृत्तयः ॥ ९ ॥ पंचरंगाःप्रवर्तंतेघातानिर्घातवत्रिणः ॥ अहरप्रहरोज्ञेयअइउऋओइतिनिदर्शनम् ॥ १० ॥ पिपीलिकाआद्यंतदीर्घाभ्याआसीदितिनिदर्शनम् ॥ पाकवत्युभयोर्ह्रस्वा

विनइन्द्रेतिनिदर्शनम् ॥ ११ ॥ अन्तेचवंत्सानुसृजतातानेत्यसौआ
वोढमश्विनेतिनि०॥वत्सानुसारिणीचादौदीर्घाताअस्येतिनि०॥१२॥
करिणीकुर्विणीचैवहरिणीहारिणीतिच ॥ तथाहंसपदानामपंचैताःस्व
रभक्तयः ॥ १३ ॥ करिणीरहयोर्योगेकुर्विणीलहकारयोः ॥ हरिणीर
षयोर्योगेहारितांऋषकारयोः ॥ १४ ॥ यातुहंसपदानामसातुरेफष
कारयोः ॥ हरिणीहरयोर्विद्यात्कुर्विणीलहकारयोः ॥ १५ ॥ देवंबर्हि
रितिकरिणीउपह्वरेतिकुर्विणी ॥ हरिणीअरेषसइत्याहुर्हारिणीशत
वल्हेतिच ॥ १६ ॥ वर्षोवर्षीयतेसीतितथाहंसपदेतिच ॥ स्वरभक्ति

प्रयुंजानस्त्रीन्दोषान्परिवर्जयेत् ॥ १७ ॥ इकारंचाप्युकारंचग्रस्तदो
पंतथैवच ॥ एतल्लक्षणमाख्यातंयाज्ञवल्क्येनधीमता ॥ १८ ॥ सम्य
क्पाठस्यासिद्ध्यर्थंशिष्याणांहितकाम्यया ॥ अर्धमात्रास्वरंकिंचि
त्पृथङ्न्यूनमिवोच्चरन् ॥ ऋकारेतुहकारस्यहृत्कंठमनसापिच ॥ १९ ॥
नैतत्स्वरितपूर्वांगेनापरांगेकथंचन ॥ नस्वरेनचमात्रायांकथंस्वारोवि
धीयते ॥ २० ॥ परांगस्यतुयत्पूर्वंपूर्वांगस्यतुयत्परम् ॥ उभयार्द्धार्द्धं
संयोगेस्वारंकुर्याद्विचक्षणः ॥ २१ ॥ संयोगेतुपरंस्वार्थंपरंसंयोगना
यकम् ॥ संयुक्तस्यतुवर्णस्यनस्वार्थंपूर्वमक्षरम् ॥ २२ ॥ उदात्ताद

नुदात्तेतुवामायाभ्रुवआरभेत् ॥ उदात्तात्स्वरितोदात्तौक्रमाद्दक्षिणतो
न्यसेत् ॥ २३ ॥ स्वरितादनुदात्तायेप्रचयांस्तान्प्रचक्षते ॥ एकस्व
रानपिचतानाहुस्तत्त्वार्थचिंतकाः ॥ २४ ॥ प्रचयोयत्रदृश्येततत्रह
न्यात्स्वरंबुधः ॥ स्वरितःकेवलोयत्रमृदुस्तत्रानिपातयेत् ॥ २५ ॥ दु
र्बलस्ययथाराष्ट्रंहरतेबलवान्नृपः ॥ एवंव्यंजनमासाद्यअकारोहरते
स्वरम् ॥ २६ ॥ उच्चादुच्चतरंनास्तिनीचान्नीचतरंतथा ॥ अक्षरातु
ल्ययोगाच्चनीचेनीचगतानिच ॥ २७ ॥ स्वरउच्चःस्वरोनीचःस्वरः
स्वरितएवच ॥ स्वरप्रधानैस्तैःस्वार्यंव्यंजनंतेनसस्वरम् ॥२८॥ व्यंज

नान्यनुवर्ततेयत्रातिष्ठतिसस्वरः ॥ स्वरप्रधानंत्रैस्वर्यंआचार्याःप्रवदं
तिहि ॥२९॥ मणिवद्व्यंजनंविद्यात्सूत्रवच्चस्वरंविदुः ॥ आचार्याःसम
मिच्छंतिपदच्छेदंतुपंडिताः ॥३०॥ स्त्रियोमधुरमिच्छंतिविकृष्टमित
रेजनाः ॥ उदात्तंनानुवर्ततेनीचंनस्वरितंतथा ॥३१॥ विस्वरंतंविजा
नीयाद्दीर्घह्रस्वविवर्जितम्॥हरिवरुणवरेण्येषुधाराहिपुरुषेषुच ॥ वैश्वा
नरोनकारे च शेषास्तु स्वरितानराः ॥ स्वरितेरेफवैश्वानरोनकारःशे
षाकारःस्वरितानराः ॥ ३२ ॥ द्वौवरुणौचस्वरितौउदुत्तमंत्वंवरुण ॥
धारेचैवोरुधारेतुपुरुधारेचदोहने ॥ मात्रिकंवाद्विमात्रंवास्वरितंयदि

हाक्षरम् ॥ तस्यादितोर्द्धमात्रावैशेषंचपरतोभवेत् ॥३३॥ नकारांतेपदे
पूर्वेरमश्रुभिःपरतःस्थिते॥ छकारंनप्रयुंजीतअशसंधिंसमुच्चरेत्॥३४॥
ओकारंप्लुतंविज्ञेयंप्लुतमस्माद्वितीयकम् ॥ लाजींछाचीतृतीयंचविवेश
तिचतुर्थकम् ॥ ३५ ॥ अधःस्विदासीत्पंचमंचोपरिस्विदासीच्चषष्ठक
म् ॥ सप्तमंतुभ्रुवोस्मारअष्टमंनैवविद्यते ॥ ऌकारस्यतुदीर्घत्वंनास्ति
वाजसनेयिनः ॥३६॥ उच्चस्थानगतेह्रस्तेस्वरितंनोपपद्यते ॥ अधस्ता
त्तुयदागच्छेत्स्वरितंनतदाभवेत् ॥ कचटतपाह्रस्यंतेसंधिस्थानेषुनि
त्यशः ॥ स्ववर्गेणैवसंयुक्तामोक्षंकुर्वीततत्रवै ॥ तकारांतेपदेपूर्वेसका

रेपरतःस्थिते ॥ प्रत्यारंभंनकुर्वीतपापाविति निदर्शनम् ॥ ककारांतेप
देपूर्वेसकारेपरतःस्थिते ॥ खसवर्णविजानीयाद्धिखक्सेतिनिदर्शन
म् ॥ तकारांतेपदेपूर्वेचवर्गेपरतःस्थिते ॥ मोक्षंतत्रचकुर्वीतयच्चपापौ
निदर्शनम् ॥ ङकारांतेपदेपूर्वेसकारेपरतः स्थिते ॥ कसवर्णविजानीया
त्प्राङ्सोमेतिनिदर्शनम् ॥ टकरांतेपदेपूर्वेसकारेपरतःस्थिते ॥ टसव
र्णविजानीयात्संम्राट्संभृतेतिनिदर्शनम् ॥ तकारांतेपदेपूर्वेसकारेपर
तःस्थिते ॥ छसवर्णविजानीयात्तत्सवितुरितिनिदर्शनम् ॥ नकारां
तेपदेपूर्वेसकारेपरतःस्थिते ॥ तसवर्णविजानीयात्त्रीन्त्समुद्रेतिनिदर्श

नम् ॥ पकारांतेपदेपूर्वेशकारेपरतःस्थिते ॥ छासवर्णविजानीयादनुष्टु
प्छारदीतिनिदर्शनम्॥ मकारांतेपदेपूर्वेसवर्णेपरतःस्थिते॥ मसवर्णवि
जानीयादिमम्मेतिनिदर्शनम्॥वर्णेतुमात्रिकेपूर्वेअनुस्वारोद्विमात्रिकः
द्विमात्रेमात्रिकोज्ञेयःसंयोगाद्यस्ययोभवेत्॥ अनुस्वारोद्विमात्रः स्या
द्वर्णव्यंजनादिगः॥ह्रस्वाद्वायादिवादीर्घाद्देवानां७हृदयेभ्यइति ॥ अ
नुस्वारस्योपरिष्टात्संवृतंयत्रदृश्यते। दीर्घंतंतुविजानीयाच्छ्रोताग्रावा
णेतिनिदर्शनम् ॥ अनुस्वारस्योपरिष्टात्संयोगोयत्रदृश्यते ॥ ह्रस्वंतंतु
विजानीयात्सर्ठंस्थेतिनिदर्शनम् ॥ अनुस्वारश्चयोदीर्घादक्षराद्योभवे

तपरः॥सतुह्रस्वइतिज्ञेयोमंत्रेष्वेवविभाषया ॥ ओभावश्चविवृत्तिश्चशष
सारेफएवच ॥ जिह्वामूलमुपध्माचगतिरष्टविधोष्मणः ॥ यद्योभावप्र
संधानमुकारादिपरंपदम् ।स्वरांतंतादृशंविद्याद्यदन्यद्व्यक्तमूष्मणः॥
उभावादुत्थितश्चोष्मातांतुकेलिंविनिर्दिशेत् ॥ विवृत्तंप्रातियाऊष्मावि
ज्ञेयाविकटानना॥लीढातिलीढविद्युच्चशषसेषुप्रकीर्तिताः ॥ जिह्वामू
लेचरेफेचविज्ञेयाविठकाशठा ॥ उपध्मानीयसहितांपुष्पिणींतांविनि
र्दिशेत्॥अन्यत्रयोभवेदूष्मासुलभांतांविनिर्दिशेत्॥ पादाद्यंतंपदाद्यंतं
तथावग्रहकालिकम् ॥ ईषत्स्पृष्टंविजानीयात्तस्मिन्कालेतुकारयेत् ॥

पादादौचपदादौचसंयोगावग्रहेषुच ॥ जःशब्दइतिविज्ञेयोयोन्यःसय
इतिस्मृतः ॥ उपसर्गपरोयस्तुपदादिरपिदृश्यते ॥ ईषत्स्पृष्टंयथावि
द्युत्पदच्छेदात्परंभवेत् ॥ त्वदर्थवाचिनौवोवांवावेयादिनिपातजौ॥आ
देशश्चविकल्पार्थाईषत्स्पृष्टाइतिस्मृताः ॥ विभाषयायेकारःस्यात्तथा
नेतिपदात्परः॥भवतीत्यपिपूर्वंवत्तथाचसपदादपि ॥ यदेवलक्षणंयस्य
वकारस्यापितद्भवेत् ॥ यत्रयत्रविशेषःस्यादिदानींससकथ्यते ॥
वकारस्त्रिविधःप्रोक्तोगुरुर्लघुर्लघूतरः ॥ आदौगुरुर्लघुर्मध्येपदांतेचल
घूतरः ॥ यवर्णस्त्रिविधःप्रोक्तोगुरुर्लघुर्लघूतरः ॥ आदौगुरुर्लघुर्मध्ये

पदांतेतुलघूतरः ॥ उपांशुस्वरितंचैवयोधीतेवित्रसन्नपि ॥ अपिरूपस
हस्राणांसंदेहेषुप्रवर्तते॥पंचविद्यांनगृह्णंतिजडास्तब्धाश्चयेनराः ॥अल
साश्चैवरोगाश्चयेषांचाविस्मृतंमनः ॥ अहेरिवगणाद्भीतःसंमानान्नर
कादिव ॥ राक्षसीभ्यइवस्त्रीभ्यःसविद्यामधिगच्छति ॥ नभोजनवि
लंबीस्यान्नचनारीनिबंधनः ॥ सुदूरमपिविद्यार्थीव्रजेद्गरुडहंसवत् ॥
यथाखनन्खनित्रेणनरोवार्यधिगच्छति ॥ तथागुरुगतांविद्यांशुश्रूषुर
धिगच्छति ॥ सुखार्थीचेत्त्यजेद्विद्यांविद्यार्थीचेत्त्यजेत्सुखम् ॥ सुखि
नश्चकुतोविद्यासुखंविद्यार्थिनःकुतः॥ गुणिताशतशोविद्यासहस्रावर्ति

तापुनः॥ आगामिष्यतिजिह्वाग्रेस्थलान्निम्नमिवोदकम् ॥ शतेनगुणिता
विद्यासहस्रेणचतिष्ठति॥शतानांचसहस्रेणप्रत्यंचदवतिष्ठति ॥ जलम
भ्यासयोगेनशिलायांकुरुतेक्षयम् ॥ कर्कशानांमृदुस्पर्शंकिमभ्यासा
न्नसाध्यते ॥ गुरुशुश्रूषयाविद्यापुष्कलेनधनेनवा ॥ अथवाविद्ययावि
द्याचतुर्थनोपलभ्यते ॥ शुश्रूषारहिताविद्याह्यल्पमेधागुणैः सह ॥
वंध्याचयौवनीतस्यानविद्याफलिनीभवेत् ॥ हयानामिवजात्यानाम
र्धमात्रार्द्धशायिनाम् ॥ नहिविद्यार्थिनांनिद्राचिरंनेत्रेषुतिष्ठति ॥
यथा पिपीलिकैःपांसुर्वल्मीकंक्रियतेमहत ॥ नतत्रबलसामर्थ्यमुद्य

मस्तत्रकारणम् ॥ अंजनस्यक्षयंदृष्ट्वावल्मीकस्यतुसंचयम् ॥ अवं
ध्यंदिवसंकुर्याद्दानाध्ययनकर्मसु ॥ अन्नव्यंजनयोर्भागौतृतीयमुद
कस्यच ॥ वायोःसंचारणार्थायचतुर्थमुपकल्पयेत् ॥ हकारंपंचमैर्यु
क्तमंतस्थैश्चापिसंयुतम् ॥ औरसंतंविजानीयात्कंठ्यमाहुरसंयुतम् ॥
हकारोयत्रपूर्वस्थोअन्तस्थाद्योभवेत्परः ॥ पदकालेवियुज्येतसंहिता
यांसऔरसः ॥ मेघदुंदुभिनिर्घोषोज्ञायतेपयसोह्रदात् ॥ एवंनादंप्रयो
क्तव्यंसिंहस्यरुदितंयथा ॥ मासेभाद्रपदेमेघाःशब्दंकुर्वंतियादृशम् ॥
एवंगह्वरमासाद्यशुक्रंदुदुह्नेतिदर्शनम् ॥ शेषाणांवानरायुद्धमुत्पतंति

पतंतिच ॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याइहेहैषान्निदर्शनम् ॥ यथापुत्रवतीस्ने
हात्स्नुवतेनिजमौरसम् ॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्यायुञ्जानेतिनिदर्शनम् ॥
दर्दुरोदरदेशौतुप्रफुल्लेतेपुनर्यथा ॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याअपांफेनेति
निदर्शनम् ॥ यथाभारभराक्रांतानिश्वसंतिनराभुवि ॥ एवंवर्णाःप्र
योक्तव्या अब्धःसंभृतइत्यपि ॥ कुक्कुटःकामलुब्धश्चककारद्वयमुच्चरे
त् ॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याःकुक्कुटोसीतिदर्शनम् ॥ वडवाचहयंदृष्ट्वा
योनिंविकुरुतेयथा॥ एवंवर्णाःप्रयोक्तव्याःसद्दुद्भेतिनिदर्शनम् ॥ रंगे
चैवसमुत्पन्नेनोग्रसेत्पूर्वमक्षरम् ॥ स्वरंदीर्घंप्रयुंजीतपश्चान्नासिक्य

माचरेत् ॥ यथासौराष्ट्रिकानारीअराँइत्यभिभाषते ॥ एवंरंगःप्रवक्त
व्योङ्कारःपरिवर्जितः ॥ द्विमात्रिकोमात्रिकोवानासामूलंसमाश्रि
तः ॥ अंतेप्रयुंजतेरंगः पंचमैः सानुनासिकः ॥ यथासौराष्ट्रिकानारी
अराँइत्यभिभाषते ॥ एवंरंगंविजानीयान्ङ्कारपरिवर्जितम् ॥
अनंतरंमकारस्ययोरंगस्तत्ररंज्यते ॥ सर्वानुनासिकंविंद्यादेषाव
ध्योपधानिका ॥ यरलवशषसहरज्यतेचोपधानिका ॥ गर्वातेरंग
तेयस्तुसर्वैःसर्वानुनासिका ॥ नासादुत्पद्यतेरंगःकांस्येनसमानिःस्व
नः ॥ मृदुश्चैवद्विमात्रःस्याद्दृष्टिमान्स्यान्निदर्शनम्॥यथाव्याघ्रीहरेत्पु

त्रान्दंष्ट्राभिर्नचपीडयेत् ॥ भीतापतनभेदाभ्यांतद्वद्वर्णान्प्रयोजयेत्॥
मधुरंचनचाव्यक्तंव्यक्तंचापिनपीडितम् ॥ सनाथस्यैकदेशस्यनवर्णाः
संकरंगताः ॥ यथासुमत्तनागेंद्रःपदात्पदंनिधापयेत्॥ एवंपदंपदाद्यंतं
दर्शनीयंपृथक्पृथक्॥गीतीशीघ्रीशिरःकंपीयथालिखितपाठकः ॥अन
र्थज्ञोल्पकंठश्चषडेतेपाठकाधमाः ॥ माधुर्यमक्षरव्यक्तिःपदच्छेदस्तुसु
स्वरः ॥ धैर्यंलयसमत्वंचषडेतेपाठकागुणाः॥चतुरक्षरषट्कंचानिवर्ततेतपु
नःपुनः॥आवर्ततेपदंयच्चाद्विस्त्रिराम्रेडितंहितत् ॥ यथाधाम्नेधाम्नेतिय
जुषेयजुषेतिनिदर्शनम्॥हीयतेवर्धतेचापिपदंयत्रकृशोदरम् ।उपचारः

सविज्ञेयउभेसुश्वंद्रेतिनिदर्शनम् ॥ ॥ अथसप्तविधाःसंयोगपिंडाः ॥
अयःपिंडोदारुपिंडऊर्णापिंडोज्वालापिंडोमृत्पिंडोवायुपिंडोवज्रपिंड
श्चेति ॥ यमान्विद्यादयःपिंडान्सांतस्थंदारुपिंडवत् ॥ अंतस्थंयमवर्जं
तुऊर्णापिंडंविनिर्दिशेत् ॥१॥ अंतस्थंयमसंयोगेविशेषोनोपलभ्यते ॥
अशरीरंयमंविद्यादंतस्थंपिंडनायकम् ॥२॥ज्वालापिंडान्सनासिक्या
न्सानुस्वारांस्तुमृन्मयान् ॥ सोपध्मावायुपिंडाश्चजिह्वामूलेतुवज्रिणः
॥३॥ अयःपिंडोनामयथा । अग्नीः । पत्नीः । नातनच्चिम । दारुपिंडो
नामयथा । अश्वः । सूर्यः । विभ्राजतीतिभवति । तत्रऊर्णापिंडोनाम

यथा। अस्मिन् । यस्मिन । अमुष्मिन्।इतिभवति ॥ तत्रज्वालापिंडो नामयथा। ब्रह्मावाह्नः।गृह्णामीतिभवति। तत्रमूर्त्तिपिंडोनामयथा। सꣳ स्थाम्। सꣳस्कर्त्तारः।सꣳस्वर्तइति। तत्रवायुपिंडोनामयथा। देवस वितः।युञ्जानःप्रथमम्। प्रादिवःककुत्सुतामितिभवति ॥ तत्रवज्रापिंडो नामयथा। इष्कृतिःनिष्कृतिः ऋक्सामयोः। इतिभवति ॥ प्रथममे वषकारेण सकारेणैवसंयुतम् ॥ एतत्स्वरंसमासाद्यअग्निष्वात्तानिद र्शनम् ॥४॥ प्रथमेनठकारेणथकारेणैवसंयुतम् ॥ एतत्स्वरंसमासाद्य अधिष्ठानानिदर्शनम् ॥५॥ प्रथममेवणकारेणनकारेणैवसंयुतम्॥ एत

त्स्वरंसमासाद्यत्रिणवत्रयस्त्रिंशावितिनिदर्शनम् ॥ ६ ॥ प्रथममेव
रंगेणनकारेणैवसंयुतम् ॥ एतद्राअितमासाद्यवृष्टिमानितिनिदर्शनम्
॥७॥ एतेककारादयोमकारपर्यवसानाःकृष्णाव्याख्याताः । शनैश्वर
दैवत्य [illegible] स्थायरलवाःकपिलवर्णाःअग्निदैवत्याः । चत्वारू
ष्माणःशषसहा अरुणवर्णाः आदित्यदैवत्याः॥त्रयस्त्रिंशव्यंजनानि
स्पर्शाअंतस्थाऊष्माणश्चेति । चतुर्विधंकरणम् ॥ स्पृष्टमस्पृष्टंसंवृतं
विवृतंचेति ॥ संवृताघोषाविवृताअघोषाः । विंशतिर्घोषास्तेगजड
दबाघझढधभाङञणनमाःयरलवाश्चेति । त्रयोदशअघोषास्तेकचट

तपाःखछठथफाःशषसाश्चेति ॥ षाड्विधमास्यप्रयत्नम् ॥ संवृतंविवृतम
स्पृष्टंस्पृष्टमीषत्स्पृष्टंचार्धस्पृष्टंचेति ॥ तत्रअकारःसंवृतोज्ञेयइतरेवि
वृताःस्वराः ॥ सर्वैंचतेस्युरस्पृष्टाःस्पर्शाः स्पृष्टाभवन्तिहि ॥ ८ ॥
ईषत्स्पृष्टास्तथान्तस्थाऊष्माणोर्धस्पृशःस्वराः ॥ सामान्यंभजतेवर्णः
संस्थानकरणस्यहि ॥ ९ ॥ ऋलोर्मध्येभवत्यर्धमात्रारेफलकारयोः ॥
तस्मादस्पृष्टतानस्याह्लकारनिरूपणे ॥ १० ॥ वर्गाणांप्रथमाद्वितीयाः
शषसहाश्चाघोषाघोषास्त्वन्येदशधावर्णाभवन्ति ॥ अष्टौवर्णस्थानानि
भवंति। उरःकंठ्यमूर्धन्यतालुदंत्योजिह्वामूलयमानुनासिक्याश्चेति॥

द्वौऔरस्यौ हह्व ह्वइति । अआआ ३ अवर्णहकारविसर्जनीया इति त्रय:कंठ्या: । ऋषट्मूर्द्धन्या: टठडढणष इति । दशतालव्या: चछजझञयशइईई ३ इति । अष्टौदंत्या: तथदधनल्ऌलसा: । अष्टावोष्ठ्या: पफबभमाउऊऊ ३ वउपध्माचेत्यादय: । एकोदंतमूलीयोरेफ: । जिह्वामूलीया:पंच कुंखुंगुंघुंङुंइति । क्मख्मग्मघ्मकुंखुंगुंघुंइतियमाश्चत्वार: ॥ ख्वमेति प्रथमोज्ञेय: सक्थ्येत्यवापरोभवेत् । तृतीय:सह्मइत्याहु:उपध्मेतिचतुर्थक: ॥ ११ ॥ प्रथमौचौष्ठनासिक्यौद्वितीय:कंठ्यदंत्यश्चनासामूलमुपाश्रित: ॥ तृतीय:कंठ्यजिह्वा

ग्रेनासायामेवनिर्दिशेत् ॥ चतुर्थांहृदिनासिक्यःकंठेचाभिहितायमाः
॥ १२ ॥ आपंचमैश्चैकपादःसंयुक्तंपंचमाक्षरम् ॥ उत्पद्यतेयमस्तत्र
सोऽङ्गपूर्वाक्षरस्यहि ॥ १३ ॥ पंचमाःशषसैर्युक्ताअन्तस्थैर्वापिसंयु
ताः ॥ यमास्तत्रनिवर्तंतेश्मशानादिवबांधवाः ॥ १४ ॥ ऋवर्णांतिपरे
सादावनुस्वारोद्विमात्रकः ॥ संयोगेपरभूतेतुह्रस्वएवोच्यतेबुधैः ॥
॥ १५ ॥ आद्यामात्रातुकण्ठ्यस्यएकारौकारयोर्भवेत् ॥ तालव्यस्य
तथौष्ठ्यस्यद्वितीयाचयथाक्रमम् ॥ १६ ॥ यादृशीरत्नवर्णाभाजपा
याःकुसुमेऽथवा ॥ तादृशंरञ्जयेद्वर्णंप्रान्तेनासिक्यमाचरेत् ॥ १७ ॥

लाक्षारक्तंयथातोयंनकारान्तंपदंतथा ॥ सर्वरंगंविजानीयाच्छत्रूनि
तिनिदर्शनम् ॥ १८ ॥ लुप्तेनकारेयत्स्वारंरंजन्तिशौनकादयः ॥ आ
दिरैङ्गंविजानीयान्नचासीदिवविन्दन्ति ॥ १९ ॥ प्रथमस्थपकारेण
तकारेणचसंयुतम् ॥ एतदक्षरमासाद्यत्रिष्टुभेतिनिदर्शनम् ॥ २० ॥
प्रथमस्थषकारेणथकारेणचसंयुतम् ॥ एतत्स्वरंसमासाद्याधिष्ठान
मितिनिदर्शनम् ॥ २१ ॥ चतुर्थंचतृतीयेनाद्वितीयंप्रथमेनच ॥ आद्यं
मध्यंतथान्यश्चस्वरूपेणाभिपीडयेत् ॥ २२ ॥ अवग्रहपदच्छेदउदात्तं
दृश्यतेयदि ॥ स्वरन्तंस्वरितंप्राहुःसंधौतुस्वार्यतेपरम् ॥ २३ ॥ स्वर

संधिविधानंननीचोच्चंतुविधीयते ॥ व्यंजनाद्वास्वराद्वापितत्सन्धौ
स्वरउच्यते ॥ २४ ॥ उदात्तान्निहितःस्वारःस्वरितात्प्रचयोभवेत् ॥
उदात्तात्स्वरितात्पूर्वोनान्यआपद्यतेस्वरः ॥ २५ ॥ पदकालेयःस्वरि
तःसंहितायांतथैवच ॥ स्वरिताच्चेद्भवेत्पश्चात्सएवनिचितःस्वरः ॥
॥ २६ ॥ प्रथमाश्चतृतीयाःस्युपरेघोषवतिस्थिते ॥ पञ्चमाःपञ्चमे
पाठेद्वितीयाःशषसेषुच ॥ २७ ॥ उदात्तान्निहितःस्वार्यःस्वारोदात्तौ
नतत्परौ ॥ स्वरितोनस्तथाभूतोज्ञेयःसप्रचयःसदा ॥ २८ ॥ उच्चानु
दात्तयोर्योगेस्वरितःस्वारउच्यते ॥ ऐक्यंतत्प्रचयःप्रोक्तःसन्धिरेषां

मिथोऽद्भुतः ॥ २९ ॥ वह्नीजिह्वायथागृह्णात्यह्नोवह्निस्तथैवच ॥ ब्रह्म
रूपं विजानीयाद्गुरुमेवात्मनःसदा ॥ ३० ॥ यत्किंचिद्वाङ्मयंलोके ः
र्वमत्रप्रतिष्ठितम् ॥ करोतितत्प्रदानंयत्तस्माद्ब्रह्ममयोगुरुः ॥ ३१ ॥
विधिनाप्यविधिनाज्ञानमाविधानान्नलभ्यते ॥ अदिधानपरोनित्यंप्रा
यश्चित्तीभवेन्नरः ॥ ३२ ॥ युक्तियुक्तंवचोग्राह्यंनग्राह्यंगुरुगौरवात् ॥
सर्वशास्त्ररहस्यंतद्याज्ञवल्क्येनभाषितम् ॥ ३३ ॥ ऋवर्णेतितत्परे
सादावनुस्वारोद्विमात्रकः । संयोगपरभूतेतुह्रस्वएवोच्यतेबुधैः ॥
॥ इति श्रीयाज्ञवल्क्यशिक्षासमाप्ता ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ अथानुवाकान्वक्ष्यामिब्रह्मणानिर्मितान्पु
रा ॥ शिष्याणामुपदेशाययज्ञसंस्कारएवच्च ॥ विप्राणांयज्ञकालेषु
जपहोमार्चनादिषु ॥ ९ ॥ ईषेत्वैकावसोःपवित्रंतिस्त्रोग्नेव्रतपतेसप्तप
वित्रेस्थोद्वेशर्मासि तिस्त्रोधृष्टिरसिशर्मासिद्वेकौदेवस्यत्वातिस्त्रोदेव
स्यत्वापंचप्रत्युष्टंरक्षास्तिस्त्रोदशैकत्रिंशत् ॥ १० ॥ ३१ ॥ १ ॥
कृष्णोसिपडग्नेवाजाजित्तिस्त्रोमयीदमग्नीषोमयोःपंचकावग्नेदब्धायो
तस्त्वःसंवर्चसापंचाग्नयेकव्यवाहनायषट्सप्तचतुस्त्रिंशत् ॥ ७ ॥
॥ ३४ ॥ २ ॥ समिधाग्निंभूर्भुवःस्वश्चतुष्कावाग्निर्ज्योतिर्द्वेउपप्रयंतः

षड्विंर्ठंशतिर्भूर्भुवःस्वश्चतस्रोगृहामातिस्रःप्रघासिनःपंच पूर्णादर्विद्वे
ऽअक्षन्नमीमदन्तषडेषतेसप्तदशत्रिषष्टिः ॥ १० ॥६३ ॥ ३ ॥ एदंद्वेम
हीनांपयश्चतस्रआकूत्याऋक्सामयोर्द्विकौव्रतंकृणुतषडेषातेचतस्रोव
स्व्यासितिस्रएषतेद्वेशुक्रंत्वाचतस्रोदित्यास्त्वगष्टौदशसप्तत्रिर्ठंशत् ॥
॥ १० ॥ ३७ ॥ ४ ॥ अग्नेस्तनूरापतयेचतुष्कौतप्तायनीद्वेइन्द्रघोष
स्तिस्रोयुञ्जतेष्टौदेवस्यत्वाचतस्रोदेवस्यत्वापंचाविभूरासिचतस्रोज्यो
तिरसिषडुरुविष्णोतिस्रोदशत्रिचत्वारिर्ठंशत् ॥ १० ॥ ४३ ॥ ५ ॥ ॥२४॥
देवस्यत्वापडुपावीरसिपंचमाहिःषट्संते (तिसंते) तिस्रःसमुद्रंगच्छ

हविष्मतीर्द्विकौह्वदेत्वापंचदेवस्यत्वाष्टावष्टौसप्तत्रिंशत् ॥ ८ ॥
॥३७॥६॥ वाचस्पतयऽउपयामगृहीतोसित्रिकावावायोयंवाद्विकौया
वामेकातंप्रत्नथा चतस्रोयंवेनोयेदेवासस्त्रिकाविन्द्रायमूर्द्धानंद्विकौय
स्तएकाप्राणाय तिस्रोमघवइन्द्राग्नीआगतमाधौमासश्चर्षणीधृतोवि
श्वेदेवासऽआगतेंद्रमरुत्वोमरुत्वंतं वृषभंमरुतांत्वौजसेसजोषाइंद्रम
रुत्वाँ२ ॥ इन्द्रमहँ२ ॥ इन्द्रोमहाँ२ ॥ इंद्रमेकेकोदुत्यमष्टौपं
चविंशतिरष्टाचत्वारिंशत् ॥ २५ ॥ ४८ ॥ ७ ॥ उपयामगृहीतो
सि ॥ आदित्येभ्यः पंचवाममद्यद्वेसुशर्मास्येकाबृहस्पतिसुतस्यद्वेह

रिरसिचतस्त्रः सामिन्द्रणाष्टौमाहिरेजतुदशमास्यः पंचकावातियुक्ष्वा
हींद्रामिदेकैकायस्मान्नद्धेऽग्नेपवस्वोत्तिष्ठन्नहश्रसुदुत्यमेकैकाजिघ्रद्धेवि
नइन्द्रवाचस्पतिंविश्वकर्मन्नेकैकाग्नयेत्वाचतस्त्रइहरतिस्तिस्त्रःपरमेष्ठी
दशत्रयोविंशतिस्त्रिषष्टिः ॥ २३ ॥ ६३ ॥ ८ ॥ देवसवितश्च
तस्त्रइंद्रस्यवज्रः पंचदेवस्याहंदशापयोतिस्त्रोवाजस्येममष्टावाग्निरेका
क्षरेणैषतेचतुष्कोसविताद्धअष्टौचत्वारिंशत ॥ ८ ॥ ४० ॥ ९ ॥
अपोदेवाश्चतस्त्रः सोमस्यत्विषिःपंचावेष्टाः सप्तसोमस्यत्वाचतस्त्र
इन्द्रवज्रःपंचस्योनासिचतस्त्रः सवित्रेकाश्विभ्यांचतस्त्रोष्टौचतुस्त्रिंशं

शत् ॥ ८ ॥ ३४ ॥ १० ॥ युंजानएकादशप्रतूर्त्तंठं षोडशदेवस्य
त्वादशापोदेवीर्द्वादशापोह्येकादशादितिह्वा पंचाकूतिमष्टादशसत्त्न्य
शीतिः ॥ ७ ॥ ८३ ॥ ११ ॥ दृशानःसप्तदशादिवस्परिद्वादशस
मिधाग्निपंचदशापेतसप्तदशाऽसुन्वन्तंत्रयोदशयाओषधीःसप्तविंठंश
तिर्मामापोडशसप्तसप्तदशठंशतम् ॥ ७ ॥ ११७ ॥ १२ ॥ मयिगृह्णा
तिपंचदशध्रुवासिमधुवाताएकादशकौ सम्यक्स्रवंतिनवेमंमाषड
पांत्वंकाऽयंपुरःपंचसप्ताष्टापंचाशत् ॥ ७ ॥ ५८ ॥ १३ ॥ ध्रुवाक्षि
तिः षट्सजूर्ऋतुभिर्मूर्द्धावयोर्द्धिकाविन्द्राग्नी आयुर्मेषट्कावाशुस्त्रि

वृदेकाऽग्नेभोगोस्येकयाचतुष्कावष्टावेकत्रिंꣳशत् ॥ ८ ॥ ३१ ॥
॥ १४ ॥ अग्नेजातान्पंचरश्मिनासत्यायचतस्रोराज्यस्ययंपुरःपं
चकावग्निमूर्द्धैकोनात्रिंꣳशत् येनऋषयोष्टौतपश्चनवसप्तपंचषष्टिः ॥
॥ ७ ॥ ६५ ॥ १५ ॥ नमस्तेषोडशहिरण्यबाहवऽउष्णीषिणे
तक्षभ्योज्येष्ठायपंचकाः स्तुत्याय चतस्रःशंभवायैकापायायपंचद्रा
पेअंधसोविꣳशतिर्नवषट्षष्टिः ॥ ९ ॥ ६६ ॥ १६ ॥ अ
श्मन्नूर्जंदशनमस्तेपंचाग्निस्तिग्मेननवचक्षुषः पिताष्टावाशुः शिशानः
सप्तदशोदेनंक्रमध्वमग्निना पंचदशकौशुक्रज्योतिः सप्तमꣳस्तनंत्र

योदशनवैकोनशतम् ॥ ९ ॥ ९९ ॥ १७ ॥ वाजः सप्तमूर्कंचतुष्काअ
श्मानिस्त्रिकावर्द्धंशुः पंचैकाचतस्रोवाजायद्देवाजस्यत्वष्टावृताषाट्त्र
योदशाग्निंयुनज्मिसप्तयदाकूताद्वात्रंहत्यायदशकौ त्रयोदशसप्तसप्त
तिः ॥ १३ ॥ ७७ ॥ १८ ॥ स्वाद्वींत्वैकादशदेवायज्ञंविंशतिःसुरावं
तंसप्तदशोदीरतां त्रयोदशाच्याजानुर्दशसोमोराजाष्टौसीसेनतंत्रंं
षोडशसप्तपंचनवतिः ॥ ७ ॥ ९५ ॥ १९ ॥ क्षत्रस्ययोनिस्त्रयोदशय
द्देवादशाभ्यादधाम्यष्टौयाभूतानांचतस्रः समिद्धइंद्रएकादशायात्व
ष्टौसमिद्धोअग्निर्द्वादशाश्विनाहविस्त्रयोदशाश्विनातेजसैकादशनवनव

तिः ॥ ९ ॥ ९० ॥ २० ॥ इमम्मेसमिद्धोअग्निरेकादशकोवसन्तेन
ऋतुनापद्धहोतायक्षत्समिधाग्निंद्धादशाऽश्विनौ छागस्यसप्त देवंबर्हि
श्चतुर्दश षडेकषष्टिः ॥ ६ ॥ ६१ ॥ २१ ॥ तेजोसिपंचाग्नय
एकाहिंकारायद्धेतत्सवितुर्दश विभूर्मात्रैकाकायद्धेआब्रह्मंस्त्रयोदश
शेपादेकैकोनविंᳬशतिश्चतुस्त्रिंᳬशत् ॥ १९ ॥ ३४ ॥ २२ ॥ हिरण्य
गर्भोयःप्रणतोद्धिकौयुंजंत्यष्टौवायुश्चापंचप्राणायतिस्त्र उत्सक्थाद्धाद
शगायत्रीकस्त्वाषट्कौकःस्विदष्टौकास्विद्दशसुभूःस्वयम्भूस्तिस्त्र एका
दशपंचषष्टिः ॥ ११ ॥ ६५ ॥ २३ ॥ अश्वस्तूपरोधूम्रान्वसंताय

समुद्रायशिशुमारान्मयुःप्राजापत्योदशकाश्चत्वारश्चत्वारिंशत् ॥
॥ ४ ॥ ४० ॥ २४ ॥ शादंदद्भिर्नवैकैकाहिरण्यगर्भश्चतस्रआनो
दशमानोमित्रोयदश्वस्याष्टकौयत्तेषाडिमानुकंद्वेपंचदशसप्तचत्वारिं
शत् ॥ १५ ॥ ४७ ॥ २५ ॥ अग्निश्चपंचदशोन्धातएकादशद्वौ
षड्विंशतिः ॥ २ ॥ २६ ॥ २६ ॥ समास्त्वादशोर्द्ध्वअस्यपीवो
अन्नाद्वादशकावभित्वैकादशचत्वारःपंचचत्वारिंशत् ॥ ४ ॥ ४५ ॥
॥ २७ ॥ होतायक्षदेकादशदेवंबर्हिर्द्वादशपुनरप्येवंचत्वारःषट्चत्वा
रिंशत् ॥ ४ ॥ ४६ ॥ २८ ॥ समिद्धोअंजन्नेकादशयदक्रंदस्त्रयो

दशसमिद्धोअग्घद्वादशकेतुंकृण्वंश्चतुर्विंशतिश्चत्वारःषष्टिः ॥ ४ ॥
॥ ६० ॥ २९ ॥ देवसवितःषट्तपसेकौलालंषोडशद्वौद्वाविंशतिः॥
॥ २ ॥२२॥३० ॥ सहस्रशीर्षाषोडशाद्ध्यःसंभृतःषट्द्वौद्वाविंशतिः ॥
॥ २ ॥ २२ ॥ ३१ ॥ तदेवसप्तवेनस्तन्नवद्वौषोडश ॥ २ ॥ १६ ॥
॥ ३२ ॥ अस्याजरासःसप्तदशापाश्विद्वादश विभ्राट्चतुर्दशप्रवावृज
एकादशप्रवायुप्रवीरयापंचदशकावानस्त्रयोदशसप्तसप्तनवतिः ॥७॥
॥ ९७ ॥ ३३ ॥ यज्जाग्रतःपंचनद्यःसोमोधेनुमाकृष्णेनपूषंतवद
शकानतदष्टौषडष्टापंचाशत् ॥ ६ ॥ ५८ ॥ ३४ ॥ अपेतोद

शाचंद्वादशद्वौद्वाविंशतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३५ ॥ ऋचंवाचंषोडश
द्यौःशांतिरष्टौद्वौचतुर्विंशतिः ॥ २ ॥ २४ ॥ ३६ ॥ देवस्यत्वादशय
मायत्वैकादशद्वावेकविंशतिः ॥ २ ॥ २१ ॥ ३७ ॥ देवस्यत्वाष्टौ
यमायत्वाक्षत्रस्यत्वादशकौत्रयोष्टाविंशतिः ॥ ३ ॥ २८ ॥ ३८ ॥
स्वाहाप्राणेभ्यःषडुग्रश्चसप्तद्वौत्रयोदश ॥ २ ॥ १३ ॥ ३९ ॥ ईशा
वास्यमष्टावंधंतमोनवद्वौसप्तदश ॥ २ ॥ १७ ॥ ४० ॥ ॥ दशा
ध्यायेसमाख्याताअनुवाकास्तुसंख्यया ॥ शतंदशानुवाकश्चनवा
न्येचमनीषिभिः ॥ १ ॥ सप्तषष्टिरथौज्ञेयासौक्तेद्वाविंशतिस्तथा ॥

अश्वएकोनपंचाशत्पंचत्रिंशत्खिलेस्मृताः ॥ २ ॥ शुक्रियेषुतुवि
ज्ञेयाएकादशमनीषिभिः ॥ एकीकृत्यसमाख्यातंत्रिशतंत्वधिकंम
तम् ॥ ३ ॥ इत्यनुवाकसूत्राध्यायः समाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ मंडलंदक्षिणमक्षिहृदयंचाधिष्ठितंयेनशुक्लानिय
जूꣳषिभगवान्याज्ञवल्क्योयतः प्रापतंविवस्वंतंत्रयीमयमर्चिष्मंतम
भिध्यायमाध्यंदिनीयेवाजसनेयके यजुर्वेदाम्नायेसर्वे सखिलेसशुक्रि
यऋषिदैवतच्छंदाꣳस्यनुक्रमिष्यामोयजुषामनियताक्षरत्वादेकेषां
छंदोनविद्यते द्रष्टारऋषयःस्मर्तारः परमेष्ठ्यादयोदेवतामंत्रांतर्भूता

ग्न्यादिकाहविर्भाजःस्तुतिभाजोवानःशाखोखाशम्योपवेशकपालेध्मो
लूखलादयश्चप्रतिमाभूताश्छंदांसिगायत्र्यादीन्येतान्यविदित्वायो
धीतेनुब्रूतेजपतिजुहोतियजतेयाजयतेतस्य ब्रह्मनिर्वीर्यं यातयामंभ
वत्यथांतराश्वगर्त्तंवापद्यते स्थाणुंवर्छतिप्रमीयतेवापापीयान्भवत्यथ
विज्ञायैतानियोधीतेतस्यवीर्यवदथयोर्थवित्तस्यवीर्यवत्तरं भवतिजपि
त्वाहुत्वेष्ट्वातत्फलेनयुज्यते ॥ १ ॥ इषेत्वादिखंब्रह्मांतंविवस्वानपश्य
त्तः प्रतिकर्मविभागेनब्राह्मणानुसारेणऋषयोवेदितव्याःपरमेष्ठीप्रा
जापत्योदर्शपूर्णमासमंत्राणामृषिर्देवावाप्राजापत्याइषेत्वाशाखानु-

पृथ्विनियोगः कल्पकारोक्तएवमूर्ज्जैत्वावायवोवायव्यंदेवोवऐंद्रंयज
मानस्यशाखावसोर्वायव्यंद्यौर्मातरिश्वनउखावसोर्वायव्यंदेवस्त्वाप
यः कामधुक्षप्रश्नःसाविश्वायुस्त्रीणिगव्यानींद्रस्यैंद्रंविष्णोपयः ॥ २ ॥
योअग्नइदमाग्नेये ॥ कस्त्वाप्राजापत्यंकर्मणेस्त्रुक्शूर्पंप्रत्युष्टंद्वेराक्षसे
उरुब्रह्मरक्षोघ्नꣳसर्वत्रधूरसिधूर्देवानां विष्णुस्त्वानऽउरुहविष्याऽअप
हतꣳरक्षोयच्छंतांꣳहविष्यादेवस्यत्वासावित्रꣳसर्वत्राग्नयेलिंगोक्तेभू
तायत्वाहविःस्वःसूर्याँहꣳहंतांगृहाःपृथिव्यास्त्वाहव्यंपवित्रेलिंगोक्त
ꣳसवितुर्दैवीः ॥ प्रोक्षिताआपान्यग्नयेलिंगोक्तेदैव्यायपात्राणि ॥ ३ ॥

शर्मास्यदित्याः कृष्णाजिनमवधूतꣳराक्षसमद्रिर्ग्रावोलूखलेअग्नेर्हवि
र्वृहत्सइमम्मौसलेहविष्कृदधिदैवतंवागधियज्ञंपत्नीकुक्कुटोवाग्वर्ष
वृद्धꣳशूर्पंप्रतित्वाहविःपरापूतमपहतꣳराक्षसेवायुर्वोहेवोवस्तंडुलाधृ
ष्टिरूपवेपोपास्रआदेवजयमाग्नेयेध्रुवमासिषण्णां कपालान्यग्नेब्रह्मा
ग्नेयांधिषणासिदार्षदंदिवःशम्याधिषणोपलंधान्यमासिषण्णाꣳहविर्म
हीनामाज्यम् ॥ ४ ॥ संवपामिहविःसमाप आपंजनयत्त्यैत्वेदꣳहवि
रिपेत्वाज्यंधर्मोसिषण्णांपुरोडाशस्त्रितायत्रयाणांत्रितोद्धितएकतःक्र
मेणाददइंद्रस्यस्फ्यः पृथिविवेदिर्व्रजंपुरीषंवर्षंतुवेदिर्वधानसावित्रम

पारुरुमररोआसुरेद्रप्सस्तेवेदिर्गायत्रेणत्रीणि वैष्णवानिसूक्ष्मात्रया
णांवेदिः पुराघशर्ठंसोपश्यच्चांद्रमसीत्रिष्टुभंप्रोक्षणीः प्रैषोद्विषतःआ
भिचारिकमनिशितःस्रुवोनिशितास्रुगादित्यैविष्णोर्योक्रमूर्जं त्रयाणा
माज्यर्ठं सवितुरापंतेजोसिधामाज्यम् ॥ ५ ॥ कृष्णोसिध्मोवेदिर्बर्हि
र्लिंगोक्ते ॥ आदित्याआपंविष्णोःप्रास्तरमूर्णम्रदसंवेदिर्भुवपतयेत्री
ण्याग्नेयानिगन्धर्वस्त्रयाणांपरिधयोवीतिहोत्रंविश्वावसुराग्नेयी गायत्री
र्ठंसमिदाग्नेयर्ठंसूर्यस्त्वालिंगोक्तर्ठंसवितुर्विधृती ऊर्णं म्रदसमात्वा
प्रास्तरेघृताच्यासित्रयाणांजुहूपभृद्ध्रुवाःक्रमेणाप्रियेणहविध्रुवा असद्

न्पाहि मांवैष्णवेअग्नेवाजजिदाग्नेयं नमोदैवछंस्वधापितृभ्यःसूयमेस्तु
चावांग्रिणावैष्णवं वसुमतीमाग्नेयमितऐंद्रंसंज्योतिषाज्यंमयीदमा
शीःप्रतिग्रहणमुपहूताद्यावापृथिव्यम् ॥८॥ ब्रह्मत्वंप्रतिष्ठांतम् ॥ बृह
स्पतिरांगिरसोपश्यद्ब्रह्मप्राशित्रमेतंतेवैश्वदेवमेषातेनुष्टुवाग्नेव्यग्ने
वाजजिदाग्नेयमग्नीषोमयोश्चत्वारिलिंगोक्तानिवसुभ्यस्त्रयाणांपरिध
यःसंजानाथांव्यंतुप्रास्तरंमरुतांकपिंर्बृहतींप्रास्तरीमंत्यः पाद आग्ने
योयंपरिधिंदेवल आग्नेयींत्रिष्टुभंविराडरूपांचयजुरंतामग्नेःप्रियंयजुः
सर्वस्त्रवभागाःसोमसुक्ष्मोवैश्वदेवींत्रिष्टुभंयजुरंताछंस्वाहावाज्यजुर्वृ

ताचीस्रुचौयज्ञनमः शूर्पंयवमान्कृपिरुद्धालवांधानांतवांनितिपंचार्षं
योयज्ञोदेवतान्नेदव्धायोगार्हपत्योग्नये दक्षिणाग्निः सरस्वत्यौलिङ्गोक्तं
वेदोसिवेदोदेवामनसस्पतिर्वातदेवत्यां विराजᳬसंबर्हिर्लिंगोक्तात्रिष्ट
ब्विराड्रूपाकस्त्वाप्राजापत्यᳬरक्षसाᳬराक्षसम् ॥ ७ ॥ अथयाजमा
नᳬसंवर्च्चसात्वाष्ट्रीत्रिष्टुब्विविविष्णुस्त्रीणि वैष्णवान्यस्माद्भागोस्यैभू
मिरगन्मदेवᳬसंज्योतिषाहवनीयःस्वयंभूःसूर्यस्यसौरेअग्नेगृहपतेगा
र्हपत्यः सूर्य्यस्यसौरमग्नइदमाग्नये ॥ ८ ॥ पितृयज्ञःप्रजापतेरार्षम
ग्नयेसोमायद्देवस्वाहाकारश्रुतेरपहता असुरायेरूपाणिकव्यवाहनो

ग्निस्त्रिष्टुवन्त्रामीमदंतपिन्त्यैनमोव: षड्लिंगोक्तानिपरापत्त्यआवत्त
पित्र्यागायत्र्यूर्जमापिविराट्॥९॥अग्न्याधेयंप्रजापतेरार्षम् ॥ देवाना
मग्नेर्गंधर्वाणांवासमिधाग्नेठ्यश्वतस्रोगायत्र्य: समिधाविरूपआंगि
रस: सुसमिद्धायवसुश्रुतस्तंत्वाभरद्वाजोभूर्भुव: स्वस्तिस्रोमहाव्या
हृतयोग्निवायुसूर्यदेवत्या: क्रमेणद्यौरिवयजमानाशीर्लिंगोक्तदेवता
यंगौ: सार्पराज्ञ्यस्तृचोगायत्र्योग्नि:परावररूपेणदेवता ॥ १० ॥
अग्निहोत्रंप्रजापतेरार्षमग्निर्ज्योति: ॥ सप्तलिंगोक्तदेवतागायत्र्यआ
द्या: पंचैकपदाअग्निर्वर्च्चोद्धेतक्षापश्यत्परांजीवलश्चैलकि: ॥ ११ ॥

यजमानाग्न्युपस्थानंबृहद्देवानामार्षम् ॥ उपप्रयंतइत्यनुवाकआद्ये
द्वेआग्नेय्यौगायत्र्यावुपवत्यागोतमाराहूगणोमूर्द्धन्वत्याविरूपउभा
वांभरद्वाजऐंद्राग्नीत्रिष्टुभंयंतेदेवश्रवादेववातश्च भारतावाग्नेयीमनु
ष्टुभमयमिह वामदेवोजगतीमस्यप्रत्नामवत्सारोगव्यांवाग्नेयींवाप
योदेवत्यांवागायत्रीं तनूपाआग्नेयानींधानाआग्नेयींमहापंक्तिरुद्द्यव
साना ॥ १२ ॥ चित्रावसोरात्रिदेवत्यमृषयोपश्यन्त्संत्वमाग्नेयमंध
स्थरेवतीः सꣳहितेतित्रीणिगव्यान्युपत्वाग्नेयंतृचंगायत्रंमधुछंदावै
श्वामित्रोग्नेत्वंचतस्रोद्विपदा आग्नेयीर्बंधुःसुबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबन्धू रे

केकशइडेकाभ्यागव्येसोमानंब्रह्मणस्पत्यंतृचंगायत्रंब्रह्मणस्पतिर्मेधा
तिथिर्वामहित्रीणार्ङ्सत्यधृतिवारुणिरादित्यदैवतं तृचंगायत्रंपथि
स्वस्त्ययनं कदाचनैंद्रीपथ्याबृहतीमधुच्छंदास्तत्सवितुर्विश्वामित्रः
सावित्रींगायत्रींपरितेवामदेवआग्नेयीमानिरुक्तांगायत्रीम् ॥ १३ ॥
क्षुल्लकोपस्थानमासुरेराषम् ॥ भूर्भुवःस्वःप्रवत्स्यदुपस्थानमागतोप
स्थानंचादित्यस्यार्षंनर्यगार्हपत्यः शर्ङस्याहवनीयोथर्वदक्षिणाग्नि
रागन्माहवनीयोनुष्टुब्वयमग्निन्र्यंकुसारिणीबृहतीगार्हपत्योयमग्निर
न्वाहार्यपचनोनुष्टुब्गृहामात्रिष्टुब्विराड्रूपायेग्मपानुष्टुबुपहूतामहा

पंक्तिरुद्ययवसनास्तिस्त्रोपिवास्तवीःशंयुर्बार्हस्पत्यः ॥ १४ ॥ चातुर्मा
स्यानिप्रजापतेरार्षम् ॥ प्रघासिनोमारुतीगायत्रीयक्राममारुत्यनुष्टु
वनिरुक्तामोषुणोगस्त्यऐंद्रामारुतीं विराजमकंननिरक्ताग्नेय्यनुष्टब
वभृथयज्ञदैवतं पूर्णादर्विद्वे और्णवाभऐंद्र्यावनुष्टुभावक्षंद्वेगोतमऐं
द्र्यौपंक्तीमनोनुमानसंतृचंबंधुर्गायत्रंवयठंसौमीं गायत्रींबंधुरेषतेद्वे
रौद्रेअवरुद्रठंरौद्र्यावेकापंक्तिरपराककुब्त्र्यंबकंद्वेअनुष्टुभौपूर्वस्यां
वासिष्ठएतदास्तारपंक्तिरुद्यायुषंनारायणउष्णिहंयजमानाशीर्षठंशिवो
नामक्षौरंनिवर्तयामिलिंगोक्तदैवतमाशीःप्रायम् ॥ १५ ॥ अग्नि

घोमःप्रजापतेरार्षम् ॥ एदंद्व अत्यष्टीत्यवसाने आद्यावद्धचोदवयज
नदेवत्याविमाआपओषधेकुशतरुणꣳस्वधिते क्षौरमापोऽअस्मानापं
दीक्षातपसोर्वासोमहीनां नवनीतं वृत्रस्यांजनंचित्पतिर्द्वंप्राजापत्ये
देवोमासावित्रमावोदैव्यनुष्टुबासीस्वाहायज्ञं चतुर्णायज्ञआकूत्यैच
तुर्णामौद्गृभ्णानामग्निरापोदेवीलिँगोक्तदेवताविराट् ॥ १६ ॥ विश्वो
देवस्यस्वस्त्यात्रेयः ॥ सावित्रीमनुष्टुभमृक्सामयोःकृष्णाजिनंश
र्मासिकृष्णाजिनमूर्गस्यां गिरोभिदृष्टमेखलꣳसोमस्य नीविर्विष्णोर्वा
सइंद्रस्य सुसस्याःकृष्णाविषाणोच्छ्रयस्वदंडोव्रतं यज्ञोदैवींधीयेदेवा

वाक्प्राणोदानौचक्षुःश्रोत्रमध्यात्ममायैर्सिन्नावरुणावादित्योविश्वेदे
वाअधिदैवतꣳश्वात्राअपोजगतीयंतेलोष्टमपोमूत्रंपृथिव्या लोष्टमग्ने
त्वमाग्नेय्यनुष्टुप्पुनर्मनआग्नेयंत्वमग्नेवत्सआग्नेयी गायत्रीꣳरास्वेय
त्सौम्यमेषातेहिरण्याज्यदैवतंजुरसिवाग्दैवतꣳशुक्रमसिहिरण्यंचिद
सिगौःसोमक्रयणीवाग्रूपाध्यारोपकल्पनया ॥ १७ ॥ वस्व्यस्यनुष्टुप्
बृहतीवासोमक्रयण्यास्तुतिरदित्याआज्यमस्मेषण्णां लिंगोक्तादेव
ताःसमख्येपत्न्याशीरास्तापंक्तिरेषतेलिंगोक्तदेवतमास्माकोसिसौ
म्यमभित्यꣳसावित्र्याष्टिःप्रजाभ्यस्त्वाप्रजास्त्वाशुक्रंत्वासौम्यानिस

ग्मेस्मेलिंगोक्तेतपसोद्धैजाद्धैसोमोमित्रोनइंद्रस्यसौम्येस्वानादीनि
धिष्ण्यनामानिपरिमाग्नेयीपुरस्ताद्बृहतीप्रतिपन्थामनुष्टुप्पार्थिदेवत्या
दित्याःकृष्णाजिनमदित्यैसौम्यमस्तभ्नात्रिष्टुभौ वारुण्यौ सूर्यस्या
नुष्टुप्कृष्णाजिनमुस्रावूर्ध्वंबृहत्यानड्डुहीभद्रोमेसौम्यनमोमित्रस्या
भितपनःसूर्यःसौरीजगतीवरुणस्यपंचवारुणानियातेसौमीत्रिष्टुभंगो
तमः ॥ १८ ॥ अग्नेस्तनुरसिपंचवैष्णवान्यग्नेःशकलंवृषणादर्भतरू
णैकेउर्वश्यसित्रयाणांलिंगोक्तादेवतागायत्रेणत्रीण्याग्नेयानिभवतंनः
पंक्तीरग्नावग्निर्विराडेतयोर्निर्मथ्याहवनीयावग्नीदेवतेआपतयेवायव्य

मनाधृष्टमाज्यमग्नेव्रतपाआग्नेयमर्ठ०शूरर्ठ०शुःप्रकृतिश्चतुरवसानासौ
म्यंत्योर्द्धंचौलिंगोक्तदैवतोयातेत्रीण्याग्नेयानितसायनीचत्वारिपार्थि
वानिविदेदाग्नेयमग्नेअंगिरोयोस्यामनुत्वालिंगोक्तानिसिर्ठ०ह्यासित्रया
णांवेदिरिंद्रघोषश्चतुर्णामुत्तरवेदिरिदमहमापर्ठ० सिर्ठ०ह्यासि पंचानां
वाग्भूतेभ्यःस्रुग्ध्रुवासिपरिधयस्त्रयाणामग्नेःसंभारागुल्गुलबादयः ॥
॥ १९ ॥ युजतेश्यावाश्वः ॥ सावित्रींजगतीमिदंविष्णुमेधातिथिर्वै
ष्णवींगायत्रीमिरावतीवासिष्ठास्त्रिष्टुभंदेवश्रुतावक्षधुरौ प्राचीस्वंगोष्ठम
त्रहविर्द्धानेविष्णोर्नुतिस्रोवैष्णव्यास्त्रिष्टुभआद्येद्वयजुरंतेविष्णोर्नुप्प्रत

द्दीर्घतमाऔतथ्यो विष्णोरराटंपंचवैष्णवान्याददेभ्रिरिदमहठंरक्षो
घ्नंवृहन्नौपर्वाणीदमहंपंचलिंगोक्तानिस्वराडस्यौपर्वाणिचत्वारिरक्षोह
णोवःसप्तवैष्णवानियवोसियवोदिवेत्वौदुंबरीशुधंतांपित्र्येउद्दिवंपंचा
नामौदुंबरिघृतेनद्यावापृथिव्यामिंद्रस्यैंद्रंपरित्वामधुच्छंदाअनिरुक्ता
मैंद्रीमनुष्टुभमिंद्रस्यैंद्राणित्रीणिचतुर्थंवैश्वदेवम् ॥ २० ॥ विभूरस्य
ष्टानांधिष्ण्याअग्नयः ॥ सम्राडाहवनीयःपारिषद्योवाहिष्पवमानदेशो
नभोसिचात्वालोमृष्टोसिशामित्रऋतधामौदुंबरीसमुद्रोसिब्रह्मासन
मजोसिशालाद्वार्योहिरसिप्राजाहितोवागसिसदऋतस्यद्वार्येअध्वना

ॐसूर्यौमित्रस्यर्त्विजोग्नयोधिष्ण्याः ॥२१॥ ज्योतिरसिवैश्वदेवम् ॥
त्वर्ठंसोमक्रतुभार्गवःसौमींगायत्रीमनवसानांजुषाणो अप्तुदेवत्यैक
पदाविराडयजुरंताग्नेनयागस्त्य आग्नेयींत्रिष्टुभमयन्नास्त्रिष्टुब्यजुरंता
ग्नेठ्युरुविष्णोवैष्णव्यनुष्टुब्यजुरंतादेवसवितः सावित्रमेतत्त्व ॐ सौ
म्यॐस्वाहानिर्लिंगोक्तदेवतामग्नेव्रतपाआग्नेयमत्यन्यान्वनस्पतिरोष
धेकुशतरुणॐस्वधितेपरशुर्द्यांमातस्त्वंवनस्पतिः ॥ २२ ॥ अग्रेणीःश
कलम् ॥ देवस्त्वायूपःसुपिप्पलाभ्यश्वबालंद्यामग्रेणग्नुषायातेदीर्घत
मायूपदेवत्यांत्रिष्टुभंब्रह्मवनिब्रह्मह ॐ हयूपदेवत्येविष्णोःकर्माणिद्वे

मेधातिथिर्वैष्णव्यौगायत्र्यौपरिवीर्यूपोदिवस्वरुरेषतेयूपउपावीस्तृण
सुपदेवांलिंगोक्तमृतस्यत्वापशुरग्नीषोमाभ्यांलिंगोक्तमद्योपांपशुरापो
देवीरापठ्ठंसंतपशुर्घृतेनस्वरुशासौरेवतीवाग्वषौतृणँस्वाहा दैवं ॥
॥ २२ ॥ माहिर्भूरज्जुर्नमस्तेयज्ञोदेवीरापोर्द्धमापमद्धमाशीर्वांच्चंतेमन
स्तेपशुः शंलिंगोक्तमोषधेतृणँस्वधितेसीरक्षसांलिंगोक्तंनिरस्तामिद
महठ्ठंरक्षोहणीघृतेनद्यावापृथिव्यंवायोवायव्यमग्निराज्यस्याग्नेयँ
स्वाहा कृतेवपाश्रपण्याविदमाप आपोमहापंक्तिस्त्र्यवसानापावमान
श्वांत्यःपादःसंतेहृदयठ्ठंरेडासिवसाप्रयुतंलिंगोक्तंघृतंवैश्वदेवांदिशःपंच

दिश्यान्यैंद्रः प्राणः पश्वंगः प्राणदानंलिंगोक्तंदेवत्वाष्टौत्रिष्टुप् ॥ २४ ॥
समुद्रंलिंगोक्तानिद्वादश ॥ दिवंतेस्वरुर्मापोहृद्वयशूलंधाम्नोधाम्नोवा
रुणंयदाहुर्वारुणीगायत्र्यनवसानासुमित्रियानआपठं हविष्मती
लिंगोक्तदेवतानुष्टुबग्नेर्वैश्वत्वायापाज्यमूरापागायत्रींमेधातिथिहृदेत्वा
सौम्यनुष्टुप्सोमराजन्त्सौम्येशृणोतुलिंगोक्तदेवतात्रिष्टुब्देवीरापऽआ
पीपंक्तिःकार्षिराज्यमनुष्टुप्समुद्रस्यसमापआपेठ्यमग्नेमधुच्छंदाआग्ने
यींगायत्रीमाददेग्रावानिग्राभ्याआपामिंद्रायत्वापंचसौम्यानियत्तेसौ
मीविपरीतावृहतीश्वात्राःपथ्यावृहतीमाभेःसौम्यमर्द्धंद्यावापृथिव्यम

ध्रुंप्रागपाकसौऽस्युष्णिक्त्वमंगगोतमऐंद्रीपथ्याबृहतीम् ॥२५॥ वाचस्प
तयेप्राणदेवत्याविराट् ॥ मधुमतीर्लिंगोक्तं यत्तेसौम्यꣳस्वाहोरुव्यजु
पीर्लिंगोक्तस्वांकृतोस्युपाꣳशुर्देवेभ्यस्त्वादैवंदेवाꣳशोलिंगोक्तमाभि
चारिकं प्राणायाग्रहोव्यानायउपाꣳशुसवनउपयामगृहीतोस्यंतरैंद्रम
तस्तेमघवदेवत्यात्रिष्टुबुदानायगृहआवायोवसिष्ठोवायव्यांत्रिष्टुभमिं
द्रवायूमधुच्छंदाऐंद्रवायवींगायत्रीमयंवांगृत्समदो मैत्रावारुणीꣳरा
यावयंत्रसदस्युस्त्रिष्टुभंयावांमेधातिथिराश्विनींगायत्रींतंप्रत्नथावत्सा
रःकाश्यपोवैश्वदेवींजगतीमच्छिन्नस्य सौम्यꣳसाप्रथमैंद्रीत्रिष्टुप्तृप

त्वयाऽग्नीलिंगोक्ते ॥२६॥ अयंवेनोवेनस्यत्रिष्टुप्सोमस्तुतिराधिदैवत
मधियज्ञंचमनोनात्रिष्टुप्सोमस्तुतिराधियज्ञानुवादिन्यपमृष्टःशंडोपमृ
ष्टोमर्कआभिचारिकेदेवास्त्वाशुक्रामंथिनावनाधृष्टासिदाक्षिणोत्तरवेदि
श्रोण्यौसुवीरःसुप्रजाःशुक्रामंथिनौनिरस्तोद्वेआभिचारिकेशुक्रस्यमं
थिनःशकलंयेदेवासःपरुच्छेपोवैश्वदेवींत्रिष्टुभमाग्रयणोसिलिंगोक्तदै
वतम् ॥२७॥ सोमःपवतेवैश्वदेवमिंद्रायत्वापंचलिंगोक्तानिमूर्द्धानंभर
द्वाजोवैश्वानरींत्रिष्टुभंध्रुवोसिध्रुवोध्रुवंध्रुवेणबृहतीपूर्वार्द्धचौध्रौवउत्तर
ऐंद्रोयस्तेदेवश्रवाःसौमींत्रिष्टुभंयजुरंतांदेवानांचात्वालदैवतंप्राणाय

मेलिंगोक्तदेवतान्येकादशकोसिप्राजापत्योष्णिग्वर्द्धमानामधवेत्वा
लिंगोक्तदेवतानित्रयोदश ॥ २८ ॥ इंद्राग्नीविश्वामित्रऐंद्राग्नींगायत्री
माद्यत्रिशोकआग्नैंद्रीमोमासोमधुच्छंदावैश्वदेवींविश्वेदेवासोगृत्समद
इंद्रमरुत्वश्चतस्रोविश्वामित्रऐन्द्रामारुतीस्त्रिष्टुभोमरुतांत्वायजुर्मरु
त्वतीयंमहाम् ॥ इंद्रोभरद्वाजोमाहेंद्रीत्रिष्टुभंयओजसावत्सोगायत्री
मुदुत्यंप्रस्कण्वः सौरींगायत्रींचित्रंकुत्सआंगिरसस्त्रिष्टुभठंरूपेणवोद
क्षिणाश्चतुर्णांब्राह्मणमद्यलिंगोक्तदेवतान्यष्टौ ॥ २९ ॥ विष्णोर्वैष्णवं
कदाचनादित्यदेवत्येबृहत्यौयज्ञोदेवानांकुत्सस्त्रिष्टुभंविवस्वन्यजुः

अदस्मैजगत्याशीर्वाममद्यभरद्वाजोबार्हस्पत्यःसावित्रींत्रिष्टुभꣳसा
वित्रोसिसावित्रꣳसुशर्मासिवैश्वदेवंबृहस्पतिसुतस्यलिंगोक्तमहंप्रजा
पतिरूपेणाऽऽत्मादेवतात्रिष्टुबग्ना ३ इपत्नीवन्नाग्नेयंप्रजापतिः ॥ प्राजा
पत्यꣳहरिरस्पृक्सासेहर्योर्यस्तेलिंगोक्तेदेवकृत्तस्याऽऽग्नेयानिषट् ३० ॥
समिन्द्राग्निवैश्वदेवींत्रिष्टुभंधातालिंगोक्तबहुदेवत्यासुगावोदेवाःसा २ ॥
आवहोवयमाग्नेय्यौयज्ञयज्ञमेषतेलिंगोक्तेयजुषीउरुꣳहिशुनःशेपोवा
रुणींत्रिष्टुभंनमोवारुणमग्नेरनीकमाग्नेयीत्रिष्टुप्समुद्रेतेसौम्यीविराड्
देवीरापःपंक्तिर्बृहतीवापूर्वार्द्धन्तेआपउत्तरःसौम्योदेवानामाग्नेयमेजतु

त्र्यवसानामहापंक्तिर्यस्यैतेवशापुरुदस्मोगभोंमरुतोयस्यगोतमोमा
रुतींगायत्रींमहीद्यौर्मेधातिथिर्द्यावापृथिव्यामित्यग्निष्टोमः ॥ ३१ ॥
अथषोडश्यातिष्ठगोतमऐंद्रीमनुष्टुभंयुक्ष्वाहिमधुच्छंदाइंद्रमिद्गोतमो
यस्मान्नैंद्रीत्रिष्टुप्परब्रह्मरूपेणषोडशिनस्तुतिरिंद्रश्चैंद्रावारुणीषोडशि
देवत्यावायजुरंताग्नेपवस्ववैखानसआग्नेयींगायत्रीमुत्तिष्ठन्कुरुस्तुतिरै
न्द्रीमहश्चंप्रस्कण्वःसौरींतिस्रोपियजुरन्ताउदुत्यंदेवानामार्षमाजिघ्रे
डैकौसुरूर्विदुर्गव्येमहापंक्तिप्रस्तारपंक्तीविनःशासोभारद्वाजऐन्द्रीम
नुष्टुभंवाचस्पतिंवैश्वकर्मणींत्रिष्टुभंविश्वकर्मन्नैंद्रीवैश्वकर्मण्यग्नयेत्वादे

वार्षाण्यदाभ्यदेवत्यानिवेशीनांत्वासौम्यानि ॥ ३२ ॥ सत्रोत्थानं
देवानामार्षमिहरातिःपशुदैवतमुपसृजन्तुष्णिगाग्नेयीसत्रस्यबृहतीयज
मानानामात्मस्तुतिध्रुवंतंपरुच्छेपऐंद्रीमत्याष्टिर्व्यवसानामाद्योर्द्धचंऐं
द्रापार्वतः परमेष्ठीनैमित्तिकान्याध्यायाद्वसिष्ठस्यार्षलिंगोक्तदेवतानि
चतुस्त्रिंशद्ययोर्वैष्णववारुणी त्रिष्टुब्देवांदिवमाशीर्लिंगोक्तदेवताश्च
तुस्त्रिंशद्धर्मदेवत्यापंक्तिस्त्रिष्टुब्वा यज्ञस्ययज्ञदेवत्यात्रिष्टुब्वापवस्व
सौमीगायत्री नैध्रुविः कश्यपः ॥ ३३॥ अथवाजपेयोबृहस्पतेरार्षम् ॥
इंद्रस्यचदेवसावितः सावित्रीत्रिष्टुब्ध्रुवसदमैंद्राणित्रीण्यपांरसदेव

त्यानुष्टुब्व्याहालिंगोक्तदेवतानुष्टुप्संपृचौयजुषीन्द्रस्यरथोवाजस्यपा
र्थिव्यतिजगत्यंत्यः पादः सावित्रोप्स्वन्तरश्वदेवत्यानवसानापुरउ
ष्णिक्वातोवातिस्रोश्वस्तुतयउष्णिक् त्रिष्टुब्जगत्योवाजिनोश्वादेव
स्याहंलिंगोक्तानिवाजिनोश्वाएषस्यद्वेदधिक्रावावामदेव्योश्वदेवत्येज
गत्यौशन्नोवासिष्ठाविराजंतेनोनाभानेदिष्ठोजगतींवाजेवाजेवासिष्ठस्त्रि
ष्टुभममाप्राजापत्यांवाजिनोश्वाः ॥ ३४ ॥ आपयआयुर्यज्ञेनप्राजाप
त्यानिप्रजापतेःस्वमृतायजमानोस्मेदिशोनमःपृथिवीयमासंदीयंता
सुन्वन्वाजस्यप्राजापत्यंतृचंत्रैष्टुभठंसोमंतृचंतापसऽआद्यावैश्वदेव्य

निरुक्तानुष्टुब्द्वितीयालिंगोक्तदेवतातृतीयाऽऽग्नेयीप्रनोलिंगोक्तागाय
त्रीसरस्वत्यैसुन्वन्नग्निःसप्तदशालिंगोक्तदेवतानि ॥३५॥ अथराजसूयो
वरुणस्यार्षम् ॥ एषतेपार्थिवमग्निनेत्रेभ्योदेवाषोण्याध्यायाद्दशाद्यानि
दैवान्यग्नेसहस्वदेवश्रवादेववातश्चभारतावाग्नेयीमनुष्टुभमुपार्ठशोस्त्री
णिरक्षोघ्नानिसविताद्वेयजमानः ॥३६॥ आपोदेवाआपीत्रिष्टुप् ॥वृष्ण
ऊर्म्मिलिंगोक्तानि मधुमतीरनाधृष्टाआपसोमस्यचमाग्नेयोलिंगोक्ता
न्यनिसृष्टमापर्ठसधमादोवारुणीत्रिष्टुप्क्षत्रस्य चतुर्णांताप्यपांद्वाधी
वासोष्णीषाणींद्रस्यधनुर्म्मित्रस्यबाहूत्वयायंधनुर्द्देवाषणामिषवआ

वि:प्राजापत्यंपराणिलिंगोक्तानि॥३७॥अवेष्टामृत्युनाशनम् ॥ प्राचीं
पंचानांयजमानःप्रत्यस्तमासुरंमृत्योरोजोसिरुक्मोहिरण्यरूपो मै
त्रावरुणीत्रिष्टुब्यजुरन्तासोमस्यसुन्वन्प्रपर्वतस्यापीत्रिष्टुब्विष्णोस्त्री
णिलिंगोक्तानिसुन्वन्प्रजापतेनप्राजापत्यात्रिष्टुब्यजुंमध्योयममुष्यजू
रुद्रयद्रौद्रम् ॥ ३८ ॥ इंद्रस्यलिंगोक्तानि ॥ मातेसंवरणःप्राजापत्यऐं
द्रींत्रिष्टुभमग्नयेलिंगोक्तानिपृथिविमातभूमिर्हꣳसोवामदेवःसौरीꣳसप्र
पंचपरब्रह्माभिधायिनीमतिजगतीमियच्छतमानावृगासिशाखेन्द्रस्य
बाहूस्योनास्यासंदीक्षत्रस्याधीवासꣳस्योनाꣳसुन्वन्निषसादशुनःशेपो

वारुणींगायत्रीमाभिभूरस्यक्षायजमानोवाब्रह्म ँस्त्वमामंत्रणानिपंच
लिंगोक्तानींद्रस्यस्फ्योग्निःपृथुराग्नेयꣳस्वाहाकृताअक्षाःसवित्रालिंगो
क्तदैवतम्॥३९॥अथचरकसौत्रामण्याश्विनोरार्षं॥ अश्विभ्यांत्रीणिलिं
गोक्तानिवायुःसौमीगायत्रीकुवितृच-सुकीर्तिःकाक्षीवतआद्यासौम्य
निरुक्तात्रिष्टुब्युवमनुष्टुप्पुत्रमिवात्रिष्टुबश्विसरस्वतींद्रदेवत्येअश्विसर
स्वतीन्द्रदेवत्ये ॥४०॥ इतिसर्वानुक्रमणिकायांप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥
अथाग्निप्रजापतिरपश्यत् ॥ साध्यावापश्यन्त्सोग्निःपंचचितिकः प्रथ
माचितिः प्रजापतेर्द्वितीयादेवानांतृतीयेंद्राग्न्योर्विश्वकर्मणश्चतुर्थ्यृ

पीणां पंचमीपरमेष्ठिनोऽथ प्रतिकर्मदर्शिनोयुञ्जानोष्टौसावित्राणिसं
वितापश्यदाद्यातृतीयाचानुष्टुप्चतुर्थीषष्ठ्यौजगत्यौद्वितीयागायत्री
पंचमीत्रिष्टुब्विसंनोयजुरंतागायत्र्यनवसानाददेभ्रिहस्तेनुष्टुब्यजुरंता
॥ १ ॥ प्रतूर्तनाभानेदिष्ठः ॥ आश्वीमास्तारपंक्तिर्युंजाथांकुश्रिगर्द
भींगायत्रींयोगेयोगेशुनःशेपआजौप्रतूर्वंस्त्रिष्टुब्विराड्रूपायजुर्गर्भोरु
यजुःपृथिव्यास्त्रीण्याग्नेयान्यन्वग्निराग्नेयींत्रिष्टुभंपुरोधसआगत्यमयो
भुवआश्वीमनुष्टुभमाक्रम्याऽनुष्टुब्द्यौस्तेबृहत्युत्क्रामाविराडुदक्रमीत्त्रि
ष्टुब्वात्वाद्वेगृत्समदआग्नेय्यौपरिसोमकोगायत्रीं परित्वापायुरनुष्टुभं

त्वमग्नेगृत्समदोजगतीम् ॥ २ ॥ पृथिव्याआग्नेयम् ॥ अपांपुष्करपर्णे
ऽस्वराट्पंक्तिःशर्मद्धेअनुष्टुभौकृष्णाजिनपुष्करपर्णेपुरीष्योग्निस्त्वामग्ने
तृचंभारद्वाजआग्नेयंगायत्र्यंऽसीदहोतर्देवश्रवादेववातश्च त्रिष्टुभंनिहो
तागृत्समदःसऽंसीदस्वप्रस्कण्वोबृहतीम् ॥ ३ ॥ अपोदेवीः ॥ सिंधु
द्वीपआपीन्यंकुसारिणीऽंसंतेत्रिष्टुप्पार्थिवोद्धौवायव्योर्द्धःसुजातोनु
ष्टुबाग्नेय्युदुतिष्ठविश्वमनाःपथ्याबृहतीमूर्द्धःकण्वउपरिष्टाद्बृहतीऽंस
जातस्त्रितास्त्रिष्टुभऽंस्थिरोरासभेऽनुष्टुबुष्णिग्वाशिवोभवाजीपथ्याबृ
हतीप्रैतुलिंगोक्तमहापंक्तिस्त्र्यवसानाग्नेगायत्र्येकपदाग्नेय्यतमग्निमाग्ने

ये ओषधयस्त्रिष्टुबनुष्टुभावोषधिदेवत्ये व्यस्यन्नाग्नेयोर्द्धर्चौविपाजसो
त्कीलः कात्यआग्नेयीत्रिष्टुभम् ॥ ४ ॥ आपोह्यापर्ठसिंधुद्वीपस्तृचंगा
यत्रंमित्रउपरिष्टाद्बृहतीमैत्रीरुद्रा अनुष्टुब्रौद्रीसर्ठसृष्टां द्वेसिनीवाली
देवत्येउखामादित्यामखस्यमृत्पिंडोवसवस्त्वालिंगोक्तानिसर्वत्रादि
त्यैरास्नादितिरौषंकृत्वायादित्योष्णिगदितिरावटंदेवानांपंचौखानि
मित्रस्यविश्वामित्रोमैत्रींगायत्रींदेवस्त्वासावित्रीबृहत्युत्थायपूर्वार्द्ध
चंऔषउत्तरोमैत्रः ॥ ५ ॥ आकूतिलिंगोक्तान्यौद्ग्रभणानि ॥ मा
स्वौख्यौगायत्रीत्रिष्टुभावग्निश्वपादाआग्नेयोर्द्धनः सोमाहुतिराग्नेयींगा

यज्ञीं परस्याविरूपऽआंगिरसःपरमस्याऽआरुणिरनुष्टुभंयदग्नेद्वेजम
दग्निरहरहर्नाभानेदिष्ठस्त्रिष्टुभौषाःसेनाअनुष्टुभःसर्वाआग्नेय्योंत्योप
परिष्टाद्बृहती ॥ ६ ॥ इशानोवत्सप्री ॥ त्रिष्टुभर्ठ०शौक्मीनक्तोषासाकु
त्सऽआग्नेयींविश्वाश्यावाश्वःसावित्रींजगतीर्ठ०सुपर्णःकृतिश्चतुरवसा
नागारुत्मी विषघ्नी विष्णोर्लिंगोक्तन्यक्रंदद्वत्सप्रीराग्नेयींत्रिष्टुभमग्न
ऊर्ध्वबृहत्यग्नेमहाबृहतीपुनर्गायत्र्यावात्वाध्रुवोनुष्टुभमुदुत्तमर्ठ०शुनःशे
पोवारुणींत्रिष्टुभमग्नेत्रितआग्नेयीर्ठ०हर्ठ०सउक्ताजगतीह्ययजुरन्तांतेबृह
द्यजुः सीदत्वमाग्नेयींत्रिष्टुभंतरग्नेनुष्टुभौ ॥ ७ ॥ दिवस्पर्याग्नेयंत्रैष्टुभ

म् ॥ द्वादशर्चंवत्सप्रीर्भालंदनः समिधाग्निंविरूपाक्षआंगिरसआग्नेयं
गायत्रमुदुत्वातापसोनुष्टुभं प्रेदग्नुष्टुप्प्रायमाग्नेयींवासिष्ठस्यस्त्रिष्टुभ
मापोदेवीराप्यप्स्वग्नेविरूपऽआग्नेयींगायत्रीगर्भोआसितिस्रोनुष्टुभो
बोधामेदीर्घतमास्त्रिष्टुभꣳसबोधिसोमाहुतिराग्नेयींयजुरंतांगायत्रींय
जुर्वैश्वकर्म्मणंपुनस्त्वात्रिष्टुबाग्नेयी ॥८॥ अपेतलिंगोक्तबहुदेवत्या॥
संज्ञानमूषदेवत्यमग्नेः सिकताश्चितःपरिश्रितोयꣳसः पंचर्च्चमाग्नेयंत्रै
ष्टुभंविश्वामित्रश्चतुर्थ्यनुष्टुबयंतेनुष्टुप्त्विदैष्टकेलोकं लिंगोक्तानुष्टुप्ता
अस्यापींद्रियमेधऐंद्रइंद्रंजेतामाधुच्छंदसऐंद्रीꣳसमितच्चतस्रोद्व्याग्नि

देवत्याउष्णिगुपरिष्टाद्बृहत्युष्णिकपंक्तयोमातेवोस्वास्तुतिस्त्रिष्टुप् ॥
॥ ९ ॥ असुन्वंतंनैर्ऋतंतुचंत्रष्टुभम् ॥ यंतेयजमान देवत्यानमो
विराड्भूतिदेवत्येकपदानिवेशनआग्नेयीत्रिष्टुभंविश्वावसुर्देवगंधर्वःसीरा
द्वेसीरदेवत्येबुधः सौम्योगायत्रीत्रिष्टुभौशुनंचतस्रः सीतादेवत्याःकु
मारहारितोद्वेत्रिष्टुभौतृतीयापंक्तिश्चतुर्थ्यनुष्टुब्विमुच्यध्वमानडुहीगा
यत्रीसजूर्लिंगोक्तदेवतम् ॥ १० ॥ याऽओषधीःसप्तविंशतिरनुष्टुभ
ऽओषधिस्तुतिमाथर्वणोभिषड्मुंचतुबंधुर्द्वादशानारभ्याधीतामामा
हिरण्यगर्भःकायींत्रिष्टुभमभ्यावर्तस्वोष्णिगाग्नेय्यग्नेयद्वायत्रीषंत्रिष्टु

वस्नेतवपावकोग्निराग्नेयर्ठंषड्टृचंप्रथमेविष्टारपंक्तीतिस्रः सतोबृहत्यप
रिष्टाज्ज्योतिःषष्ठ्याप्यायस्वगोतमः सौम्योगायत्रीत्रिष्टुबुष्णिहआ
तेवत्सारस्तुभ्यंताद्वेविरूपास्तिस्रोगायत्र्यआग्नेय्यो ॥ ११ ॥
मयिककुबाग्नेयी ॥ ब्रह्मादित्यदेवत्यात्रिष्टुब्भिरण्यगर्भोहिरण्यगर्भः
कायींत्रिष्टुभंद्रप्सोदेवश्रवाआदित्योनमोस्तुसार्प्यंतृचमानुष्टुभंकृणु
ष्वपंचप्रातिसरारक्षोघ्नादेवानामार्षर्ठंसर्वास्त्रिष्टुभ आग्नेयीवामदेव
श्वापस्यदग्नेष्वायजुराग्नेयमिंद्रस्यैंद्रंभुवस्त्रिशिराआग्नेयीत्रिष्टुभम् ॥
॥ १२ ॥ ध्रुवास्यूर्ध्वंबृहती ॥ प्रजापतिरनुष्टुब्भूरासिप्रस्तारपं

त्तिरसार्ठस्वयमातृणादेवताविश्वस्माइत्येतस्यचयजुषःकाण्डात्का
ण्डादानुष्टुभंद्व्यृचमाग्निनादृष्टंकादैवतंयास्तआग्नेयंद्व्यृचमानुष्टुभामिं
द्राग्निभ्यांदृष्टंविराडयंलोकः स्वराडसौलोकःप्रजापतिष्ट्वाविश्वज्योति
षंमधुश्चतुर्दैवतमषाढासिसवितापश्यद्देवावापश्यंनिष्टकादैवतम् ॥
॥१३॥ मधुव्वातावैश्वदेवंतृचंगायत्रंगोतमोपांगभन्पंक्तिस्त्रीन्त्समुद्रां
स्त्रिष्टुप्कौम्यंद्व्यृचंध्रुवासित्रिष्टुबिषेबृहत्यौरवंद्व्यृचमग्नेयुक्ष्वाग्नेयंद्व्यृ
चंगायत्रमाद्यायांभरद्वाजोद्वितीयस्यांविरूपःस्रम्यकृत्रिष्टुब्लिंगोक्तदे
वतचैत्वाबृहत्याग्निज्योतिषोष्णिगादित्यंगर्भंपंचर्चमाग्नेयंत्रैष्टुभामिमं

मापंचर्चमाग्नेयंत्रैष्टुभमेवद्वेद्वेचांतेयजुषीत्वंयविष्ठोशनाःकाव्यआग्ने
यीमनिरुक्तांगायत्रीमपांत्वाविंशतिरैष्टकान्ययंपुरःपंचाशत्प्राणभृद्दे
वत्यानिलोकंताइंद्रंतिस्रःप्रतीकोक्ताएवंसर्वत्र ॥ १४ ॥ अथद्वितीयाचितिः ॥ ध्रुवाक्षितिःपंचाश्विन्यस्तासांप्रथमाविराट्तस्त्रस्त्रिष्टुभोय
जुरंताःशुक्रश्चर्तव्यंसजूः पंचविश्वेषांदेवानामार्षं ताएवदेवताःप्राणं
मेपंचवायव्यान्यपःपंचापानिमूर्द्धावयएकोनविंशतिर्लिंगोक्तदेवता
नि ॥ १५॥ अथतृतीयेंद्राग्नीअनुष्टुप् ॥ पूर्वार्द्धर्चऐंद्राग्नउत्तरःस्वयमा
तृणादेवतोविश्वकर्मावायव्यंराज्ञ्यसिपंचदिग्देवत्यानि विश्वकर्मावा

यव्यंनभश्चेषश्चर्तव्येआयुमैंदशालिंगोक्तदेवतानिमाच्छंदश्च षट्त्रिंशं
शन्मूर्द्धानुष्टुब्व्यंत्रीपरोष्णिक्चतुर्दशयजूंषिप्राणदेवत्यानि ॥ १६ ॥
अथचतुर्थ्यांशुरष्टादशाग्नेर्दशैकयासप्तदशसर्वाणिलिंगोक्तदेवतानिस
हश्चर्तव्यम् ॥ १७ ॥ अथपंचम्यग्नेजातानाग्नेय्यौत्रिष्टुभौषोडशीचतु
श्चत्वारि शं शोलिंगोक्तेअग्नेस्त्रिष्टुबेवश्चत्वारि शं शद्रास्मिनैकान्नत्रिंशं
शद्राज्यसिपंचायंपुरःपंचैतानिसर्वाणिलिंगोक्तदेवतानि ॥१८॥ अग्नि
र्मूर्द्धाग्नेयोनुवाकः ॥ प्रथमस्त्यृचोगायत्रोद्वितीयस्त्रैष्टुभौभुवस्तृतीयो
जागतोऽयमिहचतुर्थआनुष्टुभःसखायःसंपंचमःप्रगाथ एनावस्तत्रपू

वांबृहतीसतोबृहत्युत्तराताभ्यांतिस्रोबृहत्यःसंपादिताःषष्ठऔष्णिहो
ग्नेवाजस्यगोतमःसप्तमःपुनः ककुभःप्रगाथोभद्रोनस्तत्रपूर्वाककुप्स
तोबृहत्युत्तराताभ्यांतिस्रःककुभः संपादिताअष्टमः पांक्तोग्निंतंपदपां
क्तोनवमोग्नेतमग्निंहोतारमतिच्छंदाव्यवसानाग्नेत्वंद्वैपदस्तृचः१९।
अयमग्निर्विरूपोबोधिबुधगविष्ठिरोजनस्यसुतंभरःसखायइषः सं
समित्संवननस्त्वांप्रस्कण्वएनावोवसिष्ठोग्नेवाजस्यगोतमो भद्रोनः
सौभरिरग्निंतंकुमारवृषौयेनाष्टावाग्नेय्यः षट्त्रिष्टुभोद्वेअनुष्टुभौतपश्च
तंव्यंपरमेष्ठीसौरंप्रोथदश्वोवसिष्ठस्त्रिष्टुभमाग्नेयीमायोद्वेस्वयमातृणदे

वत्येसहस्रस्यपंचाग्नेयानि ॥ २० ॥ रौद्रोध्यायः परमेष्ठिनआर्षंदे
वानांवाप्रजापतेर्वाद्योनुवाकः षोडशर्चं एकरुद्रदेवत्यःप्रथमागायत्री
तिस्रोनुष्टुभास्तिस्रःपंक्तयःसप्तानुष्टुभोद्वेजगत्यौमानोद्वेकुत्सः ॥२१॥
अंत्यानुवाकेसप्तैकरुद्रस्तुतिः ॥ आद्योपरिष्टाद्बृहतीद्वितीयाजगती
कुत्सस्य तृतीयानुष्टुब्द्वेत्रिष्टुभौ द्वेअनुष्टुभावसंख्याता बहुरुद्रदेवत्या
दशानुष्टुभोमंत्राअवतानसंज्ञकास्ततोत्यानित्रीणियजूꣳषिबहुरुद्रदेव
त्यानिप्रत्यवरोहसंज्ञकामंत्राः ॥ २२ ॥ मध्येसर्वाणियजूꣳषि ॥ हिर
ण्यबाहवइतितिस्रोशीतयोरुद्राणां तेषामुभयतो नमस्काराअन्येन्य

तरतोनमस्काराअपरेजातानामरुद्राः सभाभ्यइत्यादयोनमोवःकिरि
केभ्यइत्यग्निवायुसूर्यहृदयभूताः पंचव्याहृतयोबहुरुद्रदेवत्याः॥२३॥
अश्मन्मारुतमश्मँ्स्तेश्मामय्याशीर्य्योंद्विष्मआभिचारिमिमामआ
ग्नेयमृतवोबृहतीपंक्तिर्वासमुद्रस्य द्वेगायत्र्यावुपज्मंजगतीत्रिष्टुब्वाऽपा
मिदंबृहत्यग्नेपावकवसूयवःसनोमेधातिथिरेतेआग्नेय्यौगायत्र्यौपा
वकयाजगतींभरद्वाजोनमस्तेबृहतीमाग्नेयीमृषिसुतालोपामुद्रा ॥
॥ २४ ॥ नृषदेपंचाग्नेयानियेदेवाजगत्यौप्राणदेवत्येप्राणदाबृहती
पंक्तिर्वाऽऽग्येय्यग्निस्तिग्मेनाग्नेयींगायत्रींभरद्वाजोयइमावैश्वकर्म्म

णीस्त्रिष्टुभोविश्वकर्माभौवनः ॥ २५ ॥ आशुरैंद्रीद्वादश ॥ त्रिष्टुभो
प्रतिरथोवसृष्टानुष्टुविषुदेवत्याप्रतयोद्धृन्त्स्तौत्यष्टुवसौयामारुतीत्रि
ष्टुव्यत्रलिंगोक्तदेवता पंक्तिर्मर्म्माणिलिंगोक्तवत्रिष्टुबुदेनं तिस्रोनुष्टुभ
आद्याग्नेयीद्वितीयैंद्रीतृतीयालिंगोक्तदेवता पंचदिशःपंचयज्ञाग्निसाध
नवादिन्यऽआद्येद्वेत्रिष्टुभौ तृतीयापंक्तिर्बृहतीवाचतुर्थीबृहत्येवांत्या
त्रिष्टुब्विमानोद्वे आदित्यदेवत्येआद्याविश्वावसोर्द्वितीयाप्रतिरथस्य
देवहूर्विधृतिरनुष्टुव्यज्ञदेवत्यावाजस्यैंद्रयनुष्टुबुदग्राभमैंद्रास्यनुष्टुवेव
॥ २६ ॥ क्रमध्वंपंचाग्नेय्यः ॥ आद्यानुष्टुप्ततस्त्रिष्टुप्ततोबृहतीपिपीलि

कमध्याततोनुष्टुप्त्रिष्टुबंत्याग्नेसहस्राक्षविराडाग्नेयीसुपर्णोद्वे पंक्ति
त्रिष्टुभौताꣳसवितुः सावित्रींत्रिष्टुभंपुरस्ताज्ज्योतिषं कण्वो दर्शविधे
माग्नेयींगृत्समदास्त्रिष्टुभमस्यास्त्रिस्थानोग्निर्द्दैवताप्रेद्धोविराडाग्नेयी
वसिष्ठस्य चित्तिंवैश्वकर्मण्यतिजगतीसप्तआग्नेयीत्रिष्टुप्सप्तऽऋषी
णाम् ॥२७॥ शुक्रज्योतिःषण्मारुत्यः ॥ आद्याचतुर्थीचोष्णिग्द्विती
यातृतीयाचगायत्रीपंचमीजगती षष्ठीगायत्र्युष्णिग्वंदंदैवीमारुतामि
मंत्रयोदशर्चंआग्नेयस्त्रैष्टुभोऽनुवाको यज्ञस्तुतिर्घृतस्तुतिर्वावसोर्द्धा
राभिवादिनीवाघृतंमिमिक्षेगृत्समदःसमुद्राद्वामदेवश्चत्वारिशृङ्गायज्ञ

पुरुषदेवत्यऋषभोमंत्रः।२८। वाजश्चमेदेवानामार्षम् ॥ एतैर्यजुभिर्यज
मानोग्नेःकामान्याचतेवाजप्रसवीयंसप्तर्चंविश्वे त्रैष्टुभंवैश्वदेवंलुशोधा
नाकोवाजोनस्तिस्रोन्नदेवत्याआद्यानुष्टुब्द्वेत्रिष्टुभौसंमाविराजावाग्ने
य्यौसरस्वत्यैलिंगोक्तदैवतम् ॥२९॥ ऋताषाड्गन्धर्वाप्सरसः ॥ स्वनः
प्राजापत्याप्रस्तारपंक्तिःसमुद्रोसिवायव्यानित्रीणिरुचमाग्नेय्यनुष्टुप्त
त्वावारुणीत्रिष्टुभंशुनःशेपःस्वर्णाग्नेयानिपंचाग्नियुनज्म्याग्नेय्यास्ति
स्रआद्येद्वे त्रिष्टुभौपंक्तिस्तृतीयादिवोद्वेआग्नेय्यौ परोष्णिक्शपदपं
क्ती इष्टोयज्ञोव्यूचंयजमानाग्निदेवत्यंगालवआद्योष्णिग्द्वितीयागाय

त्री ॥ ३० ॥ यदाकूतादष्टर्चमाग्नेयम् ॥ विश्वकर्म्मणस्तृतीयादैवीवा
द्याजगतीतिस्रस्त्रिष्टुभश्चतस्रोनुष्टुभोग्निरस्म्यगन्यद्वैतवादिनींत्रिष्टुभं
देवश्रवादेववातश्चभारतावृचोयजुर्षैअग्नेयोनुष्टुबाग्नेयी ॥ ३१ ॥ वार्त्र
हत्यायसप्तर्चमिन्द्रोपश्यत् ॥ आद्येद्वेवार्त्रघ्न्यौगायत्रीत्रिष्टुभौविश्वा
मित्रस्यचविनोनुष्टुम्मृगोनत्रिष्टुप्प्रथमार्द्धंशासो भारद्वाजोद्वितीयांज
यऐंद्रोद्वेवैश्वानर्य्यौगायत्रीत्रिष्टुभौपृष्टोदिविकुत्सस्यचाऽश्यामद्वेत्रि
ष्टुभावाग्नेय्यौ कामवत्यावश्यामभरद्वाजस्यच वयंतेकात्स्योत्कील
स्यच धामच्छदनुष्टुब्वैश्वदेवी ॥३२॥ अथसौत्रामणीप्रजापतेरार्षम्॥

अश्विनोःसरस्वत्याश्चस्वादींत्वानुष्टुप्सुरासोमदेवत्यासोमोसिचत्वा
रिसौराणिपरितोभारद्वाजःसौमींबृहतीऽवायोस्तृचोगायत्रःसौम्यआ
भूतेब्रह्मक्षत्त्रंत्रिष्टुप्सुरासोमदेवत्यानानाहिजगतीसुरासोमदेवत्या
तेजोसिपयोदेवत्यान्योजोसिसुरादेवत्या निषाव्याघ्रंहैमवत्त्रैरनुष्टु
ब्विषूचिकास्तुतिर्यदापिपेषाग्नेयीबृहतीसम्पृचस्थपयोग्रहाविप्रच
स्थसुराग्रहादेवायज्ञंब्राह्मणानुवाकोविंशतिरनुष्टुभः सोमसंपत् ॥
॥ ३२ ॥ सुरावंतंचतुर्ऋचंत्रैष्टुभम् ॥ आश्विसरस्वतींद्रदेवत्यंपितृभ्यः
सप्तपित्र्याणिपुनन्तुमानवच्चंपावमानमाद्येद्वे पित्र्येअनुष्टुभौ प्रजापति

स्तृतीयावैखानसआग्नेयींगायत्रींचतुर्थीलिंगोक्तदेवतानुष्टुप्पंचम्याग्ने
यींगायत्रीषष्ठ्याग्नेयीब्राह्मीचगायत्रीब्राह्म्यस्तृतीयः पादसौमीसप्त
मीसावित्र्यष्टमीनवमीत्रिष्टुब्वैश्वदेवीयेसमासनाअनुष्टभौ पित्र्याद्या
द्वितीयायजमानाशीर्द्वेस्तृतीत्रिष्टुब्देवपानपितृपाणौपंथानौब्रवीतीदꣳ
हविरित्यवसानाप्रार्थयजमानाशीः ॥ ३४ ॥ उदीरतांत्रयोदशर्च्चंपैत्र्यंत्रैष्टु
भꣳशंखएकादशीतुजगत्याद्यजानुदशर्च्चोनुवाको नवपित्र्यादशम्यै
न्द्रीगायत्रीतृतीयाचतुर्थीनवम्योनुष्टुभस्त्रिष्टुभइतराःसोमोराजाष्टर्चंम
श्विसरस्वतीन्द्राऽअपश्यन्नाद्यास्तिस्रो महाबृहत्यउपांत्याचचतुर्थ्यं

न्तेअतिजगत्यौशेपेअतिशकव्यौत्र्यवसानेसीसेनतंत्रमश्विसरस्वती
न्द्रदेवत्याः षोडशजगत्यः ॥ ३५ ॥ क्षत्रस्ययोनिंद्विपदागाय
त्री ॥ आसन्दीदेवताकामात्वाकृष्णाजिनंमृत्योरुक्मावाश्विनोभैषज्ये
न लिंगोक्तदेवतानित्रीणि कोसिप्राजापत्यागायत्री शिरोमेपंचर्च
मिंद्रशरीरावयवदेवताकं तृतीयागायत्र्यंत्यामहापंक्तिस्त्र्यवसानानु
ष्टुभौत्याःप्रतिक्षत्रेवैश्वदेवंत्रयादेवादैवीपंक्तिस्त्र्यवसाना प्रथमाद्विती
ययोर्वैश्वदेवमाशीर्लिंगं लोमान्यनुष्टुब्लिंगोक्तदेवता ॥ ३६ ॥ यद्दे
वास्तिस्रोग्निवायुसूर्यदेवत्याअनुष्टुभः ॥ कुष्माण्डीर्यद्ग्रामेलिंगोक्त

देवतꣳसमद्रेतेद्विपदाविराडार्षीद्रुपदादिवानुष्टुबाप्युद्वयꣳसौर्य्यनुष्टुप्प्र
स्कण्वस्यापोऽआद्याग्नेयीपंक्तिरेधोसिसमिद्देवत्येयजुषी समाववर्त्य
निरुक्तागायत्रीवैश्वानरज्योतिर्यजुरभ्यादधाम्याग्नेयंतृचमानुष्टुभमा
श्वतराश्विर ꣳ शुनासौर्य्यनुष्टुप्सिचंतिपरिसौर्यैन्द्रीचानुष्टुब्धानावंत
मैंद्रीगायत्रीविश्वामित्रस्य चबृहदिंद्रायबृहतीनृमेधपुरुषमेधयोरध्व
र्योगायत्री ॥ ३७ ॥ याभूतानामात्मप्रवादापंक्तिः ॥ नारा
यणीयाकौडिन्यस्यप्राणपामेद्वेअनुष्टुबुपरिष्टाद्बृहत्यौलिंगोक्तदेवतेस
मिद्धइन्द्रएकादशाप्रीस्त्रिष्टुभआंगिरसइध्मस्तनूनपात्त्रशशꣳसइडोब

हिंद्वारउपासानक्तादैव्याहोतारंतिस्रोदेवीस्त्वष्टावनस्पतिः स्वाहा
कृतयइत्येताआप्रीदेवता आयातुसप्तत्रिष्टुभऐंद्र्यआमन्द्रैर्बृहत्यायातु
वामदेवस्त्रातारंगर्गआमन्द्रैर्विश्वामित्रएवेद्वासिष्ठः ॥ ३८ ॥ अथहो
त्रंत्रिपशोः ॥ समिद्धोअग्निराप्रीर्द्वादशाविदर्भिरश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्या
अनुष्टुभोश्विनाहविस्तिस्रोनुष्टुभएकैकाश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्यायइन्द्र
सवितृवरुणदेवत्यास्तिस्रोऽनुष्टुभोश्विनागोभिस्तिस्रोनुष्टुभो युवंपुत्र
मिवानुष्टुप्त्रिष्टुभौ यस्मिन्नश्वासआग्नेय्यौजगतीत्रिष्टभावाश्विनातेज
सैकादशर्च्चंर्ठशस्त्रंगोमद्दूत्समदस्तृचमाश्विनंगायत्रं पावकानोमधुच्छं

दाःसारस्वतमिंद्रायाहैंद्रंमधुच्छंदाएवानुक्तमानुष्टुभमश्विसरस्वतीन्द्र
देवत्यम्॥३९॥इमंमेगायत्र्यौत्रिष्टुभौवारुण्यौशुनःशेपः॥त्वन्नस्त्रिष्टुभा
वाग्निवारुण्यौ वामदेवोमहीमूषुत्रिष्टुबादित्यासुत्रामाणंगयःप्लातःसु
नावत्रौस्वर्ग्यागायत्र्यानोमैत्रावरुणींगायत्रींविश्वामित्रःप्रबाहवावसि
ष्ठस्त्रिष्टुभꣳसमिद्धोअग्निरेकादशाप्रमानुष्टुभꣳस्वस्त्यात्रेयस्यार्षंवयो
धाइंद्रोदेवतावसंतेन ऋतुनाषड्ऋचामानुष्टुभंलिंगोक्तदेवतꣳहोतायक्ष
द्वादशाप्रीःप्रैषाअश्विसरस्वतींद्रदेवत्याअश्विनौ छागस्यसप्तलिंगोक्त
देवताःप्रैषावनस्पतिमभियूपोग्निꣳस्विष्टकृतꣳस्विष्टकृदग्निर्देवंबर्हिर

काद्शानुयाजप्रैषाअश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्याऽअग्निमद्यसूक्तवाकप्रैषो
लिंगोक्तदेवतोलिंगोक्तदेवतः॥४०॥इतिसर्वानुक्रमणिकायांद्वितीयोऽ
ध्यायः॥२॥ ॐ अथाश्वमेधश्चतुरोध्यायान्प्रजापतिरपश्यत्॥तेजोसि
सौवर्णंनिष्कमिमामगृभ्णन्संवत्सरो यज्ञपुरुषस्त्रिष्टुभमभिधालिंगो
क्तानियोअर्वन्तंगायत्र्यद्धैनाश्वस्तुतिःपरोर्धोलिंगोक्तोग्नयेलिंगोक्तान्ये
वहिंकारायेत्यश्वस्यैकान्नपंचाशच्चेष्टितानिहिरण्यपाणिंपंचर्च्चंठंसावि
त्रंगायत्रमाद्यांमेधातिथिरग्निंठंस्तोमेनाग्नेयंतृचंगायत्र ठं सुतंभरोवि
श्वामित्रोविरूपोयथासंख्यमजीजनोहिपावमानींकृतिं पिपीलिकम

ध्यामनुष्टुभं त्र्यरुणत्रसदस्यूर्विभूरश्वदैवतंदेवाद्देवामिहरंतिराग्नेयानि
चत्वारिकायौद्भृम्भणानिलिंगोक्तान्याब्रह्मालिंगोक्तान्येवाध्यायात् ॥१॥
प्रजापतयेप्राजापत्यम् ॥ यस्तेदेवंयःप्राणतस्त्रिष्टुप्कायी हिरण्यग
र्भस्य युंजन्तिमधुच्छन्दाआदित्यदेवत्यांगायत्रीं युंजंत्यस्याश्वस्तु
तिर्यद्वातोबृहतीमौवसवस्त्वालिंगोक्तानिलाजी ॥ २॥ नश्वदेवत्यंकः
स्विच्चतस्रोऽनुष्टुभःप्रश्नप्रतिप्रश्नभूताब्रह्मोद्येहोतुर्ब्रह्मणश्च वायुष्वालिं
गोक्तानि सर्ठशितस्तिस्रोश्वदेवत्याअनुष्टुब्विराड्त्रिष्टुभोग्निःपशुरा
॰वानित्रीण्यंबेनुष्टुबश्वस्तुतिर्गणानांत्वाचत्वारिलिंगोक्तानि ॥ ३ ॥

उत्सक्त्थ्यागायत्र्याश्वी ॥ एकादशर्चंमानुष्टुभंद्वितीयातूपरिष्टाद्बृहत्यध्वर्य्वादीनांकुमार्य्यादिभिरश्लीलभाषणं ताएवदेवता दधिक्राव्णोदधिक्रावावामदेव्यः सुरभिमतीमनुष्टुभमाश्वींगायत्रींठंषडचमाश्वमुष्णिगाद्याश्चतस्रोनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् कस्त्वाषड्चमाश्वमाद्यागायत्रीपंचानुष्टुभः कःस्विदष्टादशर्चंब्रह्मोद्यठं होत्रादीनांप्रश्नप्रतिप्रश्नभूतमाद्याश्चतस्रोनुष्टुभः कास्विदाद्याश्चतस्रश्चांत्यादशात्रिष्टुभः सुभूरनुष्टुब्लिंगोक्तदेवताहोतायक्षत्प्राजापत्यः प्रैषःप्रजापतेर्हैरण्यगर्भःप्राजापत्यांत्रैष्टुभम् (४)॥ अश्वस्तूपरइत्यादयः ॥ पशवोध्यायेनो

त्कादेवतावापर्यंग्यास्तथारोहितादयोगणयुक्ताऽ आरण्याश्वकपिंज
लादयआव्यायाच्छादंदद्भिरित्यादित्वगित्येतदंत द्रव्यदैवतमुक्तम्॥
॥ ४ ॥ अश्वस्तूपरोब्राह्मणोध्यायः ॥ शादंदद्भिस्त्वचांतश्वजुंबका
यवारुणींद्विपदांमुंडिभआौदन्य एषा चाघनाशन्यंतज्जलेषस्त्येमेका
द्यौत्रिष्टुभौहिरण्यगर्भः प्राजापत्यआनोदशर्च्चंजागतंवैश्वदेवंगोतमः
स्वस्तिनोविराट्स्थानाभद्रंकर्णेभिस्तृचं त्र्यैष्टुभंमानोध्वस्तोमीयंदी
र्घतमास्त्रैष्टुभं द्वाविंशत्यृचमश्वस्तुतिस्तृतीयाषष्ठ्यौ जगत्यावि
मानुद्वैपदं वैश्वदेवंतृचं भौवनआप्त्योवासाधनभौवनोवा ॥ ५ ॥

अग्निश्वसप्तलिंगोक्तानि ॥ प्रियोदेवानांलौगाक्षिरनुष्टुभमनवसानांबृ
हस्पतेगृत्समदोब्राह्मीं त्रिष्टुभमिंद्रगोमन्नैंद्रयौगायत्र्यौरम्याक्षिर्कृता
वानंप्रादुराक्षिर्वैश्वानरीयांवैश्वानरस्य त्रिष्टुभंकुत्सोग्निर्ऋषिराग्नेयींगा
यत्रीं वसिष्ठभरद्वाजौमहाँ २ ऽइंद्रोमाहेंद्रीवासिष्ठस्तंवऐंद्रींपथ्याबृहतीं
नोधागोतमोयद्वाहिष्ठंवसुयवआग्नेयीमनुष्टुभमोहिभरद्वाजोगायत्रीमृ
तवस्तेबृहतीत्युपह्वरेवत्सो गायत्रीम् ॥ ६ ॥ उच्चातेगायत्रंतृचऺं
सौम्यमांमहीयवोनुवीरैर्मुद्गलोयज्ञपुरुषस्त्रिष्टुभमग्नेपत्नीर्मेधातिथि
राग्नेयीं गायत्रीमभियज्ञंद्व्यृचमृतुदैवतं मेधातिथिस्तवायमैंद्रीत्रिष्टुभं

विश्वामित्रोमेवनोजगतीं गृत्समदःस्वादिष्ठयामधुच्छन्दाः सौम्या
वनुक्तानांगायत्रम् ॥ ७॥ समास्त्वाग्नेकोध्यायः ॥ प्रजापतेरार्षं
सामिधेन्योनवाग्नेय्यस्त्रिष्टुभोग्निनादृष्टाअग्निर्ऋषिः कर्मांगभूतमाग्निं
स्तौत्यूर्ध्वाद्वादशर्चमाप्रियमौष्णिहंविषमपदं प्राजापत्यमाग्नेयम
ग्निरपश्यदग्निर्हिप्रजापतित्वेनसंस्तूयतेतेनप्राजापत्यम् ॥ ८ ॥ पीवो
अन्नाद्वेवायव्ये त्रिष्टुभौवसिष्ठः ॥ आपोहद्वेप्राजापत्येहिरण्यगर्भः
प्राजापत्यः प्रयाभिर्द्वेवायव्येवसिष्ठोनियुत्वान्वायव्याःषड्गायोशुक्रो
नुष्टुवेकयाचत्रिष्टुबंत्यागायत्र्योनियुत्वान्वायोषेगृत्समदोवायोशुक्रः

पुरुमीढाजमीढौतववायोव्यश्वआङ्गिरसोभित्वावासिष्ठऐन्द्रप्रगाथंप्र
थमाबृहतीद्वितीयासतोबृहतीत्वामिदेवर्ठंशंयुर्बार्हस्पत्यः कयानऐंद्रं
तृचं गायत्रं वामदेवोऽत्यातु पादनिचृद्यज्ञायज्ञावऊर्जोनपातर्ठं
शंयुः पाहिनोगर्भः प्रागाथएतंतृचंप्रागाथमाग्नेयंद्वेबृहत्यौतृतीया
सतोबृहतीसंवत्सरोस्याग्नेयम् ॥ ९ ॥ इन्द्रमिडःसौत्रामणिको
ध्यायः ॥ एकादशप्रयाजप्रैषाऐंद्राआप्रीदेवत्याआद्येनुवाके देवं
बर्हिरनुयाजप्रैषाऐंद्राएकादशैवाग्निमद्येन्द्रःसूक्तवाकप्रैषस्त्वामद्यप्र
तीकउभयत्रापिसमिधानंमहद्वायोधसआप्रियएकादशप्रयाजप्रैरवा

स्तथैव देवंबर्हिरनुयाजप्रैषाअग्निमद्यवायोधसःसूक्तवाकप्रैषः॥१०॥
समिद्धोअंजनाश्वमेधिकोध्यायः॥ आद्याआप्रीस्त्रिष्टुभएकादशाश्व
स्तुतिर्बृहदुक्थोवामदेव्योददर्शाश्वोवासामुद्रिय्यंदक्रंदस्त्रयोदशाश्व
स्तुतिस्त्रिष्टुभोभार्गवोजमदग्निर्ददर्शदीर्घतमाश्च समिद्धोऽअद्यद्वाद
शाप्रीस्त्रिष्टुभोजमदग्निः॥११॥ केतुंकृण्वन्नाग्नेयीमनिरुक्तांगायत्रींम
धुच्छन्दाः॥जीमूतस्येवपायुर्भारद्वाजःसंग्रामांगान्यृक्षोस्तौषीत्सन्ना
हंकार्मुकंगुणमार्त्नींतूणंजगत्यर्द्धेनसारथिमर्द्धेन रश्मीनूहरीन्रथठंर
थगोपायितृअगत्यालिंगोक्तदेवताद्वाभ्यां त्रिष्टुबनुष्टुब्भ्यामिषुमनुष्ट

भाकशांततोहस्तग्रंततस्तृचौरथदुंदुभिदेवत्यावैंद्रोर्द्धचौंत्यःसर्वास्त्रि
ष्टुभोनुक्ताआग्नेय्यःकृष्णग्रीवइत्याद्याएकादशिन्योर्द्धयोःपशुदेवता
अग्नयेगायत्रायेतिदशहविषोवेष्टदेवता ॥ १२ ॥ देवसवितुर्द्वावध्या
यौ ॥ पुरुषमेधोनारायणः पुरुषोददर्शविश्वानिदेवगायत्रीर्ठंसावित्री
ठंश्यावाश्वोविभक्तारंमेधातिथिर्ब्रह्मणे ब्राह्मणमितिकण्डिकेतपसेनु
वाकश्चब्राह्मणम् ॥ १३ ॥ सहस्रशीर्षाषोडशर्चंमानुष्टुभम् ॥ त्रिष्टुवं
त्यंपुरुषोजगद्बीजमन्त्रदेवताः षडृचउत्तरनारायणोमंत्र आद्यास्ति
स्रस्त्रिष्टुभो द्वेअनुष्टुभावंत्यात्रिष्टुप् ॥ १४ ॥ तदेवसर्वमेधोध्यायः ॥

आत्मदैवत: सप्तमेहनिसर्वहोमेविनियुक्त: सर्वंमेधंब्रह्मस्वयंभ्वैक्षतत
दीयंमन्त्रगणंप्रवायुमच्छेत्येतस्मादाद्येद्वेअनुष्टुभौनतस्यद्विपदागाय
त्रीहिरण्यगर्भश्चतस्रोमामाहिंसीद्यस्मान्नद्वे एता: प्रतीकचोदिता
ब्रह्मयज्ञेध्येया:सर्वत्रैवमेषोहचतस्रस्त्रिष्टुभआपोहयांश्चित्प्रतीकचोदि
ते ॥ १५ ॥ वेनस्तत्पंचात्रिष्टुभ: ॥ सदसस्पतिंतृचेनमेधाकामोमेधां
याचतेप्रथमागायत्रीलिंगोक्तदेवताद्वितीयाग्नेय्यनुष्टुप् तृतीयालिंगो
क्तदेवतानुष्टुबिदंमेमांत्रवर्णिक्यनुष्टुबेतया देवेभ्य:श्रीकामोयाचतेश्रि
यम् ॥ १६ ॥ अस्या जरास: ॥ सप्तदशाग्निष्टुत्याग्निष्टोमिके प्रथमे

हनिपुरोरुच आग्नेय्यआद्येद्वैऐंद्रवायवस्यास्याजरासोवत्सप्रीर्हरयोधू
मकेतवोविरूपोयजमानोद्वेमैत्रावरुणस्ययजमानोगोतमोद्वेविरूपेशु
क्रस्यकुत्सोयामिहमंथिनोवैश्वदेवग्रहग्रहणेत्रीणिशताविश्वामित्रऐंद्रा
ग्नस्याग्निर्वृत्राणिभरद्वाजोवैश्वदेवस्य विश्वेभिःसोम्यंमेधातिथिराय
न्मरुत्वतीययोर्द्वे आयत्पराशरःशाक्त्योऽग्नेशद्धीत्रिदुहिताविश्ववारा
त्वाठंहिभरद्वाजस्त्वेअग्नेद्वेबृहत्यावादित्यस्यत्वेअग्नेवासिष्ठः श्रुधिप्र
स्कण्वआदित्यग्रहग्रहणेविश्वेषामदितिर्वामदेवोगोतमोमहोअग्नेःसा
वित्रस्यलुशोधानाकोऽनुक्तगायत्रंत्रैष्टुभमम् ॥ १७ ॥ इन्द्रस्तुत्युक्थ्यो

द्वितीयेहनि ॥ ऐंद्र्यःपुरोरुचोद्वादशप्रतीकचोदितेच द्वे तिस्रश्चापश्चिद्व
सिष्ठोगावउपपुरुमीढाजमीढौयदद्यवासिष्ठआसुतेसुनीतिरातिष्ठतं वि
श्वामित्रःप्रवःसुचीकोबृहतीन्त्रिशोकइन्द्रोहिमधुच्छन्दाइन्द्रोवृत्रविश्वा
मित्रः कुतस्त्वमगस्त्यआतद्वौरीवितिशाक्त्यइमान्तेकुत्सोजगतीम
नुक्तंगायत्रंत्रैष्टुभम् ॥ १८ ॥ सूर्यस्तुत्युक्थ्येतृतीयेहनि ॥ सौर्यश्चतु
र्दशपुरोरुचस्तिस्रश्च प्रतीकोक्ताविभ्राड्बृहज्जगती विभ्राट्सौर्य उदु
त्यं तिस्रः प्रस्कण्वआनोगस्त्योयदद्यश्रुतकक्षःसुतंकक्षौतरणिःप्रस्क
ण्वस्तत्सूर्यस्य द्वेकुत्सोवण्महाँ २ ॥ द्वेजमदग्निर्बृहती सतोबृह

त्यौश्वायंतइवनृमेधोबृहतीमत्यद्यादेवाः कुत्सआकृष्णेनाहिरण्यस्तूप
आंगिरसोनाख्यातर्ठ्सौर्यंगायत्रंत्रैष्टुभमम् ॥ १९ ॥ वैश्वदेवस्तुतिच
तुर्थैहनि ॥ वैश्वदेव्यः पुरोरुचएकादशषट्चप्रतीकोक्ताः प्रवावृजेवासि
ष्ठास्त्रिष्टुभइंद्रवायूबृहस्पतिंद्वेमेधातिथिराधिनः कुसीदीकाण्वोग्नइन्द्रप्र
तिक्षत्रइन्द्राग्नीमित्रावरुणाजगतीं काश्यपो वत्सारोऽस्मेरुद्राः प्रगाथो
वाँचोऽद्यकूर्म्मोगात्संमदोविश्वेअद्यलुशाधानाकोविश्वेदेवाःसुहोत्रो
देवेभ्योहिवामदेवोजगतीमनुत्तंगायत्रंत्रैष्टुभमम् ॥२०॥ अथाऽनारभ्या
धीतंमंत्रगणम् ॥ अर्वांक्पितृमेधादादित्ययाज्ञवल्क्यौदद्दशतुःप्रवा

युंपंचदशर्च्चः पुरोरुग्गणोद्वेचप्रतीकोक्तेप्रवायुमृजिश्वोमित्रर्ठहुवेद्वेम
धुच्छन्दामित्रं लिंगोक्तादस्त्रायुवाकवआश्विनींविदद्यद्यैन्द्रींकुशिकोन
हिस्पर्शविश्वामित्रोवैश्वानरीसुग्रावियनिनैन्द्राग्नींभरद्वाजउपास्मै सो
मींदेवलोसितोवा येत्वाविश्वामित्रोजनिष्ठाउग्रोगौरीवितिरातुवामदे
वस्तृचमैन्द्रंत्वमिंद्रैंद्रयोनृमेधःपथ्याबृहतीसतोबृहत्यौयज्ञोदेवानांकु
त्सोदब्धेभिःसावित्रींजगतींभरद्वाजः॥२१॥ प्रवीरयापंचदशर्चंःपुरोरु
ग्गणः ॥ द्वेचप्रतीकोक्तेप्रवीरयावसिष्ठोवायव्यांकाव्ययोराजानेषुद
क्षस्तिरश्चीनःपरमेष्ठी प्रजापतिर्भावृत्तंतृचमारोदसींजगतीं विश्वा

मित्रउक्थेभिर्वृत्रहंतमावसिष्ठउपनः सुहोत्रोवैश्वदेवीं ब्रह्माणिमेग
स्त्योद्वेइंद्रमरुत्संवादेतादिदाथर्वणोबृहद्दिवइमाउत्वाद्वेबृहत्या मेधा
तिथिरयर्ठ्सहस्रंमेधातिथिःसतोबृहतीम् ॥ २२ ॥ आनस्त्रयोदशर्च्चःपु
रोरुग्गणः ॥ चतुर्ऋचंप्रतीकचोदितंचानोवायव्यांजमदग्निरिन्द्रवा
यूसुसन्दृशैन्द्रवायव्यांतापसऋधगित्थामैत्रावरुणीं जमदग्निरायात
माश्विनींवसिष्ठः प्रैतुवैश्वदेवींकण्वश्चन्द्रमाअप्स्वैन्द्रीमाहुतीपरिणा
मवादिर्नीत्रितआस्योदेवंदेवंवोमनुर्वैवस्वतोवैश्वदेवींदिविपृष्ठोमृधऐ
न्द्रइन्द्राग्नीअपात्सुहोत्रोदेवासोहिमनुरपान्धमद्वेनृमेधोस्येन्मेधाति

थिर्दशम्येकादश्यंत्याश्चसतोबृहत्यः शेषाबृहत्यःशेषाबृहत्यः॥ २३ ॥
इति सर्वानुक्रमणीयेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ यज्जाग्रतःषडृचंमानसंत्रै
ष्टुभमंत्यशिवसंकल्पः ॥ पितुन्नृषिणहमगस्त्योन्नस्तुतिमन्विच्चतुर्ऋच
मानुष्टुभं द्वयोरनुमितिर्द्वयोः सिनीवालीसरस्वत्यौ सिनीवालीपृथु
ष्टुकेद्वेगृत्समदस्त्वमग्नेद्वे आग्नेय्यौजगत्यौहिरण्यस्तूपआंगिरसउ
त्तानायांद्वेदेवश्रवादेववातश्चभारतावाद्यात्रिष्टुब्द्वितीयानुष्टुप्प्रमनम
हेनोधाद्व्यृचमैन्द्रंत्रैष्टुभमिच्छन्तित्वाद्व्यृचमैन्द्रंत्रैष्टुभमेवदेवश्रवादे
ववाताश्च भारतौ ॥ १ ॥ अषाढंयुत्सुगोतमः ॥ चतुर्ऋचंत्रैष्टुभमंत्यंसौम्य

मष्टोव्यस्व्यच्चतुर्ऋचंत्रैष्टुभर्ठंसावित्रमांगिरसोहिरण्यस्तूपो द्वितीयाज
गत्युभापिवतुमाश्विनंतृचमुभापिबतं प्रस्कण्वोगायत्रीमप्नस्वतीमाश्वि
नात्रिष्टुभौ कुत्सआरात्रिपथ्याबृहतीर्ठंरात्रिदेवत्यां कशिपाभरद्वाज
दुहितोपस्तदुषस्यांपरोष्णिहंगोतमः प्रातरग्निंवासिष्ठःसप्तर्चमाद्याज
गतीबहुदेवत्यापञ्चभगदेवत्यास्त्रिष्टुभोंत्योषस्याः ॥ २ ॥ पूषन्तवसु
होत्रः ॥ पथस्पथःपरिपतिमृजिश्वैतपौष्ट्यौगायत्रीत्रिष्टुभौत्रीणिपदा
वैष्णव्योगायत्र्यौमेधातिथिर्घृतवती भुवनानांभरद्वाजोद्यावापृथिव्यां
जगतीयेनोलिंगोक्तदेवतांत्रिष्टुभंविहव्यआनासत्याहिरण्यस्तूपआ

श्विनीमेषवोमारुतींत्रिष्टुभमगस्त्यःसहस्तोमाऋषिसृष्टिप्रतिपादिकां
त्रिष्टुभंयज्ञःप्राजापत्यआयुष्यंवर्च्चस्यंतृचंदक्षउष्णिक्शकरीत्रिष्टुभो
हिरण्यस्तुतिरुतनऋत्विजोबहुदेवत्यात्रिष्टुभमिमांगिरःकूर्मोगात्सैम
दआदित्यदेवत्यांत्रिष्टुभऽँसप्तऋषयोध्यात्मवादिनीजगत्युत्तिष्ठंतृ
चोब्राह्मणस्पत्यआद्येबृहत्यौ कण्वोघोरोत्यांत्रिष्टुभंगृत्समदोयइमा
चतुर्ऋचंप्रतीकोक्तम् ॥ ३ ॥ अपेतोध्यायः ॥ पित्र्यआदित्यस्यदेवा
नांवाद्यागायत्रीपरंयजुःसवितातेगायत्रीवायुःपुनातुचत्वारिलिंगोक्ता
नि ॥ सवितातेगायत्रीपरंमृत्योसंकसुकस्त्रिष्टुभंमृत्युदेवत्याॅंशवातो

ऽनुष्टुब्बृहत्यौ वैश्वदेव्यावस्मन्वतीसुचीकास्त्रिष्टुभंवैश्वदेवीमपाघंलिंगो
क्तदेवतामनुष्टुभंशुनःशेपोदुःष्वप्ननाशनीमनड्वाहमानडुह्यनुष्टुबिमं
जीवेभ्यःसंकसुकोमृत्युदेवत्यां त्रिष्टुभमायुष्मानग्नआग्नेयींत्रिष्टुभंवै
खानसःपरीमेनुष्टुभमैंद्रींभारद्वाजःशिरिंबिठःक्रव्यादमग्नेत्रिष्टुभंमाने
यींदमनोवहवपांजातवेदसींत्रिष्टुप्स्योनापृथिवीमेधातिथिःपार्थिवींगा
यत्रीमस्मात्त्वमाग्नेयींगायत्र्यानिरुक्ता ॥४॥ ऋचंवाचंपंचाध्यायींदध्य
ङाथर्वणोददर्शाश्विकाश्वमेधिकवर्ज्जमाद्योध्यायः ॥ शांत्यर्थावैश्वदेव
आद्यानियजूंषियन्मेवार्हस्पत्यापंक्तिःकयात्वमैंद्र्यनिरुक्तागायत्रीं

द्रोविश्वस्यविराड्द्विपदाशन्नोदे अनुष्टुभावहानिद्विपदागायत्रीशन्नइ
न्द्राग्नीत्रिष्टुग्गायत्र्यावंत्याशीर्द्यौः शांतिर्यजूंऽषिनमस्तेअस्त्वनुष्टुभौ
तच्चक्षुःपुरउष्णिक्सौरी ॥ ५ ॥ आददेनारिरस्याभ्रिर्दैवतम् ॥ दे
वीद्यावापृथिव्यं देव्योवम्र्योवल्मीकवपेयत्यश्नवराहविहतमिंद्रस्यौज
आदाराः प्रैतुमखस्याश्वस्यर्जवेषभायदेवस्त्वार्चिरसि घर्मदेवत्या
नियोघर्मसआदित्योय एषतपत्यनाधृष्टापुरस्तात्ससपार्थिवानियज
मानाशीर्मधुप्राणदेवत्यानि गर्भोदेवानामवकाशामा माहिंऽसीरि
त्येतदंताघर्मदेवत्याधर्तादिवऊर्ध्वंबृहत्यपश्यंगोपांत्रिष्टुभं दीर्घतमा

हृदेत्वापरोष्णिक्त्वष्टेमन्तःपत्न्याशीरहःकेतुनायजुषीघर्मदेवत्ये ॥ ॥ ६ ॥ आददेदित्थैरज्जुः ॥ इडएहिगौर्यस्तेत्रिष्टुभंदीर्घतमाइन्द्राश्विनावैश्वदेवानिसमुद्रायत्वावातनामानिस्वाहाघर्मायघर्मदेवत्येविश्वाआशाआश्विन्यनुष्टुब्द्विविधाघर्मदेवत्यमाश्विनाघर्मंमुष्णिगपातांककुबमेन्यस्मेखरः स्वाहापूष्णेसप्तलिंगोक्तदेवतानिस्वाहासंपयादेवत्यंमधुहुतंघर्म्मौभौमंगायत्री बृहत्यावनवसानेअतिशक्करी वाग्नेयीसमस्ताऽन्यवसानायातेघर्मक्षत्रस्य बृहतीचतुःस्त्रात्त्कमहाबृहतीघर्मैतदनुष्टुवाचिक्रदत्परोष्णिग्यावती द्यावापृथिवीदधिघर्मौमयित्यत्पंक्तिर्य

जमानाशीः पयसोरेतोगायत्र्यनवासानात्विषः संवृग्दधिघर्मोनुष्टुभ मंदैवतम् ॥ ७॥ स्वाहाप्राणेभ्योमांत्रवर्णिक्योदेवताः ॥ मनसः काम मनुष्टुब्यजमानाशीः श्रीर्दैवताप्रजापतिःसंभ्रियमाणोयथाकालं प्राय श्चित्तदेवताः सविताप्रथमेहन्प्रत्यहंक्रमेणाग्रश्चमारुतीगायत्रीविमुखा ख्योमन्त्रोग्नौविनियुक्तस्तस्मादाग्निकऽएवास्यऋषिः परमेष्ठीप्राजा पत्योवाग्निर्ठंहृदयेनाश्वमेधिकानि त्रीणितन्त्रोक्तएव ऋषिर्लोमभ्यः स्वाहेति प्रायश्चित्ताहुतयो द्विचत्वारिर्ठंशत् ॥ ८ ॥ ईशावास्य मात्मदेवत्यआनुष्टुभोध्यायः ॥ अनेजदेकंत्रिष्टुप्सपरिजगतीवायु

रनिलंयजुषी ॐ ३ मितिपरमाक्षरस्य योगिनामालम्बभूतस्यपरस्यब्र
ह्मणः प्रणवाख्यस्यास्थूलादिगुणयुक्तस्यब्रह्मऋषिच्छंदोगायत्रंपरमा
त्मादेवताब्रह्मारंभेविरामेचयागहोमादिषु शांतिपुष्टिकर्मसुचान्येष्व
पिकाम्यनैमित्तिकादिषुसर्वेषुविनियोगोस्यक्रतोत्रिभिर्यजुर्भिरंते य
ज्ञान्योगी स्मारयत्यग्नेनयान्तनमस्कारोक्तिर्हिरण्मयेनादित्योपास
नमो ३ मितिनामनिर्देशोब्रह्मणःखंब्रह्मेत्याकाशरूपमन्तेब्रह्मध्यायेत्
॥९॥ अथातश्छन्दोदेवता ॥ गायत्र्याअग्निरुष्णिहःसवितानुष्टुभःसो
मोबृहत्याबृहस्पतिः पंक्तेर्वरुणस्त्रिष्टुभइन्द्रोजगत्याविश्वेदेवा विराजो

मित्रःस्वराजोमित्रः स्वराजोरुणोतिच्छन्दसः प्रजापतिर्विच्छन्दसो
वायुर्द्विपदायाः पुरुषएकपदायाब्रह्मासर्वांऋचआग्नेय्यः ससर्वाणिय
जूंषिवायव्यानिसर्वाणिसामानिसौराणिसर्वाणि ब्राह्मणानिच स्वा
हाकारस्याग्निर्वषट्कारस्याविश्वेदेवाः कर्मारंभेमंत्राणांदेवतावेदितव्याः
संन्यस्यमनसिदेवतांततोहविर्हूयतेदेवतामविज्ञाययोजुहोतिदेवास्त
स्यहविर्नजुषन्तेस्वाध्यायमपियोधीतेमंत्रदेवतज्ञः सोमुष्मिँल्लोकेदेवै
रपीड्यतेतस्माच्चदेवतावेद्यामंत्रेमंत्रे प्रयत्नतोमंत्राणांदेवताज्ञानान्मं
त्रार्थमधिगच्छतिमंत्रार्थज्ञानात्तु विधूतपाप्मानाकमभ्येतिनहिकश्चि

दविज्ञाययाथातथ्येनदेवताः श्रौतानां कर्मणां विप्रःस्मार्तानां चाश्नु
तेफलम् ॥१०॥ अनादिष्टमध्वरादौ ॥ सर्वांतकर्मणिपरिभाषितंमन्त्र
गणंवक्ष्यामः ॥ सर्वमाग्नेयंगायत्रंगौतमीयꣳसर्वꣳसावित्रमौष्णिहंभा
रद्वाजीयꣳसर्वꣳसौम्यमानुष्टुभमाथर्वणिकꣳसर्वं बार्हस्पत्यंबार्हतमां
गिरसꣳ सर्ववारुणंपांक्तमालंबायनीयꣳ सर्वमैंद्रंत्रैष्टुभंयाज्ञवल्कीयꣳ
सर्वमादित्यदैवतंजागतंकौत्सम् ॥ ११ ॥ ज्योतिष्टोमेदीक्षाप्रभृति ॥
वक्ष्यामोदीक्षायां भृगुरग्नाविष्णुगायत्री प्रायणीयआंगिरसोदितिरु
ष्णिक्त्रयेविश्वामित्रः सोमानुष्टुबातिथ्येवासिष्ठोविष्णुर्बृहतीप्रवर्ग्ये क

श्यपआदित्यपंक्तिरूपसत्स्वात्रेयउपसद्देवतात्रिष्टुबग्नीषोमीयेगस्त्यो
ग्नीषोमौजगतीप्रायणीयेतिरात्रआग्निवेश्योहोरात्रअतिजगतीचतुर्वि
ंशत्यहेसौकरायणः संवत्सरः शक्वर्यभिप्लवेषडहेसौपर्णोर्द्धमासामा
साश्वातिशक्करीपृष्ठ्येषडहेसायकायनऋतवोष्टिरभिजिति प्रियधृतो
मिरत्यष्टिः स्वरसामसुसरस्वत्यापोधृतिर्विषुवति रौहिणायनआदि
त्योतिधृतिर्विश्वजितिसौभरइंद्रःकृतिर्गोआयुषोर्वाष्कलिर्मित्रावरुणौ
प्रकृतिर्दशरात्रआचार्यो विश्वेदेवाआकृतिर्द्वादशरात्रिकेपृष्ठ्ये षडहे
भाल्लवेयोदिशोविकृतिश्छन्दोमेषुशौल्वायनइमेलोकाःसंकृतिर्दशमे
हनिपराशरसंवत्सरोभिकृतिर्महाव्रतेशैलिनः प्रजापतिरुत्कृतिरुदय

नीयेतिरात्रेभौवायनोवायुश्छन्दार्ठसिसर्वाणि ॥ १२ ॥ ऋषिभिरुप
लक्षितंवाक्यम् ॥ ऋषयश्छंदोभिरुपलक्षितादेवतामंत्रवर्णाहग्यजुष
योर्विनियोगतश्चविज्ञेयाः ॥ सर्वमेतच्छन्दोदैवतमार्षंचविज्ञाययत्कि
चिज्जपहोमादिकरोतितस्यफलमश्नुते ब्रह्मयज्ञारंभेयथाविधिस्नात्वा
छन्दःपुरुषमेनांनिर्णादनर्ठशरीरं न्यसेत्तैठ्यंगिबलश्चमसऊर्ध्वबुध्नस्त
स्याक्षिणीगोतमभरद्वाजौ श्रोत्रेविश्वामित्रजमदग्नी नासिकेवसिष्ठ
कश्यपौ वागत्रिर्गायत्रींछंदोग्निर्दैवतार्ठशिरसिविन्यसेदेवमेवोष्णिहर्ठ
सवितारं ग्रीवास्वनूकेबृहतीं बृहस्पतिंबाह्वोर्बृहद्रथन्तरे द्यावापृथिवी
मध्येत्रिष्टुभमिन्द्रर्ठश्रोण्योर्जगतीमादित्यं मेढ्रेतिच्छंदसंप्रजापतिंपा

यौयज्ञायज्ञियंवैश्वानरमूर्वोरनुष्टुभंविश्वान्देवानष्ठीवतोः पंक्तिंमरुतः
पादयोर्द्विपदांविष्णुं प्राणेषुविच्छंदसंवायुन्यूनातिरिक्तेष्वङ्गेषुन्यूनाक्ष
रंछंदआपोदेवतेत्येवंवर्ठंसर्वांगेषुयोजयित्वावेदमयः संपद्यतेशापानुग्र
हसमर्थोभवतिब्राह्मंतेजश्चवर्द्धतेनकुतश्चिद्भयंविन्दतऋङ्मयोयजुर्मयः
साममयस्तेजोमयो ब्रह्ममयोमृतमयः संभूयब्रह्मैवाभ्येतितस्माद
तन्नाब्रह्मचारिणेनातपस्विनेनासंवत्सरोषितायनाप्रवक्त्रेनुब्रूयादनेना
धीतेनचांद्रायणाब्दफलमवाप्नोत्यनेनचसम्यग्ज्ञानेनब्रह्मणःसायुज्य
ठंसलोकतामाप्नोत्याप्नोति ॥ १३ ॥ इतिसर्वानुक्रमणीयेचतुर्थोऽध्या
यः ॥ ४ ॥ ॥ अथच्छंदाठंसिगायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तिस्त्रिष्टुब्ज

गत्यातिजगतीशक्वर्यतिशक्वर्यष्ट्यत्यष्टिधृत्यातिधृतयःकृतिप्रकृत्याकृ
तिविकृतिसंकृत्यभिकृत्युत्कृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यू
नाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौ द्वाभ्यांविराट्स्वराजौ पादपूरणार्थंतु क्षैप्रसं
योगैकाक्षरीभावान्व्यूहेदाद्येतुसप्तवर्गेपादविशेपात्संज्ञाविशेषास्तान
नुक्रामंत एवोदाहरिष्यामो विराड्रूपाविराट्स्थानाश्चबहूनामपित्रि
ष्टुभ एवेत्युद्देशस्तत्रदशैकादशद्वादशाक्षराणांवैराजत्रैष्टुभजागताइति
संज्ञाअनादेशेष्टाक्षराः पादाश्चतुष्पदाश्चर्चः ॥ १ ॥ प्रथमं छन्दस्त्रिप
दागायत्री ॥ पंचकाश्चत्वारःषट्कश्चैकश्चतुर्थश्चतुष्कोवापदपंक्तिःषट्सप्तै
कादशा उष्णिग्गर्भास्त्रयः सप्तकाः पादनिचृन्मध्यमः षट्कश्चेदतिनिचृ

दशकश्चेद्यवमध्या यस्यास्तुषट्सप्तकाष्टकाः सावर्द्धमाना विपरीता प्रतिष्ठा द्वौषटौसप्तकश्चेतिह्रसीयसी ॥ २ ॥ द्वितीयमुष्णिक्त्रिप दांत्योद्वादशकआद्यश्चेत्पुरउष्णिङ्मध्यमश्चेत्ककुप् त्रैष्टुभजागतचतुष्काःककुम्न्यंकुशिरैकादशिनोः परः षट्कस्तनुशिरामध्येचेत्पिपीलिकमध्याद्यःपंचकस्त्रयोष्टकाअनुष्टुग्गर्भाचतुःसप्तकोष्णिगेव ॥३॥ तृतीयमनुष्टुप्चतुष्पदाथपंचपंचकाः षट्कश्चैकोमहापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्चकृतिर्मध्येचेदष्टकः पिपीलिकमध्यानवकयोर्मध्येजागतःकाविराण्नवैराजत्रयोदशैर्नष्टरूपादेकास्त्रयोविराडेकादशकावा ॥ ४ ॥ चतुर्थं बृहती तृतीयाद्वादशकआद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहतीद्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्यु

रोबृहतीस्कंधोग्रीवीवांत्यश्चेदुपरिष्टाद्बृहत्याष्टिनोर्मध्येदशकौविष्टार
बृहतीत्रिजागतोर्ध्वबृहती त्रयोदशिनोर्मध्येष्टकःपिपीलिकमध्यानव
काष्टकैकादशाष्टिनोविषमपदाचतुर्नवकाबृहत्येव ॥ ५ ॥ पंचमंपंक्तिः
पंचपदाऽथचतुष्पदाविराड्दशकाअयुजौजागतौसतोबृहतीयुजौचेद्वि
परीताद्यौचेत्प्रस्तारपंक्तिरंत्यौचेदास्तारपंक्तिराद्यांत्यौचेत्संस्तारप
ङ्क्तिर्मध्यमौचेद्विष्टारपंक्तिः ॥ ६ ॥ षष्ठंत्रिष्टुप्त्रैष्टुभपदाद्वौतुजाग
तौयस्याःसाजागतेजगतीत्रैष्टुभेत्रिष्टुब्वैराजौजागतौचाऽभिसारिणी
नवकौवैराजस्त्रैष्टुभश्चद्वौवावैराजौनवकस्त्रैष्टुभश्चविराट्स्थानैकादशि
नस्त्रयोष्टकश्चविराड्रूपाद्वादशिनस्त्रयोष्टकश्चज्योतिष्मतीयतोष्टकस्त

तोज्योतिश्चत्वारोष्टकाजागतश्चमहाबृहतीमध्येजागतश्चेद्यवमध्या द्वौदशकावष्टकास्त्रयःपंक्त्युत्तराविराट्पूर्वावा ॥७॥ सप्तमजगतीजागतपदाष्टिनस्त्रयःस्वौचद्वौमहासतोबृहत्यष्टकौसप्तकःषट्कोदशकोनवकश्चषडष्टकावामहापंक्तिर्माध्यंदिनीयेवाजसनेयके सर्वानुक्रमणिकैषा कृतिर्भगवतः कात्यायनस्यैषाकृतिर्भगवतः कात्यायनस्य ॥ ८ ॥

इति सर्वानुक्रमणीये पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ कंडिकासंख्या ॥ १२४ ॥

इदं पुस्तकं क्षेमराज–श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना स्वीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" (स्टीम्) यन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम्
संवत् १९६७, शके १८३२.

इति शुक्लयजुर्वेदमाध्यंदिनीयसंहितासमाप्ता